

วารสาร มจร วิชาการล้านนา

Academic Journal of MBU Lanna; Campus

ปีที่ 10 เล่มที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 Vol.10 No.2 July-December 2021

ISSN.2286-8267 (print)

ISSN.2697-4959 (online)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สันกำแพง

สำนักงานวารสารมจร วิชาการล้านนา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 Web: www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal

วารสาร มจร วิชาการล้านนา
Academic Journal of MBU; Lanna Campus

ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564
ISSN 2286-8267 (print), ISSN 2697-4959 (online)

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการ และผลงานการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาศาสนาและปรัชญา
ศึกษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ ซึ่งเน้นองค์ความรู้ใหม่ทางพระพุทธศาสนา ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาชุมชนและสังคมตามแนว
พระพุทธศาสนาอันสอดคล้องกับปรัชญาของมหาวิทยาลัย

ลิขสิทธิ์

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

ที่ปรึกษา

พระครูสุนทรมหาเจติยานุรักษ์, ผศ.ดร.

พระมหาบุญธรรมสมบัติ ปภากโร

พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ.ดร.

ผศ.ดร.ตระกูล ชำนาญ

บรรณาธิการ

พระมหาวิรัตน์ สุรเมธี, ผศ.ดร.

กองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา	หน่วยงานภายนอก	
พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม, ดร. ผศ.ดร.โพน นามณี ผศ.ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี ดร.อุเทน ลาพิงค์ ดร.ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง อาจารย์วิรัช ภูมาศรี	พระครูปริยัติยานุศาสน์, ดร. รศ.ประวีติ พันผาสุก รศ.ดร.สุวิทย์ รุ่งวิสัย รศ.สมหมาย เปรมจิตต์ รศ.ดร.สัญญา สะสอง ผศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ ผศ.ดร.จำเนียร ราชแพทยาคม ดร.มนตรี วิชัยวงศ์ ดร.เมื่องอินทร์ ชรสวรรณ อาจารย์จารุวรรณ ปฐมธนพงศ์ อาจารย์อมฤต พัวไพรัช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ

ผู้ทรงคุณวุฒิ

วารสารมจร วิชาการล้านนา ปี 10 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564

พระมหาบุญนา ฐานวีโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาสกุล มหาวีโร, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พระครูสมุห์ธนโชติ จิระมโน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พระมหาวราสยะ วราสโย, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ศ.ดร. พศิน แดงจวง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ดร. ฉัตรชัย ศิริกุลพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร. ตระกูล ชำนาญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
ผศ.ดร. โพน นามณี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
พระครูสังฆรักษ์ จักรกฤษณ์ ฐิริปโย, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร. พิสิฐ โคตรสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
รศ.ดร. ปรุฑม์ บุญศรีตัน	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ดร. ส่งเสริม แสงทอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผศ.ดร. วินิจ ภาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รศ.ดร. สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่
ดร.จักรวาล สุขไมตรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
รศ.ดร. รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร. สมปอง สุวรรณภุมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อาจารย์ปพิชญา พรหมกันธา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

การประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ต้นฉบับจะต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) โดยกองบรรณาธิการจะเป็นผู้สรรหาจากภายนอกมหาวิทยาลัยในสาขาวิชานั้นๆ จำนวน 2 ท่านต่อเรื่อง

พิมพ์ที่

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา
วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

กำหนดออก

ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ส่งบทความออนไลน์ได้ที่

<https://so01.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal>

- ข้อความหรือความคิดเห็นในบทความใดๆ ถือเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของผู้พิมพ์บทความ ไม่ถือเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ
- บทความจะต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารฉบับอื่น หากตรวจสอบพบว่ามีกรณีพิมพ์ซ้ำซ้อน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร วิชาการล้ำนา ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา ฉบับนี้เป็นฉบับที่ 2 ของปี 2564 (เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม) นอกจากมีวัตถุประสงค์เป็นมติเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ใหม่ที่เน้นวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และข้อมูลวิชาการที่ได้ผ่านการศึกษาค้นคว้า

วารสารฉบับนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ นักวิจัยจากสถาบันต่างๆ ส่งบทความเข้าร่วมตีพิมพ์เผยแพร่ ผลงานวิจัย ผลงานวิชาการ โดยตอบสนองวัตถุประสงค์ของวารสารอย่างครอบคลุม ภายใต้มาตรฐานทางวิชาการที่ผ่านการคัดกรองจากผู้เชี่ยวชาญเป็นอย่างดีเช่นเดิม พร้อมมีการพัฒนาในระบบของคร่อมให้มีมาตรฐานสากลยิ่งขึ้นไป

นักวิจัย นักศึกษา สาขาที่เกี่ยวกับ สังคมศาสตร์ ศาสนาปรัชญา และศึกษาศาสตร์ ที่มีความต้องการจะส่งบทความ สามารถส่งบทความวิจัยมาเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร มจร วิชาการล้ำนา โดยส่งบทความออนไลน์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal>

สอบถามรายละเอียดด้วยตัวเองที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา วัดเจดีย์หลวงวรวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ หรือ โทร. 053-278-975 ต่อ 14, 086-672-4099

กองบรรณาธิการ
วารสาร มจร วิชาการล้ำนา

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
บทบรรณาธิการ	(3)
สารบัญ	(4)
บทความวิจัย	
๑ การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปากสิน (ต้นประชานุเคราะห์)	
A Study of Reading and Writing Achievement in Thai Language Through Balanced Literacy and Mind Mapping for Grade 3 Students at Ban Paksin (Tanprachanukloa) School	
อนุสรฯ คงกระพันธ์, วิภาดา ประสารทรัพย์	
Anusara Khongkraphan, Wipada Prasansaph.....	1
๑ การศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1	
A Study of the States of Promoting Sufficiency Economy Philosophy-based Lifestyle in the Educational Opportunity Expansion Schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1	
นงลักษณ์ ใจฉลาด, จารุวรรณ นาทัน, นิรดา เวชญาลักษณ์, นิคม นาคอ้าย, อุดลย์ วังศรีคุณ	
Nongluck Jaichalad, Jaruwat Natun, Nirada Wechayaluck, Nikom Nak Ai, Adul Wangsrikoon	9
๑ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5	
Information Technology for School Administration in the Digital Age of Schools in the Educational Development Network Nantaburi Omkoi District Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5	
ธีระภัทร ประสมสุข, สิริกร ชุ่มเชย, สุดา เนตรสว่าง, เสกชัย ชมพูนุช, ชัชรินทร์ ชวนวัน, ทศพร สายทอง	
Teerapat Prasomsuk, Sirikorn Chumchey, Suda Natesawang Sekchai Chumpoonuch, Chatcharin Chaunwan, Thossaporn Saithong.....	19
๑ การพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองในผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร	
The Development of English Speaking Ability of Refugees in Bangkok Simulation Technique	
กรแก้ว พิเมย, สุพินดา เลิศฤทธิ์	
Kornkaew Phimoei, Supinda Lertlit.....	26
๑ คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ	
Team Working Characteristics Affecting the Operational Effectiveness of Personnel of the National Intelligence Agency	
ดาราวรรณ ลีตเตอร์, จำเนียร ราชแพทยาคม, พนมพัทธ์ สมิตานนท์	
Darawan Lordyer, Chamnian Rajphaetyakom, Phanompatt Smitananda.....	35

<ul style="list-style-type: none"> ๑ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 Human Resources Development for Being the High Performance Organization of Regional Education Office Region 10 นิจจารีย์ วงษ์กาฬสินธุ์, จำเนียร ราชแพทยาคม, เฉลิมพงษ์ มีสมนัย Nidjaree Wongkalasin, Chamnian Rajphaetyakhom, Chaloeiphong Misomnai..... 	47
<ul style="list-style-type: none"> ๑ การพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ Strategy Development of Phrae Provincial Public Relations Office โชคชัยกาญจนา ราชฟู, จำเนียร ราชแพทยาคม, นพดล อุดมวิศวกุล Chokchutchakan Radchafu, Chamnian Rajphaetyakhom, Noppadol Udomwisawakul..... 	57
<ul style="list-style-type: none"> ๑ ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมาวุฒโน) A Study of the Dhamma Preaching Identity of Phrarachdhamvatee (Chaiwat Dhammawattano) พระครูปลัดธีรวัช ญาณสิทธิวาที (ตาเป็ง), พระมหาวิเศษ ปณณาวชิโร, พระครูวิฑิตศาสนาทรร (เกษม อุปสนโต) Phrakhu Palad Teenawat Nanasittivatee (Tarpang), Phramaha Wiset Pannavajiro, Phrakhuvitisasanatorn (Kasem Upasanto)..... 	69
<ul style="list-style-type: none"> ๑ การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชน ประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน Application of Buddhist Philosophy in the Operation of the People Training Unit in Zone 3 of Makhueachae Sub-district, Mueang District, Lamphun Province พระใบฎีกาจารย์ วรปณณามณี (ประทีปทอง), ทรงศักดิ์ พรหมดี, พระครูสมุห์ธนโชติ จิระธมโม Phrabaideka Waranyoo varapaññamete (Pratheepthong), Songsakdi Promdee, Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo..... 	80
บทความวิชาการ	
<ul style="list-style-type: none"> ๑ ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ Steps to Developing a Competency-based Curriculum จันทร์ฉาย ยมสูงเนิน, ชัชชินทร์ ชวนวัน, สุรัตน์ ศรีตาเดช, ประกอบ สาระวรรณ , สาโรจน์ แก้วอรุณ Junchai Yomsoongnuen, Chatcharin Chaunwan, Surat Sridadej, Prakob Sarawan, Saroj Kaewaroon..... 	88
<ul style="list-style-type: none"> ๑ หลักพุทธธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย Buddhist principles and the resolution of Thai political conflicts พระครูวินัยธรอิชฐ์ สุพาโธ (สุขพานิช), พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์) Phrakhruvinaithon Athit Suvaddho (Sookpanich), Phrakhruwiroonwatcharadham (Sirichai Petcharat)..... 	97
<ul style="list-style-type: none"> ๑ วัด: รมณีสถานในสมัยพุทธกาล Temple: The Place of Worship in the Buddha's Lifetime พระมหาธณัชพงศ์ สุพรหมปญโญ, พระครูพิพิธสุตาทรร (บุญช่วย ดุใจ) Phramaha Thanatpong Suphrammapunyo, Phrakru Pipitsuttatom (Boonchuy Doojai)..... 	105
รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร	118

การศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านปากสิน (ตันประชานุเคราะห์)

A Study of Reading and Writing Achievement in Thai Language
Through Balanced Literacy and Mind Mapping for Grade 3 Students
at Ban Paksin (Tanprachanukloa) School

อนุสรรา คงกระพันธ์¹

Anusara Khongkrapan

วิภาดา ประสารทรัพย์²

Wipada Prasansaph

Corresponding Author E-mail: hanasako85.ak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านปากสิน (ตันประชานุเคราะห์) จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 26 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทย 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุลภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด โดยรวมมีความพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.57, S.D. = .12$)

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, การอ่านและการเขียน, การสอนแบบสมดุลภาษา, แผนผังความคิด, ความพึงพอใจ

Abstract

The objectives of this research were 1) to compare the reading and writing achievement in Thai language of grade 3 students before and after learning through Balanced Literacy and Mind Mapping 2) to study the satisfaction of grade 3 students on Balanced Literacy and Mind Mapping. The sample group used in this research were 26 student of grade 3 students at Ban Paksin (Tanprachanukloa) school in the second semester of the academic year 2562 BE by simple random sampling. Tools used in the research were 1) the Balanced Literacy and Mind Mapping activity plan 2) the reading and writing achievement of Thai language test and 3) the student's satisfaction questionnaire for organizing

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

² สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Balanced Literacy and Mind Mapping. The data were analyzed by percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results of the research:

1. The reading and writing achievement in Thai language of grade 3 students, after being taught by Balanced Literacy and Mind Mapping activity was significantly higher than before being taught by Balanced Literacy activity at the .05 statistical level

2. The Grade 3 students' satisfaction toward Balanced Literacy and Mind Mapping was highly positive (overall at the 'high' level).

Keywords: Achievement, Reading and writing, Balanced literacy, Mind mapping, Satisfaction

บทนำ

ภาษาไทยเป็นเครื่องมือการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิดให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้วยเหตุนี้การเรียนการสอนภาษาไทยในปัจจุบันจึงต้องเน้นการสอนภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการเรียนรู้ได้อย่างจริงจัง ดังหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษา รวมทั้งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะสำคัญเพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งหนึ่งในสมรรถนะสำคัญนั้น ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร สามารถใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม เลือกรับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2558, น. 3)

การอ่านเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสื่อสาร ถือเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยปรับและขยายประสบการณ์ กล่าวคือ เมื่อการอ่านจบสิ้นลงจะทำให้ผู้อ่านมีความรู้ในเรื่องที่อ่านและเกิดการเลือกใช้ข้อมูล มีความคิดใคร่ครวญ พิจารณาไตร่ตรองก่อนเชื่อ ในด้านการเรียน เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าความสำเร็จในการเรียนของเด็กส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่าน การอ่านช่วยให้ผู้เรียนเรียนได้ดีขึ้น และส่งผลต่อการฟัง พูด เขียน ช่วยพัฒนาความรู้ ความคิด การแก้ปัญหา และพัฒนาบุคลิกภาพการปรับตัวในสังคมได้ (สำลี รักสุทธี, 2553, น. 1-12) ในทางตรงข้าม การอ่านขาดความเข้าใจในการอ่าน และไม่สามารถจดจำเรื่องที่อ่านได้ ย่อมทำให้การเรียนวิชาต่าง ๆ ไม่ได้ผลไปด้วย ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายวิตกกังวลหรือเกิดความท้อแท้ไม่อยากเรียนต่อไป ฉะนั้นการสอนอ่านในระดับประถมศึกษาจึงต้องวางรากฐานให้ถูกต้องและดีพอที่จะนำไปใช้ต่อยอดในระดับที่ยากมากขึ้น และโดยธรรมชาติของภาษาไทย การฝึกฝนทักษะทางภาษาเพื่อให้สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีกระบวนการฝึกที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กันทั้งการรับเข้ามา คือการฟังและการอ่าน กับทักษะการถ่ายทอดออกไป คือการพูดและการเขียน

การเขียนเป็นการสื่อสารที่มีความสัมพันธ์กับการอ่านจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้เพราะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องกัน แต่การเขียนนั้นมีวิธีการที่ซับซ้อนกว่าทักษะอื่น เพราะเป็นการถ่ายทอดความรู้ ความคิด จินตนาการ ประสบการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกโดยมีตัวหนังสือตลอดจนเครื่องหมายต่าง ๆ เป็นสัญลักษณ์แทนถ้อยคำในภาษาพูด เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ตามความมุ่งหมายของผู้เขียน การเขียนจึงเป็นทักษะที่มีหลักฐานถาวรยาวนาน การเขียนจะเกิดผลดีหรือผลเสียนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของเนื้อหาและกลวิธีการเขียนของผู้เขียน (กองเทพ เคลือบพณิชกุล, 2542, น. 123) ผู้ที่สามารถฟัง พูด อ่าน ได้ดีจะช่วยให้สามารถถ่ายทอดความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการออกมาทางการเขียนเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ ฉะนั้นผู้เขียนจึงต้องพยายามเขียนคำให้ถูกต้อง ใช้ภาษาที่ถูกต้องเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการเขียนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากต้องคำนึงถึงเนื้อความตามวัตถุประสงค์ สำนวนที่สละสลวยถูกต้องตามหลักภาษาแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการสะกดคำด้วย ทักษะการเขียนจึงเป็นทักษะการสื่อสารที่มีบทบาทและมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้โดยทั่วไป ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา

จะเห็นได้ว่าการอ่านและการเขียนเป็นทักษะที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถด้านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้มีความสามารถในการอ่านย่อมสามารถนำความรู้ความคิดไปใช้ในการเขียนได้ดี ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนสามารถอ่านออกเขียนได้เพื่อให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผล ซึ่งสอดคล้องกับจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ที่เน้นให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ต้องอ่านออกเขียนได้ ลายมือสวย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 ต้องอ่านคล่องเขียนคล่อง และนักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ 5-6 ต้องเขียนเรียงความ ย่อความ วิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ และจากนโยบายการกำกับติดตามการดำเนินงานตามจุดเน้นพัฒนาผู้เรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2561 ในตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชชนาลัย ซึ่งวิเคราะห์จากผลการประเมินความสามารถด้านภาษาไทยของนักเรียน (National Test: NT) พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44 – 49.99 ซึ่งต่ำกว่าระดับเขตพื้นที่ ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.36 และต่ำกว่าระดับประเทศ ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.18 เมื่อพิจารณาระดับคุณภาพในแต่ละสาระการเรียนรู้ พบว่า ทั้งสาระการอ่านและสาระการเขียน มีคุณภาพระดับ พอใช้ และถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่สีเหลือง ซึ่งหมายความว่า เป็นพื้นที่ที่ต้องได้รับพัฒนาในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะและมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยการยกระดับผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนให้สูงขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2, 2562, น. 43)

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาภาษาไทยโรงเรียนในตำบลแม่สิน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการแก้ไขและพัฒนาการอ่านและการเขียนของผู้เรียน จึงได้คิดหาแนวทางและศึกษานวัตกรรมทั้งเก่าและใหม่นำมาแก้ไขปัญหา และพบว่าการสอนภาษาแบบสมดุลภาษา (Balanced Literacy) เป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการอ่านและการเขียนภาษาไทย อารี สันทรวี (2550) กล่าวถึงการสอนแบบสมดุลภาษา (Balanced Literacy) ว่ามาจากแนวคิดในการจัดประสบการณ์ทางภาษา 2 แนวใหญ่ ๆ คือ การสอนแบบสะกดคำ (Phonics) และการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole language) ทั้งสองแนวมีฐานความเชื่อที่ต่างกัน การสอนแบบสะกดคำเป็นการสอนความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับตัวอักษร การสอนแบบนี้เน้นให้เด็กต้องทำแบบฝึกหัดและฝึกฝนซ้ำ ๆ จนเกิดความชำนาญ ส่วนการสอนภาษาธรรมชาติเน้นเป็นแนวการสอนภาษาโดยองค์รวมทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนใช้ภาษาสื่อสารอย่างมีความหมาย ไม่แยกภาษาเป็นส่วนย่อย ๆ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงในการใช้ภาษาอย่างหลากหลาย การสอนภาษาแบบสมดุลภาษาได้นำข้อดีของการสอนทั้งสองแบบมาบูรณาการเข้าด้วยกัน ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาในด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้ประสิทธิภาพมากขึ้น เหมาะกับพัฒนาการและการเรียนรู้ที่มีความหมายกับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรินทร์ โพนน้อย (2555, น. 165) ได้ทำการวิจัยเรื่อง นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบสมดุลภาษาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยภายหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามนวัตกรรมจัดการเรียนรู้แบบสมดุลภาษาสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความรู้และทักษะทางภาษาไทยเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะด้านทักษะการอ่านและทักษะการเขียน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่า ยังมีวิธีการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมอีกหลายรูปแบบที่ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านและการเขียน โดยเฉพาะการใช้แผนผังความคิด (Mind Mapping) ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการช่วยในการคิด ดังที่ วิจิตรา आयูยืน (2558, น. 37) กล่าวถึง แผนผังความคิดว่าเป็นวิธีการพัฒนารูปแบบความจำที่ช่วยฝึกให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ โดยเชื่อมโยงเนื้อหา ความคิดเห็น ความคิดรวบยอด และรายละเอียดที่สำคัญเข้าด้วยกันในรูปแบบต่างๆ ที่น่าสนใจ มีองค์ประกอบของเนื้อหาครบถ้วน เข้าใจง่าย เพื่อช่วยในการจดจำได้ง่ายขึ้นซึ่งเป็นประโยชน์ในการวางแผน การบันทึกช่วยจำ การสรุปบทเรียน สามารถทำให้จดจำและทำความเข้าใจเรื่องที่ได้จากการฟังและการอ่านได้ง่ายยิ่งขึ้น

จากคุณลักษณะของการสอนแบบสมดุลภาษาและการใช้แผนผังความคิดในข้างต้นซึ่งมีข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นความเป็นไปได้และความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาการสอนแบบสมดุลภาษาและการใช้แผนผังความคิด ให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และใช้เป็นแนวทางการพัฒนาผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทย เนื่องจากเป็นพื้นฐานที่สำคัญสูงสุดอันดับแรกๆ ของการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือในการหาความรู้ด้านอื่น ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ในตำบลแม่สิน อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 145 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนบ้านปากสิน (ต้นประชานูเคราะห์) อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 26 คน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้การสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 20 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 40 ชั่วโมง ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้ คือ นิทานพาเพลิน ดอกสร้อยร้อยกรอง สืบสานความเป็นไทย และคุณธรรมนำชีวิต มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นสร้างความพร้อม ขั้นสร้างแบบอย่าง ขั้นสร้างทักษะ ขั้นพัฒนาทักษะ และสร้างแผนผังความคิด หากคุณภาพของแผนการจัดการจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ที่ 0.50 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระหว่าง 0.67 – 1.00

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทย ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถด้านการอ่านและวัดความสามารถด้านการเขียน รวมคะแนนเต็ม 40 คะแนน กำหนดให้ข้อสอบทั้งหมดเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก นำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 30 คน ได้ค่าความยากง่าย (p) มีค่าระหว่าง 0.36 - 0.75 ได้ค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง 0.20 - 0.80 ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด แบบมาตราประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ ให้นักเรียนเลือกระดับความพึงพอใจเป็นรูปภาพ เป็น 3 ระดับ คือ พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลาง และพึงพอใจน้อย แปลผลคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจโดยคำนวณช่วงคะแนนพิสัยได้เท่ากับ 0.67 ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับน้อย นำแบบสอบถามที่สร้างเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการถาม มีค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยนำหนังสือขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

3.2 ชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้และการเรียนการสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิดให้กับนักเรียนก่อนเก็บข้อมูล

3.3 ทำการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทย

3.4 จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด จำนวน 20 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 40 ชั่วโมง ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน

3.5 เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนด ทำการทดสอบหลังการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านและการเขียนภาษาไทย

3.6 ประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติที่ใช้ในงานวิจัย

1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการทดสอบโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ t-test for dependent samples

2) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของระดับค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง ความพึงพอใจในระดับน้อย

4.2 ผลการวิเคราะห์

1) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนกับผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด ดังตาราง

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด

กลุ่มตัวอย่าง	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	26	40	22.73	5.91	18.385*	.000
หลังเรียน	26	40	33.19	4.21		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด โดยใช้สถิติทดสอบ t มีค่า p-value เท่ากับ .00 ซึ่งน้อยกว่า .05 หมายความว่า ผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 22.73 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.91 ส่วนคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 33.19 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.21

2) ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุภาษาพร้อมกับแผนผังความคิด

ข้อที่	รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักเรียนได้ทำกิจกรรมเป็นขั้นตอน ไม่ซับซ้อน	2.71	.46	มาก
2	นักเรียนได้ทำงานร่วมกับผู้อื่น	2.39	.49	มาก
3	นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสือที่ชอบ	2.75	.44	มาก
4	นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียน	2.68	.47	มาก
5	นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนภาษาไทย	2.64	.48	มาก
6	นักเรียนชอบกิจกรรมการอ่านและการเขียน	2.39	.56	มาก
7	นักเรียนชอบสื่อประกอบการสอน	2.57	.50	มาก
8	นักเรียนพอใจในผลงานของตนเอง	2.50	.50	มาก
9	นักเรียนอ่าน เขียนได้ถูกต้องและคล่องแคล่วมากขึ้น	2.54	.50	มาก
10	นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านและเขียนสรุปเรื่องได้	2.61	.46	มาก
	เฉลี่ย	2.57	.12	มาก

จากตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุลาษาพร้อมกับแผนผังความคิด โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.57, S.D. = .12$) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุด 3 อันดับแรก คือ นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสือที่ชอบ ($\bar{X} = 2.75, S.D. = .44$) รองลงมาคือ นักเรียนได้ทำกิจกรรมเป็นขั้นตอน ไม่ซับซ้อน ($\bar{X} = 2.71, S.D. = .46$) และ นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในระหว่างเรียน ($\bar{X} = 2.68, S.D. = .47$)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบสมดุลาษาพร้อมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการสอนแบบสมดุลาษาพร้อมกับแผนผังความคิด โดยรวมมีความพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.57, S.D. = .12$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยสามารถอภิปรายผลวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์การอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนแบบสมดุลาษาพร้อมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การสอนแบบสมดุลาษาเป็นการสอนที่เหมาะสมสำหรับใช้พัฒนาความสามารถทางภาษาไทยโดยเฉพาะทักษะการอ่านและการเขียน ผู้วิจัยพบว่านักเรียนอ่านและเขียนสะกดคำได้ถูกต้อง มีความเข้าใจในเรื่องที่อ่าน สามารถสรุปเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น เขียนสื่อสารความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการโดยใช้ภาษาได้ถูกต้องและสละสลวย อาจเนื่องมาจาก นักเรียนได้ฝึกการอ่านและการเขียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งการฝึกอ่านเขียนร่วมกันทั้งชั้น การฝึกเป็นกลุ่มย่อย การอ่านเขียนเองตามลำพัง และยังได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย จากกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นเกม และจากการอ่านหนังสือที่ตนเองสนใจ ทั้งนิทาน เพลง บทอาขยาน บทร้องเล่น คำคล้องจอง และวรรณกรรมต่างๆ ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียนรู้ นอกจากนี้การสอนแบบสมดุลาษา ยังมีการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนโดยเริ่มจากการสร้างแบบอย่างที่ต้องการให้กับนักเรียนได้แก่ การอ่านให้ฟัง การเขียนให้ดู เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการอ่าน การเขียนที่ถูกต้อง นักเรียนมีการนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการฝึกทักษะทางภาษาที่หลากหลายรูปแบบ นักเรียนได้เรียนรู้วงคำศัพท์ที่หลากหลายซึ่งมีความหมายเกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ อาร์ สันทรวี (2550, น. 16) ที่ได้ให้ความหมายของการสอนแนวสมดุลาษาไว้ว่า เป็นการสอนภาษาแนวธรรมชาติแบบองค์รวมกับการสอนสะกดคำแจกลูกเข้าด้วยกัน เป็นการสอนภาษาทุกด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ดู สอดคล้องกับงานวิจัยของ อวยพร พันธุ์อุดม (2559, น. 89) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโดยการจัดการเรียนรู้แบบสมดุลาษา พบว่า ความสามารถทางภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากผู้วิจัยใช้การสอนแบบสมดุลาษาในการจัดกิจกรรมแล้วได้ใช้แผนผังความคิดเป็นเครื่องมือช่วยในการอธิบายความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและจดจำข้อมูลได้แม่นยำ นักเรียนมีการฝึกเขียนแผนผังความคิดเพื่อสรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่าน เมื่อนักเรียนได้ฝึกการเขียนแผนผังความคิดจึงนำไปสู่การคิดที่เป็นระบบ รู้จักจัดกลุ่มข้อมูลและสามารถนำข้อมูลมาถ่ายทอดผ่านการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี แสงอรุณ (2558, น. 88) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบแผนผังความคิด ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนสรุปความของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบสมดุลาษาพร้อมกับแผนผังความคิด ในภาพรวมมีความพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.57, S.D. = 0.12$) แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความพอใจค่อนข้างสูง อาจเป็นเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ในทุก ๆ แผนจัดการเรียนรู้ที่มีความสอดคล้องกันและเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของนักเรียน เนื้อหากิจกรรมมีความหลากหลาย นิทาน เพลง บทร้องเล่น เรื่องสั้น บทความ ทำให้นักเรียนเกิดความเพลิดเพลิน เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจสูงที่สุด คือ นักเรียนได้เลือกอ่านหนังสือที่ชอบ

สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิวกานท์ ปทุมสูติ (2554, น. 332) ที่ได้กล่าวถึงการใช้วรรณกรรมในการสอนว่า การที่เด็กได้มีส่วนในการเลือกหนังสือ จะเป็นปัจจัยสำคัญในการกระตุ้นให้เด็กอยากอ่านหนังสือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร บุญไพโรจน์ (2562, น. 129) ได้ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปแบบการสอนภาษาไทยแนวสมดุลภาษา จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปแบบการสอนภาษาไทยแนวสมดุลภาษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.85$)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. การนำวิธีการสอนแบบสมดุลภาษาและการสอนแบบใช้แผนผังความคิดมาใช้ร่วมกัน ส่งผลดีต่อการพัฒนาทักษะการอ่านและทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนในระดับอ่อน เนื่องจากนักเรียนได้ฝึกฝนทักษะการอ่านและการเขียนตามระดับความสามารถของตนเองและมีการฝึกฝนอย่างเป็นขั้นตอน ในขณะที่เดียวกันนักเรียนที่เรียนมีพื้นฐานในระดับที่ดีอยู่แล้วก็สามารถเรียนรู้การอ่านและการเขียนในระดับที่ยากขึ้นได้ การสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด จึงเป็นแนวทางสำหรับผู้สอนเพื่อพัฒนาทักษะทางภาษาไทยที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านและการเขียนให้สูงขึ้น

2. การสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิด นักเรียนได้อ่านหนังสือที่ตนเองสนใจ ทั้งนิทาน เพลง บทอาขยาน บทร้องเล่น และวรรณกรรมต่าง ๆ และมีการฝึกฝนซ้ำ ๆ ทั้งการอ่านเป็นกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย และอ่านเองตามลำพัง การได้อ่านหนังสือที่ตนเองชอบและมีโอกาสได้อ่านบ่อย ๆ สร้างนิสัยรักการอ่านให้กับนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาตนเองและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

1.1 การนำการสอนแบบสมดุลภาษาร่วมกับแผนผังความคิดไปใช้ ในระยะแรกๆ นักเรียนอาจยังไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนต่าง ๆ ครูผู้สอนควรให้เวลานักเรียนปรับตัว ควรให้การเสริมแรง กระตุ้นให้นักเรียนกล้าแสดงออก สร้างความมั่นใจในการร่วมกิจกรรม

1.2 ครูต้องคำนึงถึงพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ครูจึงต้องมีการแบ่งการระดับความยากง่ายของบทอ่าน

1.3 แผนการจัดกิจกรรมควรมีการยืดหยุ่นเวลาเพื่อให้นักเรียนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างครอบคลุม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติมด้วย เช่น ความคงทนในการเรียนรู้ ประสิทธิภาพของการสอน เป็นต้น

2.2 ควรนำวิธีการสอนแบบสมดุลภาษาหรือการสอนแบบแผนผังความคิดไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ โดยปรับกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปี

เอกสารอ้างอิง

- กองทัพ เคลือบพาณิชย์กุล. (2542). *การใช้ภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- จารุณี แสงอรุณ. (2558). *การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบแผนผังความคิด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม).
- วรินทร์ โพนน้อย. (2555). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยแบบสมดุลภาษาสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).
- วิจิตรา आयยีน. (2558). *การพัฒนาผลการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้แผนผังความคิดประกอบการแจกลูกสะกดคำเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการอ่าน การเขียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ศศิธร บุญไพโรจน์. (2562). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำโดยใช้รูปแบบการสอนภาษาไทยแนวสมดุลภาษา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี*, 8(2), 122-131.
- ศิวกานท์ ปทุมสูติ. (2554). *เด็กอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ แก้ไขง่ายนิดเดียว* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: นวสาส์นการพิมพ์.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. (2562). รายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2562. สุโขทัย: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2558). การอ่านคิดวิเคราะห์ตามแนวทางประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (PISA). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำลี รักสุทธี. (2553). ฝึกอย่างไรให้เด็กอ่านออก เขียนได้. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- อวยพร พันธุ์อุดม. (2559). การศึกษาความสามารถทางภาษาไทยและความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โดยการจัดการเรียนรู้แบบสมดุลงภาษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา).
- อารี สันทรวี. (2550). สอนภาษาไทยแนวสมดุลงภาษา. กรุงเทพฯ: สมาคมเพื่อการศึกษาเด็ก.

การศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
A Study of the States of Promoting Sufficiency Economy Philosophy-based Lifestyle
in the Educational Opportunity Expansion Schools under Kamphaengphet
Primary Educational Service Area Office 1

นงลักษณ์ ใจฉลาด, จารุวรรณ นาทัน, นิรดา เวชญาลักษณ์,
นิคม นาคอ้าย, อุดลย์ วังศรีคุณ¹

Nongluck Jaichalad, Jaruwan Natun, Nirada Wechayaluck,
Nikom Nak Ai, Adul Wangsrikoon
Corresponding Author E-mail: dr.nongluck@psru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 44 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 353 คน รวม 397 คน เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย คือ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงคือด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านความมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) และองค์ความรู้จากการวิจัย ในภาพรวม สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักยับยั้งชั่งใจในการอยากได้อย่างมี ยึดถือความประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน

คำสำคัญ: การส่งเสริมการดำเนินชีวิต, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

Abstract

The objective of this research was to study the states of promoting sufficient economy philosophy-based lifestyle in the educational opportunity expansion schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1. This was quantitative research. The samples used in this research were 44 school administrators and 353 heads of department (397 people in total). The instrument used in this study was a five-rating scale questionnaire. The data were analyzed by using mean and standard deviation. The results were found that the states of promoting sufficient economy philosophy-based lifestyle in the educational opportunity expansion schools under Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1 in general was at a high level ($\bar{X} = 4.05$), The aspect with the highest mean was having good self-defense, ($\bar{X} = 4.08$), while the aspect with the lowest mean was reasoning ($\bar{X} = 3.99$). New body of knowledge that the schools encourage a students know how

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

to restrain themselves in wanting and wanting, save and reduce the luxury of living, organize activities to encourage students to live in moderation according to their identity and position.

Keywords: Lifestyle promotion, Philosophy of sufficient economy, Educational opportunity expansion schools

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบัน วิธีการดำเนินชีวิตและค่านิยม เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย ขาดความพอประมาณในการดำเนินชีวิต ขาดเหตุผลในการใช้จ่ายและขาดภูมิคุ้มกันที่จะเตรียมรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจมากขึ้นโดยเฉพาะปัญหาความยากจน จากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีข้อความตอนหนึ่งว่า “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้ นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” เป็นกระแสพระราชดำรัสที่เน้นให้ราษฎร มีคุณธรรมด้านความพอเพียง มีความพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ดำรงชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น อันจะนำไปสู่รากฐานชีวิตที่มั่นคงและยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา, 2542, น. 48 – 49)

กระทรวงศึกษาธิการได้มีความตระหนักในภารกิจที่สำคัญดังกล่าวและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) มุ่งเน้นนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคนและประเทศชาติ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิต อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สถาบันทางสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็ง สามารถปรับตัวรู้เท่าทันกับ การเปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะสงฆ์สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัย สอดแทรกการพัฒนาคนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมการถือคุณ พัฒนาทักษะ ให้คนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต ต่อยอดสู่การสร้างนวัตกรรมที่เกิดจากการฝึกฝนเป็นความคิดสร้างสรรค์ ปลุกฝังการพร้อมรับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น และจิตใจที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย พัฒนาคนด้วยการ เรียนรู้ในศาสตร์วิทยาการให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับแนวโน้มการจ้างงานและเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน สร้างจิตสำนึกให้คนไทยมีความรับผิดชอบต่อสังคม เศรษฐกิจ กฎหมาย หลักสิทธิมนุษยชน สร้างค่านิยมการผลิตและบริโภคที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม เรียนรู้การรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติ มุ่งสร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่าน ตั้งแต่วัยเด็กและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่มบุคคล ชุมชน ประชาชน สื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้สร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมถึงส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสร้างค่านิยมให้คนไทยภูมิใจในวัฒนธรรมไทย ยอมรับความแตกต่างของความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่ลดปัญหาความขัดแย้งทางความคิดและสร้างความเป็นเอกภาพในสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมร่วมกับประชาคมโลกโดยเฉพาะประชาคมอาเซียนให้เกิดการไหลเวียนทางวัฒนธรรมในรูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร

จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, น. 117-128) กล่าวว่าโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับดังนี้ 1) ระดับบุคคลในครอบครัว เช่น สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้านได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักคำว่า พอ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความสุข มีความพึงพอใจกับชีวิตพอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำเนินชีวิต 2) ระดับชุมชน เช่น รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตนและชุมชน มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนให้เกิดพลังทางสังคม และพัฒนาเครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ 3) ระดับประเทศ เช่น ชุมชน/สังคมหลายๆแห่งร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และวางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียง และพร้อมกันจึงค่อยๆดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นเป็นลำดับ ๆ ต่อไป ทั้งนี้ เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ (2550, น. 39) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การปฏิบัติที่แสดงถึงความพอประมาณ คือ การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลงใช้จ่ายให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่า การใช้เวลา หรือพลังกำลังในการทำงานโดยคำนึงถึงความพอประมาณของ

สุขภาพทางร่างกายและจิตใจให้อยู่ในสภาพที่เป็นปกติดี การมีความต้องการสิ่งต่าง ๆ อย่างพอประมาณ และเสรี พงศ์พิศ (2550, น. 138) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า การดำเนินการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการมีเหตุผล ควรมีการดำเนินงานเป็นขั้นตอนอย่างมีหลักวิชา การดำเนินการขององค์กรโดยยึดหลักเหตุผลนั้นควรมีการวางแผนแบบแยกแยะ มีระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยไม่ทำอะไรแบบเฉพาะหน้าและมีแผนปฏิบัติการ แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ทำได้จริง รวมถึง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, น. 7) กล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึง ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอนาคตอันใกล้และไกล

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการประกาศนโยบายการจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษารูปได้ว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยทุกคนเป็นหลักการสำคัญที่ทุกภาคส่วนในสังคมสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อความเจริญอกงาม มุ่งสู่ความมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากนโยบายของรัฐบาลที่ยึดหลักการสำคัญทั้งในเรื่องการรู้จักพอประมาณ การมีเหตุผล การป้องกันความเสี่ยงเพื่อการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ดำเนินการอย่างมีคุณธรรม อยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ถูกต้อง อีกทั้งรัฐบาลได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การบูรณาการการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อให้ทุกส่วนราชการใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วยกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะหน่วยงานของรัฐที่กำกับดูแลงานด้านการศึกษา จึงได้ประกาศนโยบายการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในปี 2558-2560 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานกับภาคีความร่วมมือด้านการศึกษาให้มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและมุ่งสู่ความยั่งยืน อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่ระบบการศึกษาและได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องมาเป็นลำดับ มีการบรรจุหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการปลูกฝัง อบรมบ่มเพาะ สร้างอุปนิสัยอย่างพอเพียงให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อีกทั้งได้กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ นำมาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าสู่สถานศึกษาตั้งแต่ปี 2549 จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนนักเรียนสามารถน้อมนำวิถีชีวิตของตนเองเข้าสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปตามศักยภาพของตนเองและลักษณะของภูมิสังคม มีการบูรณาการทั้งในส่วนของการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการพัฒนาบุคลากร โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนขยายผล (ณรงค์ พิพัฒนาศัย, 2558)

จากการติดตามการดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ผ่านมา มีสถานศึกษาสมัครใจเข้ารับการประเมินเพื่อเป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หรือที่เรียกว่า “สถานศึกษาพอเพียง” ปัจจุบันมีสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินทั่วประเทศจำนวน 14,602 แห่ง และมีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา จำนวน 39 แห่ง โดยสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ให้ความสำคัญกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการพัฒนาในเรื่องดังกล่าวและมีการประกาศค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ โดยเฉพาะในข้อ 10 ที่กำหนดให้รู้จักดำรงอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดเป็นนโยบายในการดำเนินการเรื่องดังกล่าวอย่างต่อเนื่องและกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะ 3 ปี ตั้งแต่ปี 2558-2560 มีเป้าหมายให้สถานศึกษาทั่วไปต้องผ่านการประเมินเป็นสถานศึกษาพอเพียงครบทุกแห่ง ให้มีศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาครบทุกจังหวัดในปี 2558 และครบทุกเขตพื้นที่การศึกษา (225 เขต) ภายในปี 2560 เพื่อให้มีการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การจัดตั้งศูนย์ขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษารูปได้ว่า หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี เป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึง ความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอนาคตอันใกล้และไกล

เพื่อส่งเสริมสถานศึกษาในสังกัดและภาคีเครือข่ายให้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุมตามจำนวนศูนย์การเรียนรู้และสถานศึกษาที่ได้กำหนดไว้ (กมล รอดคล้าย, 2558)

นโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากลก้าวสู่ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานของความเป็นไทยพัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อมและมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมกิจกรรมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นอย่างไร มีแนวทางที่จะพัฒนาการจัดการกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกโรงเรียนได้อย่างไร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีของชาติไทยและพลเมืองโลกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 49 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ที่ได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยตารางเครซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 แห่ง โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากร จากสถานศึกษาจำนวน 49 แห่ง โดยใช้ตารางของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 42-43) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นสถานศึกษา จำนวน 44 แห่ง เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยวิธีการสุ่มแบบช่วงชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) ของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาโดยจำแนกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้ากลุ่มสาระ ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารและครู โดยจำแนกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอน ตามสัดส่วนที่คำนวณได้ โดยวิธีการสุ่มแบบช่วงชั้นภูมิตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือได้แก่ แบบสอบถามลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นมาตรฐานส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2554, น. 72 - 74) ประกอบด้วย มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้ค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.8-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยผ่านการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 30 คน และได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับร้อยละ 97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือและขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามจำนวน 397 ฉบับ เก็บรวบรวมได้ 397 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการวิเคราะห์ระดับสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับสภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความพอประมาณ	4.07	.786	มาก	2
ด้านความมีเหตุผล	3.99	.793	มาก	3
ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4.08	.753	มาก	1
รวม	4.05	.777	มาก	

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวม

จากตาราง 1 พบว่ามีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมพบว่าการดำเนินการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) ทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X} = 4.08$) รองลงมา คือด้านความพอประมาณ ($\bar{X} = 4.07$) และในด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านความมีเหตุผล ($\bar{X} = 3.99$)

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับสภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักยับยั้งชั่งใจในการอยากได้อะไร	4.19	.749	มาก	1
2. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการ เป็นประโยชน์ต่อสภาพแวดล้อมและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมและพัฒนาจากภูมิปัญญาชาวบ้านก่อน	4.15	.724	มาก	2
3. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนใช้สิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ใช้สิ่งของเกินความจำเป็น	4.11	.835	มาก	5
4. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีความพอดีด้านเทคโนโลยีรู้จักใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต	4.11	.752	มาก	4
5. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีความพอดีด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับวิธีการเพิ่มรายได้ และการลดรายจ่าย	4.13	.769	มาก	3
6. สถานศึกษาเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตัดสินใจดำเนินการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาและชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.96	.774	มาก	12

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับ สภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
7. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนจัดตั้ง ชุมนุมหรือชมรมอ้อมทรัพย์ ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.02	.777	มาก	10
8. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีการประเมินตนเองในด้านการใช้จ่ายอย่างเป็นระบบ	4.07	.783	มาก	6
9. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน	4.04	.781	มาก	9
10. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสามัคคี สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและ ชุมชน	4.05	.856	มาก	8
11. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย	4.05	.832	มาก	7
12. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดและรบกวนธรรมชาติน้อยที่สุด	4.01	.769	มาก	11
13. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการนำสิ่งของเหลือใช้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์	3.96	.820	มาก	13
รวม	4.07	0.66	มาก	

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอประมาณ

จากตาราง 2 พบว่า สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านความพอประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักยับยั้งชั่งใจในการอยากได้อะไรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการนำสิ่งของเหลือใช้มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$)

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับ สภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียน ยึดถือความประหยัด ลดความฟุ่มเฟือยในการ ดำรงชีวิต	4.20	.722	มาก	1
2. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม และกฎระเบียบ ของโรงเรียนเช่น จดกิจกรรมการปฏิบัติตามกฎจราจร ฯลฯ	3.92	.800	มาก	10
3. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนพิจารณาความถูกต้องโดยยึดหลักศีลธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิต	3.93	.780	มาก	9
4. สถานศึกษาส่งเสริมให้นำหลักคำสอนทางศาสนาที่สอนให้รู้จักเหตุและผลต่อ การดำเนินชีวิตโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น	3.51	.837	มาก	11
5. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนพยายามเพิ่มพูนรักษาความดี ที่มีอยู่ให้คงงาม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น	4.01	.809	มาก	8
6. สถานศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักดำรงชีวิตโดยมีการ แก้ไขปัญหา การตัดสินใจ การวางแผนอย่างมีเหตุผล	4.02	.770	มาก	6
7. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต	4.07	.789	มาก	4
8. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต แม้จะตก อยู่ในภาวะขาดแคลน ในการดำรงชีวิต	4.11	.754	มาก	2

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับ สภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
9. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในทาง การค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง	4.02	.818	มาก	7
10. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี เลิก สิ่งชั่วกิเลสให้ หมดสิ้นไป ไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัวเอง ทำลายผู้อื่น	4.08	.848	มาก	3
11. สถานศึกษาส่งเสริมการดำเนินการใดๆ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการส่งเสริมการออม	4.07	.796	มาก	5
รวม	3.99	.793	มาก	

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีเหตุผล

จากตาราง 3 พบว่า สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านความพอประมาณโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียน ยึดถือความประหยัดลดความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสถานศึกษาส่งเสริมให้นำหลักคำสอนทางศาสนาที่สอนให้รู้จักเหตุและผลต่อการดำเนินชีวิตโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$)

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับ สภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน	4.17	.622	มาก	1
2. สถานศึกษาส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยยึดหลักทางสายกลาง ความพอดี พอประมาณ	4.12	.645	มาก	3
3. สถานศึกษาจัดหาและผลิตสื่อการเรียนรู้จากสิ่งของเหลือใช้บูรณาการหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน	4.12	.632	มาก	2
4. สถานศึกษา ติดตามผลการดำเนิน โครงการ กิจกรรมพัฒนาบุคลากรเพื่อ ส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.06	.805	มาก	7
5. สถานศึกษานำผลการติดตามมาปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินโครงการ กิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อส่งเสริมการดำเนินชีวิตและปฏิบัติการกิจหน้าที่ตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.08	.786	มาก	4
6. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการคิดโครงการจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.05	.782	มาก	8
7. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอน ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงครบทุกกลุ่มสาระการ เรียนรู้ รายวิชา และทุกระดับชั้น	4.06	.778	มาก	6
8. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลง ในด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอนาคตอันใกล้และไกล	4.00	.835	มาก	10
9. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียน รู้จักการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติสุข มีความสมัคร สมานสามัคคี รู้เท่าทันและเตรียมความพร้อมมีวางแผน มีความรอบคอบ	4.07	.820	มาก	5

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา	(n = 397)		ระดับ สภาพ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
10. สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักเรียนรู้และพัฒนาตน มีจิตสาธารณะและ รักษาสິงแวดล้อม	4.03	.825	มาก	9
รวม	4.08	.753	มาก	

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

จากตาราง 4 พบว่า สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพและฐานะของตน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการดำรงชีวิต เพื่อเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอนาคตอันใกล้และไกล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญในรายด้านและนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน 1) ด้านความพอประมาณ 2) ด้านความมีเหตุผล และ 3) ด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้มีสถานศึกษาที่เป็นแบบอย่าง ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในปี 2550 ไม่น้อยกว่า 80 แห่ง และพัฒนาขยายผลในปี 2552 จำนวน 800 แห่ง ทุกจังหวัด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, น. 11) และให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) มุ่งเน้นนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาคนและประเทศชาติ จึงจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิต อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย ดังนั้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จึงมีนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล ก้าวสู่ประชาคมอาเซียนบนพื้นฐานของความเป็นไทย พัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาสู่คุณภาพระดับสากล การพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทร พรหมดี (2553, น. 89) ได้ศึกษา การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกงาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 3 ด้านความพอประมาณ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ นักเรียน จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 68.75 มีความกระตือรือร้นในการเรียนและมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้นสามารถปรับพฤติกรรมตนเอง โดยลดค่าใช้จ่ายลง ตลอดจนมีการวางแผนการใช้จ่ายดีขึ้น รู้จักการออมทรัพย์ โดยเข้าร่วมโครงการออมทรัพย์กับทางโรงเรียน และเมื่อมีเวลาว่างจะชวนเพื่อนๆเข้าห้องสมุด อ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า สืบค้นข้อมูล รู้จักแบ่งเวลาและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิตา ลอยโพยม (2552, น. 75) ได้ศึกษา การจัดการศึกษาตาม

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2 พบว่า สภาพการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2 กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เกณฑ์ของ สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เป็นตัวชี้วัดสภาพการจัดการศึกษา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา และสอดคล้องกับ ปณิธา ตะพังพินิจการ (2555, น. 82-86) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการศึกษาร่วมกับการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในแต่ละด้านมีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักยับยั้งชั่งใจในการอยากได้อะไรก็มี สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียน ยึดถือความประหยัด ลดความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีวิต สถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนใช้ชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกินสมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน แต่ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรพิจารณาในแต่ละด้านมีประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงต่ำที่สุด ซึ่งจะเป็นข้อคิดหาแนวทางที่จะพัฒนาการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันทั้งในและนอกโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษา พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านความมีเหตุผล ดังนั้น สถานศึกษาควรเน้นการส่งเสริมให้นำหลักคำสอนทางศาสนาที่สอนให้รู้จักเหตุและผลต่อการดำเนินชีวิตโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น เน้นการสร้าง ความตระหนักให้นักเรียนในการคิดส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายของสังคม และกฎระเบียบของโรงเรียน รวมถึงเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนพิจารณาความถูกต้องโดยยึดหลักศีลธรรม จริยธรรมในการดำรงชีวิตให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาแนวทางการพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการคิดเชิงเหตุผลของผู้เรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

สรุป

จากการดำเนินการวิจัย ศึกษาสภาพการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล และด้านความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พบว่า จากกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติทุกระดับได้อย่างมีประสิทธิภาพ นั้น สถานศึกษาได้มีความตระหนักในความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตในรูปแบบของการจัดกระบวนการเรียนการสอนและบริหารจัดการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนานักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีคุณธรรม เรียนรู้ตลอดชีวิต มีทักษะและการดำรงชีวิต อย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย และเน้นการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นไทย มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และมีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กมล รอดคล้าย. (2558, 24 มกราคม). สพฐ.ประกาศฉบับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้น 18 กันยายน 2563, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/158745>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ: ที.เอส.บี. โปรดักส์.
- ณรงค์ พิพัฒน์นาคย์. (2558, 23 มกราคม). สพฐ.ประกาศตั้งศูนย์ขับเคลื่อนสถานศึกษาพอเพียง. สืบค้น 18 กันยายน 2563, จาก <https://mgronline.com/qol/detail/9580000008879>
- ธนิศา ลอยโพยม. (2552). การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). หลักการวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปณิตา ตะพังพินิจการ. (2555). บทบาทของผู้บริหารในการส่งเสริมแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. กาญจนบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- เพ็ญศรี เปลี่ยนขำ. (2550). วิธีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สุทธาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา. (2542). เศรษฐกิจพอเพียง. วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา, สิงหาคม, 48-49.
- สุนทร พรหมดี. (2553). การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ด้านการประหยัด โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านโคกงาม อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย).
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). หลักธรรมตามรอยยุคลบาท. กรุงเทพฯ: สุทธาการพิมพ์.
- เสรี พงศ์พิศ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนายั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลังปัญญา.

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษา
นันทบุรี อำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5
Information Technology for School Administration in the Digital Age of Schools in
the Educational Development Network Nantaburi Omkoi District
Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

ธีระภัทร ประสมสุข¹, สิริกร ชุ่มชัย¹, สุธา เนตรสว่าง¹,
เสกชัย ชมพูนุช¹, ชัชรินทร์ ชวนวัน¹, ทศพร สายทอง²

Teerapat Prasomsuk, Sirikom Chumchey, Suda Natesawang
Sekchai Chumpoonuch, Chatcharin Chaunwan, Thossaporn Saithong
Corresponding Author E-mail: teerapat@northcm.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล และ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภออมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 วิจัยดำเนินการวิจัยเป็นวิจัย เชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 113 คน รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านการตรวจสอบข้อมูลอยู่ในระดับมาก ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับมาก ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

ปัญหา คือ การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเวลา ไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ตรวจสอบพบความผิดพลาด อุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูลไม่ทันสมัย มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูลค่อนข้างน้อย ไม่มีระบบการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่สะดวกและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ คือ ผู้ปฏิบัติงานให้ความร่วมมือ ควรจัดตั้งหน่วยตรวจสอบข้อมูล ควรปรับปรุงระบบการประมวลผลที่ทันสมัย จัดเก็บข้อมูลเป็นปัจจุบัน อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศทันสมัยง่ายต่อการใช้งาน ระบบการจัดเก็บการสืบค้น ข้อมูลที่รวดเร็วมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were 1) to study Information Technology for School Administration in the Digital Age and 2) to study problems and suggestions the use of information technology for the administration of educational institutions in the digital Age of Schools in the Educational Development Network Nantaburi Omkoi District Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5

¹ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

² หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

The samples of the research consisted of the school directors and teachers; 113 in the total. The data was collected via questionnaires and then was analyzed by the statistical methods of mean and standard deviation. It was found that overall Information Technology for School Administration in the Digital Age of Schools in the Educational Development Network Nantaburi Omkoi District Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 5 was at a high level. When each aspect was considered in descending order by the average of the most to the least; Data collection at a high level Followed by data verification at a high level. The presentation of information was at a high level. Information storage was at a moderate level. And data processing at a moderate level, respectively.

The suggestion was Operators to cooperate there should be a data review unit. Should improve the modern processing system Up-to-date storage system Modern information technology tools that are easy to use. Efficient storage and retrieval system

Keywords: Information Technology, School Administration, Digital Age

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ระบบเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศไทย ประกอบด้วย ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดด ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ส่งผลให้ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องเผชิญกับระบบเศรษฐกิจ โลกที่มีการแข่งขันอย่างเสรีและไร้พรมแดนอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ความท้าทายใหม่ในกระแสโลกาภิวัตน์รอบใหม่ของโลกคือ การก้าวเข้าสู่ยุคอินเทอร์เน็ตในทุกสิ่ง (Internet of things) ซึ่งอุปกรณ์ต่าง ๆ มีโปรแกรมใช้ร่วมกับคอมพิวเตอร์ รวมถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยอาศัยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารที่ผสมผสานกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, น. 1-4)

เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทต่อการบริหารสถานศึกษา อย่างมาก โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศทางด้านคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น ซึ่งสถานศึกษายังคงมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา และ ทุกสถานศึกษายังพบปัญหาที่คล้ายคลึงกันโดยสามารถแยกเป็นรายด้านได้ทั้งหมด 4.ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารงานวิชาการ สถานศึกษามีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอต่อการบริหารงานและการ จัดการเรียนรู้อัตโนมัติระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถตอบสนองความต้องการในการบริหารสถานศึกษา 2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ สถานศึกษาขาดงบประมาณในการซ่อมบำรุง การจัดซื้อจัดหาวัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านการบริหารงานบุคคล บุคลากรในสถานศึกษาขาด การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา การใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการจัดการ ข้อมูลสารสนเทศของบุคลากร การใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหารงานบุคคล และขาดแคลนช่างเทคนิคด้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านการบริหารงานทั่วไป สถานศึกษาขาดสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศในการ รวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการวางแผนการบริหารสถานศึกษา และมีปัญหาเกี่ยวกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่ตอบสนองความต้องการต่อการบริหารงาน (สมจิตร ขวัญแดง, 2560) ดังนั้นเพื่อให้บรรลุ เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และครอบคลุมภารกิจในการ บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ สถานศึกษาต้องมีรูปแบบการบริหารสถานศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของ ผู้เรียน สถานศึกษา รวมถึงระบบสารสนเทศของสถานศึกษาต้องมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง สมบูรณ์ เป็น ปัจจุบันและสามารถเรียกใช้ข้อมูลได้ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการดำเนินงาน และการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน สถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้อง ตระหนักถึงการจัดระบบบริหารที่เป็นเชิงระบบที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนให้ มากที่สุด นอกจากนี้การจัดเตรียมความพร้อมในระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา และการนำ ข้อมูลไป ใช้ต้องเป็นหัวใจของการบริหารจัดการในสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาต้องดำเนินการวางแผนระบบบริหาร จัดการ พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพ และจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้

ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการบริหารงาน (ยูไฮนี บากา และ รพีพรรณ สุวรรณรัฐ โชติ, 2564)

เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ สำหรับบุคคลทุกคนในองค์กร มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศประกอบการวางแผนตัดสินใจ กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศจึงนับว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ผู้บริหารจะนำมาใช้ในบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา มีความสนใจในการวิจัยศึกษาเรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 เพื่อประโยชน์ในการนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง พัฒนาหน่วยงานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัยประกอบด้วย

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 113 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มี 3 ตอนได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสรุปและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 สามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 5

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมก๋อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 โดยรวมและรายด้าน

สภาพเทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล		ระดับการดำเนินงาน		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล	3.64	0.56	มาก
2	ด้านการตรวจสอบข้อมูล	3.62	0.65	มาก
3	ด้านการประมวลผลข้อมูล	3.30	0.54	ปานกลาง
4	ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ	3.55	0.64	มาก
5	ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ	3.44	0.64	ปานกลาง
โดยรวม		3.51	0.53	มาก

จากตาราง 1 พบว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมกแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.64$) รองลงมาด้านการตรวจสอบข้อมูล อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.17$) ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.55$) ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.44$) และด้านการประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu=3.30$)

2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ เทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมกแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5

2.1 ปัญหาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมกแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 คือ

1) ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเวลา เนื่องจากภาระงานมาก

2) ด้านการตรวจสอบข้อมูล คือไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ตรวจสอบพบความผิดพลาด

3) ด้านการประมวลผลข้อมูล คืออุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ทันสมัยทำให้ข้อมูลจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไม่มีความถูกต้อง แม่นยำ

4) ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ คือมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูลค่อนข้างน้อย

5) ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ คือไม่มีระบบการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่สะดวกและรวดเร็ว

2.2 ข้อเสนอแนะเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมกแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5

1) ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือสร้างความตระหนักให้ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือและมองเห็นความสำคัญ

2) ด้านการตรวจสอบข้อมูล คือควรจัดให้มีหน่วยตรวจสอบข้อมูลเป็นการเฉพาะขึ้นเพื่อแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด

3) ด้านการประมวลผลข้อมูล คือปรับปรุงระบบการประมวลผลโดยใช้เทคโนโลยี เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศที่ผิดพลาดให้เป็นปัจจุบันเสมอ

4) ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ คือจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะสามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและง่ายต่อการใช้งาน

5) ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ คือควรมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อำเภอมกแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่า

โรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งมีการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการตรวจสอบข้อมูลไว้อย่างชัดเจน แต่งตั้งบุคลากรในการประมวลผลข้อมูลเป็นชุดเดียวกับผู้เก็บรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล มีนำเสนอข้อมูลสารสนเทศด้วยรูปแบบแฟ้มเอกสาร รวมทั้งจัดระบบสารสนเทศทางการศึกษาของโรงเรียนไว้เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน โดยใช้ระบบการจัดทำระบบสารสนเทศ 5 ขั้นตอน คือการเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ และการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุกัญญา โสสุวรรณ (2553) เรื่องการศึกษาสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานันทบุรี พบว่าสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานันทบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ และด้านการประมวลผลข้อมูล ตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่อง การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามอแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามอแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ ในขั้นการรวบรวมข้อมูลนั้น พบว่า ในส่วนที่ได้ปฏิบัติคือ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการในการวางแผน เก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับขั้นการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ในส่วนที่ได้ปฏิบัติคือ ได้ตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของข้อมูล และได้ตรวจสอบข้อมูลให้ครอบคลุมกรอบงาน ส่วนขั้นการประมวลผลข้อมูล พบว่า ในส่วนที่ได้ปฏิบัติคือได้นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปใช้ในการวางแผนปฏิบัติงานของโรงเรียนมากที่สุด ในขณะที่ขั้นการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ พบว่า ในส่วนที่ได้ปฏิบัติ คือได้นำเสนอข้อมูลสารสนเทศในงานประกันคุณภาพการศึกษา แต่ในส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติ ขั้นการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศพบว่า ในส่วนที่ได้ปฏิบัติคือ ได้จัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ให้เกิดความสะดวกต่อการเรียกใช้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุชีรา จินดาวงศ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม จังหวัดพะเยา พบว่า ใน การดำเนินงานระบบสารสนเทศด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ได้แต่งตั้งคณะกรรมการในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเตรียมเครื่องมือทุกครั้งในการเก็บรวบรวมข้อมูล ส่วนการดำเนินงานระบบสารสนเทศด้านการตรวจสอบข้อมูล พบว่า ได้จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ตามลักษณะงานทุกครั้งที่ได้ข้อมูล แต่งตั้งคณะกรรมการที่มีความรู้ความสามารถในการตรวจสอบข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ก่อนจัดเก็บ สำหรับการดำเนินงานระบบสารสนเทศด้านการประมวลผลข้อมูล พบว่า ได้ประมวลผลข้อมูลตามลักษณะงานของโรงเรียน กำหนดให้มีขั้นตอนในการประมวลผลข้อมูลและกำหนดระยะเวลาในการประมวลผลข้อมูล

ปัญหาด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเพราะว่าการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเวลาเนื่องจากภาระงานมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามอแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการรวบรวมข้อมูลนั้น ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบทดสอบ ไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ขาดงบประมาณในการดำเนินงานรวบรวมข้อมูล ขาดวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ในการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน บุคลากรมีจำนวนจำกัด บุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมากเกินไป

ปัญหาด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล คือการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเวลาเนื่องจากภาระงานมาก เป็นเพราะว่าข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน บุคลากรมีจำนวนจำกัด และบุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมากเกินไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษามอแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในการรวบรวมข้อมูลนั้น ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติคือ ไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบทดสอบ ไม่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลพบว่า ขาดงบประมาณในการดำเนินงานรวบรวมข้อมูล ขาดวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ในการรวบรวมข้อมูล ข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน บุคลากรมีจำนวนจำกัด บุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมากเกินไป

ปัญหาด้านการตรวจสอบข้อมูล คือ ไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ตรวจสอบพบความผิดพลาด เป็นเพราะว่าบุคลากรที่รับผิดชอบการตรวจสอบข้อมูลขาดความรู้ ความเข้าใจ และความถนัดในการตรวจสอบข้อมูลอย่างแท้จริง และขาดอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ พวงทอง (2555) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทาง

การพัฒนา การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียนบ้านวังลู่ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า สภาพการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านวังลู่ ขึ้นตรงตรวจสอบข้อมูลมีการกำหนดวัตถุประสงค์ใน การตรวจสอบข้อมูลเพื่อการบริหารอย่างชัดเจน ปัญหาคือ ไม่ได้นำผลของการตรวจสอบข้อมูลไปปรับปรุงแก้ไข สอดคล้องกับผลการวิจัยของของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอ้อมก้อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาในการตรวจสอบข้อมูล คือ บุคลากรที่รับผิดชอบการตรวจสอบข้อมูลขาดความรู้ ความเข้าใจ และความถนัดในการตรวจสอบข้อมูลอย่างแท้จริง ขาดวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพในการตรวจสอบข้อมูล ไม่มีคณะกรรมการในการตรวจสอบข้อมูล ทำให้ข้อมูลเกิดความผิดพลาดได้ง่ายในแต่ละฝ่ายงานไม่มีการตรวจสอบข้อมูลก่อนส่งข้อมูล ส่งผลให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อนไม่ตรงกับความเป็นจริง

ปัญหาด้านการประมวลผลข้อมูล คือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ทันสมัยทำให้ข้อมูลจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไม่มีความถูกต้อง แม่นยำ เป็นเพราะว่า ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการประมวลผลข้อมูล และขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอ้อมก้อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาในการประมวลผลข้อมูล คือขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการประมวลผลข้อมูลขาดวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ ในการประมวลผลข้อมูลขาดทักษะ เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายในการประมวลผลข้อมูล

ปัญหาด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ คือ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูลค่อนข้างน้อย เป็นเพราะว่า ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ และขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของของ นันทนา บริรักษ์ (2550) เรื่องการดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอ้อมก้อย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติ คือไม่ได้นำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ผ่านจดหมายข่าวของโรงเรียน ไม่ได้นำเสนอข้อมูลสารสนเทศผ่านวารสารของโรงเรียน ไม่ได้นำเสนอข้อมูลผ่านเว็บไซต์ สำหรับปัญหาในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ คือ ขาดวัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ขาดงบประมาณในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศไม่มีความหลากหลาย

ปัญหาด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ คือ ไม่มีระบบการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่สะดวกและรวดเร็ว เป็นเพราะว่า ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศและขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อมรรัตน์ พวงทอง (2555) ได้ทำการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนา การจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานโรงเรียนบ้านวังลู่ เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 5 พบว่า สภาพการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศของโรงเรียนบ้านวังลู่ ขึ้นการจัดเก็บสารสนเทศ มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ งานจัดเก็บสารสนเทศของโรงเรียน ปัญหาคือ ไม่สามารถสืบค้นข้อมูลสารสนเทศได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากสถานศึกษา จัดสารสนเทศไว้ไม่เป็นระบบ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาการศึกษานันทบุรี อ้อมก้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านที่อยู่ในระดับปานกลางคือ ด้านการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ และด้านการประมวลผลข้อมูล ที่สอดคล้องกับปัญหา ที่ได้จากผู้ตอบแบบสอบถามได้เสนอปัญหา และข้อเสนอแนะการแก้ไข ในแบบสอบถามตอนที่ 3 คือ การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างล่าช้าไม่ทันเวลาเนื่องจากภาระงานมาก ไม่ได้ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลที่ตรวจสอบพบความผิดพลาด อุปกรณ์ที่ใช้ในการประมวลผลข้อมูล เช่น คอมพิวเตอร์ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ไม่ทันสมัยทำให้ข้อมูลจัดระบบข้อมูลสารสนเทศไม่มีความถูกต้อง แม่นยำ มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการนำเสนอข้อมูลค่อนข้างน้อย ไม่มีระบบการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศที่สะดวกและรวดเร็ว โดยผู้ตอบแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะ คือ ควรสร้างความตระหนักให้ผู้ร่วมงาน ให้ความร่วมมือและมองเห็นความสำคัญ ควรจัดให้มีหน่วยตรวจสอบข้อมูลเป็นการเฉพาะขึ้นเพื่อแก้ไขข้อมูลที่ผิดพลาด ปรับปรุงระบบการประมวลผลโดยใช้เทคโนโลยี เช่น โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้ทันสมัยอยู่

ตลอดเวลาและมีการปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศที่ผิดพลาดให้เป็นปัจจุบันเสมอ จัดอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่จะสามารถนำเสนอข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและง่ายต่อการใช้งาน ควรมีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบสามารถสืบค้นได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาควรดำเนินการเกี่ยวกับด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลมีการประชุม นิเทศ และติดตามการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบ ด้านการตรวจสอบข้อมูลมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูลพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และทักษะในการประมวลผลข้อมูล ด้านการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ นำเสนอข้อมูลสารสนเทศเผยแพร่ให้กับบุคลากรนอกโรงเรียน ด้านการจัดเก็บข้อมูลจัดให้มีห้องที่เป็นศูนย์สารสนเทศทางการศึกษาระดับโรงเรียนไว้เป็นสัดส่วน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การบริหารสถานศึกษา โดยเน้น การศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยการสัมภาษณ์และประเมินผลการปฏิบัติงานของครูที่รับผิดชอบงาน เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ การศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยมาประกอบ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการบริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- นันทนา บริรักษ์. (2550). การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาอม ก้อยจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ยูเฮนี บากา และ รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและ นานาชาติครั้งที่ 11 (น. 1273). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมจิตร ขวัญแดง. (2560). สภาพปัญหาของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัด เทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 8 (น. 59). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุกัญญา โถสุวรรณ. (2553). การศึกษาสภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาจันทบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- สุชีรา จินดาวงศ์. (2550). การดำเนินงานระบบสารสนเทศของโรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม จังหวัดพะเยา. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อมรรัตน์ พวงทอง. (2555). แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหารงานโรงเรียนบ้านวังลุง เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).

การพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลอง
ในผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
The Development of English Speaking Ability of Refugees
in Bangkok Simulation Technique

กรแก้ว พิเมย¹

Kornkaew Phimoei

สุพินดา เลิศฤทธิ์²

Supinda Lertlit

Corresponding Author Email: ajluukmii222@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ และ 2) เพื่อพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เชื้อชาติปากีสถาน เวียดนาม อัฟกานิสถาน อายุระหว่าง 17-40 ปี ซึ่งได้รับเอกสารการขึ้นทะเบียนขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยชั่วคราวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้ลี้ภัย ที่มีปัญหาและข้อจำกัดด้านการพูดภาษาอังกฤษ จำนวน 30 คน โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แบบทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษก่อนและหลัง แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษตามสภาพจริง โดยใช้กิจกรรมสถานการณ์ด้วยเกณฑ์ประเมินแบบรูปรีคส์ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ t-test

ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยหลังการทดสอบสูงกว่าก่อนการใช้กิจกรรมการเรียนรู้สถานการณ์จำลอง อยู่ที่ 17.86 คะแนน ($\bar{X}$ = 17.86, S.D.=3.0) สูงกว่าหลังการใช้กิจกรรม 9.73 คะแนน ($\bar{X}$ = 9.73, S.D.=1.16) ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น และ 2) ผลการประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดีเยี่ยม ใน 2 หัวข้อ ได้แก่ หัวข้อการประเมินเรื่อง Making appointments ที่ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.9 ($\bar{X}$ = 4.9, S.D. = 0.39) และหัวข้อ Buying goods and services ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.8 ($\bar{X}$ = 4.8, S.D. = 0.42) อันดับถัดไปที่อยู่ในเกณฑ์ระดับดี คือ ในหัวข้อการประเมินเรื่อง Using the telephone ที่ค่าเฉลี่ย 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.17) และหัวข้อ Using public transport ที่ค่าเฉลี่ย 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.24) โดยไม่ปรากฏว่าผลวิจัยการประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับอื่นที่ต่ำกว่านี้อีก

คำสำคัญ: การพูดภาษาอังกฤษ, สถานการณ์จำลอง, ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่

Abstract

The objective of this research were 1) to study level of English speaking ability and 2) to develop English speaking ability by using simulation technique for refugee in Bangkok with a group of adult refugees consisting of Pakistani, Vietnamese and Afghan nationalities aged 17-40 years. All three nationality group have received asylum -seeker registration documentation from UNHCR in order to seek temporary asylum in the Bangkok metropolitan. The sample group used for this research is a refugee group of 30 people that has faced problems and limitations in their English speaking skills. The

¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาระบบสองภาษา วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

² สาขาวิชาการศึกษาระบบสองภาษา วิทยาลัยครูสุริยเทพ มหาวิทยาลัยรังสิต

sample was recruited through a Simple Random Sampling Method. The research methodologies for this study included an English language assessment tool, the Pretest - Post-test Design of Oral test, and direct test assessment of English speaking skills using a rubric score as an assessment method. The t-test (dependent samples) was the statistics used in data analysis used for this research.

The findings revealed that 1) according to the development of English speaking ability by using simulation technique for refugees in Bangkok with a group of adult refugees after using simulation technique, the results showed that there was an increase in scores of posttest scores at 17.86 ($\bar{X}$ = 17.86, S.D.=3.0) higher than pretest scores at 9.73 scores ($\bar{X}$ = 9.73, S.D.=1.16) at significance level = 0.05 ; 2) The sample group of refugee in Bangkok with a group of adult refugees, with Pakistani, Vietnamese and Afghan nationalities aged 17-40 years after using simulation method have been develop English speaking ability by using simulation technique at Excellence level in topics teaching of Making appointments with scores highest at 4.9 ($\bar{X}$ = 4.9, S.D. = 0.39) and Buying goods and services scores at 4.8 ($\bar{X}$ = 4.8, S.D. = 0.42) and another two topics were at Good level; Using the telephone scores at 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.17) and Using public transport scores at 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.24)

Keywords: English speaking, Simulation technique, Refugees

บทนำ

อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย (Convention Relating to the Status of Refugees) พ.ศ. 2494 ตามที่สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (Office of the United Nations High Commissioner for Refugees) (UNHCR, 2006) ให้คำนิยามและความหมายของสถานภาพผู้ลี้ภัยว่า ผู้ลี้ภัย (Refugees) หมายถึง บุคคลที่จำเป็นต้องลี้ภัยจากประเทศบ้านเกิดของตนเอง เนื่องจากความหวาดกลัวการถูกประหัตประหารหรือได้รับการคุกคามต่อชีวิตเนื่องจากสาเหตุข้อหนึ่งข้อใด เช่น เชื้อชาติ ศาสนา สัญชาติสมาชิกภาพในกลุ่มทางสังคม และสมาชิกภาพในกลุ่มความคิดเห็นทางการเมือง

ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีผู้ลี้ภัยมีจำนวนเพิ่มขึ้นจากสถิติการลงทะเบียนขอสถานะผู้ลี้ภัย เมื่อปี พ.ศ. 2555 จากตัวเลขประมาณการณ์มีจำนวน 2,000 คน (Urban Refugee, 2014) และปัจจุบัน พ.ศ. 2563 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเป็น 5,000 คน (UNHCR, 2020) จากในปัจจุบันประเทศไทยมีผู้ลี้ภัยราว 97,000 คน ผู้ลี้ภัย (จำนวน 91,777 คน อยู่ระหว่างการตรวจสอบ ข้อมูล ณ เดือนกันยายน พ.ศ. 2563) ทั้งนี้ผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศต้นกำเนิดดังต่อไปนี้ ปากีสถาน ปาเลสไตน์ ซีเรีย ศรีลังกา เวียดนาม โซมาเลีย อิหร่าน จีน กัมพูชา อิรัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก และอียิปต์ และหลบหนีเข้าเมืองโดยขอสถานะเป็นผู้ลี้ภัยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR Thailand) เพื่อขอลี้ภัยชั่วคราว ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ในขณะที่ประเทศไทยไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัยของสหประชาชาติ ปี พ.ศ. 2494 สอดคล้องกับพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ระบุไว้ว่า ชาวต่างชาติที่อยู่เกินวีซ่าหรือเข้าประเทศไทยโดยไม่มีเอกสารอนุญาตเข้าเมืองที่ถูกต้องจะถือว่าเป็นผู้อพยพที่ผิดกฎหมายภายใต้กฎหมายราชอาณาจักรไทย (พระราชบัญญัติตรวจคนเข้าเมือง 2551, 2560) ดังนั้นประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรับรองสถานภาพของผู้ลี้ภัยซึ่งขอสถานะผู้ลี้ภัยและผู้แสวงหาการลี้ภัย และไม่ได้รับรู้สิทธิผู้ลี้ภัย ส่งผลให้ผู้ลี้ภัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครต้องใช้ชีวิตที่ยากลำบากในสังคมไทย ซึ่งมีความเสี่ยงอย่างต่อเนื่องจากการจับกุม ถูกคุมขัง ถูกเนรเทศ และไม่สามารถจะทำงานหรือเข้าเรียนในศูนย์การจัดการเรียนรู้ภายใต้การจัดการของภาครัฐได้ ผู้ลี้ภัยเหล่านี้จึงจำเป็นต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนระหว่างประเทศต่างๆ ภายใต้กรอบความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆจากภาครัฐ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ

จากความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา การศึกษา และวัฒนธรรม ของกลุ่มผู้ลี้ภัย และภาษาอังกฤษมีการใช้กันทั่วโลกมากกว่าภาษาอื่นๆ มีการเรียนการสอนกันอย่างแพร่หลายเพื่อให้เป็นภาษาสากลที่ติดต่อสื่อสารได้ทั่วโลก ภาษาอังกฤษจึงถูกใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ นอกจากการติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศกันก็ควรรวมไปถึงการเล่าเรื่อง บรรยาย แสดงความคิด ความเห็น ความรู้สึก วิพากษ์วิจารณ์ (จิต

พิสุทธิ์ จันตะคุต, 2560) ทำให้การสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับกลุ่มคนเหล่านี้โดยเฉพาะกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ซึ่งจะถูกจัดลำดับความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆรองลงมาจากกลุ่มผู้ลี้ภัยเด็ก

ปัญหาที่พบในการพูดภาษาอังกฤษของผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ ซึ่งปัจจุบันอาศัยในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครกล่าวคือ ผู้ลี้ภัยจำนวนเพียงหนึ่งส่วนสี่ของจำนวนทั้งหมดที่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเพื่อเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของตนได้ กลุ่มคนที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้เหล่านี้จะได้รับการแนะนำจากองค์กรเอกชนระหว่างประเทศให้เข้าร่วมการฝึกอบรมเพื่อเป็นล่ามแปลภาษาให้กับกลุ่มคนที่มาจากชาติเดียวกัน และมีโอกาสได้รับการจ้างงานสูงกว่าคนที่พูดภาษาอังกฤษไม่ได้เลย เมื่อได้รับสิทธิในการไปตั้งรกรากใหม่ในประเทศต้นทางที่เปิดรับการลี้ภัยระหว่างประเทศ และจากการเก็บข้อมูลการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเบื้องต้นจากบทเรียนที่ผู้วิจัยใช้ตั้งแต่เริ่มโครงการการสอนภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปีการศึกษา 2561 จนถึงปีการศึกษา 2563 ในปัจจุบันเป็นระยะเวลา 3 ปีการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ตระหนักถึงความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนเหล่านี้ ว่ายังไม่ดีพอและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ในขณะขอลี้ภัยชั่วคราวในประเทศไทย และเนื่องจากการใช้ภาษาอังกฤษได้จะเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมพร้อมสำหรับไปตั้งรกรากใหม่นั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ โดยใช้สถานการณ์จำลองต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในขณะที่ยังอาศัยอยู่ในประเทศไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ให้พัฒนาให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เชื้อชาติปากีสถาน เวียดนาม อัฟกานิสถาน อายุระหว่าง 17-40 ปี จำนวน 3 เชื้อชาติ ได้รับเอกสารการขึ้นทะเบียนขอสถานะเป็นผู้ขอลี้ภัยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR Thailand) เพื่อขอลี้ภัยชั่วคราว ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมดรวม 60 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ ที่เป็นผู้เรียนภาษาอังกฤษในศูนย์การเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะอาชีพและภาษา กศนิศรียุวมหาวิทยาลัย (Good Shepherd Sisters, Bangkok) เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน 1 ห้องเรียน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling Method) โดยกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มเดียว โดยมีขั้นตอนการเลือกดังต่อไปนี้

1) ผู้วิจัยให้กลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เชื้อชาติปากีสถาน เวียดนาม อัฟกานิสถาน อายุระหว่าง 17-40 ปี จำนวน 3 เชื้อชาติ ที่ได้รับเอกสารการขึ้นทะเบียนขอสถานะเป็นผู้ขอลี้ภัยกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNHCR Thailand) เพื่อขอลี้ภัยชั่วคราวในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีทั้งหมดรวม 60 คนทำแบบทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษ (Oral Test) เป็นแบบทดสอบก่อนการปฏิบัติ และแบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เป็นแบบประเมินตามสภาพจริง ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบรีคส์ (Rubric Score) และผู้วิจัยบันทึกคะแนน

2) ผู้วิจัยตรวจดูคะแนนของนักเรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ตามเกณฑ์ที่กำหนด พบว่าคะแนน เรียงลำดับจากสูง กลาง ลงมาต่ำ มีคะแนนทั้งห้อง 1 ห้องเรียน จำนวน ผู้เรียน 30 คน

3) ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจของผู้เรียนในการศึกษา ปรากฏว่าผู้เรียนสมัครใจทุกคน ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling Method) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีปัญหาและข้อจำกัดด้านการพูดภาษาอังกฤษได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 แบบทดสอบความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการปฏิบัติ (Oral test)

2.2 แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เป็นการประเมินตามสภาพจริง ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริคส์ (Rubric Score) ตามแบบของ Likert Rating Scales (Likert, 1932) นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษ (Lesson Plans) โดยใช้สถานการณ์จำลอง จำนวน 4 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง จำนวนทั้งหมด 8 ชั่วโมง มาเป็นส่วนหนึ่งเครื่องมือการจัดการเรียนการสอน (Instructional Tools)

3. ลักษณะของเครื่องมือ

3.1 แบบทดสอบทักษะการพูดภาษาอังกฤษ (Oral test) เป็นแบบทดสอบก่อนและหลังการปฏิบัติเลือกจาก 4 หัวข้อ โดยผู้สอนกำหนดสถานการณ์ให้ทั้งหมด 4 สถานการณ์ หัวข้อละ 1 สถานการณ์ ผู้เรียนจะต้องแสดงบทบาทเสมือนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ จริง โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้การพูดภาษาอังกฤษ สถานการณ์จำลองสำหรับผู้ใหญ่ และเลือกจากบทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร ดังหัวข้อต่อไปนี้

หัวข้อที่ 1	เรื่อง Using the telephone	จำนวน 1 แผน	2 ชั่วโมง
หัวข้อที่ 2	เรื่อง Making appointments	จำนวน 1 แผน	2 ชั่วโมง
หัวข้อที่ 3	เรื่อง Using public transport	จำนวน 1 แผน	2 ชั่วโมง
หัวข้อที่ 4	เรื่อง Buying goods and services	จำนวน 1 แผน	2 ชั่วโมง

3.2 แบบประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษ เป็นแบบประเมินตามสภาพจริง ใช้เกณฑ์การประเมินแบบรูบริคส์ (Rubric Score) เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ แบบของ Likert's Rating Scale เพื่อประเมินการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียนของผู้เรียน โดยประเมินทักษะด้านการพูดและกำหนดความหมายของแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับ 5	หมายถึง	ดีมาก
ระดับ 4	หมายถึง	ดี
ระดับ 3	หมายถึง	พอใช้
ระดับ 2	หมายถึง	เกือบพอใช้
ระดับ 1	หมายถึง	ควรปรับปรุง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแบบทดสอบการพูดภาษาอังกฤษสำหรับกลุ่ม ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ ที่เป็นผู้เรียนภาษาอังกฤษในศูนย์การเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะอาชีพและภาษา ภคินีศรีชุมพาบบาล (Good Shepherd Sisters, Bangkok) เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน 1 ห้องเรียน ซึ่งใช้วิธีการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling Method) ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มเดียว โดยใช้สถานการณ์จำลอง และได้หาค่าคุณภาพเครื่องมือโดยใช้ IOC ในการวิเคราะห์ค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบ

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนทักษะการพูดระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้ t-test (Dependent Samples)

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างทักษะการพูดของกลุ่มผู้เรียนที่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองและกลุ่มที่ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนครั้งนี้ โดยใช้เกณฑ์การวัดแบบ (Rubrics Scoring)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีสมมติฐานการวิจัยคือ หลังจากการศึกษาและการพัฒนาโดยใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนการพูดภาษาอังกฤษ ผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนา

ความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่อยู่ในระดับสูงและดีขึ้น เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านพูดภาษาอังกฤษในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลองซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้มาจากวิธีการเลือกแบบสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling Method) โดยกลุ่มตัวอย่างนี้เป็นกลุ่มเดียวจำนวน 30 คน จากประชากรจำนวน 60 คน

ความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครก่อนและหลังการใช้สถานการณ์จำลองหลังจากการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนการพูดภาษาอังกฤษหลังการใช้สถานการณ์จำลองการพูดภาษาอังกฤษพัฒนาสูงขึ้นมากกว่าก่อนการใช้สถานการณ์จำลอง โดยกลุ่มตัวอย่างหลังทำการทดสอบหลังเรียนด้วยสถานการณ์จำลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.86 คะแนน ($\bar{X}$ = 17.86, S.D. = 3.0) สูงกว่าก่อนทำการทดลอง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.73 คะแนน ($\bar{X}$ = 9.73, S.D. = 1.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่าผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นมากเกือบเท่าตัว

ผลวิจัยจากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนการสอนการพูดภาษาอังกฤษสามารถทดสอบสมมติฐานของงานวิจัยที่กำหนดไว้จากค่าสถิติทดสอบที่คำนวณได้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยที่กำหนด มีดังนี้

สมมติฐานที่ 1: $H_0 = O_1 > O_2$ ยอมรับ $H_0 =$	คะแนนเฉลี่ยที่วัดได้จากการทดสอบหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อสถานการณ์จำลองของผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่สูงกว่าการทดสอบก่อนการใช้กิจกรรม ยอมรับ จากคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ที่วัดได้จากการทดสอบหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อสถานการณ์จำลองของผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่สูงกว่าการทดสอบก่อนการใช้กิจกรรม อยู่ที่ 17.86 คะแนน สูงกว่า 9.73 คะแนน ($\bar{X}$ = 9.73)
สมมติฐานที่ 2: $H_0 =$ ยอมรับ $H_0 =$	หลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อสถานการณ์จำลอง ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ยอมรับ หลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้อสถานการณ์จำลอง ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้นจากผลวิจัยการประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดีเยี่ยม ใน 2 หัวข้อ และระดับดี 2 หัวข้อ ด้วยจำนวนผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ที่มีจำนวนมากขึ้นเช่นเดียวกัน ได้แก่ ในหัวข้อการประเมินเรื่อง Making Appointments ที่ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 4.9 ($\bar{X}$ = 4.9, S.D. = 0.39) และหัวข้อ Buying Goods and Services ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.8 ($\bar{X}$ = 4.8, S.D. = 0.42) อันดับถัดไปที่อยู่ในเกณฑ์ระดับดี คือ ในหัวข้อการประเมินเรื่อง Using the Telephone ที่ค่าเฉลี่ย 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.17) และหัวข้อ Using public transport ที่ค่าเฉลี่ย 3.9 ($\bar{X}$ = 3.9, S.D. = 0.24) โดยไม่ปรากฏว่าผลวิจัยการประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับอื่นที่ต่ำกว่านี้

กล่าวโดยสรุปได้ว่าผลวิจัยสามารถเป็นไปตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ว่า เพื่อพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้สถานการณ์จำลอง ในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครให้ดียิ่งขึ้น และทดสอบสมมติฐานแล้ว ยอมรับตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ผลการทดลองเพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ พบว่าความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่เขตพื้นที่กรุงเทพมหานครหลังการใช้สถานการณ์จำลองในการสอนภาษาอังกฤษพัฒนาสูงขึ้นกว่าก่อนการได้รับสถานการณ์จำลอง หลังทำการทดสอบหลังเรียนด้วยสถานการณ์จำลองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.86 คะแนน ($\bar{X}$ = 17.86, S.D. = 3.0) สูงกว่าก่อนทำการทดลอง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.73 คะแนน

($\bar{X}$ = 9.73, S.D. = 1.16) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาและงานวิจัยที่ผ่านมาดังต่อไปนี้

การใช้สถานการณ์จำลองเป็นการสอนในครั้งนี้ครูผู้สอนได้พยายามให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด โดยสร้างสถานการณ์จำลองการพูดภาษาอังกฤษขึ้นในห้องเรียน แล้วให้ผู้เรียนแสดงบทบาทของตนเองตามสถานการณ์ที่กำหนดแล้วให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในแต่ละสถานการณ์โดยการอภิปรายและตอบคำถามเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องราวที่แสดง จากนั้นครูและผู้เรียนเรียนจึงร่วมสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้อีกครั้งท้ายบทเรียน ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในการวิจัยครั้งนี้ร่วมสรุปเพิ่มเติมด้วยทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ ประเมินสภาพการณ์แก้ปัญหาจากสถานการณ์มีความกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ และร่วมกันสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและเข้าใจในเรื่องราวที่ได้เรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินในการมีส่วนร่วมสังเกตการณ์เพื่อนร่วมชั้นในสถานการณ์อื่น ๆ สอดคล้องกับ วิจัยโดยที่ใช้สถานการณ์จำลองของ (ทีศนา แคมณี, 2552) ที่ให้นิยามการสอนโดยสถานการณ์จำลอง คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยให้ผู้เรียนร่วมแสดงในสถานการณ์ที่มีบทบาท ข้อมูล และกติกา ที่สะท้อนความเป็นจริง และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ที่เสมือนอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลที่มีที่กำหนดประกอบการตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่ง การตัดสินใจนั้นจะส่งผลถึงผู้เล่นในลักษณะเดียวกันกับที่เกิดขึ้นในสถานการณ์จริง

จากการสังเกตการณ์การใช้สถานการณ์จำลองในการสอนภาษาอังกฤษยังส่งผลต่อการเสริมแรงทักษะด้านสังคมต่อผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เรื่องลดช่องว่างทางเชื้อชาติ ภาษา โดยการเข้าร่วมในทุกๆ กิจกรรมที่กำหนดไว้ในงานวิจัยครั้งนี้และมีปฏิสัมพันธ์ในทางที่ดีกับผู้เรียนคนอื่น ๆ ทั้งในกลุ่มของตนเองและที่ไม่ใช่ แสดงออกถึงความรับผิดชอบในบทบาทของตนที่ได้รับ และนักเรียนมีความมั่นใจ มีความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมชั้นคนอื่น ๆ หลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการพัฒนาด้านมารยาท และการเสริมแรงทักษะด้านสังคม ด้านการระดมความคิดที่มีต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย (เพ็ญศรี ประทุมรุ่ง, 2542; เนาวรัตน์ ถาวร, 2546; ประภัสรา โคตะขุน, 2560) นอกจากนี้ ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อพฤติกรรมด้านมารยาททางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองดีขึ้นหลังจากได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง ดีขึ้นกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

ดังกล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การใช้สถานการณ์จำลองมีประสิทธิภาพสูงกว่า วิธีการสอนแบบปกติ (ระวี แก้วสุกใส, 2560; อภิชัย ฉินทัฬห, 2560) ที่ไม่ใช้สถานการณ์จำลองในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่ผลการทดลองปรากฏให้เห็นว่าผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่มีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ดังเช่นการพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลอง ของพรสวรรค์ สีป้อ (2550) และพวงมณี ต้นตวงศ์ (2550) เพื่อศึกษาผลการสอนภาษาอังกฤษท่องเที่ยว แสดงให้เห็นว่า โดยใช้สถานการณ์จำลองที่มีผลต่อความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ การจัดการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษดีขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่านักศึกษามีความคิดเห็นโดยรวมว่าการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองทำให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ เพราะสถานการณ์จำลองที่เรียนมีความใกล้เคียงกับชีวิตจริง ขั้นตอนของสถานการณ์จำลองเข้าใจง่ายและสามารถปฏิบัติได้ดังนั้น ผู้เรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษดี มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลอง

นอกจากนี้ ผลวิจัยจากงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ ผู้เรียนที่ได้รับการใช้กิจกรรมสถานการณ์จำลองส่งเสริมให้นักศึกษาพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษดี มากกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการใช้สถานการณ์จำลองสอดคล้องกับงานวิจัยของ ที่ได้ศึกษาผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อทัศนคติในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียน และการใช้เกมของ Smith and Cushion (2006) และ Ayudhya (2015) ที่ศึกษาการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง พบว่าทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดี และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นสอดคล้องกับ Angelini and Garcia-Carbonell (2019) และ อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์ (2550) ที่ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองเป็นหลักในการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีการพัฒนาที่ก้าวหน้าขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในทักษะทางภาษา และ พบว่าการใช้สถานการณ์จำลองในการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารนั้น การจำลองสถานการณ์มีความสำคัญมากในการถ่ายทอดและสร้างความเข้าใจสำหรับผู้เรียน นอกจากนี้การใช้สถานการณ์จำลองที่เหมาะสม จะส่งผลให้นักเรียนมีประสิทธิภาพและมีความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่สูงขึ้นและการใช้สถานการณ์จำลองช่วยกระตุ้นความ

สนใจของผู้เรียนและทำให้ผู้เรียนมีความคิดในการแก้ปัญหา มีความรู้สึกที่ดีต่อการเรียน (Ayudhya, 2015) นอกจากนี้ การใช้สถานการณ์จำลองในการสอนทำให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาต่าง ๆ มากขึ้นและยังทำให้นักเรียนมีการพัฒนาในการพูดภาษาอังกฤษในการติดต่อสื่อสารได้ดียิ่งขึ้นในชีวิตประจำวัน ดังที่เห็นได้จากคะแนนเฉลี่ยของงานวิจัยนี้ เมื่อประเมินทักษะการพูดภาษาอังกฤษของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับดีเยี่ยม ใน 2 หัวข้อ เรื่อง Making Appointments และ Buying Goods and Services และระดับดี 2 หัวข้อ เรื่อง Using the Telephone และ Using Public Transport ที่ได้ผลที่สอดคล้องกัน

ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่าผลคะแนนเฉลี่ยที่วัดได้จากการทดสอบหลังจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้สถานการณ์จำลองมาวิเคราะห์เปรียบเทียบผลต่างคะแนนสอบที่สูงขึ้น และวิเคราะห์เกณฑ์ประเมินระดับคะแนนผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ว่ามีการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น และอยู่ในเกณฑ์การประเมินระดับดีถึงดีเยี่ยมขึ้นไป ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยและสอดคล้องกับเหตุผลดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนภาษาอังกฤษให้แก่ผู้เรียนผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ในศูนย์การเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะอาชีพและภาษาภาคินีศรีชุมพาบบาล (Good Shepherd Sisters, Bangkok) เขตดินแดง จังหวัดกรุงเทพมหานคร มีความตระหนักถึงความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของผู้เรียนเหล่านี้ ว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ในขณะที่ขอลี้ภัยชั่วคราวในประเทศไทย และยังเป็นส่วนหนึ่งในการเตรียมพร้อมสำหรับไปตั้งรกรากใหม่ในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการในการสื่อสาร ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษให้แก่ผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ โดยใช้สถานการณ์จำลองต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงและเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันในขณะที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยให้มากที่สุด เพื่อที่ผู้เรียนสามารถปรับใช้ได้จริงและอาจประยุกต์การเรียนรู้ร่วมกับภาษาอื่นๆ เช่นภาษาไทย เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

ผลที่ได้จากงานวิจัยนี้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่ทำให้ครูผู้สอนมีแนวการสอนใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละบริบทมากขึ้น การใช้สถานการณ์จำลองสามารถเกิดการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ และประสบการณ์ต่างๆ ที่มีความหมายต่อตนเองจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการคิดและการแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเองโดยมีครูผู้สอน ซึ่งความรู้ที่ผู้เรียนผู้ลี้ภัยได้รับจะเกิดการพัฒนาความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษที่น่าไปปรับใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ผลงานวิจัยที่พบที่ศูนย์การเรียนรู้เพื่อฝึกทักษะอาชีพและภาษาภาคินีศรีชุมพาบบาล สามารถนำไปปรับใช้และแนะแนวทางให้แก่ศูนย์การเรียนรู้อื่นๆ เพื่อจะได้เกิดมีแนวการสอนรูปแบบที่หลากหลาย และสร้างความสนใจและความเชื่อมั่นในการเรียนการสอนให้แก่สถาบันมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาผลของการเรื่องการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่เขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในการเรียนการสอน

1. ข้อเสนอแนะเรื่องการนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้

1.1 การใช้สถานการณ์จำลองสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการในกลุ่มสาระต่างๆ นอกเหนือจากสาระการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งจะทำให้ ผู้เรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในบทเรียนกระตุ้นให้เกิดความสนุกสนานกับการเรียน มีความกล้าแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ และส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ตัดสินใจของผู้เรียนได้มากขึ้น

1.2 การสอนภาษาอังกฤษโดยใช้สถานการณ์จำลองสามารถพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษในกลุ่มผู้ลี้ภัยผู้ใหญ่ที่อ่านภาษาอังกฤษได้ในระดับพื้นฐานขึ้นไป ทั้งนี้เพราะผู้เรียนต้องมีความสามารถในการอ่านสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ และสามารถตีความสถานการณ์นั้นได้จึงจะเรียนรู้และเข้าใจและพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษในบทเรียนได้

1.3 ในการนำสถานการณ์จำลองไปใช้ในการพัฒนาการพูดภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนหรือผู้นำไปใช้ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความเข้าใจ และความชำนาญเกี่ยวกับหลักการ วิธีการ ลำดับขั้นตอนก่อนนำไปใช้เพื่อให้ได้ผลการเรียนรู้ตามที่ต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้

2.1 ควรทดลองใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความสามารถทางด้านอื่นๆของนักเรียน เช่น การกล้าแสดงออก ความสามารถในการแก้ปัญหา ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

2.2 ควรทดลองใช้เทคนิคทางจิตวิทยาในการพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษเช่น การใช้เทคนิคแม่แบบ กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ เป็นต้น

2.3 ควรทดลองใช้สถานการณ์จำลองเพื่อพัฒนาความสามารถการพูดภาษาอังกฤษกับกลุ่ม ตัวอย่างอื่นๆ เช่น นักเรียนผู้ลี้ภัยชาติอื่นๆ และช่วงอายุที่หลากหลาย เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จิตพิสุทธิ์ จันตะคุต.(2560). *ความสำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษ*. สืบค้น 24 พฤษภาคม 2562, จาก

<https://sites.google.com/site/krujitpisut/khwam-sakhay-khxng-phasaxangkv>

ทิตนา แคมณี. (2552). *ศาสตร์การสอน* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งชาติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เนาวะรัตน์ ถาวร. (2546). *ผลของการใช้สถานการณ์จำลองที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนกุหลาบวัฒนา เขตสัมพันธวงศ์ กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

ประภัสรา โคตะขุน. (2560). *วิธีสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง*. สืบค้น 18 กันยายน 2562, จาก <https://sites.google.com/site/prapasara/f4-1>

เพ็ญศรี ประทุมรุ่ง. (2542). *ผลของการใช้สถานการณ์จำลองและการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรที่มีต่อมารยาทในการรับประทานอาหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านทุ่งมะกอก อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

พรสวรรค์ สีป้อ. (2550). *สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.

พวงมณี ต้นติวงศ์. (2550). *การใช้สถานการณ์จำลองในการสอนภาษาอังกฤษท่องเที่ยว* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.

ระวี แก้วสุกใส. (2560). *ศาสตร์การสอน: วิธีสอนการใช้สถานการณ์จำลอง*. สืบค้น 14 มีนาคม 2562, จาก <http://rawikaewsuksai.blogspot.com/2012/12/simulation-2552-370-373.html>

อภิชัย ธิณฑท์. (2560). *ความหมายของการพูด*. สืบค้น 28 พฤษภาคม 2562, จาก <https://www.gotoknow.org/posts/207358>

อัญชลี ยิ่งรักพันธุ์. (2550). *ผลการใช้สถานการณ์จำลองผลสานกับเทคนิคการประเมินตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ).

Angelini, M. L., & GarcĆa-Carbonell, A. (2019). Developing English Speaking Skills through Simulation-Based Instruction. *Teaching English with Technology*, 19(2), 3-20.

Ayudhya, P. S. N. (2015). Effectiveness of simulation in developing English communicative speaking skill in learners with different English proficiency. *Simulation/Gaming for Learning Development. Journal of Simulation/Gaming for Learning and Development*, 1(1), 22-33.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. In *Archives of Psychology* (no. 140, p. 5-55). New York: The Science Press.

Smith, M. & Cushion, C. J. (2006). An Investigation of the In-Game Behaviours of Professional, Top-Level Youth Soccer Coaches. *Journal of Sports Sciences*, 24(4), 355-366.

- UNHCR. (2006). *Analysis of Gaps in Refugee Protection Capacity - Thailand*. Retrieved 10 May 2019, from <https://www.unhcr.org/protection/convention/457ed0412/analysis-gaps-refugee-protection-capacity-thailand.html>
- UNHCR. (2020). *UNHCR Thailand Fact Sheet*. Retrieved 30 September 2020, from https://www.unhcr.org/th/wp-content/uploads/sites/91/2020/11/UNHCR-Thailand-Fact-Sheet_30-September-2020.pdf
- Urban Refugee. (2014, 14 August). *Bangkok, THAILAND*. Retrieved 10 May 2019, from <http://urban-refugees.org/bangkok>

คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน
บุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

Team Working Characteristics Affecting the Operational Effectiveness
of Personnel of the National Intelligence Agency

ดาราวรรณ ลีตเตอร์¹

Darawan Lordyer

จำเนียร ราชแพทยาคม²

Chamnian Rajphaetyakom

พนมพัทธ์ สมิตานนท์²

Phanompatt Smitananda

Corresponding Author E-mail: darawan0094@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ (สชช.) 2) ระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสชช. 3) คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมด้านต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสชช. 4) ปัญหาและเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสชช. การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม 1) ข้าราชการใน สชช. จำนวน 202 คน และ 2) ผู้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการส่วน จำนวน 3 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสชช. ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานบุคลากรสชช. ในภาพรวมอยู่ในระดับสูงที่สุด 3) คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสชช. ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ได้แก่ การกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน การพัฒนาตนเอง และการติดต่อสื่อสารที่ดี สมการพยากรณ์ความมีอิทธิพลต่อกัน สามารถพยากรณ์ทำนายได้ร้อยละ 73.5 4) ปัญหาที่พบ คือ (1) บุคลากรส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ข้อเสนอแนะคือ หน่วยงานควรเสริมสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นและทันสมัยกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเชิงลึกและสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคลากร (2) สมาชิกของทีมมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ค่อนข้างน้อย ข้อเสนอแนะ คือ หน่วยงานควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการวางแผนการทำงาน

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน, สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

Abstract

The objectives of this research were 1) the level of opinion regarding the team working characteristics affecting the operational effectiveness of National Intelligence Agency (NIA) personnel; 2) the level of effectiveness of the team working characteristics affecting the operational effectiveness

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

of NIA personnel; 3) the team working characteristics affecting the operational effectiveness of NIA personnel; and 4) the issues and guidelines for developing teamwork skills that affect the operational effectiveness of NIA personnel. This was a survey research project. The samples were separated into two groups. They were 202 NIA government officials and the 3 division directors. The questionnaire and structured interview form were used as research tools. Frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis were the statistics used for data analysis.

The study's findings revealed that: 1) an overview level of opinions regarding team working characteristics affecting the operational effectiveness of NIA personnel was at the highest level. 2) A high-level overview of the effectiveness of teamwork characteristics influencing the operational effectiveness of NIA personnel. The integration aspect was discovered to have the highest mean, followed by the cost-effectiveness of resources. And the lowest mean was the satisfaction of service recipients, respectively. 3) The teamwork characteristics that influenced the operational effectiveness of the NIA personnel at a statistically significant level of 0.05, namely, balanced and clear determination of members' roles, self-development, and good communication. The predictive equations influence each other and can predict 73.5 percent. 4) The issues discovered were that the personnel require new knowledge to apply in their work. The recommendation was that the organization first provide personnel with necessary and up-to-date knowledge in the changing context on a regular basis, develop an in-depth information system, and create learning opportunities for personnel. Second, team members were rarely involved in decision-making and planning. The organization should allow team members to participate and make decisions in the planning and work process, according to the recommendation.

Keywords: Team working, Operational effectiveness, The National Intelligence Agency

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยดำเนินตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ว่าด้วยการกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งสู่การเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้มีความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน และมุ่งเน้นประโยชน์ส่วนรวมที่ยั่งยืน ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ซึ่งการที่ประเทศไทยจะดำเนินไปอย่าง “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ตามวิสัยทัศน์ของประเทศนั้น แก่นนำหลักได้แก่ องค์กรภาครัฐ ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการทรัพยากรต่างๆให้เกิดความคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งนอกจากกระบวนการบริหารจัดการที่มีความสำคัญแล้ว อีกประการหนึ่งได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์หรือบุคลากรของภาครัฐต้องมีศักยภาพ สมรรถนะ ความรู้ความสามารถในระดับที่สูง ดังนั้นบุคลากรต้องบูรณาการทำงานร่วมกันทั้งภายในและภายนอกองค์การให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ ดังนั้นต้องอุดมไปด้วยบุคลากรที่เป็นคนดีและเก่งมีความสามารถสูง มุ่งมั่น มีอาชีพและทำงานบูรณาการร่วมกันเป็นทีมเพื่อนำเอาความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละบุคคลปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและผลสัมฤทธิ์ในการบริหารจัดการประเทศอีกด้วย

หลักการทำงานเป็นทีมเป็นการรวมเอาความคิด ความรู้ ความสามารถของบุคลากรหลายๆส่วน รวมเข้าไว้ด้วยกันและต้องสร้างทีมให้มีความเข้มแข็ง ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของเป้าหมาย กระบวนการทำงานร่วมกัน ทักษะของการทำงานเป็นทีม และให้เห็นความสำคัญของตนเอง ซึ่งจะก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่ดีเพื่อการปฏิบัติงาน บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การ ปัจจัยที่สำคัญในการทำงานเป็นทีมที่ดี คือทรัพยากรมนุษย์ หรือบุคลากร ดังนั้นในการบริหารองค์การจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารคน ซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสำคัญพร้อมทั้งทำ ความเข้าใจในความแตกต่างด้านต่าง ๆ ของบุคลากร เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาการบริหารบุคลากรภายในองค์การ นำเอาจุดเด่นมาพัฒนา จุดด้อยซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

สำนักข่าวกรองแห่งชาติ เป็นองค์การภาครัฐที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรีและสภาความมั่นคงแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักศูนย์กลางประสานกิจการข่าวกรอง ในการปฏิบัติงานข่าวกรอง ต่อต้านข่าวกรองในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งการรักษาความปลอดภัยฝ่ายพลเรือน ติดตามสถานการณ์ภายในประเทศและต่างประเทศที่มีผลต่อความมั่นคงแห่งชาติ นอกจากนี้ยังกระจายข่าวกรองที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติให้หน่วยงานของรัฐ หรือวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ตามความเหมาะสม ซึ่งมีทั้งสามารถเปิดเผยได้และเป็นความลับทางราชการ ดังนั้นในแต่ละภารกิจต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจกันภายในทีมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ภารกิจต่างๆสำเร็จได้และเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ แต่ในปัจจุบันสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยีก่อให้เกิดภัยคุกคามรูปแบบใหม่ จึงเป็นผลให้ประสิทธิภาพและผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

จากลักษณะงานดังกล่าวที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เพื่อวัดระดับการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของบุคลากร และวัดระดับประสิทธิผลการทำงานของบุคลากรในหน่วยงาน ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการทำงาน และเพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมพัฒนาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมด้านต่างๆที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
4. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ

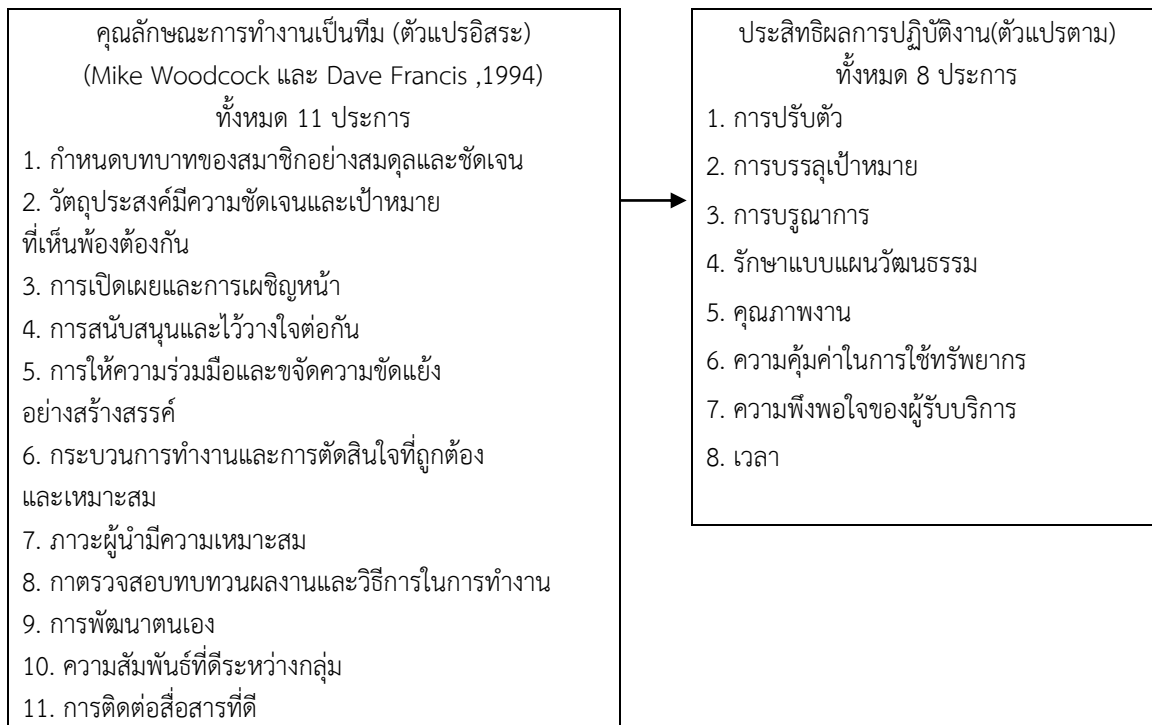
วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ตัวแปรอิสระ คือ เกณฑ์วัดคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพของ Mike Woodcock และ Dave Francis (1994) โดยประกอบด้วยตัวชี้วัด 11 ประการ ได้แก่ กำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน วัดวัตถุประสงค์มีความชัดเจน และเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน การเปิดเผยและการเผชิญหน้า การสนับสนุนและไว้วางใจต่อกัน การให้ความร่วมมือและจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ กระบวนการทำงานและการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม ภาวะผู้นำมีความเหมาะสม การตรวจสอบทบทวนผลงานและวิธีการในการทำงาน การพัฒนาตนเอง ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่มและการติดต่อสื่อสารที่ดีตัวแปรตาม คือ การวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่เกิดการผสมผสานทฤษฎีและแนวความคิดของนักวิชาการหลายท่าน ทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ การปรับตัว, การบรรลุเป้าหมาย การบูรณาการ, รักษาแบบแผนวัฒนธรรม, คุณภาพงาน, ความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร, ความพึงพอใจของผู้รับบริการ, เวลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร คือ บุคลากรในสำนักข่าวกรองแห่งชาติ (ข้าราชการระดับปฏิบัติการและชำนาญการ) แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ ประชากรสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรในสำนักข่าวกรองแห่งชาติ(ข้าราชการระดับปฏิบัติการและชำนาญการ) จำนวน 407 คน และประชากรสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ ผู้บริหารและหัวหน้าส่วน จำนวน 3 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรในสำนักข่าวกรองแห่งชาติ(ข้าราชการระดับปฏิบัติการและชำนาญการ) จำนวน 202 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และค่าระดับความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 0.05 และดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นคำถามปลายเปิดและปลายปิด (โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) ของลิเคิร์ต มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด)

4. การทดสอบแบบสอบถาม

4.1 การหาความเที่ยงตรง ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่จะได้สร้างเรียบร้อยแล้วไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบ เสนอแนะและปรับปรุง แก้ไข และเมื่อแก้ไขปรับปรุงแล้วได้นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาอีกครั้ง จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม รวมถึงความถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และแก้ไขปรับปรุงให้มีความเที่ยงตรงและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น แล้วนำมาคำนวณหาดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ (Item Objective Congruence : IOC) ของแต่ละข้อคำถามซึ่งหลักเกณฑ์ต้องมีค่า IOC 0.5 ขึ้นไป ถือว่าข้อความนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา/วัตถุประสงค์ ซึ่งการวิเคราะห์โดยสรุปภาพรวมค่า IOC เท่ากับ 0.96

4.2 การหาความเชื่อมั่น ผู้ศึกษาใช้วิธีการทดสอบเครื่องมือโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 ตัวอย่าง ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งโดยหลักการจะต้องมีความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป จึงจะถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงใช้ได้ ซึ่งการวิเคราะห์โดยสรุปภาพรวมความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.973

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยการศึกษาจะสำรวจข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร วารสาร บทความ จากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน เช่น ผลการวิจัยจากมหาวิทยาลัยต่างๆ นำข้อมูลเหล่านั้นมาประมวล วิเคราะห์ เพื่อใช้สร้างเครื่องมือการวิจัย

5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากร สำนักข่าวกรองแห่งชาติ

1) ประสานงานถึง กอง/สำนักต่างๆในสำนักข่าวกรองแห่งชาติ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการศึกษา และเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถาม

2) หลังจากแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างแล้ว และการเก็บแบบสอบถาม ซึ่งดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 202 ชุด

3) หลังจากเก็บแบบสอบถามแล้วนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ อายุการทำงาน สังกัดของกลุ่มตัวอย่างโดยแจกแจงความถี่และร้อยละ

6.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการทำงานเป็นทีม เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.3 ส่วนที่ 3 แบบสอบถามวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงาน เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่าวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ทั้งนี้ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 มีช่วงคะแนนและความหมายดังนี้

4.20 – 5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.40 – 4.19	อยู่ในระดับมาก
2.60 – 3.99	อยู่ในระดับปานกลาง
1.80 – 2.59	อยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.79	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6.4 ส่วนที่ 4 คำถามปลายเปิดที่เกี่ยวกับข้อเสนอแนะแนวทางในการสร้างการทำงานเป็นทีมและประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้บริหารและหัวหน้าฝ่าย

7. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล เพศ อายุ สังกัด อายุงาน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage)

7.2 สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายคุณลักษณะการทำงานเป็นทีม จำนวน 11 ด้าน และตัวบ่งชี้ประสิทธิผลการปฏิบัติงาน 8 ด้าน ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

7.3 สถิติเชิงอนุมาน ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปร ได้แก่ คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน สถิติที่ใช้ทดสอบ คือ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับคุณลักษณะการทำงานเป็นทีม ความคิดเห็นของตัวอย่างต่อระดับคุณลักษณะการทำงานเป็นทีม ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้

คุณลักษณะการทำงานเป็นทีม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น	แปลผล
1. การกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน	4.37	0.57	มากที่สุด	1
2. วัตถุประสงค์มีความชัดเจนและเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน	4.18	0.51	มาก	7
3. การเปิดเผยและการเผชิญหน้า	4.12	0.71	มาก	10
4. การสนับสนุนและความไว้วางใจต่อกัน	4.33	0.59	มากที่สุด	3

คุณลักษณะการทำงานเป็นทีม	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น	แปลผล
5. การให้ความร่วมมือและจัดความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์	4.34	0.60	มากที่สุด	2
6. กระบวนการทำงานและการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม	4.17	0.61	มาก	8
7. ภาวะผู้นำมีความเหมาะสม	4.15	0.70	มาก	9
8. การตรวจสอบทบทวนผลงานและวิธีในการทำงาน	4.24	0.62	มากที่สุด	5
9. การพัฒนาตนเอง	4.08	0.70	มาก	11
10. ความสัมพันธ์ที่ระหว่งกลุ่ม	4.31	0.58	มากที่สุด	4
11. การติดต่อสื่อสารที่ดี	4.22	0.66	มากที่สุด	6
รวม	4.23	0.62	มากที่สุด	

2. ระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ความคิดเห็นของตัวอย่างต่อระดับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานในภาพรวม อยู่ในระดับสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.24$) โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้

ประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น	แปลผล
1. การปรับตัว	4.18	0.65	มาก	6
2. การบรรลุเป้าหมาย	4.26	0.58	มากที่สุด	3
3. การบูรณาการ	4.29	0.60	มากที่สุด	1
4. การรักษาแบบแผนวัฒนธรรม	4.26	0.66	มากที่สุด	3
5. คุณภาพงาน	4.24	0.57	มากที่สุด	5
6. ความคุ้มค่าในการทรัพยากร	4.28	0.65	มากที่สุด	2
7. ความพึงพอใจของผู้รับบริการ	4.12	0.58	มาก	7
8. เวลา	4.25	0.65	มากที่สุด	4
รวม	4.24	0.62	มากที่สุด	

3. คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีทั้งหมด 3 คุณลักษณะ สามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การพัฒนาตนเอง การติดต่อสื่อสารที่ดีและการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน และสมการพยากรณ์ความมีอิทธิพลต่อกัน สามารถพยากรณ์ทำนายได้ร้อยละ 73.5 และสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{y} = 0.846 + 0.140 (\text{กำหนดบทบาท}) + 0.143 (\text{พัฒนาตนเอง}) + 0.135 (\text{การติดต่อสื่อสารที่ดี})$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.160 (\text{กำหนดบทบาท}) + 0.207 (\text{พัฒนาตนเอง}) + 0.200 (\text{การติดต่อสื่อสารที่ดี})$$

4. ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทาง ได้แก่ บุคลากรได้รับการพัฒนาไม่เพียงพอและยังไม่ทั่วถึงและต้องการองค์ความรู้ใหม่มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผลมากขึ้น ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา คือ หน่วยงานควรเสริมสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นและทันสมัยกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงให้แก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ โดยเน้นให้ผู้บริหารหรือบุคลากรที่มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถในระดับที่สูงมาเป็นวิทยากรเอง รวมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเชิงลึกและสร้างการเรียนรู้ให้แก่บุคลากรเพื่อนำไปขยายผลในภารกิจต่อไป ปัญหาที่สมาชิกทีมมีส่วนร่วมในการวางแผนงานและการตัดสินใจเรื่องต่างๆค่อนข้างน้อย ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา คือ หน่วยงานควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในทีมร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในการวางแผนการทำงาน ซึ่งกระบวนการทำงานนั้นอาจมีรูปแบบแปลกใหม่เหมาะสมสมภาวะการณ์ปัจจุบันและทุกฝ่ายเห็นพ้องกันเป็นผลให้ประสิทธิผลการปฏิบัติเพิ่มสูงขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา “คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ” มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ด้านการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เพราะผู้บริหารสำนักข่าวกรองแห่งชาติมีการแบ่งอำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายในองค์กรอย่างชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งมีหลักการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถให้เหมาะสมกับส่วนงานต่างๆ สอดคล้องกับลักษณะผู้นำที่ดีของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) ด้านการมีทักษะในการชี้ให้สมาชิกที่รับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง คือ ผู้นำต้องสามารถแจกแจง ชี้แจง อธิบายบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกที่ส่งผลต่อความสำเร็จของทีม เช่น การกระจายภาระงานให้สมาชิกทีมได้อย่างทั่วถึง ชี้ให้สมาชิกรับผิดชอบ และสมาชิกในทีมมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดีอีกด้วย

2. ด้านการให้ความร่วมมือและขจัดความขัดแย้งในทางสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะสมาชิกทีมปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของตนเองได้เป็นอย่างดีความสามารถและร่วมมือ ร่วมใจกัน ใช้ความสามารถของตนเองในการปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับลักษณะสมาชิกทีมที่ดี ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) กล่าวคือ สมาชิกต้องมีความรับผิดชอบงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเป้าหมาย และสอดคล้องกับลักษณะสมาชิกทีมที่ดี ด้านให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ กล่าวคือ ไม่มีงานใดที่สามารถสำเร็จได้ด้วยตัวคนเดียว ทุกงานล้วนอาศัยการร่วมมือกันของสมาชิกให้งานแล้วเสร็จ ดังนั้น สมาชิกที่ดีต้องให้ความร่วมมือใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการช่วยให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยไม่เพิกเฉย และเมื่อเกิดความขัดแย้งจะร่วมมือกันหาหนทางบรรเทาความขัดแย้งด้วยวิธีการพูดคุย ปรึกษา ประนีประนอมอย่างเป็นกลางที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ สอดคล้องกับการบริหารความขัดแย้งภายในทีมของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 69-71) ในลักษณะประนีประนอมหรืออ่อนหลังคนละครั้งทาง เพื่อลดความกดดันและตอบสนองแนวคิด ความต้องการซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งทำความเข้าใจร่วมกันโดยเปิดใจรับฟัง ข้อแตกต่างทางความคิดแล้วนำมาสังเคราะห์หรือบูรณาการร่วมกัน เพื่อหาวิธีที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับในหมู่สมาชิกทีม

3. ด้านการสนับสนุนและความไว้วางใจต่อกัน อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นเพราะภายในทีมมีการช่วยเหลือร่วมมือ และสนับสนุนกันอย่างเต็มที่ ไว้วางใจ เชื่อมั่นซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับลักษณะสมาชิกในทีมที่ดี ด้านการให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่และด้านการปฏิบัติตนให้เป็นที่ไว้วางใจ ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) กล่าวคือ สมาชิกต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่ไว้วางใจแก่สมาชิก โดยทำงานเต็มศักยภาพ ความรู้ความสามารถของตนเอง และเป็นผู้ที่มีความยินดีในการให้ความร่วมมือใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ในการช่วยทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์โดยไม่เพิกเฉย ซึ่งหากสมาชิกมีการสนับสนุน ร่วมมือและไว้วางใจกันเป็นอย่างดีนั้น จะส่งผลให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้โดยง่าย

4. ด้านความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกลุ่ม อยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะผู้บริหารสำนักข่าวกรองแห่งชาติมีความใกล้ชิดกับผู้ใต้บังคับบัญชาทำให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย บุคลากรอยู่กันแบบเป็นครอบครัว หรือรุ่นพี่รุ่นน้องซึ่ง มีความสนิทสนมกันเป็นอย่างดี ส่งผลให้บรรยากาศในการปฏิบัติดี ผ่อนคลายตามไปด้วยและทำให้การประสานงานในบางกรณีมีความรวดเร็วมากขึ้น สอดคล้องกับลักษณะของสมาชิกในทีมที่ดี ด้านการสร้างสัมพันธ์กับเพื่อร่วมงานของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ที่ดีของกันและกันจะส่งผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี ได้แก่ การแบ่งปัน การเอื้ออาทร การช่วยเหลือ ความใกล้ชิด เป็นผลให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี

5. ด้านการตรวจสอบทบทวนผลงานและวิธีในการทำงาน7อยู่ในระดับมากที่สุด

6. ด้านการสื่อสารที่ดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แต่จากการเสนอแนะควรเพิ่มให้สมาชิกในทีม มีการสื่อสารแบบสองทางเป็นผู้พูด ผู้ฟังที่ดี และส่งเสริมให้มีการสื่อสารแบบล่างขึ้นบนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการสื่อสารของ กัลยาเรตัน ธีระชนชัยกุล (2562, น. 239) ที่กล่าวว่า การสื่อสารแบบล่างขึ้นบนเป็นการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ปฏิบัติงานสื่อสารไปยังผู้บริหารระดับที่สูงกว่า ซึ่งผู้บริหารจะใช้ข้อมูลเหล่านี้ประกอบการตัดสินใจในการสั่งการ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติระดับต่ำกว่าซึ่งเป็นปฏิบัติงานจริง สัมผัสกับปัญหาอุปสรรคโดยตรงได้แสดงความคิดเห็น และทำให้ผู้บริหารได้ทราบปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจริงซึ่งควรได้รับการแก้ไข อาจจะอยู่ในรูปของการสื่อสารด้วยคำพูดและสื่อสารแบบมาเป็นทางการ เพื่อความรวดเร็วยิ่งขึ้น

7. ด้านวัตถุประสงค์มีความชัดเจนและเป้าหมายที่เห็นพ้องต้องกัน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ผู้บังคับบัญชาและหัวหน้าทีมกำหนดและแจ้งวัตถุประสงค์ให้สมาชิกในทีมทราบก่อนปฏิบัติงานทุกครั้งอย่างชัดเจน สอดคล้องกับองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม ในส่วนผู้นำทีม ด้านการมีเป้าหมายที่ชัดเจน ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) คือผู้นำทีมจะต้องศึกษากำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนเป็นนโยบาย และกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จ

ให้สมาชิกทีมได้รู้ที่ชัดเจน แต่สมาชิกยังมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับปานกลาง ซึ่งควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยให้ร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายมากขึ้น และควรมีการประชุมร่วมกันเพื่อวางแผนก่อนปฏิบัติงานจริง ทุกครั้ง รวมทั้งเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการถามในข้อสงสัยเพื่อทำความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน จะเป็นผลดีกับการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของทีมของ เสน่ห์ จัยโต (2559, น. 139-142) ในส่วนของสมาชิกทีมงานที่ดี ต้องมีส่วนร่วม (participation) ในกิจกรรมทุก ๆ เรื่อง เช่น การประชุม ระดมสมอง และกิจกรรมกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เกิดเป็นผลลัพธ์หรือประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

8. ด้านกระบวนการทำงานและการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะสมาชิกในทีมมีการตรวจสอบทางเลือกในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้อง และเหมาะสมมากที่สุด ทำให้งานมีความราบรื่น คล่องตัว แต่ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกทีมร่วมวางแผน ตัดสินใจก่อนปฏิบัติงานจริงร่วมกันไม่ใช่เพียงหัวหน้าหรือผู้บริหารเป็นผู้กำหนดเท่านั้น ซึ่งอาจจะได้มาซึ่งวิธีการหรือกระบวนการทำงานแบบใหม่ ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรรณพิตรา เสริมศรี (2559) ได้ศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาข้าราชการสำนักกรมการ 3 สำนักเลขาธิการสภาพัฒนาราชากร พบว่าคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมด้านกระบวนการทำงานและการตัดสินใจที่ถูกต้องและเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

9. ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะผู้บริหาร หัวหน้างาน และหัวหน้าทีมส่วนใหญ่ มีภาวะความเหมาะสมอยู่แล้ว แต่ควรเพิ่มการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือเป็นผู้ฟังที่ดี รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาที่ดีให้กับทีมและสนับสนุนให้ทุกคนมีส่วนร่วมมากขึ้นอีกด้วย สอดคล้องกับ ลักษณะผู้นำทีมที่ดี ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี ซึ่งเป็น 1 ใน 9 ลักษณะผู้นำทีมที่ดี กล่าวคือ หัวหน้าทีมต้องสร้างระบบการสื่อสารแบบเปิด คือการรับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งสรุปความคิดเห็นต่างๆ เพื่อให้ทีมนำข้อมูลไปคิดและตัดสินใจ และสอดคล้องกับองค์ประกอบของทีมด้านผู้นำทีมของเสน่ห์ จัยโต (2559, น. 139-142) กล่าวคือ ผู้นำต้องใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) ที่ให้มวลสมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการคิดร่วมกันทำ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรรณพิตรา เสริมศรี (2559) ได้ศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาข้าราชการสำนักกรมการ 3 สำนักเลขาธิการสภาพัฒนาราชากร พบว่าคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม อยู่ในระดับมาก

10. ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พรรณพิตรา เสริมศรี (2559) ได้ศึกษาความคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาข้าราชการสำนักกรมการ 3 สำนักเลขาธิการสภาพัฒนาราชากร พบว่าคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมด้านการเปิดเผยและเผชิญหน้า อยู่ในระดับมาก

11. ด้านการพัฒนาตนเอง อยู่ในระดับมาก ซึ่งจากข้อเสนอแนะควรเพิ่มการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องกับงานที่ได้รับผิดชอบเพื่อประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ควรเพิ่มรูปแบบการอบรมในระบบออนไลน์แทนการเดินทางไปอบรมด้วยตนเอง เนื่องจากปัจจุบันมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย สอดคล้องกับหมวดที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลของ PMQA (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, น. 119-123) กล่าวคือ องค์กรในปัจจุบันจะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital) ซึ่งได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจว่า องค์กรควรให้ความสำคัญในเรื่องวิธีการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมการใช้ความรู้และทักษะในขณะปฏิบัติงาน รวมถึงการเข้าถึงความรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย

12. ด้านการบูรณาการ อยู่ในระดับมากที่สุด แต่ควรเปิดใจยอมรับความแตกต่าง ในด้านรูปแบบการทำงานของแต่ละฝ่าย/สำนัก พร้อมทั้งลักษณะบุคลากรที่มีแตกต่างกันตามลักษณะสายงาน ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของงานเป็นทีม ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2559, น. 14-15) ด้านคุณสมบัติสมาชิกในทีมที่ดีต้องมีการเปิดใจยอมรับความคิดเห็นใหม่ กล่าวคือ ในการทำงานต้องอาศัยความรู้ ความสามารถของสมาชิกที่หลากหลาย การเปิดใจรับความคิดเห็นใหม่จะส่งผลให้การผลงานงานเกิดความสำเร็จได้อย่างง่ายและรวดเร็ว และด้านการยอมรับความแตกต่าง เนื่องจากบุคลากรแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านอุปนิสัย ศักยภาพ อายุ เพศ ดังนั้น สมาชิกจึงต้องเปิดใจยอมรับในความแตกต่างและมองเห็นคุณค่าของความแตกต่างและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

13. ด้านความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร อยู่ในระดับมากที่สุดแต่ผู้บริหารยังต้องการให้องค์กรเป็น “smaller but smarter” คือ เป็นองค์กรที่มีจำนวนบุคลากรที่เหมาะสม หรือจำนวนบุคลากรไม่มากเกินไปจนความจำเป็นและใช้

ทรัพยากรด้านต่างๆอย่างคุ้มค่าที่สุด แต่องค์การนี้ต้องมีสมรรถนะสูงอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ หมวดที่ 6 การจัดการกระบวนการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, น. 140-141) ด้านการลดความสูญเสียหรือ Lean Government เป็นแนวคิดที่จะปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยลดความสูญเสียทั้งในส่วนของภาครัฐและประชาชน เพื่อให้เหลือแต่เนื้อแท้ในการทำงาน เพื่อให้เกิดเนื้องานเท่าเดิมในเวลาสั้นลง ซึ่งมีต้นแบบมาจาก Lean Thinking ของ Jeffrey Liker พร้อมทั้งมีประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นส่วนช่วยให้ลดการใช้ทรัพยากรเหล่านั้น เช่น การส่งเอกสารทั่วไปหรือหนังสือเวียนทางระบบไลน์เพื่อประหยัดการใช้ทรัพยากรกระดาษ

14. ด้านการบรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด บุคลากรความมุ่งมั่นและพยายามทำทุกวิถี และยึดผลการปฏิบัติงานมากกว่าวิธีการปฏิบัติงานคือการได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารด้านความมั่นคงต่าง ๆ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ทั้งการหาข่าวทางเปิดและการหาข่าวทางลับ พร้อมทั้งนึกถึงผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ สอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวมสอดคล้องกับบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management – RBM) (เทพศักดิ์ บุญยรัตน์พันธ์, 2547, น. 12-14) เป็นการเปรียบเทียบผลผลิตและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงกับเป้าหมายที่กำหนด โดยใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวชี้วัดเป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม

15. ด้านการรักษาแบบแผนวัฒนธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะสำนักข่าวกรองแห่งชาติ มีลักษณะการปฏิบัติงานและวัฒนธรรมองค์การที่ชัดเจน พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดรูปแบบการทำงาน หรืออัตลักษณ์ขององค์การจากรุ่นที่สุ่รุ่นน้อง

16. ด้านเวลา อยู่ในระดับมาก เพราะงานด้านการข่าวได้ยึดถือเรื่องเวลาเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องเหตุการณ์ต่างๆมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องรวบรวม รายงานและสรุปการปฏิบัติในเวลาจำกัด เพื่อนำข้อมูลไปประเมินสถานการณ์ในลำดับถัดไป และนำไปประกอบกับการตัดสินใจในการสั่งการหรือการประเมิน คาดการณ์สถานการณ์เพื่อรับมือ ป้องกันกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ดังนั้นบุคลากรทุกคนต้องทำงานแข่งกับเวลาอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับกำหนดการประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานของสำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2551, น. 11-12) ที่ตัวชี้วัดด้านเวลา มุ่งเน้นความรวดเร็วและทันการณ์

17. ด้านคุณภาพงาน อยู่ในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะ ผลการปฏิบัติงานได้ถูกต้องตามเป้าหมาย รวดเร็ว ความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างครบถ้วนและเรียบร้อยตามมาตรฐาน สอดคล้องกับองค์ประกอบการวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน 1 ใน 4 ประการของ Peterson and Plowman (1953, p. 47) ที่กล่าวว่า คุณภาพงานที่สูงคือ ผลการทำงานมีความถูกต้องได้มาตรฐาน รวดเร็ว ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์การ และยิ่งสอดคล้องกับตัวชี้วัดการประเมินผลสัมฤทธิ์ของงานของ สำนักวิจัยและพัฒนากระบวนการงานบุคคล สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2551, น. 11-12) กล่าวว่า การพิจารณาคุณภาพของงาน ได้แก่ ความถูกต้อง ประณีต ความเรียบร้อยของงานและตรงตามมาตรฐานของงาน

18. ด้านการปรับตัว อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ บุคลากรมีความพร้อมพร้อมที่จะเรียนรู้ สิ่งใหม่ๆอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี ไม่มีผลต่อการปฏิบัติงาน แต่ส่วนใหญ่จะปรับตัวกับเพื่อนร่วมงานมากกว่าซึ่งต้องอาศัยเวลาในการปรับตัวและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ จีรภัทร สุวรรณพุ่ม (2552) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงาน ความผูกพันต่อองค์การและประสิทธิผลการปฏิบัติ พบว่าประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ด้านการปรับตัวอยู่ในระดับมาก

19. ด้านความพึงพอใจของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผลการปฏิบัติงานก่อให้เกิดประโยชน์กับองค์การ พร้อมทั้งสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริหารและผู้ใช้ข่าว

ทั้งนี้คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ พบว่า คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีทั้งหมด 3 คุณลักษณะ (เรียงจากมากไปน้อย) ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การติดต่อสื่อสารที่ดี และการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน และมีค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจเท่ากับ 0.735 สามารถพยากรณ์คุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักข่าวกรองแห่งชาติได้ร้อยละ 73.5 อาจจะเป็นเพราะ เมื่อผู้บริหารหรือหัวหน้าทีม กำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุล เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของสมาชิกและระบุชัดเจนว่าใครทำหน้าที่อะไรในทีม ทำให้สมาชิกทุกคนทราบว่าตนเองต้องปฏิบัติงานอย่างไร ทั้งแสดงศักยภาพของตนเองออกมาได้อย่างเหมาะสมกับหน้าที่ในความรับผิดชอบของตน และการทำงานไม่ซ้ำซ้อนกับคนอื่น ๆ ในทีม ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารและหัวหน้าฝ่ายที่มีความคิดเห็นว่าการกำหนดบทบาท

ของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจนเป็นหนึ่งในสามคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงาน เมื่อพิจารณาการพัฒนาดตนเองพบว่า มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดจากคุณลักษณะการทำงานเป็นทีมทั้งหมด 11 ด้าน ดังนั้นสำนักข่าวกรองแห่งชาติควรมีการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์หรือสมาชิกทีมให้ได้รับการฝึกอบรม พัฒนาความรู้ความสามารถ สอดคล้องกับจตุรงค์ ศรีวรชวรรษ (2558, น. 160) ได้กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร โดยมีวัตถุประสงค์ในการเพิ่มประสิทธิผลและประสิทธิภาพของบุคลากร โดยองค์การมีรูปแบบของการพัฒนาที่หลากหลาย เช่น การฝึกอบรม และการให้การศึกษา รวมทั้งสร้างประสบการณ์ใหม่อยู่เสมอเพื่อเพิ่มพูนความรู้ เสริมสมรรถนะ โดยเฉพาะด้านการศึกษาค้นคว้าความรู้จากองค์ความรู้ภายในองค์การ และสอดคล้องกับหมวดที่ 5 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลของ PMQA (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2562, น.119-123) กล่าวคือ องค์การในปัจจุบันจะต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital) การเรียนรู้ของบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจว่า องค์การควรให้ความสำคัญในเรื่องวิธีการให้การศึกษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมการใช้ความรู้และทักษะในขณะปฏิบัติงาน เนื่องจากสำนักข่าวกรองแห่งชาติเป็นองค์การภาครัฐที่ภารกิจ อำนาจหน้าที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจงและเด่นชัด พร้อมทั้งเป็นองค์การที่ต้องรักษาความลับด้านความมั่นคงของชาติ ซึ่งอาจเป็นเรื่องยากที่จะหาวิทยากรหรือผู้ฝึกอบรมจากหน่วยงานอื่นเข้ามาให้ความรู้ หรือเน้นเรียนรู้จากประสบการณ์จากรุ่นพี่ ที่ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงสอนงาน และผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆที่ผ่านมา ซึ่งล้วนแต่เป็นประโยชน์กับบุคลากรรุ่นหลังพร้อมทั้งก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีมากขึ้น พร้อมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ ผ่านปฏิบัติงานจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ปันรสม มาลากุล ณ อยุธยา (2548 อ้างถึงใน สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ, 2560, น.171) ด้านการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง CE (Concrete Experience) คือ การเรียนรู้ที่ได้มาจากการได้มีประสบการณ์ด้วยตนเอง อาศัยการสังเกต ไตร่ตรอง และศึกษางานจากรุ่นพี่ที่เป็นแบบอย่างที่ดี มีทักษะประสบการณ์ในระดับสูงและนำมาเป็นแบบอย่าง และยังสอดคล้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21 ประสิทธิ์ งามอาจตระกูล (2559, น.56 อ้างถึงใน จิระพงศ์ เรืองกุล, 2562, น.104) ที่กล่าวถึง การพัฒนาผ่านการปฏิบัติจริง ลงมือทำด้วยตนเองทำให้บุคลากรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อาจได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ ๆ และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการศึกษาจากรูปแบบเดิมที่เป็นการศึกษาในห้องเรียนหรือภาคทฤษฎีเปลี่ยนมาเป็นภาคปฏิบัติที่มีบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมไม่เกิดความเบื่อหน่าย ย่อมส่งผลให้บุคลากรมีความรู้ ประสบการณ์ ทักษะเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นผลการปฏิบัติจะดีขึ้นตามไปด้วย หากสมาชิกไม่ได้รับการพัฒนาดตนเองอย่างต่อเนื่อง ความรู้ที่มีแต่เดิมอาจจะล้าสมัย หรือเกิดการหลงลืมความรู้ จึงต้องสนับสนุนให้สมาชิกได้รับความรู้ที่ทันสมัย รวมทั้งทบทวนความรู้ที่มีอยู่เสมอ ส่วนด้านการติดต่อสื่อสารที่ดี เมื่อปฏิบัติงานจริงภายในทีมต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน ภายในทีมทั้งหัวหน้าทีมกับสมาชิกในทีมทุกคนแบบไม่เป็นทางการ สอดคล้องกับรูปแบบทิศทางการสื่อสารแบบทุกทิศทางของกัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล (2562, น .239-240) ที่กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารทุกทิศทาง มักเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เนื่องจากภายในทีมประกอบด้วยบุคลากรหลายระดับทั้งผู้สั่งในระดับหัวหน้าทีม หรือผู้บังคับบัญชา และผู้ปฏิบัติงาน หรือสมาชิกในทีม ดังนั้นควรมีการติดต่อสื่อสารกันในทุกมิติ และทุกทิศทางเพื่อก่อให้เกิดการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในทีมทุกคนและเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายการปฏิบัติงานอย่างสมบูรณ์ สอดคล้องกับลักษณะการติดต่อสื่อสารที่ดีของ Mike Woodcock & Dave Francis (1994 อ้างถึงใน พรหมพิตรา เสริมศรี, 2559, น. 10-23) กล่าวว่า การติดต่อสื่อสารที่ดีจะต้องติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนข่าวสารซึ่งกันและกันระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมปฏิบัติงานอย่างเปิดเผย อันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและเป็นเครื่องมือในการบริหารงานให้เกิดมนุษย์สัมพันธ์เพื่อให้งานเป็นไปอย่างสะดวกราบรื่น ทั้งนี้แม้สมาชิกทีมจะปฏิบัติหน้าที่อย่างสุดความสามารถแล้ว แต่ในทีมมีการสื่อสารที่ติดขัด ไม่สามารถสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็ว หรือเกิดการสื่อสารผิดพลาด อาจทำให้ผลการปฏิบัติงานไม่ถูกต้องวัตถุประสงค์และไม่บรรลุเป้าหมายทั้งหมด ซึ่งผลการปฏิบัติอาจจะไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควร

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. แนวทางการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานให้มีการกำหนดบทบาทของสมาชิกในทีมจากเดิมที่มากอยู่แล้ว ให้สมาชิกมีบทบาทในการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบของตนเองด้วยอีกทางหนึ่ง
2. ได้แนวทางการจัดอบรมหรือจัดทำโครงการที่เพิ่มการพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีมของบุคลากรไปสู่ประสิทธิผลการปฏิบัติงานที่เพิ่มสูงขึ้น โดยควรเน้นด้านการกำหนดบทบาทของสมาชิกอย่างสมดุลและชัดเจน การพัฒนา

ตนเอง และการติดต่อสื่อสารที่ดี รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง CE (Concrete Experience) และการถ่ายทอดแบบไม่เป็นทางการจากรุ่นพี่สู่รุ่นน้อง จนสามารถนำความรู้ ประสบการณ์ ทักษะที่ได้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานจริงนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

3. ได้แนวทางการสื่อสารในทีมขณะปฏิบัติงานเพื่อให้ผลการปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย ควรสื่อสารแบบทุกระดับอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากการปฏิบัติจริงภายในทีม มีผู้ปฏิบัติงานหลายระดับจึงไม่สามารถอาศัยการสื่อสารแบบบนลงล่างหรือล่างขึ้นบนได้เท่านั้น จำเป็นต้องสื่อสารแบบทุกทิศทาง แบบไม่เป็นทางการเพื่อรวบรวมข้อมูลความรวดเร็ว กระชับ ทันเหตุการณ์ เนื่องจากงานด้านการข่าวมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะโดยแบ่งข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านความสามารถเปิดเผยและเผชิญหน้า ควรสนับสนุนให้บุคลากรกล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ วิจารณ์การปฏิบัติ หรือกล้าที่จะบอกถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ โดยปลูกฝังเรื่องการบอกถึงปัญหาและอุปสรรคนั้นเป็นเรื่องที่ดี ไม่ใช่สิ่งที่ผิด เนื่องจากจะทำให้ทราบถึงข้อผิดพลาด ปัญหา อุปสรรคและจุดอ่อนของทีม เพื่อหาหนทางแก้ไข หรือเตรียมการรับมือกับสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และลดจุดอ่อนเสริมให้ทีมมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ยิ่งขึ้นด้วย

2. ด้านการพัฒนาตนเอง สำนักข่าวกรองแห่งชาติควรจัดอบรมหรือสัมมนาที่เน้นการถ่ายทอดองค์ความรู้ภายในองค์การเองเป็นหลัก เนื่องจากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์และมีความจำเพาะเจาะจง เป็นเรื่องยากที่จะหาวิทยากรจากภายนอกมาอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคลากรได้ ดังนั้น วิทยากรควรเป็นระดับผู้บริหารที่ผ่านประสบการณ์ทำงานมา มาถ่ายทอดประสบการณ์ให้กับบุคลากรรุ่นหลัง พร้อมทั้งควรส่งเสริมให้บุคลากรรู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติงานจริง ซึ่งจะได้ความรู้และประสบการณ์ไปพร้อมๆ กัน โดยอาศัยบุคลากรรุ่นพี่ที่เป็นพี่เลี้ยงหรือเป็นผู้ชี้แนะรวมทั้งให้คำปรึกษาเมื่อเกิดปัญหา ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เมื่อบุคลากรได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จะทำให้บุคลากรเรียนรู้ได้รวดเร็วขึ้นและเกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เป็นผลให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับภารกิจอื่น ๆ ในอนาคตได้ นอกจากนี้หลังจากการได้รับความรู้เหล่านั้นแล้ว ต้องมีการทบทวนความรู้และประเมินความรู้อย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการหลงลืมในส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติมานาน ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้บุคลากรสามารถที่จะปฏิบัติได้ทุกเมื่อ

3. ด้านการตรวจสอบทบทวนผลงานและวิธีในการทำงาน หลังจากการปฏิบัติหรือหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจทุกครั้ง ควรมีการประชุมเมื่อสรุปผลการปฏิบัติงานและทบทวนการทำงานที่ผ่านมาว่ามีปัญหา อุปสรรคจากจุดใดแล้วหาทางแก้ไขหรือปรับปรุงการทำงานนั้นร่วมกัน ทั้งนี้การประชุมหลังจากเสร็จสิ้นภารกิจควรให้สมาชิกในทีมทุกคนเข้าร่วมประชุม ไม่ใช่เพียงหัวหน้าทีมหรือผู้บริหารเท่านั้นที่ประชุมร่วมกัน เนื่องจากสมาชิกทุกคนเป็นผู้ปฏิบัติหน้างานจริง เห็นการเปลี่ยนแปลงหรืออุปสรรคและปัญหาที่ชัดเจน สามารถอธิบายสิ่งเหล่านั้นได้ดี

4. การติดต่อสื่อสารที่ดี ควรส่งเสริมการสื่อสารจากล่างขึ้นบนและทุกทิศทางให้มากขึ้น เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานหรือบุคลากรระดับล่าง เป็นผู้ปฏิบัติงานจริง ได้เห็นและสัมผัสกับปัญหาและอุปสรรคโดยตรง สามารถบอกถึงปัญหาและอุปสรรคได้ดีที่สุด จึงควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีการสื่อสารต่างๆ ไปถึงระดับผู้บริหารซึ่งมีหน้าที่บริหารจัดการ พร้อมทั้งนำเอาข้อมูลที่ได้จากการสื่อสารนี้ไปประกอบกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ได้ เนื่องจากระดับผู้บริหารไม่ได้ปฏิบัติงานเองโดยตรง ต้องอาศัยข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานจริงมาช่วยในการตัดสินใจ

เอกสารอ้างอิง

กัลยารัตน์ ธีระชนชัยกุล. (2562). *พฤติกรรมองค์กรและการพัฒนาองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.

จตุรงค์ ศรีวรณัฏฐ์. (2558). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งส์.

จิรัชภัทร สุวรรณพุ่ม. (2552). *ความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานความผูกพันต่อองค์กรและประสิทธิผลการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาการรถไฟแห่งประเทศไทย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล).

จิระพงศ์ เรืองกุล. (2562). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. นนทบุรี: เนชั่นโฮม 1954.

- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2547). KPI & Balanced Scorecard กับการบริหารงานภาครัฐ. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 2(2), 12-14.
- พรรณพิตรา เสริมศรี. (2559). *การศึกษาคำคิดเห็นลักษณะการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ:กรณีศึกษา ข้าราชการสำนักงานกรมการ 3 สำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2551). *คู่มือการประเมินผลการปฏิบัติราชการ: ภาพรวมระบบบริหารผลงานและระบบประเมินผลการปฏิบัติราชการ*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. สืบค้น 9 กันยายน 2563, จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb01.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2562). *เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. 2562*. สืบค้น 9 กันยายน 2563, จาก https://psdg.mof.go.th/th/view/attachment/file/3134393832/เกณฑ์_PMQA_2562.pdf
- สุขุมวิทย์ ไสยโสภณ. (2560). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์*. ขอนแก่น: เพ็ญพรีนติ้ง
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2559). *องค์การสมัยใหม่ สู่องค์กรสมรรถนะสูง* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช.
- Peterson, E., & Plowman, G.E. (1953). *Business Organization and Management* (3rd ed.). Homewood, Ill.: R.D. Irwin.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10
Human Resources Development for Being the High Performance
Organization of Regional Education Office Region 10

นิจจารีย์ วงษ์กาฬสินธุ์¹

Nidjaree Wongkalasin

จำเนียร ราชแพทยาคม²

Chamnian Rajphaetyakhom

เฉลิมพงศ์ มีสมนัย²

Chaloemphong Misomnai

Corresponding Author E-mail: nidjaree33@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 2) ระดับของการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ รูปแบบวิจัยเชิงสำรวจ ประชากร คือ ข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 และหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบ 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 197 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับความคิดเห็นต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูง พบว่า มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับสูงโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 4) ปัญหาที่พบคือ บุคลากรในหน่วยงานมีน้อยแต่ภารกิจงานมีมาก จึงส่งผลให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ด้านเวลา งบประมาณสนับสนุน มีอยู่จำกัด โอกาสในการเข้าร่วมพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายค่อนข้างน้อย ส่วนข้อเสนอแนะที่ได้คือ ควรมีการสำรวจความต้องการของบุคลากร จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการระบบสารสนเทศบุคลากร ควรพัฒนาสมรรถนะด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความชำนาญ สร้างเสริมทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กร ส่งเสริมบรรยากาศของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

คำสำคัญ: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, องค์กรสมรรถนะสูง, สำนักงานศึกษาธิการภาค 10

Abstract

This objectives of this research were 1) to study level of human resource development of the Office of Education Region 10 2) to study level of being high-performance organization of the Office of Education Region 10 3) to study the relationship between human resource development and being a

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

high-performance organization of the Office of Education Region 10 and 4) to study problems and recommendations for human resource development for being the high-performance organization of the Office of Education Region 10. This study was a quantitative research. Using a survey research model. The studied population was all officials working for the Office of Education Region 10 in 5 areas of responsibility, namely the Office of Education in Udon Thani Province, in Loei Province, in Nong Khai Province, in Nong Bua Lam Phu Province and Bueng Kan Province, totally 197 officials. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation and Spearman correlation coefficient.

The results revealed that 1) an overview opinion level of the human resource development of the Office of Education Region 10 was at high level. 2) An overview opinion level of being high performance organization of the Office of Education Region 10 was at high level. 3) The relationship between human resource development and being the high performance organization of Regional Education Office Region 10 showed a positive correlation at statistically significance at the level of 0.01 and 4) the problems were that there were a few personnel existing in the organization but overloaded work. As a result, that became constraints for human resource development in terms of time, supportive budget and opportunity to meet, exchange knowledge with a relatively few networks. The recommendation was that there should survey the development needs of personnel, allocate sufficient budget, apply technology to human resource information system and develop various competencies, bring expertise 21st century work skills as an organizational culture and promote learning organization atmosphere.

Keywords: Human resources development, High performance organization, Regional Education Office Region 10

บทนำ

การที่องค์กรจะดำเนินภารกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้นั้น จำเป็นจะต้องมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ หากองค์กรใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีความสามารถแล้ว ปัจจัยส่วนอื่น ๆ ก็จะมาตามมา ทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญ ซึ่งสามารถเอื้ออำนวยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย ส่งผลให้เกิดความเจริญเติบโตขององค์กรได้ ทรัพยากรมนุษย์เปรียบเสมือนสินทรัพย์ที่มีคุณค่าสูงสุดขององค์กร เป็นกลไกขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ สามารถสร้างความได้เปรียบเชิงการแข่งขันได้ จากเหตุดังกล่าวทำให้องค์กรต่างๆ ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลที่เรียกว่าทุนมนุษย์ ซึ่งจะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน องค์กรใดมีทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ ย่อมทำให้องค์กรก้าวไปในทิศทางที่พึงประสงค์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ซึ่งในส่วนของยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ได้ให้ความสำคัญกับการวางรากฐานการพัฒนาคนให้มีความสมบูรณ์ เพื่อให้คนไทยมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพที่ดีขึ้น คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น รวมทั้งสถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

องค์กรสมรรถนะสูง (High Performance Organization หรือ HPO) คือ การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูงหรือองค์กรที่มีความเป็นเลิศ ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายแห่งของไทยได้ให้ความสำคัญและพัฒนาเพื่อก้าวสู่การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง แม้แต่ในหน่วยงานราชการเองก็ได้มีการนำแนวคิดนี้มาใช้เพื่อยกระดับการทำงานและการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการที่จะเป็นองค์กรสมรรถนะสูงนั้น เรื่องของคนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก ดังนั้น การตั้งเป้าหมายผลลัพธ์หรือความสำเร็จในเรื่องของคน จึงเป็นสิ่งสำคัญและไม่ควรมองข้าม

สำนักงานศึกษาธิการภาค 10 จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 19/2560 เรื่อง การปฏิรูปการศึกษาในภูมิภาคของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการปรับโครงสร้างและภาระหน้าที่ใหม่ เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ มีหน้าที่ในการปฏิบัติการกิจของกระทรวงศึกษาธิการในระดับพื้นที่ ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการศึกษาในระดับภาคและจังหวัด โดยมีหน่วยงานในความรับผิดชอบ 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ จากการดำเนินงานพบว่า การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ใหม่ ของบุคลากรประสบกับปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาที่เกิดจากระบบ โครงสร้าง หรือจากผูปฏิบัติ ประกอบกับในปัจจุบันสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก็จะส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระดับประเทศและองค์การอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น จะต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานตามภารกิจใหม่ โดยการพัฒนาคน พัฒนางานและพัฒนาองค์กรไปพร้อม ๆ กัน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติงาน และเป็นการเตรียมความพร้อมและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งขององค์การ องค์การใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้ความสามารถ และปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างดีแล้ว องค์การนั้นย่อมมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จ ส่งผลให้มีระดับผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น และจะนำองค์การไปสู่องค์การที่มีสมรรถนะสูงในอนาคต

จะเห็นได้ว่า “คน” เป็นทุนที่มีค่าต่อการพัฒนาองค์การ ดังนั้นในการจะเป็นองค์การที่มีสมรรถนะสูงได้นั้น จะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ดี จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา บุคลากรและเสริมสร้างศักยภาพในการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายและก้าวเข้าสู่การเป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

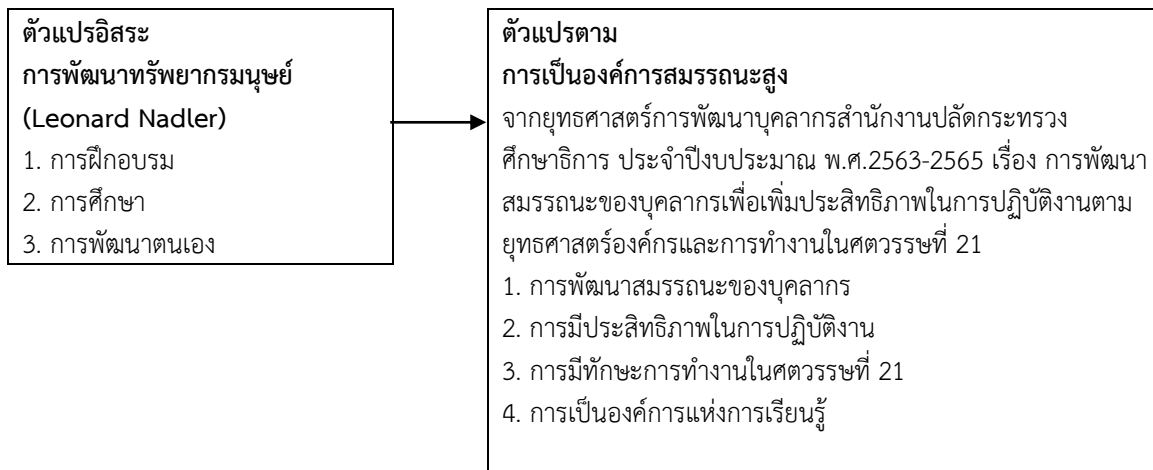
1. เพื่อศึกษาระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10
2. เพื่อศึกษาระดับของการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10
4. เพื่อศึกษาปัญหา ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการศึกษา
  - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ได้แก่ การฝึกอบรม การศึกษา การพัฒนาตนเอง และแนวคิดการเป็นองค์การสมรรถนะสูง
  - 1.2 ขอบเขตด้านประชากร
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 และหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบ 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ จำนวนทั้งหมด 197 คน โดยศึกษาจากประชากรทั้งหมด

2. กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

3. วิธีดำเนินการศึกษา

3.1 ประชากร

ศึกษาจากประชากรทั้งหมด คือ ข้าราชการสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 และหน่วยงานในพื้นที่รับผิดชอบ 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอุดรธานี สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเลย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองคาย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 197 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับของการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 เป็นคำถามแบบเลือกตอบ

สำหรับส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) โดยใช้ขึ้นในการประเมิน 5 ระดับ ตามแบบ Likert Scale เรียงจากระดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 เป็นคำถามปลายเปิด

3.3 การสร้างและทดสอบเครื่องมือ

1) การทดสอบความเที่ยงตรง ผู้ศึกษาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างแบบสอบถาม และเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแบบสอบถาม ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.89

2) การทดสอบความเชื่อมั่น นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ .972 คือ ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมืออยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามอยู่ในระดับสูง

3) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นแล้ว ไปใช้จริงกับประชากรที่กำหนดในการศึกษาวิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการหาจำนวนและค่าร้อยละ

2) ระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และระดับของการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นประเมินในภาพรวมตามค่าพิสัยของแต่ละระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 โดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน

4) แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ทำการศึกษาโดยการสรุปรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (65.0%) มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (33.0%) การศึกษาระดับปริญญาโท (57.9%) มีประสบการณ์การทำงาน 21 ปีขึ้นไป (46.7%) และมีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท (25.4%)

2. ระดับของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 พบว่า ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.89$) โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้

2.1 ด้านการพัฒนาตนเอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ การนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการพัฒนา มาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ให้ดีขึ้นเสมอ ($\mu = 4.32$) รองลงมาคือ การนำประสบการณ์ในอดีตที่เคยประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.26$)

2.2 ด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.94$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ การให้ความสนใจศึกษาและเรียนรู้ในสิ่งใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้เท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ($\mu = 4.36$) รองลงมาคือ การหาโอกาสศึกษาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากบุคคล ประสบการณ์ สังคมหรือสภาพแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.28$)

2.3 ด้านการฝึกอบรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.75$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ การฝึกอบรมช่วยให้มีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น ($\mu = 4.22$) รองลงมาคือ การฝึกอบรมมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาการทำงานต่างๆ โดยนำทักษะในการฝึกอบรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.16$)

3. ระดับของการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 พบว่า ความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.19$) โดยแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยเรียงตามลำดับ ดังนี้

3.1 ด้านการมีทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.24$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ การมีทักษะในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีทักษะในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในงานของตน ($\mu = 4.32$) รองลงมาคือ การมีความสามารถเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ ($\mu = 4.31$)

3.2 ด้านการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.23$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ สามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.33$) รองลงมาคือ สามารถใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการหรือในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่า ($\mu = 4.26$)

3.3 ด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.16$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ เมื่อได้รับมอบหมายงานก็สามารถปฏิบัติงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด ($\mu = 4.30$) รองลงมาคือ ผลการปฏิบัติงานมีมาตรฐานตามที่หน่วยงานกำหนดและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ($\mu = 4.26$)

3.4 ด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.13$) โดยระดับค่าความคิดเห็นมากที่สุดคือ การเป็นผู้ที่มีความสนใจในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน ($\mu = 4.28$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์กับเพื่อนร่วมงานเสมอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.18$)

4. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน พบว่า ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกในระดับสูง โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทั้ง 3 ด้าน ต่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงทั้ง 4 ด้าน ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10

การพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์	การเป็นองค์กรสมรรถนะสูง							
	ด้านการพัฒนา สมรรถนะของ บุคลากร		ด้านการมี ประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงาน		ด้านการมีทักษะการ ทำงานในศตวรรษที่ 21		ด้านการเป็น องค์กรแห่งการ เรียนรู้	
	r_s	Sig. (2-tailed)	r_s	Sig. (2-tailed)	r_s	Sig. (2- tailed)	r_s	Sig. (2- tailed)
ด้านการฝึกอบรม	.442**	.00	.476**	.00	.377**	.00	.568**	.00
ด้านการศึกษา	.529**	.00	.529**	.00	.535**	.00	.651**	.00
ด้านการพัฒนา ตนเอง	.637**	.00	.691**	.00	.631**	.00	.682**	.00
รวม	.536**	.00	.565**	.00	.514**	.00	.634**	.00

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01: Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5. ปัญหา ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 มีดังนี้

5.1 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

1) การฝึกอบรม

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) บุคลากรในหน่วยงานมีน้อยและภารกิจงานที่มีค่อนข้างมาก ส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านเวลาในการเข้ารับการฝึกอบรม (2) หลักสูตรที่จัดฝึกอบรมไม่ตรงกับตำแหน่งงานที่ปฏิบัติ (3) งบประมาณมีไม่เพียงพอ (4) สถานที่จัดฝึกอบรมอยู่ไกล เดินทางไม่สะดวก

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรวางแผนการจัดสรรงบประมาณ (2) ส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก (3) มีการสำรวจความต้องการในการฝึกอบรม (4) ส่งเสริมให้เปลี่ยนรูปแบบการฝึกอบรม เช่น นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดฝึกอบรม การฝึกอบรมออนไลน์

2) การศึกษา

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) ค่าใช้จ่ายในการศึกษาต่อค่อนข้างสูง (2) งบประมาณสนับสนุนด้านการศึกษาเพื่อบุคลากรมีอยู่จำกัด (3) มีข้อจำกัดในเรื่องของการเดินทางและเวลาในการศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรให้การส่งเสริม สนับสนุนบุคลากรด้านการศึกษาต่อให้มากยิ่งขึ้น (2) หน่วยงานควรช่วยจัดหาแหล่งทุนการศึกษาให้แก่บุคลากรพร้อมทั้งให้ข้อมูล คำแนะนำต่างๆ

3) การพัฒนาตนเอง

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) ในด้านเวลา ภาระงาน ภาระครอบครัว และจำนวนบุคลากร ทำให้โอกาสในการพัฒนาตนเองลดลง (2) บุคลากรบางส่วนยังไม่มีทัศนคติในด้านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (3) งบประมาณเพื่อการสนับสนุนมีอยู่อย่างจำกัด

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรให้การสนับสนุนหลักสูตรที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงานและสถานการณ์ปัจจุบัน (2) ควรมีมาตรการเสริมโดยใช้เทคนิคการบริหารทรัพยากรมนุษย์อื่นมาช่วยส่งเสริมการพัฒนา (3) มีการจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล (4) สสำรวจความต้องการของบุคลากร

5.2 การเป็นองค์การสมรรถนะสูง

1) การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) บุคลากรบางส่วนยังมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งงานของตนเองไม่เพียงพอ (2) บุคลากรได้รับการเปิดโอกาสในการพัฒนาด้านสมรรถนะ ความรู้ ทักษะ ความสามารถค่อนข้างน้อย

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรมีการพัฒนาสมรรถนะต่างๆ ให้ครบถ้วนเพื่อให้เกิดความชำนาญ (2) มีการรับฟังข้อมูลจากบุคลากรเพื่อเสริมสมรรถนะที่เด่นและพัฒนาสมรรถนะที่ด้อย (3) จัดรูปแบบการสื่อสารภายในองค์การให้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

2) การมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยังอยู่ในระดับที่ดี แต่ยังสามารถยกระดับได้ (2) บุคลากรบางส่วนยังยึดติดหรือไม่ตอบสนองตามนโยบายของหน่วยงานหรือไม่ปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ยังคงยึดวิธีและแนวคิดแบบเดิมที่เคยปฏิบัติมา

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรพัฒนาเครื่องมือในการประเมินผลการปฏิบัติงาน และจัดให้มีการประเมินตนเองในด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน (2) ควรส่งเสริมให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (3) ควรมีการบูรณาการและอาศัยเครือข่ายความร่วมมือจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

3) การมีทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) ส่วนใหญ่จะพัฒนาในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 แต่ยังไม่มีการอบรมและพัฒนาด้านทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 ให้กับบุคลากร

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรส่งเสริมการฝึกทักษะการเป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อขยายความเชี่ยวชาญในงานของตน (2) จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรในเรื่องทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 (3) นำเรื่องทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์การ

4) การเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

ปัญหาและข้อจำกัด พบว่า (1) มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับเครือข่ายค่อนข้างน้อย (2) ยังไม่มีรูปแบบการส่งเสริมที่เป็นรูปธรรมจากหน่วยงาน

ข้อเสนอแนะ พบว่า (1) ควรส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรในด้านต่างๆ มีการสร้างบรรยากาศการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (2) จัดแสดงผลงานที่ประสบความสำเร็จเพื่อเผยแพร่ให้เป็นแบบอย่างแก่บุคลากร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการฝึกอบรม ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการฝึกอบรมช่วยให้มีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาการทำงานต่างๆ โดยนำทักษะในการฝึกอบรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับ เสน่ห์ จัยโต (2554, น. 176) ที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมขององค์การ คือ เพื่อเสนอแนะวิธีการทำงานที่ถูกต้อง เหมาะสมหรือดีที่สุดแก่พนักงานขององค์การ ช่วยแก้ไขหรือลดปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ พลอย สีวิเศษ (2561, น. 131) ที่ว่า การฝึกอบรมช่วยเสริมสร้างประสบการณ์จากความรู้ใหม่และทำให้สามารถทำงานได้ดีขึ้นหลังผ่านการฝึกอบรม ช่วยให้บุคลากรสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการให้ความสนใจศึกษาและเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อสามารถปฏิบัติงานได้เท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน การหาโอกาสศึกษาและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากบุคคล ประสบการณ์ สังคมหรือสภาพแวดล้อมเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เสน่ห์ จัยโต (2554, น. 193) ที่กล่าวถึงการศึกษาตามอริยาศัยว่า เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สื่อ สภาพแวดล้อม หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ และแนวคิดของบุญอนันต์ พินัยทรัพย์ (2562, น. 168) ที่กล่าวว่า บุคลากรต้องมีการเรียนรู้ เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยน บุคลากรที่ไม่ทันการเปลี่ยนแปลงอาจกลายเป็นปัญหา ทำให้การจัดการไม่มีประสิทธิภาพ ดังนั้นนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต้องมีการจัดระบบการศึกษาและเรียนรู้ให้มีตลอดเวลา

3. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการพัฒนาตนเอง ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับจากการพัฒนา มาปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ทำอยู่ให้ดีขึ้นเสมอ การนำประสบการณ์ในอดีตที่เคยประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับ นทีทิพย์ ประพันธ์วิทย์ (2552) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พบว่า ความต้องการด้านการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก เพราะบุคลากรมีความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองและพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน ทั้งยังเป็นการช่วยเสริมความสามารถในการปฏิบัติงาน

4. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงด้านการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อได้รับมอบหมายงานก็สามารถปฏิบัติงานได้เสร็จทันตามเวลาที่กำหนด ผลการปฏิบัติงานมีมาตรฐานตามที่หน่วยงานกำหนดและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของเมธี ทรัพย์ประสพโชคและคณะ (2559, น. 10) ที่กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรม อุปนิสัย องค์ความรู้ ทักษะ ทักษะคิด และพฤติกรรมอื่น ๆ ที่แสดงออกมาของบุคคลในองค์การ ทำให้การปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามเกณฑ์หรือสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และตอบสนองความต้องการขององค์กรได้

5. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงด้านการมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงาน สามารถใช้งบประมาณในการดำเนินโครงการหรือในการปฏิบัติงานได้อย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2538 อ้างถึงใน นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558, น. 9) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพการทำงานโดยทั่วไป หมายถึง การทำงานที่ประหยัด ได้ผลงานที่รวดเร็ว มีคุณภาพ คุ้มค่ากับการใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน อุปกรณ์ และเวลา และสอดคล้องกับ Peterson & Plowman (1989 อ้างถึงใน นลพรรณ บุญฤทธิ์, 2558, น. 13) ที่กล่าวถึงประสิทธิภาพในมิติของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนการผลิต ได้แก่ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ เทคโนโลยี ที่มีอยู่อย่างประหยัด คุ้มค่า และเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

6. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงด้านการมีทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยการมีทักษะในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และมีทักษะในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มความเชี่ยวชาญในงานของตน การมีความสามารถเชิงปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นเพื่อให้เกิดการทำงานเป็นทีมที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป., น. 14) ที่กล่าวว่า การริเริ่มสร้างสรรค์และกำกับดูแลตนเองได้ เป็นทักษะที่สำคัญมากในการทำงานและดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการทำงานต้องฝึกทักษะการเป็นผู้เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพื่อขยายความเชี่ยวชาญในงานของตน และการพัฒนาทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรมจะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในเรื่องกาลเทศะ เกิดการทำงานในทีมที่แตกต่างหลากหลายอย่างได้ผลดี

7. การเป็นองค์การสมรรถนะสูงด้านการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผลการศึกษาพบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยการเป็นผู้ที่มีความสนใจในการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับพันธกิจและยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน การมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์กับเพื่อนร่วมงานเสมอ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2559, น. 109) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จากการปฏิบัติถือเป็นเครื่องมือสำคัญในยุคเศรษฐกิจแบบดิจิทัลที่เน้นการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง แม่นยำ นำมาใช้ได้ทันที เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้จริง โดยมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสภาพปัญหาและความต้องการเชิงนโยบายของหน่วยงาน และสอดคล้องกับแนวคิดของไตรรัตน์ โภคพลากรณ์ (2561, น. 58)

ที่กล่าวถึงลักษณะขององค์การแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในองค์การ สมาชิกองค์การจะต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น มีการส่งผ่านความรู้ทั่วทั้งองค์การ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

1. นำผลจากการศึกษาไปปรับปรุงวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10 ในด้านการฝึกอบรม การศึกษา และการพัฒนาตนเองเพื่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงให้ดียิ่งขึ้น
2. นำแนวทางที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเป็นแผนงาน โครงการ และกิจกรรมในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้
3. ได้แนวทางการวางแผนการดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากรที่มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร
4. นำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจหรือหน่วยงานต่างๆ สามารถนำไปวิเคราะห์หรือพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของแต่ละแห่งได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการนำผลการศึกษาไปใช้
  - 1.1 ส่งเสริมการจัดฝึกอบรมให้บุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานตามตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบของแต่ละบุคคล
  - 1.2 องค์การควรส่งเสริมความสามารถด้านภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของงานร่วมกัน เพื่อให้เท่าทันในยุคการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21
  - 1.3 ควรมีการส่งเสริมให้เกิดการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสในการเข้าร่วมประชุม พบปะ แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเครือข่าย
  - 1.4 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน
  - 1.5 องค์การอาจนำแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ มาปรับใช้ในการดำเนินงานด้านการพัฒนาบุคลากร
  - 1.6 อาจมีการสนับสนุนงบประมาณในด้านการศึกษาต่อให้แก่บุคลากร หรือการพัฒนาตนเองตามศักยภาพและตามความถนัดที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์การ
2. ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น ที่อาจมีความสัมพันธ์ต่อการเป็นองค์การสมรรถนะสูงของสำนักงานศึกษาธิการภาค 10
  - 2.2 ควรศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กัน เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารหรือการทำ focus group เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีความละเอียดมากยิ่งขึ้น
  - 2.3 ควรทำการศึกษากับสำนักงานศึกษาธิการภาคอื่น หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาเปรียบเทียบว่ามีลักษณะสอดคล้องหรือแตกต่างจากการศึกษาครั้งนี้หรือไม่ อย่างไร เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและเป็นประโยชน์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ไตรรัตน์ โภคพลากรณ์. (2561). *การฝึกอบรมและการพัฒนาทรัพยากร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นทีทิพย์ ประพันธ์วิทย์. (2552). *รูปแบบการพัฒนาบุคลากรสายสนับสนุนของมหาวิทยาลัยราชภัฏ : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์).

- นลพรรณ บุญฤทธิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- บุญอนันต์ พิณนิทรีย์. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในยุคดิจิทัล. นนทบุรี: โรงพิมพ์รัตนไตร.
- พลอย สืบวิเศษ. (2561). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : บทเรียนแบบองค์รวม และการประยุกต์ใช้กับแนวคิดที่หลากหลาย. นนทบุรี: โรงพิมพ์รัตนไตร.
- เมธี ทรัพย์ประสพโชค และคณะ. (2559). การพัฒนาสมรรถนะหลักของบุคลากรเทศบาลเมืองคูคต. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วีระวัฒน์ ปันนิตามัย. (2559). การเรียนรู้จากการปฏิบัติเพื่อการพัฒนา. นนทบุรี: โรงพิมพ์รัตนไตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ม.ป.ป.). แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564. สืบค้นเมื่อ 6 พฤษภาคม 2563 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=6422.
- เสน่ห์ จุ้ยโต. (2554). กระบวนทัศน์ใหม่การบริหารทุนมนุษย์. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

การพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่
Strategy Development of Phrae Provincial Public Relations Office

โชคชัยกาญจนา ราชฟู¹

Chokchutchakan Radchafu

จำเนียร ราชแพทยาคม²

Chamnian Rajphaetyakhom

นพดล อุดมวิศกุล²

Noppadol Udomwisawakul

Corresponding Author E-mail: prd0625944657@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ 2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ และ 3) เสนอแนะยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ศึกษาจำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ณ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ จำนวน 7 คน และบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาแบบสามเส้า พรรณนาโดยวิธีการสรุปอุปนัย

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพการประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ที่พบคือ รัฐบาลและจังหวัดแพร่ ให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เป็นอย่างมาก โดยให้ดำเนินการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐทุกระดับอย่างถูกต้อง ทัวถึงต่อเนื่อง และรวดเร็ว ปัจจุบันสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ได้ผลิตสื่อหลากหลายรูปแบบ ใช้ช่องทาง สื่อออนไลน์ และสร้างเครือข่ายประชาสัมพันธ์เป็นหลัก แต่ยังไม่มีการวางแผนยุทธศาสตร์และเป้าหมายที่ชัดเจน 2) สภาพแวดล้อมภายในที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ โครงสร้างองค์การ สไตล์การทำงานของผู้บริหาร ระบบงาน บุคลากรในหน่วยงาน ทักษะ ค่านิยมองค์การส่วนสภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วย นโยบายของรัฐบาล ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ปัญหาที่พบ คือ องค์การยังไม่มีระบบพัฒนายุทธศาสตร์ที่ชัดเจน และปรับตัวไม่ทันตามสื่อสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว 3) เสนอแนะประเด็นยุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ในอนาคต 3 ประเด็นยุทธศาสตร์ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การสร้างศักยภาพการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาเครือข่ายการประชาสัมพันธ์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพัฒนายุทธศาสตร์, สำนักงานประชาสัมพันธ์, จังหวัดแพร่

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the conditions and problems of the Phrae Provincial Public Relations Office 2) to analyze the external and internal environments of the Phrae Provincial Public Relations Office, and 3) to recommend public relations strategies of the Phrae Provincial Public Relations Office. This study was a qualitative research. The population was 20 informants and was divided into 2 groups: there were 7 informants working at the Phrae Provincial Public Relations Office and 13 informants

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

² สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

working at the Thai Broadcasting Station of Phrae Province. Data were collected from the total population. The research tools used for data collection were observation form, an in-depth, structured interview form, and focus group record form. The data analysis was done through triangulation content analysis and descriptive by inductive summary method.

The results of the study was found that 1) the condition of the Phrae Provincial public relations work was found that the Government and Phrae Province put and emphasis on public relations work very seriously in building public acknowledgement and communicate in all forms of public relations correctly, thoroughly, continuously and quickly. Currently, the Phrae Provincial Public Relations Office produced a variety of media mainly by using online media channels and building public relations network 2) The internal environmental factors involved in strategic development comprised of strategies, organizational structure, working style of administrators, work systems, personnel, working skills and organizational values. The external environmental factors consisted of government policy, economic condition, social condition and technology. Problems were the organization had no clearly system on strategic development and the adaption to modern and changing technology devices 3) the recommended strategies in the future would be formulate with 3 strategic issues as follows: Strategy (1) development of provincial information and public relations center, Strategy (2) building public relations capacity to be socially acceptance and Strategy (3) developing a sustainable public relations network.

Keywords: Strategy development, Public relations Office, Phrae province

บทนำ

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ เป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ สำนักนายกรัฐมนตรี มีภารกิจหน้าที่ในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ตามนโยบายรัฐบาล นโยบายจังหวัด บริการข้อมูลข่าวสารให้หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนคนไทยและชาวต่างประเทศ รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และรวดเร็ว ผ่านทุกช่องทางสื่อ

ปัญหาของการทำงานด้านประชาสัมพันธ์ในปัจจุบัน

1. อุตสาหกรรมสื่อกำลังเผชิญหน้ากับการถูกทำลายด้วยนวัตกรรมใหม่หรือที่เรียกว่า Media Disruption ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงจากหน้ามือเป็นหลังมือ ส่งผลให้สื่อต่างๆ ต้องปรับตัวกันถ้วนหน้า เทคโนโลยีที่เป็นตัวกลางสำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงเครือข่ายและข้อมูลต่างๆ เข้าด้วยกัน นวัตกรรมตัวนี้ก่อนให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อรูปแบบของสื่อ ทั้งขั้นตอนการผลิต การเผยแพร่ผลงาน และวิธีการบริโภค ชัดเจนว่าอุตสาหกรรมทีวี เผชิญวิกฤตคนดูลดลงเนื่องจากรูปแบบการรับชมของผู้คนเปลี่ยนไป จึงเป็นที่มาให้ทีวีหลายช่องหันมาให้ความสำคัญกับช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก หรือยูทูป เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่หันไปบริโภคสื่อจากช่องทางนั้น (Voicetv, น. 2561)

2. สังคมข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ มีการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสารที่แยกไม่ออกระหว่างข่าวสารที่จริงและเท็จ ผู้รับสารทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันไม่มีการกลั่นกรองข้อมูลข่าวในสังคม

3. พฤติกรรมผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงไป มีการบริโภคข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สั้น ๆ และเชื่อข่าวอย่างไม่เป็นทางการก่อน แล้วจึงค่อยเชื่อข่าวอย่างเป็นทางการ ข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์มือถือถือมากกว่าสื่อหลักอย่างวิทยุโทรทัศน์ ประชาชนนิยมรับสื่อจากคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือถือมีแนวโน้มรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้น

4. เทคโนโลยีหลอมรวมสื่อ ทำให้เกิดความหลากหลายของสื่อและรูปแบบการสื่อสารที่เปลี่ยนแปลงไปจากการสื่อสารมวลชน (Mass Communication) เป็นแบบการสื่อสารเฉพาะกลุ่ม (Niche Communication)

5. การเปลี่ยนแปลงโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงจากระบบอนาล็อกเป็นดิจิทัล ทำให้เกิดการแข่งขันของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ รายการและเนื้อหา ผู้บริโภค เปลี่ยนแปลง ไปทั้งระบบ

6. ข่าวลวง (Fake News) หรือ สื่อปลอม การแพร่กระจายของข้อมูลที่บิดเบือนและข้อมูลที่ผิดส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากเครือข่ายสื่อสังคมและการส่งข้อความในสื่อสังคม Online และพูดต่อกันในกลุ่มบุคคล ข้อมูลที่ผิดเป็นสิ่งอันตราย

ที่สุด ด้วยสภาวะแวดล้อมเช่นนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการข่าวเพื่อต่อสู้กับข้อมูลบิดเบือน (กรมประชาสัมพันธ์, 2563ข)

จากการจัดทำแผนปฏิบัติ ราชการกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2563-2580 และแผนปฏิบัติราชการกรมประชาสัมพันธ์ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ฉบับสมบูรณ์ (กรมประชาสัมพันธ์, 2563ก) สภาพปัญหาที่พบ คือ เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้ผู้ประชาชนในพื้นที่ที่มีทางเลือกรับสื่อได้หลายช่องทางและรูปแบบ สื่อของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด เป็นเพียงทางเลือกหนึ่งท่ามกลางทางเลือกอีกมากมาย อีกทั้งพฤติกรรมในการบริโภคสื่อที่เปลี่ยนไปส่งผลกดดันให้การปรับเปลี่ยนต้องทันท่วงที ยิ่งขึ้น ส่วนราชการต่างๆ ก็มีทางเลือกในการประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายขึ้น และเมื่อมีงบประมาณเพียงพอ ก็มักเลือกใช้สื่อหรือแพ็คเกจการประชาสัมพันธ์ของภาคเอกชน นอกจากนี้ สถานการณ์ทางการเมืองที่แบ่งขั้วอย่างรุนแรงทำให้ถูกบุคคลบางส่วนมองว่าไม่เป็นกลาง เกิดข่าวลวง (Fake News) หรือสื่อปลอม แพร่ระบาดในวงกว้าง

จากประเด็นดังกล่าว นำไปสู่การศึกษาปัญหา สถานการณ์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ นำเสนอยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรม ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน สามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดทั่วประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่
2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่
3. เสนอแนะยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ กำหนดกรอบแนวคิดการพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่โดยการศึกษาปัญหา วิเคราะห์สถานการณ์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก นำเสนอยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และโครงการ กิจกรรม ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ บุคลากรสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่และบุคลากรสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ รวมทั้งหมดจำนวน 20 คน

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

การพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

- 1) ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ
  - สร้างการรับรู้ เข้าใจ มีส่วนรวม การพัฒนาจังหวัดและประเทศชาติ
  - สร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ต่อเนื่อง ทัวถึง
- 2) ด้านคุณภาพการให้บริการ
  - สร้างความสะดวกการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ
  - สร้างความพึงพอใจการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐ
- 3) ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ
  - สร้างความรวดเร็วการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐ
  - สร้างความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ทันสมัย ของสื่อรัฐ
- 4) ด้านการพัฒนาองค์กร
  - การพัฒนาบุคลากร
  - การพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย

3. เครื่องมือการวิจัย

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

แหล่งข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา เอกสารทางวิชาการ บทความ รายงาน แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ แผนพัฒนากรมประชาสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานจังหวัดแพร่, 2563)

3.2 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม: ใช้แบบบันทึกการสังเกต

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (participant observation) โดยการศึกษาสังเกตจากการปฏิบัติงานใน สภาวะปกติของผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ และบุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ และการสังเกตจากการประชุมประจำเดือน การปฏิบัติงาน การเข้าร่วม กิจกรรมต่างๆ ของกรมประชาสัมพันธ์และของจังหวัดแพร่

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก: ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง

ใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ศึกษาได้สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลทั้ง 2 หน่วยงานที่สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ในพื้นที่จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย บุคลากรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ทั้งหมด จำนวน 7 คน และบุคลากร ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ทั้งหมด จำนวน 13 คน รวมจำนวน 20 คน

3.4 การสนทนากลุ่ม: ใช้แบบสอบถาม

เก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผู้ศึกษาได้นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ทั้งหมดมาสรุป แล้วนำมาจัดการสนทนากลุ่ม บุคลากรของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ทั้งหมดจำนวน 7 คน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษ โดยผู้ศึกษาจะทำการจัดบันทึกจากการสนทนากลุ่มและให้ผู้ร่วมสนทนากลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูลสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ด้วยเทคนิค SWOT Analysis และการจัดทำตาราง TOWS Matrix โดยมีตัวแบบ McKinsey 7-s model วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และตัวแบบ PEST เพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ จากนั้นมีการระดมความคิดเห็น เสนอแนวทางในการพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากการวิเคราะห์เนื้อหา จากตำรา เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คือ การสังเกต (observer) ใช้หลักทฤษฎี (theory) ระเบียบวิธีวิจัย (methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical material) จากนั้นนำผลมาพรรณนาเป็นความ เรียง โดยวิธีการสรุปอุปนัย เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากการจัดเก็บรวบรวม “มัลด” หรือ “ตัดตอน” เพื่อให้ ประเด็นศึกษามีความชัดเจน โดยนำมาเชื่อมโยงกับสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ระหว่างการเก็บข้อมูล แล้วนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎี เพื่ออธิบายความหมายของข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาจากประชากร จำนวน 20 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ บุคลากรสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ จำนวนทั้งหมด 7 คน และบุคลากรสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดแพร่ สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ จำนวนทั้งหมด 13 คน โดยใช้เครื่องมือ การเก็บ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) ประกอบด้วย หนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย บทความ อินเทอร์เน็ต แผนปฏิบัติการราชการกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2563-2580 ผลการปฏิบัติและเอกสารที่เกี่ยวข้อง, การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) ใช้แบบบันทึกการสังเกต, การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง, การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ใช้แบบสอบถาม, การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ซึ่งนำแนวคิด 7-S ของ McKinney มาวิเคราะห์ปัจจัยภายในองค์กร, นำแนวคิด Pest Analysis ของ Kaplan & Norton (เทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์, 2547) มาวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกองค์กร จากนั้นนำข้อมูล มาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค นำเข้าสู่การวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix เพื่อเสนอแนะ ยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ตามแนวคิด Balanced Scorecard ของ Kaplan & Norton ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม จากการวิเคราะห์เนื้อหา จากตำรา

เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า คือ การสังเกต (Observer) ใช้หลักทฤษฎี (Theory) ระเบียบวิธีวิจัย (Methods) และข้อมูลเชิงประจักษ์ (Empirical material) จากนั้นนำผลมาพรรณนาเป็นความเรียง โดยวิธีการสรุปอุปนัย เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้รับจากการจัดเก็บรวบรวม “มาลด” หรือ “ตัดทอน” เพื่อให้ประเด็นศึกษามีความชัดเจน โดยนำมาเชื่อมโยงกับสมมติฐานที่ตั้งขึ้น ระหว่างการเก็บข้อมูล แล้วนำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีเพื่ออธิบายความหมายของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัญหาของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

จากศึกษาสภาพของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ขาดการวิเคราะห์องค์การให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของจังหวัดและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ประเทศไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนจากสื่อหลักมาเป็นสื่อ Online สังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิศ ธีระฐิติ (2551 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2554, น. 47) ที่ได้ศึกษา การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นสิ่งท้าทายต่อผู้บริหารและข้าราชการของหน่วยงานภาครัฐ เป็นอย่างมากในปัจจุบัน และเพื่อตอบสนองต่อนโยบายที่วางไว้ในระดับประเทศโดยรัฐบาล หรือนักการเมือง การจัดการเชิงกลยุทธ์ จึงถูกนำมาใช้เพื่อทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการปรับปรุงและมุ่งเน้น ผลงาน (Performance) ที่มีประสิทธิภาพ จะเกิดขึ้น ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

2. ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

2.1 ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐมีความต้องการประชาสัมพันธ์ ส่วนสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่มีบุคลากรและเครื่องมือที่ทันสมัย และเครือข่ายทั่วจังหวัด จึงแสดงบทบาทสนับสนุนช่วยหน่วยงานภาครัฐได้ในเรื่องการสื่อสารประชาสัมพันธ์ภารกิจ/กิจกรรมของหน่วยงาน ในกรณีนี้ สิ่งที่สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่มี คือ โอกาสการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารภาครัฐ และความเชื่อถือได้ในฐานะแหล่งอ้างอิงที่ถูกต้อง แต่ยังคงต้องแข่งขันกับสื่ออื่นและบริษัทเอกชนในเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่ ความรวดเร็วและรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจทันสมัย

2.2 เทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้พฤติกรรมการรับสื่อของประชาชนจากสื่อหลัก มาเป็นสื่อ Online แต่โอกาสให้สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ใช้เทคโนโลยีให้ทางเลือก ในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ถึงประชาชนทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ในหลากหลายรูปแบบให้เหมาะสมแก่กลุ่มเป้าหมาย แต่สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ มีโครงสร้างองค์การที่ขาดการปรับปรุง มาเป็นระยะเวลาานาน ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านสื่อสมัยใหม่ จึงใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เต็มที่

2.3 ในฐานะเป็นส่วนราชการ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ อาจถูกบุคคลบางส่วนมองว่านำเสนอข้อมูลข่าวสารไม่เป็นกลาง แต่ในอีกแง่หนึ่ง สถานภาพการเป็นส่วนราชการหลักที่รับผิดชอบงานสื่อสารและประชาสัมพันธ์ของภาครัฐก็ทำให้ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ เข้าถึงข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ ได้มาก อีกทั้งยังได้รับความเชื่อถือในความถูกต้องของข้อมูล มากกว่าสื่ออื่น

2.4 เป็นแหล่งข้อมูลที่อ้างอิงได้ให้กับบุคลากรภาครัฐในจังหวัดแพร่และนำข่าวสารภาครัฐในรายละเอียดไปยังประชาชนทุกกลุ่มในทุกพื้นที่

2.5 เชื่อมโยงคนจังหวัดแพร่ คนไทยในประเทศและต่างประเทศ และนำเสนอภาพลักษณ์อันดีของจังหวัดแพร่ต่อชาวไทยและต่างประเทศ

2.6 อบรมบุคลากรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ในด้านประชาสัมพันธ์และการใช้สื่ออย่างถูกต้อง ขยายผลสร้างเป็นเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ของจังหวัด

2.7 สร้าง content เน้นการนำเสนอข้อมูลข้อเท็จจริงที่ละเอียด ครบถ้วน อ้างอิงได้ ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย ที่เฉพาะเจาะจงและมักถูกมองข้ามโดยสื่ออื่น เช่น คนพิการ ผู้ด้อยโอกาส ในสังคม ประชาชนยากจน สังคมผู้สูงอายุ ฯลฯ

2.8 เร่งการพัฒนากระบวนการข้อมูลกลางเพื่อให้เข้าถึงและเรียกใช้ข้อมูลร่วมกันได้ เพื่อให้เกิดการบูรณาการงานเป็นองค์การที่รวบรวมข่าว ภาพ ในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างครบถ้วนเพื่อ เป็นฐานสำหรับการต่อยอดเป็นศูนย์กลางข้อมูล (Data) ขนาดใหญ่ของจังหวัดแพร่ ขอความร่วมมือจากส่วนราชการอื่นเพื่อเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่เห็นว่าน่าสนใจและเป็นประโยชน์

2.9 หลีกเลี่ยงการแข่งขันด้านรูปแบบการนำเสนอที่ทันสมัย การแข่งขันด้านเทคโนโลยี แต่มุ่งเน้น content ที่เข้าถึงเฉพาะกลุ่มลด/ละบทบาทการโต้แย้งที่ไม่เป็นกลาง ทางการเมือง แต่เน้นการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งเน้นเนื้อหาเชิงบวกเพื่อสร้างแรง บันดาลใจ ความรู้สึกอันดี และความเชื่อใจไว้วางใจ

ตารางที่ 1 ตารางวิเคราะห์กลยุทธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

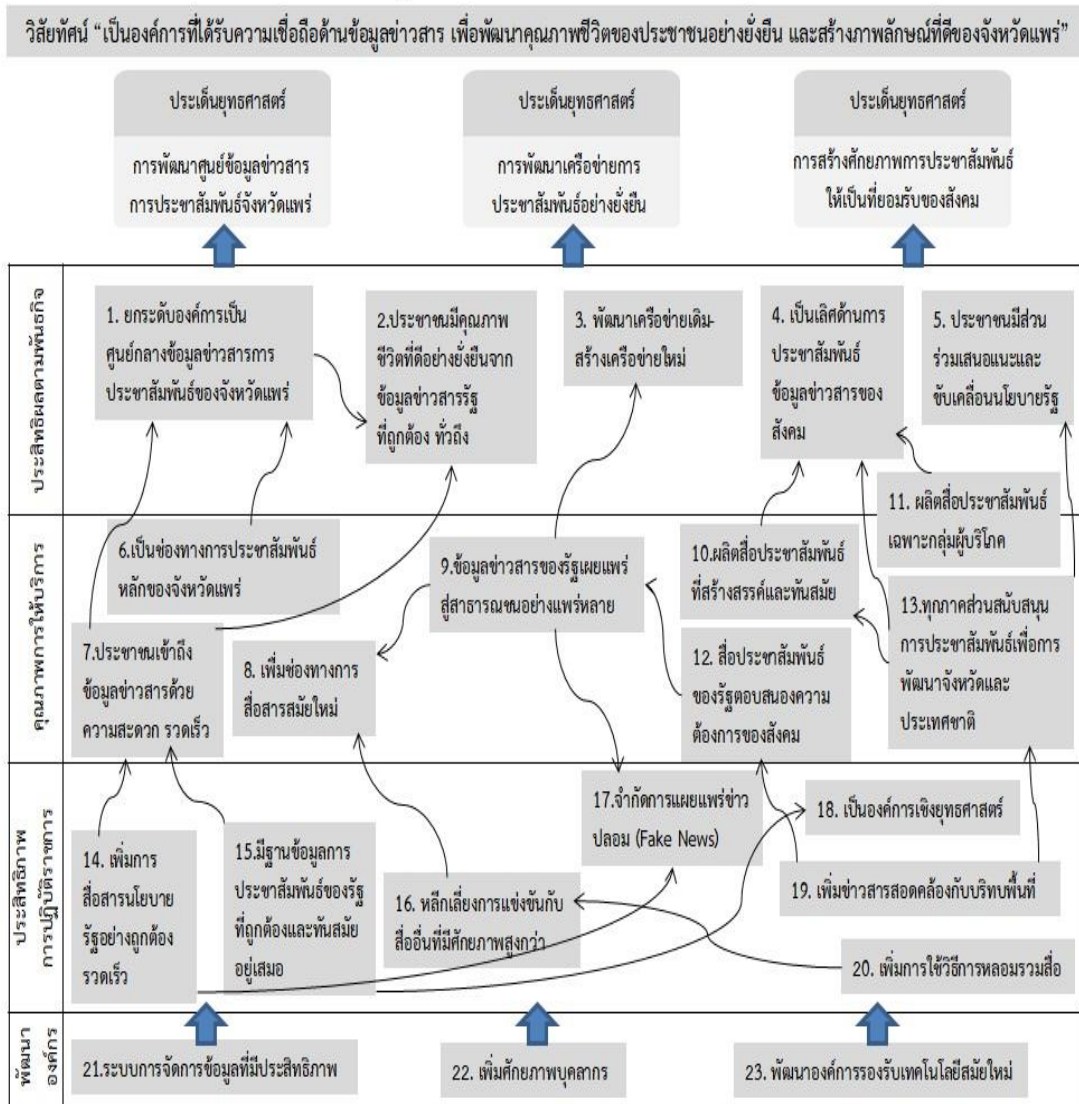
	จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
	กลยุทธ์เชิงรุก (SO Strategy)	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy)
โอกาส (Opportunities)	1.ยกระดับองค์การเป็นศูนย์กลางข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดแพร่ 2.ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์และทันสมัย 3.เพิ่มศักยภาพบุคลากร	7.เป็นองค์การเชิงยุทธศาสตร์ 8.พัฒนางานรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ 9.พัฒนาเครือข่ายเดิม-สร้างเครือข่ายใหม่
	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy)	กลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy)
อุปสรรค (Threats)	4.ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มผู้บริโภค 5.เพิ่มการใช้วิธีการหลอมร่วมสื่อ 6.เพิ่มการสื่อสารนโยบายรัฐอย่างถูกต้องรวดเร็ว	10.เพิ่มข่าวสารสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ 11.หลีกเลี่ยงการแข่งขันกับสื่ออื่นที่มีศักยภาพสูงกว่า 12.เพิ่มช่องทางการสื่อสารสมัยใหม่

3. การพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

จากการทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ องค์การได้กำหนดจากวัตถุประสงค์การจัดตั้งสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ และปรับให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการกรมประชาสัมพันธ์ ระยะ 3 ปี และระยะ 20 ปี บริบท แผนงานและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ แผนที่ทางยุทธศาสตร์ และตัวชี้วัด เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ปี พ.ศ. 2564 – 2566 นำไปสู่การจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ (Strategy Map) ตามแนวคิด Balanced Scorecard (กฤษณี มหาวิรุฬห์, 2546) โดยกำหนดคุณค่าหลักขององค์การโดยแบ่งออกเป็นมิติต่างๆ ได้แก่ มิติประสิทธิผล มิติคุณภาพการบริการ มิติประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และมิติการพัฒนาองค์การ ซึ่งการจัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ (Strategy Map) ได้ดำเนินการทบทวนวิสัยทัศน์เพื่อยืนยันทิศทางการพัฒนาที่หน่วยงานต้องการจะเป็นในอนาคต ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่องค์การต้องการพัฒนาเพื่อให้บรรลุ วิสัยทัศน์ และกำหนดเป้าประสงค์ที่ต้องการบรรลุภายใต้แต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ ดังแสดงตามภาพที่ 2

แผนที่ยุทธศาสตร์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

ภาพที่ 2 แผนที่ยุทธศาสตร์ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

จากการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนเปลี่ยนจากสื่อหลักมาเป็นสื่อ online ส่งผลให้ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นองค์การหลักด้านการประชาสัมพันธ์ของจังหวัดแพร่ ต้องปรับองค์การตามสภาพแวดล้อมและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปตามสังคมไทยและสังคมโลก สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของ นิตยา เงินประเสริฐศรี (2547, น. 146) กล่าวว่า ภายใต้กระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง ที่รุนแรง รวดเร็ว และการคาดคะเนไม่ได้ทั้งในด้าน เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี ที่องค์การต่าง ๆ เผชิญหน้าอยู่ทำให้องค์การพยายามค้นหา ทางออกเอาชนะประเด็นท้าทายต่างๆ เพื่อความอยู่รอดขององค์การ ทางออกประการหนึ่งที่องค์การ ได้มุ่งให้ความสนใจและนำมาใช้ในองค์การคือ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์หรือการบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ ผลการศึกษา สู่การวิเคราะห์ ร่วมกันกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ มีความใกล้เคียงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และผลลัพธ์หลัก Objectives and key results หรือ OKR ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ของ Balanced Scorecard ทั้ง 4 มิติ ดังนี้

1.1 มิติด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ เน้นความสำเร็จตามพันธกิจและวิสัยทัศน์ขององค์กร มีความสอดคล้องกับผลของเป้าประสงค์และกลยุทธ์ของการศึกษา คือ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนจากข้อมูลข่าวสารรัฐที่ถูกต้อง ทัวถึง และประชาชนมีส่วนร่วมเสนอแนะและขับเคลื่อนนโยบายรัฐ มุ่งสร้างการรับรู้ เข้าใจ มีส่วนรวม ของประชาชนต่อการพัฒนาจังหวัดและประเทศชาติ ตามนโยบายรัฐบาลและนโยบายของจังหวัด และมุ่งสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนอย่างถูกต้อง ต่อเนื่องเป็นประจำและทั่วถึง ครอบคลุมพื้นที่ของจังหวัดและเข้าถึงกลุ่มคนทุกชนชั้น ทุกช่วงวัย ให้มีความเท่าเทียมเสมอภาคในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐ โดยเกิดจากการการรับข้อมูลข่าวสารของรัฐที่ถูกต้อง นำไปสู่การปฏิบัติปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์ตามที่รัฐต้องการ ลักษณะเช่นนี้ สื่อของรัฐต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ครบถ้วน สื่อสารให้เห็นภาพอย่างเป็นรูปธรรม ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการโน้มน้าว ชักจูง สูง เช่น การไม่เผาป่า หยุดหมอกควัน หยุด PM 2.5 ทำให้สุขภาพอนามัยดี ไม่มีมลพิษทางอากาศ การท่องเที่ยวกลับมาปกติ สร้างรายได้สู่ชุมชนได้ สอดคล้องกับ วุฒิชัย จานง (อ้างถึงใน ดวงพร โสติถิमानนท์, 2545, น. 6-7) ได้อธิบายประสิทธิผลไว้ว่า ประสิทธิผล เป็นการปฏิบัติการ (Performance) ที่ทำให้เกิดปริมาณและคุณภาพสูงสุดทั้งนี้เพราะแต่ละกิจกรรมหรือกิจกรรมจะมีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ซึ่งการปฏิบัติการที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ คือการปฏิบัติการที่มีประสิทธิผลนั่นเอง

1.2 มิติด้านคุณภาพการให้บริการ เน้นคุณภาพที่เป็นผลผลิตขององค์กรที่สร้างขึ้น กลยุทธ์ที่สนองตอบความต้องการของผู้รับบริการให้เกิดความพึงพอใจนำไปสู่การใช้บริการซ้ำ สอดคล้องกับผลของเป้าประสงค์และกลยุทธ์ของการศึกษา คือ การเป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์หลักของจังหวัดแพร่ เกิดความเป็นเอกภาพ ประชาชนรับรู้และมุ่งเข้ามาใช้บริการผ่านระบบ Online ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และการติดตามอย่างต่อเนื่อง ส่วนประชาชนที่เทคโนโลยีเข้าไม่ถึง มีระบบเครือข่ายการส่งต่อข้อมูล แบบใยแมงมุม ข้อมูลจากจังหวัด ถ่ายทอดผ่านผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนผ่านเสียงตามสายประจำหมู่บ้าน รับรู้อย่างทั่วถึง ด้วยความรวดเร็ว ทำให้ข้อมูลข่าวสารของรัฐเผยแพร่สู่สาธารณชนอย่างแพร่หลาย เพื่อการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เฉพาะกลุ่มผู้บริโภค เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผู้มีรายได้ นอกจากนี้การผลิตสื่อของรัฐที่ถูกต้อง น่าสนใจ เข้าใจง่าย ก่อให้เกิดความพึงพอใจในการรับข่าวสาร ส่งผลให้ทุกภาคส่วนสนับสนุนการประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาจังหวัดและประเทศชาติ มุ่งสร้างความสะดวกการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ ไม่ว่าจะอยู่พื้นที่ใด ห่างไกลความเจริญ ต่างชนชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนา ก็สามารถเข้าถึงได้ และสร้างความพึงพอใจการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของรัฐ เมื่อรับรู้ข่าวของรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านเครือข่ายหรือการส่งต่อข้อมูล ได้นำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับ Gibson, Ivancevich and Donnelly (อ้างถึงใน รุจา รอดเข็ม, 2547, น. 17) ให้ความหมายของประสิทธิผลองค์กรในสาระของพฤติกรรมองค์กร เป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมระหว่างองค์ประกอบ 5 ประเภท คือ ผลผลิตภาพ ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจ การปรับตัวและการพัฒนา

1.3 มิติด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ เน้นกระบวนการทำงานเพื่อให้เกิดคุณภาพการบริการที่ดี สอดคล้องกับผลของเป้าประสงค์และกลยุทธ์ของการศึกษา คือ การเป็นองค์กรเชิงยุทธศาสตร์ มีฐานข้อมูลการประชาสัมพันธ์ของรัฐที่ถูกต้องและทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อการสื่อสารนโยบายรัฐอย่างถูกต้อง รวดเร็ว จำกัดการรับรู้ข่าวปลอม (Fake News) ก่อนที่จะขยายวงกว้าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อคนคิด ที่เป็นลบกับรัฐบาล เป็นภัยทางเทคโนโลยีส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ และเพิ่มการใช้วิธีการหลอมนรวมสื่อ เช่น สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ สามารถนำมาเผยแพร่ทาง online ได้ หลีกเลี่ยงการแข่งขันกับสื่ออื่นที่มีศักยภาพสูงกว่า เพิ่มข่าวสารสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น บุคลากร งบประมาณ อย่างคุ้มค่า นำเทคโนโลยีมาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้รวดเร็ว ลดต้นทุนค่าบริหารจัดการ ลดขั้นตอนการทำงานที่ซ้ำซ้อน มุ่งสร้างความรวดเร็วการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐ ให้ถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้เร็วที่สุด เพื่อรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน โดยข้อมูลสื่อของรัฐที่ส่งเผยแพร่สู่สาธารณชนต้องมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้อง ทันสมัย สอดคล้องกับ ศิริญา ทิพย์โส (2545, น. 5) ได้อธิบายประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ไว้ว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานที่สามารถทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยการวัดจากคุณภาพของการให้บริการในเรื่องเวลาการให้บริการที่รวดเร็วและความสามารถในการให้บริการซึ่งมีทั้งปริมาณ คุณภาพและประสิทธิภาพของการทำงาน และความพึงพอใจในการให้บริการรวมถึงการมีกฎระเบียบวิธีการที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน การให้บริการอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ

1.4 มิติด้านการพัฒนาองค์กร เน้นความพร้อมขององค์กรในการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ สอดคล้องกับผลของเป้าประสงค์และกลยุทธ์ของการศึกษา คือ การเพิ่มศักยภาพบุคลากร ให้ความสำคัญด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัย มีทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะการประชาสัมพันธ์ ปรับเปลี่ยนองค์การสู่สื่อดิจิทัล พัฒนาวิสัยทัศน์

พันธกิจ ยุทธศาสตร์ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และการพัฒนาบุคลากรให้ความพร้อมสู่การทำงานอย่างมืออาชีพ มุ่งเน้นการพัฒนาความรู้ของบุคลากรทุกระดับ เสริมสร้างความรู้ พัฒนาทักษะในด้านการประชาสัมพันธ์ เน้นการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ มุ่งผลสัมฤทธิ์ เสริมการวางแผนทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ สร้างระบบการจัดการข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงข้อมูลง่าย สะดวก รวดเร็ว เสริมด้วยการพัฒนาองค์การรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยการพัฒนาอุปกรณ์ เครื่องมือ สถานที่ ให้พร้อมสอดคล้องกับการการผลิตสื่อที่ทันสมัย มุ่งสู่เป้าหมายขององค์การ ซึ่งสำนักงาน ก.พ.ร. ได้กำหนดให้การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ต้องการให้หน่วยงานภาครัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติราชการที่มุ่งเน้นให้การนำองค์การเป็นไปอย่างมีวิสัยทัศน์ มีความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ความสำคัญกับประชาชน ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความยืดหยุ่นคล่องตัว ส่งเสริมให้ข้าราชการพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลสารสนเทศอย่างแท้จริง และทำงานโดยมุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ชาญณรงค์ สุราสา (2550, น. 5) ได้อธิบายประสิทธิภาพไว้ว่า เป็นผลการดำเนินงานตามแผนงานหลักประกอบด้วย การบริหารจัดการ การพัฒนาคุณภาพด้านบุคลากรด้านระบบเทคโนโลยีและการสื่อสาร และด้านระบบภาคีเครือข่ายพิสูจน์ให้เห็นว่าการสร้างผลลัพธ์หลัก (Key result) ขององค์การ เป็นการวัดผลของวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อที่สร้างขึ้นมา เพื่อให้ทราบถึงความสำเร็จของวัตถุประสงค์นั้น มีความสอดคล้องเชื่อมโยงทั้งกับองค์การ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์และผลลัพธ์หลักของบุคคลให้มีความสอดคล้องกับองค์การด้วย โดยการนำ OKR มาปรับใช้ อาจจะผสมผสานกับ KPI หรือปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมของแต่ละองค์การ ผู้ศึกษามีความเห็นว่า ควรนำ OKR มาปรับใช้ จะส่งผลดีต่อองค์การ คือ การให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ที่ต้องบรรลุผลสำเร็จในแต่ละระดับที่สัมพันธ์กันทั้งองค์การ และกำหนดผลลัพธ์หลักที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป็นการตั้งเป้าหมายเชิงคุณภาพจากวัตถุประสงค์และเชิงปริมาณจากผลลัพธ์หลักองค์การขับเคลื่อนไปทั้งองค์การเนื่องจากวัตถุประสงค์ในแต่ละระดับมีความสัมพันธ์กันทั้งระบบเกิดนวัตกรรมใหม่ในการทำงานให้องค์การจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นจากผู้บริหารสูงสุดลงมาถึงระดับบุคลากรระดับต่าง ๆ ขององค์การ

สรุปแนวคิดของ Peter F. Drucker ในปี ค.ศ.1954 จากหนังสือ “The Practice of Management” ระบุว่า OKR ไม่ใช่แนวคิดใหม่ แต่เป็นการต่อยอดมาจากแนวคิด MBOs หรือการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (Management by Objectives) มาเป็น Objectives and key results หรือ OKR คือ วิธีการตั้งเป้าหมายของแต่ละบุคคลในองค์การให้มีเป้าหมายที่สอดคล้องกันทั้งองค์การ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก (objectives) เป็นการบอกจุดมุ่งหมายขององค์การในระดับต่างๆ และมีผลลัพธ์หลัก (Key results) คือ วิธีการทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยกำหนดค่าความสำเร็จที่ทำให้จุดมุ่งหมายนั้นบรรลุผล ซึ่งระบบ OKR จะทำให้บุคลากรทุกคนในองค์การทราบวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การในทิศทางเดียวกันซึ่งจะทำให้้องค์การก้าวไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ผลการศึกษามีความสอดคล้องกับผลของเป้าประสงค์และกลยุทธ์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ถึงแม้บางกลยุทธ์อาจไม่สอดคล้องโดยตรงแต่มีความเชื่อมโยง ส่งเสริม สนับสนุน เป็นกลไก ให้บรรลุผลตัวชี้วัดตามแนวคิด Balanced Scorecard โดยเป็นปัจจัยสำคัญทำให้บรรลุความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ ้องค์การมีปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จเป็นหลักหมายที่เป็นรูปธรรมในการยึดโยงการปฏิบัติงานทุกระดับ ให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกันทำให้เจ้าหน้าที่และผู้บริหารขององค์การรู้ว่าต้องทำอะไรบ้างเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ขององค์การตอบสนองวิสัยทัศน์ หากขาดปัจจัยเหล่านี้ วิสัยทัศน์ขององค์การจะไม่ได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งเป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จให้หลักการ แนวทาง หรือวิธีการที่้องค์การ จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์

2. การพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ไม่มีการจัดทำหรือวิเคราะห์ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ขององค์การ ปัจจุบันได้นำพันธกิจและวิสัยทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์มาปรับใช้ จึงเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่ควรดำเนินการแก้ไข การทำงานของผู้บริหารที่ขาดการให้ความสำคัญกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ขาดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ขาดการริเริ่มพัฒนากลยุทธ์สิ่งใหม่ โครงสร้างขององค์การที่ไม่มีการปรับปรุงมาเป็นเวลานาน ระบบการทำงานเน้นปฏิบัติงานรายวันมากกว่าการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ ขาดการติดตามประเมินผลทำให้ไม่สามารถทราบปัญหาอุปสรรคที่แท้จริง ปริมาณงานที่ไม่สมดุลกับจำนวนบุคลากร ทำให้ขาดการขับเคลื่อนการทำงานเชิงยุทธศาสตร์ และขาดการวางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ การพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ เริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ทางกลยุทธ์ (SWOT Analysis) รวมทั้งการวิเคราะห์ภาคีสมาชิกและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียขององค์การ ร่วมกันทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจ ใช้การมีส่วนร่วมใน

การกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เชิงกลยุทธ์เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กร สอดคล้องกับแผนงานและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งนำข้อมูลการวิเคราะห์ที่ได้มาจัดทำแผนที่กลยุทธ์ (Strategy Map) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารถึงทิศทางและเป้าหมายการทำงานภายในองค์กรรวมถึงการสื่อสารแก่สาธารณชนภายนอก และร่วมกันกำหนดเป้าหมาย กระบวนการทำงาน ตัวชี้วัดในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์และกลยุทธ์ เพื่อให้การกำหนดยุทธศาสตร์ครอบคลุมทั้งด้านการบริหาร ด้านกระบวนการโครงสร้าง เทคโนโลยี และบุคลากร จึงควรมีการติดตามประเมินผลความสำเร็จของแต่ละกิจกรรม โครงการ ว่าตอบโจทย์ สอดคล้องกับกลยุทธ์และ การพัฒนายุทธศาสตร์ มีความเชื่อมโยง พันธกิจ สามารถส่งผลให้วิสัยทัศน์บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในระยะเวลาที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ การศึกษาทบทวนวิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อกำหนดกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ เพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์ของ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ตามแนวคิด Balanced Scorecard ของ Robert S. Kaplan and David P. Norton เป็นเครื่องมือการจัดการเชิงกลยุทธ์ขององค์กรและการวัดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยเน้นการส่งต่อตัวชี้วัด ในมุมมองต่างๆ อย่างสมดุลเป็นระบบทั้งองค์กร 4 มิติ คือ 1) ด้านประสิทธิผลตามพันธกิจ 2) ด้านคุณภาพการให้บริการ 3) ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติราชการ และ 4) ด้านการพัฒนาองค์กร ซึ่งทั้งแคปแลนและนอร์ตัน มีความเห็นว่า องค์กรควรจะไปสู่การเป็นองค์กรเชิงกลยุทธ์มากขึ้น องค์กรเชิงกลยุทธ์หรือองค์กรเชิงยุทธศาสตร์จะมี หลักการที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ (1) การแปลงกลยุทธ์ไปสู่การดำเนินงาน (2) การปรับองค์การให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ที่ถูก กำหนดขึ้น (3) การทำให้กลยุทธ์เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของทุกคนในแต่ละวัน (4) การทำให้กลยุทธ์มีลักษณะเป็น กระบวนการที่มีความต่อเนื่อง (5) การกระตุ้นการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นแก่ผู้นำทางการบริหารขององค์กร สรุป Balanced Scorecard จะช่วยให้มีการนำกลยุทธ์ขององค์กรไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเนื่องจากการจัดทำ Balanced Scorecard ต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการด้านกลยุทธ์ก่อน คือ การวิเคราะห์ด้านกลยุทธ์ และการจัดทำกลยุทธ์ ขององค์กร เพื่อให้ได้กลยุทธ์หลักขององค์กร (Strategic Themes) การจัดทำแผนที่ทางกลยุทธ์ (Strategy Map) ซึ่ง จะเป็นแผนที่ที่แสดงความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผลของวัตถุประสงค์ต่างๆ ภายใต้มุมมองของ Balanced Scorecard ทั้ง 4 ด้าน โดยวัตถุประสงค์เหล่านี้ต้องสอดคล้องและสนับสนุนต่อวิสัยทัศน์และกลยุทธ์หลักขององค์กร จากนั้นจึง กำหนดตัวชี้วัด เป้าหมาย และแผนงาน โครงการ กิจกรรม ของวัตถุประสงค์แต่ละประการ จึงจะถือว่าเสร็จสิ้น กระบวนการในการพัฒนา Balanced Scorecard ในระดับองค์กร (Corporate Scorecard) ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ประสบความสำเร็จ โดยเป็นองค์กรที่ขับเคลื่อนอย่างมีเป้าหมาย ได้รับรางวัลคุณภาพ การบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ประจำปี พ.ศ. 2562 หมวดที่ 2 ด้านการวางแผนยุทธศาสตร์และการสื่อสารเพื่อ นำไปสู่การปฏิบัติ จำนวน 4 หน่วยงาน คือ กรมการปกครอง สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จังหวัดชัยนาท และจังหวัดหนองคาย พบว่า ทั้ง 4 หน่วยงานมีปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จด้านการวางแผนยุทธศาสตร์และการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารระดับสูงมีวิสัยทัศน์และให้ความสำคัญกับการพัฒนายุทธศาสตร์ 2) บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมการวางแผนยุทธศาสตร์มีการบูรณาการแผนเชื่อมโยงความท้าทายเชิงยุทธศาสตร์ระดับล่าง สู่บน (Bottom-up) และระดับบนลงล่าง (Top-down) 3) มีนวัตกรรมสนับสนุนการปฏิบัติงาน 4) มีการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาถึงความท้าทาย ความได้เปรียบเชิงยุทธศาสตร์ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5) มีการแปลงแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติผ่านโครงการ ได้แก่ ภารกิจสำคัญตามนโยบาย (Agenda) ภารกิจสำคัญตามอำนาจหน้าที่ (Function) ภารกิจสำคัญ เชิงพื้นที่ (Area) 6) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีความ พร้อมในการตอบสนองภารกิจ 7) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล ทั้งเชิงรุกและรับ ส่วนกลางประเมินผล โครงการ (e-monitor) รายเดือน รายไตรมาส ส่วนภูมิภาค ระบบ KPI Performa และการติดตามของภาคีเครือข่าย จะ เห็นได้ว่าแนวคิดการพัฒนาไปสู่องค์กรที่มุ่งเน้นยุทธศาสตร์ ของโรเบิร์ตเอสแคปแลน และเดวิด พี นอร์ตัน (Robert S. Kaplan and David P. Norton) เป็นปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จด้านการวางแผนยุทธศาสตร์และการสื่อสารเพื่อ นำไปสู่ การปฏิบัติของทั้ง 4 หน่วยงาน ที่ได้รับรางวัล PMQA ประจำปี พ.ศ. 2562 ปัจจัยแรกที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ที่กำหนดทิศทางให้กับองค์กร

ทั้งนี้ การบริหารยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญสำหรับผู้บริหารที่จะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสความสำเร็จ เพราะเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์และประเมินสภาพการณ์ในระยะยาวขององค์กร เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการ ดำเนินงานที่สามารถประเมินและปรับเปลี่ยนภายในแต่ละกระบวนการ ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกได้ตลอดเวลา ซึ่งการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ให้ความสำคัญการ ปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและช่วยสร้างนวัตกรรมการบริหาร

จัดการใหม่ ๆ ประกอบกับช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการบริหารราชการที่ดีด้วย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยเข้าสู่ยุคดิจิทัล พฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนจากสื่อหลักมาเป็นสื่อ Online เทคโนโลยีที่เป็นตัวกลางสำคัญในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงเครือข่ายและข้อมูลต่างๆเข้าด้วยกัน นวัตกรรมตัวนี้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ต่อรูปแบบของสื่อ ทั้งขั้นตอนการผลิต การเผยแพร่ผลงาน และวิธีการบริโภค ชัดเจนว่าคนวงการสื่อสารมวลชน เผชิญวิกฤตคนดูลดลงเนื่องจากรูปแบบการรับชม รับฟัง คนอ่าน เปลี่ยนไปจึงเป็นที่มาให้สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ และสื่อกระแสหลักเดิม หันมาให้ความสำคัญกับช่องทางออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก หรือยูทูป เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนที่หันไปบริโภคสื่อจากช่องทางนั้น สังคมยุคดิจิทัล มีการหลั่งไหลของข้อมูลข่าวสารที่แยกไม่ออกระหว่างข่าวสารที่จริงและเท็จ ผู้รับสารทำหน้าที่เป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกันไม่มีการกลั่นกรองข้อมูลข่าวในสังคม พฤติกรรมผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงไป มีการบริโภคข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว สั้นๆ และเชื่อข่าวอย่างไม่เป็นทางการก่อน แล้วจึงค่อยเชื่อข่าวอย่างเป็นทางการ ข้อมูลข่าวสารผ่านโทรศัพท์มือถือถือมากกว่าสื่อหลัก โทรศัพท์มือถือมีแนวโน้มรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเคลื่อนที่เพิ่มมากขึ้น ข่าวลวง (Fake News) หรือ สื่อปลอม การแพร่กระจายของข้อมูลที่บิดเบือนและข้อมูลที่ผิดส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากเครือข่ายสื่อสังคมและการส่งข้อความในสื่อสังคม Online และพูดต่อกันในกลุ่มบุคคล ข้อมูลที่ผิดเป็นสิ่งอันตรายที่สุด ด้วยสภาวะแวดล้อมเช่นนี้ หน่วยงานสื่อสารมวลชนของรัฐต้องพัฒนากลยุทธ์ทางการข่าวเพื่อต่อสู้กับข้อมูลบิดเบือน

การบริหารยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญ สำหรับผู้บริหาร ที่จะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสความสำเร็จ เพราะเกี่ยวข้องกับภาวะวิเคราะห์และประเมินสภาพการณ์ในระยะยาวขององค์การ เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินงานที่สามารถประเมินและปรับเปลี่ยนภายในแต่ละกระบวนการ ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกได้ตลอดเวลา ซึ่งการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management, NPM) ให้ความสำคัญการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐทั้งระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและช่วยสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการใหม่ๆ ประกอบกับช่วยสนับสนุนหลักการประชาธิปไตย ในแง่ของการมีส่วนร่วม (Participation) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการบริหารราชการที่ดี

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ในฐานะหน่วยงานของรัฐ ปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยการ ศึกษาสภาพปัญหาของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกและเสนอแนะยุทธศาสตร์ด้านการประชาสัมพันธ์ จัดทำยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมกับยุทธศาสตร์เฉพาะด้าน (Agenda Based) ภารกิจของส่วนราชการ (Functional Based) และการพัฒนาจังหวัดแพร่, กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน 2 (เชียงใหม่ แพร่ น่าน), และภาคเหนือ (Area Based) เพื่อเป็นการวางแผนการประชาสัมพันธ์ในภาพรวม บูรณาการการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยยึดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาการพัฒนายุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ผู้ศึกษา มีข้อเสนอแนะต่อการนำมาดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1.1 ผู้บริหาร บุคลากรทุกคนขององค์การเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการนำแนวคิดนี้ มาดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารที่เป็นผู้ที่มีอำนาจ ซึ่งลำพังการเห็นถึงความสำคัญและการสนับสนุนอาจไม่เพียงพอ แต่ผู้บริหารยังต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและมีการดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

1.2 แต่ละองค์การควรมีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับลักษณะการดำเนินงาน เพราะการนำแนวคิดนี้มาปรับใช้อย่างเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมกันและกันได้อย่าง มีประสิทธิภาพ

1.3 การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการดำเนินการวิเคราะห์องค์การ นั้นมีความสำคัญต่อการยอมรับ และความสำเร็จของการพัฒนาองค์การ

1.4 การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นต่อองค์การ ผู้บริหารต้องเร่งดำเนินการ โดยใช้กระบวนการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บุคลากรได้มีการปรับปรุง เกิดความเข้าใจ และพัฒนาผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ อันจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อยกระดับผลการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น และมีศักยภาพในการทำงานที่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ตามตัวชี้วัด วิสัยทัศน์ และพันธกิจขององค์การต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ศึกษาปัญหาและปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนายุทธศาสตร์ของสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับเกี่ยวปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ในภาพรวมของจังหวัด

2.2 ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติของบุคลากรในสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่ ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

2.3 ศึกษาเปรียบเทียบยุทธศาสตร์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดแพร่กับจังหวัดอื่น เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการกำหนดยุทธศาสตร์ของแต่ละหน่วยงานหรือให้ทราบเทคนิคใหม่ๆ ในการกำหนดยุทธศาสตร์ขององค์การ

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2563ก). แผนปฏิบัติราชการกรมประชาสัมพันธ์ พ.ศ. 2563-2580 และแผนปฏิบัติราชการกรมประชาสัมพันธ์ ระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานนายกรัฐมนตรี.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2563ข). คู่มือ “การเสนอข่าว ‘ข่าวลวง’ และข้อมูลบิดเบือน”. กรุงเทพฯ: องค์การเพื่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ.
- กฤษณี มหาวิรุฬห์. (2546). แนวคิดการบริหารแบบ Balanced Scorecard. วารสารจดหมายข่าว สป.มท., 16(155), 28-33.
- ชาญณรงค์ สุราสา. (2550). ประสิทธิภาพการดำเนินงานโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝันของโรงเรียนต้นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดวงพร โสติถิมานนท์. (2545). ประสิทธิภาพการดำเนินงานของศูนย์วิศดุรีไซเคิลชุมชน เขตบางกะปิ. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์. (2547). KPI & Balance Scorecard กับการบริหารงานภาครัฐ. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 2(2), 1-14.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2547). การบริหารเชิงกลยุทธ์: คู่มือสู่การปฏิบัติ. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 30(3), 145-176.
- รุจา รอดเข็ม. (2547). การพัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลองค์การ ของวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขประยุกต์ตามแนวทางการประเมินองค์การแบบสมดุล. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริญา ทิพย์โส. (2545). การประเมินประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน: กรณีศึกษาภาควิชาคัลยศาสตร์ของปาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานจังหวัดแพร่. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดแพร่ พ.ศ.2561-2565.แพร่: กลุ่มยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัดแพร่ สำนักงานจังหวัดแพร่.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2554). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).
- Voicetv. (2561 ,27 พฤศจิกายน). สื่อในยุคดิจิทัล เน้นผสมผสาน 'ออฟไลน์' และ 'ออนไลน์'. สืบค้น 12 ธันวาคม 2563, จาก <https://voicetv.co.th/read/HJxrXh9Am>

ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน)
A Study of the Dhamma Preaching Identity of Phrarachdhamvatee
(Chaiwat Dhammawattano)

พระครูปลัดธีรวัช ญาณสิทธิวาที (ตาเป็ง)¹

Phrakhu Palad Teenawat Ñanasittivatee (Tarpang)

พระมหาวิเศษ ปณฺณาวชิโร²

Phramaha Wiset Pannavajiro

พระครูวิทิตศาสนาทรร (เกษม อุปสนโต)²

Phrakhuvitisasanatorn (Kasem Upasanto)

Corresponding Author E-mail: teenawat2003@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) และ 2) เพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยใช้การศึกษาและวิเคราะห์เอกสารชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิ

ผลการศึกษาพบว่า เอกลักษณ์ของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) คือ “พระนักเทศน์” “นักเทศน์ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ” และ “สาธิตาลินธรรม” เป็นต้นแบบและสื่อบุคคลที่มีความชำนาญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ประยุกต์เนื้อหาสาระที่เข้าใจยากและไม่เป็นที่น่าสนใจทำให้มีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายเป็นที่น่าสนใจ ในฐานะผู้ส่งสารจึงถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อการทำให้สารไปถึงผู้รับสาร เพื่อประยุกต์หลักธรรมะให้เข้ากับชีวิตประจำวัน สารที่มีผลต่อความสำเร็จประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือรหัสสาร เนื้อหาของสาร และการจัดเรียงลำดับสารในการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรม ผู้รับสารส่วนมากจะเป็นประชาชนโดยทั่วไป การนำเสนอเนื้อหาในการพูดและการเขียนมีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย สละสลวย สุภาพอ่อนโยน มีน้ำเสียงที่ชวนฟัง ความชำนาญด้านการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการเผยแผ่พุทธธรรมในแต่ละครั้งประกอบไปด้วยคุณสมบัติลักษณะขององค์ประกอบของการสื่อสาร 4 ประการอย่างครบถ้วน และโน้มมน้ำใจให้พุทธศาสนิกชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา การเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะมีส่วนร่วมจากการเรียนรู้ ประกอบด้วยคุณลักษณะของการสื่อสาร 4 ประการ คือ 1) ผู้ส่งสาร 2) เนื้อหาสาร 3) สื่อ และ 4) ผู้รับสาร

คำสำคัญ: พระราชธรรมวาที, การสื่อสารเทศนาธรรม, รูปแบบ, เอกลักษณ์

Abstract

The objectives of this research were: 1) Research Phrarachdhamvatee's (Chaiwat Dhammawattano) Dhamma preaching style, and 2) Analyze the Identity of his Dhamma preaching style. This was a document research study that involved researching and analyzing both primary and secondary sources.

The conclusion was reached that: "Phra Nak Tesana (Preacher), Nak Tesana Leela Salika Pon Yue (A creative Phreacher looks like a Salika bird preys)" and "Salika Lin-Dham (Dhamma Preacher)" was his style name. He was a model and personal media expert in Dhamma propagation. He exploited difficult-to-understand and uninteresting material to make it more understandable and entertaining. As

¹ หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

² มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

a messenger as a result, it's considered a part of the process of getting the item to its intended receiver. To live forth the Dharma's teachings on a daily basis, the three important components of substances that determine success are the substance code, the substance content, and the content Arrangement of messages in communication for propagating the Buddha Dharma. The majority of the grantees are members of the general public. The content of both spoken and written text is nearly identical. Present information in an easy-to-understand manner that is also stylish, kind, and has a pleasant tone. It comprises of four main communication components and persuading Buddhists to believe in the importance of disseminating Buddhism's teachings. Expertise in a range of mediums is required at all times in order to convey the Buddha Dharma. In the Dharma propagation paradigm, which includes four aspects: messenger, information, media, and audience, learning is employed to engage in preaching.

Keywords: Phrarachdhamvatee, Dhamma preaching communication, Style, Identity

บทนำ

การสื่อสารเทศนาธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการเผยแผ่พุทธธรรม การเทศนาสั่งสอน และการให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยเป็นต้น เป็นกิจที่สงฆ์ควรทำ ซึ่งงานเผยแผ่พุทธธรรมนั้นเป็นกิจอย่างหนึ่งที่พระสงฆ์ทุกรูปพึงกระทำ แต่ปรากฏว่าส่วนใหญ่แล้วทำไม่ได้ไม่เท่าที่ควร หากสถานการณ์ยังคงดำเนินไปเรื่อยๆ เช่นนี้ สักวันหนึ่งพระพุทธศาสนาอาจจะเสื่อมสิ้นไปจากประเทศไทยได้ ปัญหาในการสื่อสารเทศนาธรรม มีประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็น คือ 1) ปัญหาการสื่อสารเทศนาธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ยังไม่มีประสิทธิภาพพอ เนื่องจากพระภิกษุสามเณร หรือผู้นำทางศาสนา ยังขาดความรู้และทักษะที่เพียงพอในการสื่อสารเทศนาธรรมทางพระพุทธศาสนา ขาดสื่อการสอนที่น่าสนใจ ภาษาที่ใช้ไม่เป็นที่เข้าใจสำหรับประชาชน อีกทั้งยังขาดแคลนพระภิกษุสามเณรผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตชนบท 2) ปัญหาการขาดแคลนพระสงฆ์และสถาบันพระสงฆ์ในฐานะผู้เผยแผ่ธรรม เช่น การขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท 3) ปัญหาและอุปสรรคด้านวิธีการ หรือกลวิธีการเผยแผ่ธรรม เช่น ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หรือไม่มีการศึกษาหัวข้อธรรมอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปเผยแผ่ นอกจากนี้ พระสงฆ์ไม่ได้มีการฝึก การผลิต และการใช้สื่อดิจิทัลมาก่อน รวมทั้งสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่ จึงมุ่งใช้สื่อบุคคลเป็นหลัก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะกระทำได้ในเขตจำกัด และ 4) ปัญหาด้านการปฏิบัติของพระภิกษุ สามเณร โดยพระภิกษุและสามเณรจำนวนมากน้อยมุ่งเน้นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากเกินไป มีการเรียไรทำบุญสร้างวัดถุกมากเกินไป ทำให้การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่เกิดประโยชน์ต่อการเผยแผ่พุทธธรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ ทำให้บทบาทของวัดและพระสงฆ์ในด้านการพัฒนาจิตใจลดน้อยลงมาก (คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจิต สภาสังฆมณฑลแห่งประเทศไทย, 2528, น. 65 – 66)

ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญๆ เกิดขึ้นหลายแห่ง และองค์กรที่น่าจับตาและน่าสนใจในการศึกษาคือ องค์กรการเผยแผ่ของวัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร ซึ่งเป็นกำลังสำคัญและเป็นแหล่งผลิตนักเทศน์ที่มีความรู้และความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเมืองไทย มีพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฺฒโน) เป็นกำลังสำคัญ ที่กล่าวได้ว่าเป็นสื่อบุคคลด้านการสื่อสารเทศนาธรรมที่มีความโดดเด่นอย่างยิ่งของสถาบันนี้ จนได้รับยกย่องว่าเป็นองค์กรที่มีชื่อเสียงในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือเป็นวัดนักเทศน์ นั่นเอง โดยท่านมีประวัติและผลงานการเผยแผ่ด้านการเทศนาธรรมมากมาย มีรูปแบบและเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมในแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับยุคสมัย รวมถึงเคล็ดลับการนำเสนอเนื้อหาสาระพุทธธรรมต่อพุทธบริษัทตามสถานที่ต่างๆ ให้เกิดความน่าสนใจ มีรูปแบบและเอกลักษณ์ในการสื่อสารหลากหลายมิติ

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฺฒโน) เพื่อเป็นแนวทางในการสื่อสารเทศนาธรรม และได้เทคนิควิธีการโน้มน้าวใจแก่พุทธบริษัทให้ประพฤติปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมได้ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในเบื้องหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)
2. เพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการศึกษา “ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ตลอดจนการบูรณาการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารต่างๆ ทั้งในรูปสิ่งพิมพ์ เสียงบันทึก ในการเก็บข้อมูล ซึ่งจะมีลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาและรวบรวมข้อมูล การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จะดำเนินการศึกษาข้อมูลชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ศึกษาข้อมูลชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากอรรถกถา ฎีกา อรรถกถา ปกรณ์วิเสส และตำราอื่นๆ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นต้น และศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความ ฯลฯ เพื่อศึกษาเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลเกี่ยวกับ สังฆปฏิวัติ เอกลักษณ์ การสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) และในเชิงของเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเทศนา รวมถึงรูปแบบและวิธีการในการสร้างสาร เป็นต้น

1.1 รวบรวมเอกสาร และทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.2 รวบรวมเอกสาร และทำการสังเคราะห์ข้อมูล เนื้อหา ตลอดจนนำมาสังเคราะห์ “ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)” ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยครั้งนี้

1.3 รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) จากกลุ่มตัวแทนที่ถือเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key Informants) ในการศึกษาโดยมีเงื่อนไขในการเลือกกลุ่มตัวแทนเพื่อใช้ในการสังเกต ดังนี้ 1) พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) ในฐานะพระนักเทศน์ที่เป็นสื่อบุคคลหลัก และ 2) กลุ่มพระสงฆ์ ที่เข้ารับการอบรมตามโครงการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา จากองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

1.4 นำแบบสังเกตที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น และมีความสมบูรณ์ไปใช้เก็บข้อมูลจริงจากแบบสังเกตต่อไป

1.5 นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมารวบรวม และทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประมวลผลให้เป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.6 สรุปผลการศึกษาและเสนอแนะ รวบรวมข้อมูลจัดพิมพ์ข้อมูล จากเอกสารที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ สังฆปฏิวัติ เอกลักษณ์การสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) และในเชิงเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการเทศนา รวมถึงรูปแบบ และวิธีการในการสร้างสาร เพื่อทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ “ศึกษาความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)” เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสังเกต จาก 1) พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) ในฐานะพระนักเทศน์ที่เป็นสื่อบุคคลหลัก และ 2) กลุ่มพระสงฆ์ ที่เข้ารับการอบรมตามโครงการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนา จากองค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการแสดงข้อมูลประกอบการพรรณนา ตลอดจนใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ประกอบในงานวิจัยครั้งนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน)

จากการศึกษารูปแบบการเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) พบว่า พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) มีรูปแบบการเทศนาธรรมคือ มีลีลาการเทศน์ที่เป็นปัจจุบันทันสมัย

ทำการบรรยายถึงภาวะขององค์กรธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่กัลยาณมิตรอย่างชัดเจน โดยใช้คำที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปแสดงธรรมหรือบรรยายธรรมใช้รูปแบบเทศนาธรรม 5 รูปแบบ คือ ปาฐกถา บรรยาย แสดงพระธรรมเทศนา เทศน์มหาชาติ และปุจฉา-วิสัชนา โดยเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ มีความชำนาญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยประยุกต์เนื้อหาสาระที่เข้าใจยาก และไม่น่าสนใจ ทำให้มีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายและเป็นที่น่าสนใจ มีความชำนาญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชนอย่างดียิ่ง และมีบทบาทต่อกระบวนการสื่อสารในฐานะต่าง ๆ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อ หรือช่องทาง (Media or Channel) ผู้รับสาร (Receiver) ใช้การสื่อสารผ่านสื่อสารมวลชนหลากหลายประเภท ผลงานทางวิชาการ เช่น หนังสือธรรมะ ฯลฯ ด้วยรูปแบบการนำเสนอในลักษณะเหมือนหนังสือธรรมะทั่วไป แต่แฝงด้วยข้อคิดในการดำเนินชีวิต ให้กำลังใจ สอดแทรกปรัชญาชีวิตต่าง ๆ ที่อ่านแล้วสนุก และเข้าใจง่าย เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อโทรทัศน์ ในรูปแบบใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อวิทยุ เน้นความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อใหม่หรือโซเชียลมีเดีย คือสื่อในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต (Internet) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และทวิตเตอร์ (Twitter) ฯลฯ

2. ผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน)

จากการวิเคราะห์เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) พบว่า มีเอกลักษณ์ด้านต่างๆ ทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

2.1 ด้านเอกลักษณ์เฉพาะ พบว่า ท่านมีความสามารถเฉพาะตัวที่โดดเด่น มีน้ำเสียงที่ไพเราะเสนาะและกังวานในการแสดงพระธรรมเทศนา การเทศน์มหาชาติ การเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา การปาฐกถา และการบรรยาย และมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสารที่เข้าใจง่าย สนุกสนาน ร่าเริง มีคติธรรมสอนใจ ใช้ภาษาทันสมัย อักษรชัดเจน ถ้อยคำสุภาพเรียบร้อย ภาษาที่นำมาใช้เป็นประจำคือ พุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิตคำกลอน คำพังเพย คำคม คำคล้องจอง คำอุปมา การเล่นคำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นพระนักเทศน์แนวประยุกต์ผสมผสานหลักธรรมที่มุ่งเหตุการณ์ปัจจุบัน ทันโลก สติการเทศน์แพรวพราว สามารถสะกดใจผู้ฟังด้วยน้ำเสียงนุ่มลึก ไพเราะเกาเกาใจ นอกจากนี้ ยังเก่งด้านการเทศน์มหาชาติ มักจะได้รับอาราธนาบินนิตไปบรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม และเทศนาธรรมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ทั่วประเทศและต่างประเทศ สมัญญานามของท่าน คือ “นักเทศน์ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ” และลีลา “สาธิตาลีนธรรม”

2.2 ด้านเอกลักษณ์ในการเทศนาธรรม พบว่า ท่านมีลีลาการเทศน์ที่เป็นปัจจุบันใช้คำที่ง่าย ๆ โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ปรีชา ปฏิบัติ และปฏิเวธ และยึด 5 รูปแบบในการเทศนาธรรม คือ ปาฐกถา บรรยาย แสดงพระธรรมเทศนา เทศน์มหาชาติ และปุจฉา-วิสัชนา มีเอกลักษณ์ที่มีลักษณะสำคัญครบ 3 ประการ คือ 1) เอกลักษณ์ด้านผลผลิตทางสังคม (Social Products) 2) เอกลักษณ์ด้านการให้ความหมายกับตนเอง (Self – Meaning) และ 3) เอกลักษณ์ในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive)

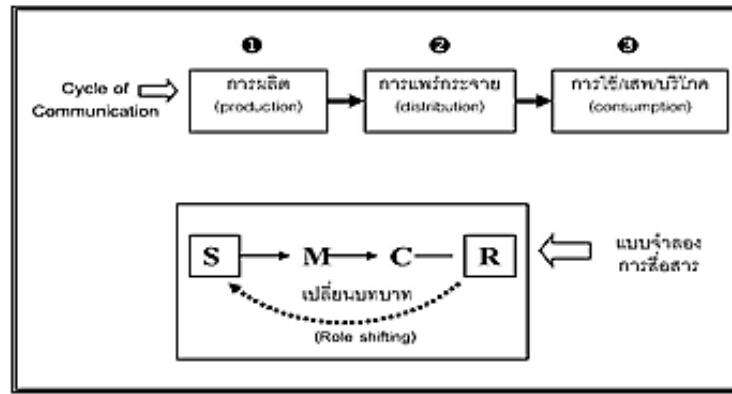
2.3 ด้านเอกลักษณ์ตามกระบวนการสื่อสาร พบว่า ท่านเป็นพระธรรมกถึกที่มีความชำนาญในการเผยแผ่ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชนอย่างดียิ่ง และมีบทบาทต่อกระบวนการสื่อสารในฐานะต่าง ๆ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel) ผู้รับสาร (Receiver)

2.4 ด้านเอกลักษณ์ตามกลวิธีและอุปมาในการเทศนาธรรม พบว่า ท่านมองเห็นช่องว่างในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมและพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ว่าสามารถผนวกเอาธรรมะที่ทรงคุณค่าและสื่อที่ทันสมัยเข้าไว้ด้วยกันได้อย่างลงตัว

2.5 ด้านเอกลักษณ์ลักษณะในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ พบว่า ท่านใช้กลยุทธ์ “การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ” เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อจูงใจ นำมาใช้ให้เกิดผลกระทบเชิงบวกด้านความคิด ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของพุทธศาสนิกชนผ่านทางกรให้ข้อมูลข่าวสารหรือหลักฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจ เชื่อถือหรือเกิดความเลื่อมใสศรัทธา

2.6 ด้านการถอดบทเรียน พบว่า เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของท่านอยู่ภายใต้หลักการของทฤษฎีวิวัฏจักรการสื่อสาร (Cycle of Communication) และแบบจำลอง 2 แบบของการสื่อสาร (Model of Communication) ดังนี้

แผนภูมิ วัฏจักรและแบบจำลองของการสื่อสาร

สรุปได้ว่า การถอดบทเรียน "ชุดคำถาม" จากการใช้สื่อเทศนาธรรมของท่านนั้น มีองค์ประกอบของชุดคำถามเกี่ยวกับการใช้สื่อ คือ 1. สื่อนี้ทำเพื่อใคร 2. ทำเพื่ออะไร (ระบุเป้าหมาย) 3. ใครทำ/ทำกับใคร (ผู้รับผิดชอบ) 4. ใช้อะไรทำ (เนื้อหาของสื่อ) 5. วิธีทำ (กระบวนการ/การดำเนินงาน 6. สื่อที่ทำความหมายอะไร(ให้แน่ใจรูปแบบ/เนื้อหา) 7. มีวิธีการคิดผลอย่างไร 8. สื่อนี้ดีต่อผู้รับสารด้านไหน/อย่างไร ซึ่งท่านได้นำมาตรวจสอบความเข้าใจเรื่องหน้าที่สื่อต่อผู้รับสารที่ได้ติดตั้งไว้ และตั้งเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนในสิ่งที่จะทำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาแบบการสื่อสารของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) พบว่า ท่านมีลีลาการเทศน์ที่เป็นปัจจุบันทันสมัย ทำการบรรยายถึงภาวะขององค์ธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่ภิกษุสงฆ์อย่างชัดเจน โดยใช้คำที่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมก่อนเดินทางไปแสดงธรรมหรือบรรยายธรรมในรูปแบบเทศนาธรรม 5 รูปแบบ คือ ปาฐกถา บรรยาย แสดงพระธรรมเทศนา เทศน์มหาชาติ และปุจฉา-วิสัชนา โดยเลือกใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมกับงานนั้น ๆ มีความชำนาญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยประยุกต์เนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายและไม่เป็นที่น่าสนใจ ทำให้มีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายและเป็นที่น่าสนใจ มีความชำนาญในการเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชนอย่างยิ่ง และมีบทบาทต่อกระบวนการสื่อสารในฐานะต่าง ๆ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel) ผู้รับสาร (Receiver) ใช้การสื่อสารผ่านสื่อสารมวลชนหลากหลายประเภท ผลงานทางวิชาการ เช่น หนังสือธรรมะ ฯลฯ ด้วยรูปแบบการนำเสนอในลักษณะเหมือนหนังสือธรรมะทั่วไป แต่แฝงด้วยข้อคิดในการดำเนินชีวิต ให้กำลังใจ สอดแทรกปรัชญาชีวิตต่าง ๆ ที่อ่านแล้วสนุกและเข้าใจง่าย เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อโทรทัศน์ ในรูปแบบใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อวิทยุ เน้นความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อใหม่หรือโซเชียลมีเดีย คือสื่อในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต (Internet) เฟสบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และทวิตเตอร์ (Twitter) ฯลฯ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) นับว่าเป็นพระนักเผยแผ่ที่ดี สามารถสร้างบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใสแก่ผู้ฟังได้ โดยท่านใช้ลีลาการเทศน์ที่เป็นปัจจุบันใช้คำที่ง่าย ๆ ซึ่งผู้ฟังได้ฟังแล้วก็ค่อยตามความจริงที่เกิดขึ้นได้ให้คำอธิบายถึงคำสอนจากการนำมาเป็นต้นเรื่องในการเทศน์ต่าง ๆ ว่าเป็นเรื่องของธรรมดาคาที่เกิดขึ้น ได้เสนอแนะวิธีการที่จะอยู่กับความเป็นจริงของสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างน่าสนใจ และได้เตือนให้ตั้งอยู่ในคุณความดี ซึ่งก็เข้าหลักธรรม 3 ประการ คือ ปริยัติ การให้ความรู้ในเรื่องของธรรมะนั้น ๆ ปฏิบัติ การเสนอแนะวิธีปฏิบัติเมื่อความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ มาเยือน และปฏิเวธ ผลของการยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากสิ่งนั้น ๆ ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา และสอนให้ตั้งอยู่ในคุณความดีตลอดไป

พระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้น มีความสัมพันธ์กันในฐานะภิกษุสงฆ์ นักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดี จึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของภิกษุสงฆ์ พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) ได้บรรยายถึงภาวะขององค์ธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่ภิกษุสงฆ์อย่างชัดเจน ใช้คำที่ง่าย ๆ ยกตัวอย่างองค์ธรรมที่เป็นตัวอย่างในสังคม ซึ่งก็สามารถสงเคราะห์เข้าในหลักธรรม 3 ประการ คือปริยัติ การให้ความรู้ในเรื่องของภาวะขององค์

ธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่กัลยาณมิตร ปฏิบัติ ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามองค์ธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่กัลยาณมิตร และปฏิเวธ ผลของการมีภาวะครบพร้อมบริบูรณ์ตามองค์ธรรมตั้งต้นที่นำมาใช้บรรยายให้แก่กัลยาณมิตร ซึ่งนำไปปฏิบัติตามย่อมมีความก้าวหน้า การบรรยายย่อมสงเคราะห์เข้าในหลัก 3 ประการนี้ต่อกัลยาณมิตรเสมอ ๆ จึงทำให้การบรรยายประสบความสำเร็จอย่างมากอันเนื่องคุณประโยชน์ต่อกัลยาณมิตรทุก ๆ คราวไป

ส่วนเรื่องจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นเรื่องที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอนครบถ้วนทุกอย่าง เช่น ทำการถวายพระธรรมเทศนาหน้าพระที่นั่งในงานพระราชพิธี จะต้องเตรียมตัวให้พร้อม เริ่มตั้งแต่การซักซ้อมในอิริยาบถต่าง ๆ ตั้งแต่การเข้าไปในพระที่นั่ง การนั่งบนอาสน์สงฆ์ การขึ้นธรรมาสน์เทศน์ การจับคัมภีร์ การตั้งพัดถวายศีล หรือถวายอดิเรก เป็นต้น ตลอดถึงการเตรียมบทพระธรรมเทศนา ที่จะต้องอ่านถวายหน้าพระที่นั่ง ซึ่งกิจเบื้องต้นเหล่านี้ พระราชาธรรมวาที ก็ทำได้อย่างบริบูรณ์เรียบร้อยดีงามเป็นที่พอพระราชหฤทัย ในบทพระธรรมเทศนามีเนื้อความที่เป็นไปตามลำดับของหลักการเทศน์ 3 ประการ คือ อุเทศ มีบทตั้ง นิเทศ การอธิบายความ และปฏินิเทศ สรุปความสำคัญ

การสอนคนแม้ในเรื่องเดียวกัน ก็ต้องมีรูปแบบในการสอนหลาย ๆ แบบ จึงจะประสบความสำเร็จตามต้องการ เพราะคนฟังมีหลายประเภท ต่างจิตต่างความคิด สนใจเรื่องที่ตนพอใจ จึงจำเป็นต้องนำเอาการสอนแบบต่าง ๆ มาสอนตามความเหมาะสม มี 5 รูปแบบ คือ ปาฐกถา บรรยาย แสดงพระธรรมเทศนา เทศน์มหาชาติ และปุจฉา-วิสัชนา ซึ่งใน 5 รูปแบบนี้ ยกเว้นการเทศน์มหาชาติ งานที่จัดขึ้นเพื่อการเผยแพร่ธรรมะ ท่านจะใช้รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งให้เหมาะสมกับงาน เนื่องในงานมงคล เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานวันเกิด งานฉลองยศ และงานอวมงคล เช่น งานศพ งานทำบุญอุทิศ งานทำบุญอุทิศเจ้าอาวาส เป็นต้น ท่านจะเลือกสรรธรรมะให้เข้ากับงานนั้น ด้วยความระมัดระวังสำหรับการเทศน์มหาชาติ ส่วนมากวัดต่าง ๆ จะใช้เทศน์ปีละครั้ง เป็นงานประจำปีของแต่ละวัด นอกจากจะใช้รูปแบบการเทศน์มหาชาติ เพื่อการเผยแพร่ที่วัดประยูรวงศาวาสแล้ว ยังได้รับอาราธนาไปเทศน์มหาชาติในงานต่างๆ เป็นประจำทุกปี ๆ ละนับพันครั้ง

ประสบการณ์และการรับรู้ของแต่ละบุคคล ความเป็นปัจเจกบุคคลและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การศึกษา หน้าที่การงาน สภาพครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การเมือง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และอื่น ๆ ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นบริบท ล้วนก่อให้เกิดการตีความ และเข้าใจความหมายของการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป การสื่อสารของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการทางสังคมที่มีสามารถทำให้เกิดผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง กับสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือคนอื่น ๆ ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ ผู้รับสาร ทั้งในด้านความรู้ ความเชื่อ ทักษะคิด และพฤติกรรม ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้ ล้วนเป็นเป้าหมายของการสื่อสารของมนุษย์ทั้งสิ้น ท่านเป็นพระธรรมกถึกที่มีความชำนาญในการเผยแพร่ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคลและสื่อสารมวลชนอย่างดียิ่ง และยังมีบทบาทต่อกระบวนการสื่อสารในฐานะต่าง ๆ อีกด้วย

2. ผลการวิเคราะห์เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน)

เอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) พบว่า มีเอกลักษณ์ด้านต่าง ๆ ทั้งหมด 6 ด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ด้านเอกลักษณ์เฉพาะของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมฺมวฑฺฒโน) พบว่า ท่านมีความสามารถเฉพาะตัวที่โดดเด่น มีน้ำเสียงที่ไพเราะเสนาะและกังวานในการแสดงพระธรรมเทศนา การเทศน์มหาชาติ การเทศน์ปุจฉา-วิสัชนา การปาฐกถา และการบรรยาย และมีวิธีการนำเสนอเนื้อหาของสารที่เข้าใจง่าย สนุกสนาน ไร้ใจ มีคติธรรมสอนใจ ใช้ภาษาทันสมัย อักษรชัดเจน ถ้อยคำสุภาพเรียบร้อย ภาษาที่นำมาใช้เป็นประจำคือ พุทธศาสนสุภาษิต สุภาษิตคำกลอน คำพังเพย คำคม คำคล้องจอง คำอุปมา การเล่นคำ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นพระนักเทศน์แนวประยุกต์ผสมผสานหลักธรรมที่มุ่งเหตุการณ์ปัจจุบัน ทันโลก สติการเทศน์แพรวพราว สามารถสะกดใจผู้ฟังด้วยน้ำเสียงนุ่มลึก ไพเราะเกะกะกินใจ นอกจากนี้ ยังเก่งด้านการเทศน์มหาชาติ มักจะได้รับอาราธนาขึ้นมณฑลไปบรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม และเทศนาธรรมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ทั่วประเทศและต่างประเทศ สมัญญานามของท่านคือ “นักเทศน์ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ” และลีลา “สาธิตาลีนธรรม”

2.2 ด้านเอกลักษณ์ในการเทศนาธรรม พบว่า ท่านมีลีลาการเทศน์ที่เป็นปัจจุบันใช้คำที่ง่าย ๆ โดยยึดหลัก 3 ประการ คือ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ อธิบายได้ว่า ปริยัติ การให้ความรู้ในเรื่องของธรรมะนั้น ๆ ปฏิบัติ การเสนอแนะวิธีปฏิบัติต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มักกระทบ และให้ยึดมั่นในคุณความดีตลอดไปและปฏิเวธ แสดงให้เห็นเหตุและผล และให้ยอมรับตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา” 5 รูปแบบในการเทศนาธรรมของท่านมี 5 รูปแบบ คือ

ปาฐกถา บรรยาย แสดงพระธรรมเทศนา เทศน์มหาชาติ และปฐกถา-วิสันนา โดยใช้ตัวเองเป็นสื่อบุคคลที่มีความชำนาญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ประยุกต์เนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายและไม่เป็นที่น่าสนใจ ทำให้มีเนื้อหาสาระที่เข้าใจง่ายเป็นที่น่าสนใจ” มีเอกลักษณ์ที่มีลักษณะสำคัญครบ 3 ประการ คือ 1) เอกลักษณ์ด้านผลผลิตทางสังคม (Social Products) 2) เอกลักษณ์ด้านการให้ความหมายกับตนเอง (Self – Meaning) และ 3) เอกลักษณ์ในเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) อธิบายได้ว่า เอกลักษณ์ คือสิ่งที่บุคคลให้ความหมายทางสังคมซึ่งคนที่อยู่ในบทบาทเดียวกันมีส่วนร่วม (Shared Social Meanings) มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1) เอกลักษณ์ด้านผลผลิตทางสังคม กล่าวคือ เอกลักษณ์จะถูกก่อรูปและธำรงรักษาผ่านกระบวนการทางสังคม 3 ประการ คือ (1) การนิยาม (Naming) หรือให้ความหมายเกี่ยวกับตัวตนตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Locating the Self in Social Categories) โดยท่านได้รับการนิยามหรือให้ความหมายไว้ว่า “พระนักเทศน์” “นักเทศน์ลีลาสาธิตาป้อนเหยื่อ” และ “สาธิตาลีนธรรม” (2) การมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตามการแบ่งประเภทต่าง ๆ ทางสังคม (Interaction with Others in Terms of These Categories) โดยท่านมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในทางสังคมแตกต่างกันไปตามบทบาทที่ท่านได้รับ และจะแสดงออกตามเอกลักษณ์ทางสังคมของตน คือในฐานะผู้ช่วยเลขานุการองค์การปกครอง คณะกรรมการเฉพาะกิจฝ่ายปกครองอบรมศิษย์วัด เจ้าคณะปกครองภิกษุสามเณร-ศิษย์วัดคณะ 8 ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงพระกรรมวาจาจารย์ เลขานุการและกรรมการบริหารองค์การปกครอง รองอาจารย์ใหญ่สำนักเรียนพระปริยัติธรรมวัดประยุรวงศาวาส รองผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธศาสนาวินิตยวัดประยุรวงศาวาส ประธานบริหารและพัฒนาศาสนสถาน และประธานคณะกรรมการบริหารฌาปนสถานวัดประยุรวงศาวาส และประธานองค์การสาธารณสงเคราะห์ เป็นต้น และ (3) การแสดงตน โดยการประนีประนอมหรือยืนยันการให้ความหมาย และการแสดงพฤติกรรมตามประเภทต่าง ๆ ทางสังคม โดยท่านแสดงออกตามเอกลักษณ์ของตนเมื่ออยู่ในบทบาทและหน้าที่ตามที่ท่านได้รับ ซึ่งต้องประนีประนอมบทบาทอื่น ๆ จากทางวัด โรงเรียน หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ เพื่อแสดงบทบาทและหน้าที่ในสถานที่แตกต่างกันออกไปได้อย่างชัดเจน

2) เอกลักษณ์ด้านการให้ความหมายกับตนเอง (Self – Meaning) กล่าวคือ เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่ได้จากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ และเอกลักษณ์จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานความคล้ายคลึง และความแตกต่างของบทบาทเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทอื่น ๆ เช่น ในขณะที่ท่านปฏิบัติงานให้การปรึกษาแก่ภิกษุสามเณร-ศิษย์วัดคณะ 8 ท่านจะแสดงเอกลักษณ์ที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกคนอื่น การรักษาความลับ ฯลฯ ในขณะที่เดียวกัน เอกลักษณ์ดังกล่าวจะแตกต่างกัน เมื่อบุคคลนั้น ๆ ได้รับบทบาทอื่นที่เปลี่ยนไป

3) เอกลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic) และผลสะท้อนกลับ (Reflexive) มีประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น ประเด็นแรก เอกลักษณ์ เป็นสัญลักษณ์ หมายความว่า คนที่มีเอกลักษณ์เดียวกัน จะมีการแสดงออกในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมนั้นเหมือนกัน เช่น เอกลักษณ์ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวงเกี่ยวกับการช่วยเหลือและปกครองอบรมภิกษุสามเณร-ศิษย์วัด ในการวางแผนการศึกษาและความประพฤติปฏิบัติตน เป็นต้น ส่วนประเด็นหลังคือ เอกลักษณ์เป็นผลสะท้อนกลับ หมายความว่า การใช้เอกลักษณ์เป็นสิ่งที่อ้างอิงในการประเมินพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น ตามกระบวนการประเมินค่าซึ่งกันและกัน เช่น การแสดงออกของท่านขณะให้คำปรึกษาอบรมภิกษุสามเณร-ศิษย์วัด ท่านจะตระหนักในบทบาทของผู้เอื้ออำนวยให้ภิกษุสามเณร-ศิษย์วัด ได้แก้ปัญหาของตนเอง การแสดงออกดังกล่าวเป็นผลสะท้อนจากการมีปฏิสัมพันธ์กับภิกษุสามเณร-ศิษย์วัด เป็นต้น

2.3 ด้านเอกลักษณ์ตามกระบวนการสื่อสาร พบว่า เป็นพระธรรมกถึกที่มีความชำนาญในการเผยแผ่ ทั้งที่เป็นสื่อบุคคล และสื่อสารมวลชนอย่างดียิ่ง และมีบทบาทต่อกระบวนการสื่อสารในฐานะต่าง ๆ คือ ผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel) ผู้รับสาร (Receiver) อธิบายได้ว่า ผู้ส่งสาร (Sender) ทำหน้าที่ส่งข้อมูลข่าวสาร อันหมายถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปยังผู้รับทราบ ดังนั้น พระราชาธรรมวาทีในฐานะผู้ส่งสาร จึงถือเป็นองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งในการเลือกข้อมูลข่าวสาร การเลือกวิธีการ และช่องทางที่จะทำให้สารไปถึงผู้รับสาร เพื่อประยุกต์หลักธรรมะให้เข้ากับชีวิตประจำวัน อันจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ของคนในสังคมให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ พระราชาธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธมมาทมน) ในฐานะผู้ส่งสารนั้น มีบุคลิกที่น่าเชื่อถือ น่าเลื่อมใสในสายตาของผู้รับสาร ถือเป็นคุณสมบัติเฉพาะที่มีผลสัมฤทธิ์ทำให้การเผยแผ่พุทธธรรมประสบความสำเร็จ 6 ประการ ดังนี้ 1) มีความทุ่มเทในการเผยแผ่ 2) ความเป็นผู้มีอุดมการณ์ 3) มีความรู้ความสามารถด้านการเผยแผ่ 4) มีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส 5) มีความรู้ และ 6) มีความชำนาญ เป็นต้น สาร (Message) สารที่มีผลต่อความสำเร็จของการสื่อสารของพระราชาธรรมวาที ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ รหัสสาร เนื้อหาของสาร และการ

จัดเรียงลำดับสาร ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่พุทธธรรมนั้น พระราชาธรรมวาที มีการนำเสนอเนื้อหาทั้งการเขียน และการพูด โดยประยุกต์เนื้อหาของสารให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสารมีความสละสลวยด้วยภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและด้วยลีลา น้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟัง **สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel)** เป็นผู้มีความชำนาญด้านการใช้สื่อต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่พุทธธรรมนั้น เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ก็มีความชำนาญในการพูดทางวิทยุและโทรทัศน์เป็นอย่างดี ประยุกต์เหตุการณ์ปัจจุบันให้เข้ากับหลักธรรม จะเห็นได้ว่าการใช้สื่อเพื่อการสื่อสารนั้น ท่านมีความเข้าใจและสามารถใช้สื่อให้เหมาะสม ทั้งกับท่านเองซึ่งเป็นผู้ส่งสาร เหมาะสมกับสารที่ยากง่ายต่างกัน เหมาะสมกับผู้ฟังหรือผู้มีส่วนปัญหา ความสามารถในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ กัน เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและด้านการเงิน การเผยแพร่พุทธธรรมของท่านนั้น จะใช้ทั้งสื่อบุคคล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปพร้อม ๆ กัน ไม่จำกัดว่าจะใช้สื่อใดมากกว่ากัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ การใช้ภาษาตามสื่อต่าง ๆ จะไม่แตกต่างกันมากนัก ความสำเร็จของการสื่อสารในเรื่องที่เกี่ยวกับสื่อก็คือ ยุทธวิธีที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และมีประสิทธิภาพนั้นคือ 1) การใช้สื่อเดียว เป็นการใช้สื่อใดสื่อหนึ่งในการส่งถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารไปยังผู้รับสาร และ 2) การใช้สื่อแบบผสม (Mix Media Forum) เป็นการนำเสนอข้อมูล ข่าวสารโดยการใช้สื่อหลายประเภท หรือหลายสื่อ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง ผู้รับสาร (Receiver) ในการสื่อสารเพื่อเผยแพร่พุทธธรรมของท่าน ผู้รับสารส่วนมากจะเป็นประชาชนโดยทั่วไป การนำเสนอเนื้อหาของท่านในการพูดและการเขียน มีปริมาณที่ใกล้เคียงกัน นำเสนอเนื้อหาสาระด้วยภาษาชาวบ้านที่เข้าใจง่าย สละสลวย สุภาพอ่อนโยน มีน้ำเสียงที่ชวนฟัง การสื่อสารในแต่ละครั้ง ประกอบไปด้วยคุณสมบัติลักษณะองค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 4 ประการอย่างครบถ้วน คือ ในฐานะผู้ส่งสาร เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ จึงทำให้ได้รับอาราธนาให้ไปแสดงธรรมอยู่เป็นประจำ เนื้อหาสาระ มีความถูกต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ด้วยภาษาชาวบ้าน จะเห็นได้จากการที่มีผู้สนใจติดตามฟัง ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์จำหน่ายได้มาก สื่อหรือช่องทางในการนำเสนอ มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยการนำเสนอที่น่าสนใจ มีการประยุกต์เนื้อหาธรรมะด้วยภาษาสมัยใหม่ ให้ทันยุคทันเหตุการณ์ และ ผู้รับสาร ก็มีความสนใจและตั้งใจฟังด้วยอาการอันสงบและนำเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง”

2.4 ด้านเอกลักษณ์ตามกลวิธีและอุปมาในการเทศนาธรรม พบว่า ท่านมองเห็นช่องว่างในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมและพุทธศาสนิกชนในปัจจุบัน ว่าสามารถผนวกเอาธรรมะที่ทรงคุณค่าและสื่อที่ทันสมัยเข้าไว้ด้วยกัน จากเดิมจะถ่ายทอดด้วยวิธีฆราวาสที่สื่อสารได้เฉพาะบุคคล หรือเพียงเฉพาะกลุ่ม แต่หากมีการใช้สื่อประเภทอื่น ๆ ที่ช่วยนำสารัตถะธรรมสื่อสารไปยังมวลชนแล้ว จะยิ่งเกิดประโยชน์ในการสื่อสาร สามารถเผยแพร่ธรรมคำสอนให้เข้าถึงผู้คนจำนวนมากยิ่งขึ้น และยังใช้สื่อที่มีศักยภาพสูงหลากหลายประเภทมากเท่าไร ย่อมมีพลังในการสื่อสารมากขึ้นเท่านั้น สาเหตุหลักที่ท่านนำสื่อสารมวลชนมาใช้ในการเผยแพร่ธรรมะ เพราะท่านมองว่า ปัจจุบันพื้นที่สื่อสารมวลชนได้กลายเป็นพื้นที่การบ่มเพาะกิเลส และมีพระเพียงไม่กี่รูปที่กล้าเข้าไปใช้สื่อ จึงกลายเป็นเครื่องมือของสื่อสารมวลชนที่มัวเมากับการกระตุ้นกิเลส สร้างความงมงาย มอมเมาคนด้วยความไร้สาระ ฉะนั้น ท่านจึงไม่รอช้าที่จะนำธรรมะออกเผยแพร่ผ่านสื่อสารมวลชนตามกลวิธีและอุปมาในการเทศนาธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ยกอุทาหรณ์ หรือนิทานประกอบ ใช้การเปรียบเทียบด้วยอุปมา ใช้อุปกรณ์ประกอบการสอน ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เล่นคำเล่นภาษา ยืดหยุ่นไปตามความเหมาะสมและความแตกต่างของกลุ่มผู้ฟัง ใช้วิธีการลงโทษ และให้รางวัล ตลอดถึงใช้กลวิธีแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในสถานการณ์ต่าง ๆ ท่านจึงให้ความสำคัญกับผู้รับสารเป็นลำดับแรก และนำเรื่องที่กำลังเป็นที่น่าสนใจมาเล่าให้สอดคล้องกับธรรมะ หลังจากการวิเคราะห์ผู้รับสารแล้ว ท่านจะเตรียมเนื้อหาให้สอดคล้องกับผู้รับสาร แต่ละกลุ่ม โดยการเตรียมเนื้อหาเรื่องราวธรรมะให้ตรง กับความต้องการของผู้รับสาร โดยหลักการเลือกเรื่องที่จะนำมาเล่าเพื่อถ่ายทอดธรรมะ มีอยู่หลักการเดียวกัน คือเลือกเรื่องให้ผู้รับสารสนใจอยู่ก่อนแล้ว เพื่อเป็นการเรียกความสนใจของผู้รับสารในการถ่ายทอดเป็นธรรมะที่ประทับใจของทุกกลุ่มผู้ฟัง

การสื่อสารผ่านสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารในลักษณะที่สามารถเผยแพร่ธรรมะได้กว้างไกล ในระยะเวลาอันสั้นและรวดเร็ว ฉะนั้น ในการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อสารมวลชน ท่านจึงต้องคำนึงถึงการใช่วิธีการ กระบวนการในการสื่อสารมวลชนผ่านช่องทางต่าง ๆ เมื่อจะต้องนำธรรมะออกเผยแพร่ให้คนจำนวนมากในคราวเดียวกัน ให้ได้รับรู้และเข้าใจธรรมะที่ต้องการนำเสนอ เพื่อให้การสื่อสารธรรมะผ่านสื่อสารมวลชนนั้นสัมฤทธิ์ผลและเกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารมากที่สุด เช่น การสื่อสารธรรมะที่เป็นบทความในสื่อสิ่งพิมพ์ ในฐานะที่สื่อสารมวลชนหยิบยื่นพื้นที่สื่อให้แก่ท่าน ท่านจะมีกลวิธีและอุปมาในการ สะท้อนเหตุการณ์ หรือสถานการณ์สังคมที่สำคัญผ่านแง่มุมของธรรมะเสมอ ส่วนผลงานทางวิชาการ เช่นหนังสือธรรมะของท่าน จะมีรูปแบบการนำเสนอคล้ายหนังสือธรรมะทั่วไป กล่าวคือ ลักษณะเป็นเล่ม มีสีสันไม่ฉูดฉาด ขนาดรูปเล่มไม่แตกต่างจากหนังสืออื่น ๆ ทั่วไป ภาพหน้าปกเป็นภาพเรียบ ๆ กลุ่มเป้าหมายผู้อ่านเป็นกลุ่มคนมีอายุตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไป เพื่อให้ข้อคิดในการดำเนินชีวิต ด้านกำลังใจ ด้านข้อคิด ปรัชญาชีวิตต่าง ๆ ที่อ่านแล้วสนุก

เข้าใจง่าย โดยได้สอดแทรกเรื่องราวดี ๆ ที่จะต้องอ่านไปยืมไป เนื้อหาในเล่มได้นำเกร็ดธรรมะจากสำนวน โวหาร คำคม คมคาย สลับสาระธรรมอันลุ่มลึก แบบร้อยแก้วความเรียงแล้ว ยังมีเชิง 'ร้อยกรอง' ประเภทโคลง กลอน โขวโวหารเขียนคมแทรกให้เห็นอยู่ในบางเกร็ดอีกด้วย สามารถเข้าถึงผู้อ่านหนังสือธรรมะได้อย่างทั่วถึง

การเผยแพร่ธรรมะของท่านผ่านสื่อโทรทัศน์ จะเป็นรูปแบบใหม่ที่มีความคิดสร้างสรรค์ แตกต่างไปจากรายการธรรมะรูปแบบเดิม มีวิธีการเผยแพร่ธรรมะที่เป็นลักษณะเฉพาะสื่อสารมวลชนประเภทสื่อโทรทัศน์ เช่น เปิดประเด็นทางธรรมด้วยคำถาม อธิบายขยายความโดยจำแนกเป็นหัวข้อ เปิดเรื่องด้วยคติธรรม ปิดท้ายด้วยคติคำคม และการแทรกภาพกราฟิก ตลอดถึงองค์ประกอบอื่น ๆ เป็นต้น

การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อวิทยุ ท่านจะมีความเป็นกันเองระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง มากกว่าการสื่อสารธรรมะด้วยสื่อชนิดอื่น ใช้น้ำเสียงที่มีจังหวะจะโคน มีความสนุกสนาน มีรูปแบบการนำเสนอที่เป็นระบบแบบแผน คือ นำเข้าสู่เรื่องที่เน้นความสนุกสนาน ใช้อารมณ์ขัน เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่าการธรรมะเป็นเรื่องสนุก ไม่น่าเบื่อ น่าติดตาม น่าฟัง จากนั้นจะยกตัวอย่างขึ้นมาเล่าประกอบ โยงเรื่องสนุกสนานเหล่านั้นเข้าสู่แก่นธรรมะ และปิดเรื่องด้วยใจความสำคัญของเรื่อง คือ 1) เริ่มต้นการสอนจากสิ่งที่ผู้ฟังให้ความสนใจ 2) ใช้อารมณ์ขัน 3) ดำเนินเรื่องด้วยการยกตัวอย่าง 4) มุ่งเข้าเรื่องธรรมะ 5) สรุปคติธรรมด้วยคำคม เป็นต้น

การเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อใหม่หรือโซเชียลมีเดีย คือ สื่อในโลกออนไลน์ หรืออินเทอร์เน็ต (Internet) มีเฟซบุ๊ก (Facebook) ไลน์ (Line) และทวิตเตอร์ (Twitter) ฯลฯ หลักธรรมที่นำเสนอผ่านสื่อใหม่ จะมีลักษณะสั้นกระชับ สามารถอ่านแล้วเข้าใจได้ทันที เน้นการนำธรรมะไปใช้ได้โดยไม่ต้องผ่านการตีความมาก ธรรมะที่นำมาใช้จึงไม่ใช่ธรรมะชั้นสูง มักนำปัญหาที่คนทั่วไปในสังคมประสบมาถ่ายทอดผ่านข้อคิดทางธรรม เพื่อให้คนสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวันได้ ช่วยโลมจิตใจ และให้เป็นธรรมะที่เสริมกำลังใจแก่ผู้อ่านได้เป็นต้น”

2.5 ด้านเอกลักษณ์ลักษณะในการสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ พบว่า ท่านใช้กลยุทธ์ “การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ” เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อจูงใจ นำมาใช้ให้เกิดผลกระทบเชิงบวกด้านความคิด ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของพุทธศาสนิกชนผ่านการให้ข้อมูลข่าวสารหรือหลักฐาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจ เชื่อถือหรือเกิดความเลื่อมใสศรัทธา อธิบายได้ว่า ท่านนำเสนอธรรมะให้โน้มน้าวใจ ทำให้ผู้รับสารมีทางเลือกมากกว่าหนึ่ง และพยายามชักจูงให้ยอมรับทางเลือกที่ตนเสนอ และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม และความเชื่อ ทำให้พุทธศาสนิกชนตัดสินใจเชื่อถือ หรือเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เอง เป็นการชักจูงพุทธศาสนิกชนให้เห็นด้วยกับการนำเสนอสื่อสารธรรมะของท่าน การโน้มน้าวใจเป็นการกระตุ้นให้เกิดการกระทำ เมื่อโน้มน้าวใจได้ จะส่งผลต่อพฤติกรรมอื่นที่ดีขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างแน่นอน การโน้มน้าวใจให้สำเร็จนั้น ต้องอาศัยความรู้ 3 ประการคือ 1) สาเหตุของการเชื่อถือ (ทำไมพุทธศาสนิกชนจึงมีความเชื่อ) 2) ความรู้เกี่ยวกับตัวพุทธศาสนิกชน (การเตรียมตัวก่อนการสื่อสารธรรมะ) และ 3) การกระทำที่ต้องการให้เกิดความเชื่อถือหรือให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา”

2.6 ด้านการวิเคราะห์จากการถอดบทเรียน คือ การถอดบทเรียนเกี่ยวกับเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมของพระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) นี้ พบว่า อยู่ภายใต้หลักการของการนำเอาทฤษฎีวัฏจักรของการสื่อสาร (Cycle of Communication) และแบบจำลอง 2 แบบของการสื่อสาร (Model of Communication) อธิบายได้ว่า ผู้เข้าร่วมในการสื่อสารเทศนาธรรมในฐานะของ “ผู้บริโภคร” ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการใช้ เสพ หรือบริโภค (จากวัฏจักรของการสื่อสารคือ ขั้นตอนที่ 3) แต่ทว่าการสื่อสารเทศนาธรรมของท่านที่สร้างสรรค์ฯ นั้น จะเปลี่ยนผู้เข้าร่วมในการสื่อสารในฐานะ “ผู้บริโภคร” ให้มาอยู่ที่ขั้นตอนของ “การผลิต” (ขั้นที่ 1) หากดูจากแบบจำลองการสื่อสาร จะพบว่า เป็นการเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้รับสารมาเป็นผู้ส่งสาร” (Role Shifting) และจากเนื้อหาของทฤษฎีเรื่องวัฏจักรแห่งการสื่อสาร และแบบจำลองของการสื่อสารจะให้คำอธิบายถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายของการปรับเปลี่ยนดังกล่าว การถอดบทเรียนครั้งนี้ ประกอบด้วย (1) คำถามแรก คือ พระราชธรรมวาที (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฒโน) คิดอะไรอยู่ ทำไมตั้งคำถามเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรม (2) คำถามที่สอง: เกิดผลอะไรขึ้นจาก Action แบบนี้ ผลที่เกิดขึ้นคือ ภาพรวมขององค์ความรู้ที่สมบูรณ์ เนื่องจากท่านเป็นผู้ที่มีฐานความรู้เรื่องดังกล่าวอย่างชำนาญการและเชี่ยวชาญ (3) คำอธิบายทางทฤษฎี จากหลักฐานที่เห็นอยู่จะส่งผลให้ผู้รับสารมี “ความมั่นใจทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม” ว่ามีต้นทุนหรือสมบัติมากพอที่จะรับมือกับการแก้ปัญหาได้ และจะส่งผลต่อมาเมื่อท่านนำเสนอเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน (4) บทเรียนที่ถอดมาได้คือ หากต้องการจะสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับสาร ต้องรื้อสำรวจ “ปัญหา” และ “ทรัพยากรที่จะแก้ปัญหา” ขึ้นมาวางดูหน้าตัดให้สุสัถกัน ให้ได้สมดุลกัน ว่ามีพลังแห่งการเห็นภาพรวมและใช้การสื่อสาร

แบบลายลักษณ์อักษรนั้น (Written Communication) สามารถให้ความมั่นใจที่จับต้องได้ เป็นความมั่นใจที่เกิดมาจาก "ความเข้าใจ/ข้อมูล-ข้อเท็จจริง/และฐานปัญญา" และ (5) มูลค่าเพิ่มของการถอดบทเรียน มาเป็น "กระบวนการ/ขั้นตอน" (Procedure) แล้วส่งข้อมูลในรูปแบบใหม่ ในการแปลงสาร (Message Transformation) การนำแนวคิด/ทฤษฎีเข้าไปจับข้อมูล

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้ ประกอบด้วย 5 สร้างคือ 1) สร้างคน ที่มีความเข้าใจเรื่องการสื่อสารเทศนาธรรม สื่อสารธรรมแบบสันติสุขได้อย่างไร 2) สร้างเครือข่าย คือการจับมือกันระหว่างคนที่มีความเข้าใจเดียวกัน 3) สร้างความรู้ ซึ่งเป็นที่มาของการสรุป/ถอดบทเรียน 4) สร้างสื่อ เนื่องจากโลกเรานั้นเปลี่ยนแปลงด้วยการลงมือทำเท่านั้น จึงต้องมีการสร้างสรรค์สื่อแบบต่าง ๆ ขึ้นมา 5) สร้างความยั่งยืนและศักดิ์ศรีของสื่อที่ใช้ การสร้างสรรค์สุดท้ายนี้ เป็นทั้งการฟื้นฟูปฏิรูป ปฏิสังขรณ์สื่อที่นำมาใช้ให้ผงาดขึ้นมาใหม่มีศักดิ์ศรี เช่นที่เคยเป็นมา และให้ผลของการสร้างสรรค์นั้น มีความยั่งยืนต่อไปในอนาคต 6) สร้าง คือ สร้างคน สร้างเครือข่าย สร้างความรู้ สร้างสื่อ สร้างความยั่งยืนและศักดิ์ศรีของสื่อที่ใช้ นั่นถือว่าเป็นผลผลิตระดับหัวใจห้องหนึ่งเลย เพราะจากการวิเคราะห์แล้วพบว่า ปัญหาเรื่องความเป็นเอกลักษณ์ในการสื่อสารเทศนาธรรมนั้นมืออย่างท่วมท้น ดังนั้น ไม่ว่าเราจะใช้สื่อเพื่อแก้ปัญหาสักเพียงใด เราก็ไม่มีความก้าวหน้ากับปัญหานั้น ๆ ได้ “องค์ความรู้นี้จะสามารถสื่อสารธรรมแบบสันติสุข” เฉกเช่นดังพระพุทธเจ้าได้มอบ “มรดกทางธรรม” ไว้ให้พุทธศาสนิกชนเจริญรอบตามสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้

1.1 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาการศึกษาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ ควรมีการกำหนดนโยบาย และการประเมินผลการสื่อสารของรูปแบบการสื่อสารเทศนาธรรมอย่างชัดเจน รวมถึงพัฒนาและปรับปรุงการสื่อสารภายในองค์กร จัดการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ ให้ครอบคลุมทุกช่องทางในการสื่อสาร จะทำให้กลุ่มพระสงฆ์หรือสามเณร ได้รับทราบข้อมูลอย่างชัดเจน ครบถ้วน จะเป็นการยกระดับองค์กรพุทธศาสนาขึ้นสู่ระดับนานาชาติเต็มรูปแบบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาการศึกษาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ ควรมีการใช้กิจกรรมและรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรจัดการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ ให้ครอบคลุมและมีความถี่ในการสื่อสารมากยิ่งขึ้น อาทิ อินทราเน็ต อีเมล จดหมายเวียน นิตยสาร เสียงตามสาย การฝึกอบรม และการเยี่ยมสาขาวัดเครือข่าย เป็นต้น

1.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือสภาการศึกษาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะ ควรปรับปรุงเนื้อหาและรูปแบบของการสื่อสารที่เกี่ยวกับเรื่องการยกระดับเป็นองค์กรพุทธศาสนาแห่งชาติเต็มรูปแบบ ให้มีความดึงดูด น่าสนใจ และเข้าใจง่าย เพื่อให้กลุ่มพระสงฆ์หรือสามเณรเกิดความสนใจ รวมถึงการเตรียมความพร้อมในหน้าที่และการปฏิบัติงานของกลุ่มพระสงฆ์หรือสามเณร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มระหว่างผู้ให้การอบรมกับผู้เข้ารับการอบรมที่เป็นพระสงฆ์ที่สนใจการเทศนาในระดับปฏิบัติงานในหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะของพระราชธรรมวาทิ (ชัยวัฒน์ ธรรมวฑฺฒโน) กลุ่มเดียวเท่านั้น ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษากับกลุ่มกลุ่มพระสงฆ์หรือสามเณรทั่วประเทศ เพื่อให้ได้รับข้อมูลและมุมมองที่หลากหลายครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบกิจกรรมและรูปแบบในการสื่อสารหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะว่า กิจกรรมหรือรูปแบบใดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ากัน เพื่อจะได้ปรับปรุงและพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กรจัดการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษารูปแบบการสื่อสารภายในองค์กรจัดการฝึกอบรมหลักสูตรวิชาการเทศนาในรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะว่า มีรูปแบบใดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ที่ช่วยสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรให้เข้มแข็งเพื่อนำมาประยุกต์กับบริบทขององค์กรในการเผยแผ่ธรรมะต่อไปในอนาคตให้สมบูรณ์ และมีมาตรฐานระดับสากลมากยิ่งขึ้น

2.4 ควรทำการศึกษาวิจัยในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความเหมาะสมต่อรูปแบบและหลักสูตรการเทศนาเผยแผ่ธรรมะอย่างลุ่มลึกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจิต สภาสังฆมณฑลแห่งประเทศไทย. (2528). *มิติใหม่ของการพัฒนาจิต*. กรุงเทพฯ: ประเทืองวิทย์.
- ปราณี ศิริจันทพันธ์. (2523). *สัมพันธภาพระหว่างพุทธศาสนากับสังคมไทยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปนัดดา นพพานวัน. (2533). *การศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่ธรรมะของสถาบันสงฆ์ไทย*. (วิทยานิพนธ์นี้ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *พุทธวิธีในการสอน*. นครปฐม: เบิกมาน.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *พุทธวิธีในการสอน*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม.
- พระมหาบุญเลิศ ธรรมทสสี. (2543). *ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิฑายาคม (หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระวุฒิกรณ์ วุฑฒิกโร. (2543). *ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชาวรมณี (ประยูร ธรรมจิตโต)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาอรุณ จิตตคุตโต. (2544). *ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมของสวนโมกขพลาราม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาศรีบุญ ญาณโร. (2546). *การศึกษาหลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุธรรมยานเถระ (ครูบาอินทจักรรักษา)*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- พระมหาธรรมรัต อริยธมโม และคณะ. (2559). *ปัจจัยที่มีผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครศรีธรรมราช* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุธี พลพงษ์ และคณะ. (2550). *สื่อและเทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แสง จันทร์งาม. (2511). *พุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก*. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. (2533). *พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชน

ประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

Application of Buddhist Philosophy in the Operation of the People Training Unit in
Zone 3 of Makhueachae Sub-district, Mueang District, Lamphun Provinceพระใบฎีกาจารย์ วรปัญญาเมธี (ประทีปทอง)¹

Phrabaideka Waranyoo varapañkamete (Pratheepthong)

ทรงศักดิ์ พรหมดี²

Songsakdi Promdee

พระครูสมุห์ธนาโชติ จิระมโฆ²

Phrakrusamu Thanachot Ciradhammo

Corresponding Author E-mail: waranyoo1837@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยที่ใช้การศึกษาเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารชั้นปฐมภูมิ และแบบสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รูป/คน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับกลุ่มตัวแทนผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญา 8 ด้านนั้น เป็นหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสังคมโดยตรง คือทำให้สังคมเกิดความสงบ มีความรักใคร่สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อเกิดความเจริญก้าวหน้าในสังคม ทั้งการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนให้เกิดความสามัคคี 2) ปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงาน ในปัจจุบันประชาชนไม่สนใจในด้านของพุทธปรัชญามากนัก จึงทำให้สังคมเกิดปัญหาต่างๆ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจในเรื่องพุทธปรัชญาให้ฝังรากลึกกลงไปในจิตใจ 3) แนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงาน โดยการนำเอาหลักพุทธปรัชญา 8 ข้อไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมกับสภาพบุคคล เวลา สถานที่ บริบท และวิถีชุมชน อีกทั้งควรหาเทคนิค วิธีการ และเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ และนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละหน่วยงาน หรือสถาบันของตน โดยใช้วิธีตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความเป็นอยู่ในสังคมที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, การปฏิบัติงาน, หลักพุทธปรัชญา, หน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to investigate the use of Buddhist philosophy in the operation of the people training unit in Mueang district, Lamphun province's zone 3 of Makhueachae sub-district, 2) to examine concerns of applying Buddhist philosophy to operations in zone 3 of Makhueachae sub-district, Mueang district, Lamphun province, and 3) to offer a guideline for the

¹ หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

development of Buddhist philosophy application to operations. The qualitative study included document analysis, sample interviews (target groups), and non-participatory observation with representative groups presenting important data.

As a consequence of the research, it was discovered that: 1) There were eight components of Buddhist philosophy that were directly related to the performance of social work in the operation of the people training unit in Mueang district, Lamphun province's zone 3 of Makhueachae sub-district. It was to bring peace to society, to strengthen affection and unity, and to assist one another. It enabled people to follow the principles of advancement in society, such as the application of the 4 Sañhāvattthus idea to unite people by binding their hearts and harmonizing them. 2) Concerns about applying Buddhist philosophy to operations in zone 3 of Makhueachae sub-district, Mueang district, Lamphun province revealed that people are now uninterested in the Buddhist philosophy. As a result, societies began to experience a variety of issues, which moved beyond the family to the community. They would spread to society at a national level if there was no protection. The most important thing was to cultivate and embed Buddhist philosophy in the minds of the youth. 3) The guideline for the application of Buddhist philosophy to operations. It was for the future benefit of society to put these eight Buddhist teachings into reality, tailored to individual circumstances, period, place, context, and community lifestyle. In addition, in order to attain improved public order and well-being in society, techniques, methods, and technology should be searched for positive application and used in each department or institution using Buddhist ways.

Keywords: Application, Operation, Buddhist philosophy, Sub-district's people training unit

บทนำ

สภาพสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน จากสังคมคุณธรรมที่มีผู้คนเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลายเป็นสังคมเศรษฐกิจที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ จนกลายเป็นวิถีเอื้อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม มีการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเป็นผู้ได้เปรียบ ขาดความเสียสละ ขาดความเอื้ออาทร เมตตาต่อกัน ขาดคุณธรรม จริยธรรม เป็นกรอบในการดำรงชีวิต จนกลายเป็นปัญหาสังคมตามมา ส่งผลให้ประเทศประสบปัญหาหลายด้าน ประกอบด้วยการทำผิดกฎหมาย การก่ออาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การละเมิดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การจบบ้างดูหมิ่นสถาบันหลักของชาติ ตลอดจนจนถึงการเกิดปัญหาแตกแยกทางความคิด จนนำไปสู่การแบ่งพรรคแบ่งพวก เกิดกรณีทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายร่างกาย ทำลายทรัพย์สินและชีวิตของกันและกัน ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการขาดจิตสำนึก ขาดศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรมทั้งสิ้น ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เกิดจากความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเยาวชนที่ใช้เทคโนโลยีในทางที่ไม่สร้างสรรค์ รัศมีนิยมที่ผิด ๆ เช่น เสพติดลัทธิบริโภคนิยม ติดการพนัน เกียจคร้าน ไม่มีความซื่อสัตย์ ไม่มีความรับผิดชอบ และขาดความกตัญญู เป็นต้น จึงเป็นบ่อเกิดของอาชญากรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อศีลธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก (คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการปรองดองสมานฉันท์, 2557, น. 7)

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า พุทธปรัชญายังไม่เป็นที่สนใจของประชาชนตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นในการทำงานมากกว่า และยังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเผยแพร่หลักพุทธปรัชญาให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ปัญหาด้านการจัดสรรตารางเวลาในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับกับชุมชน กิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงฤดูกลางเช้าพรรษาตรงกับฤดูกาลเพาะปลูกของชาวบ้าน และนิยมจัดในวันพระเป็นหลัก ไม่ตรงตามกับวันหยุดทั่วไปของราชการ ซึ่งเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะต้องไปศึกษาเล่าเรียนในเมือง ส่วนในวันเสาร์-อาทิตย์ เด็กและเยาวชนยังจำเป็นต้องเรียนพิเศษ จึงเป็นการยากที่จะหาโอกาสดึงพวกเขาให้หันมาศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และให้ปลูกฝังศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้ อนึ่ง ความจำเป็นและค่านิยมในการเดินทางไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่โดยจะมีวันหยุดเฉพาะวันอาทิตย์ และประชาชนส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป ทำให้ไม่ค่อยมี

เวลาว่างในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งหากไม่จัดกิจกรรมในวันหยุด ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสำคัญ หรือให้ความสำคัญน้อยมาก ดังนั้น คณะกรรมการ อ.ป.ต. ผู้นำชุมชน ที่มีหน้าที่ในการให้บริการและอบรมประชาชน จำเป็นต้องเข้าใจหลักพุทธปรัชญาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะได้นำไปใช้อย่างถูกต้องและทันเวลา อีกทั้งประชาชนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติดีงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จึงทำให้ขาดความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือ เนื่องจากประชาชน เด็ก และเยาวชนไม่ได้เล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ จึงไม่ได้ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน ถือได้ว่า ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ทั้งสามนั้นเป็นสถาบันหลักของประเทศที่ดำรงอยู่คู่เคียงกัน โดยเฉพาะศาสนานับถือหมายถึง พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยมีรากฐานสำคัญจากพระพุทธศาสนา จนอาจกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นมรดกล้ำค่า คู่บ้านคู่เมือง ชาวไทยต่างมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจนสามารถธำรงอธิปไตยของชาติไว้ได้ เพราะมีพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นแกนกลางสำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดเอกภาพในชาติ นำประเทศรอดพ้นภัยพิบัติจนถึงปัจจุบัน การที่รัฐกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติให้ประชาชนชาวไทยได้ศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อจรรโลงไว้ซึ่งสถาบันนี้ จึงเป็นการสร้างความสามัคคีในหมู่ประชาชนคนไทยทั้งหมดก่อเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในบรรดาคนส่วนใหญ่มีแต่ไม่ตรีจิตมิตรภาพ และความมีน้ำใจที่แผ่ออกไปกว้างขวางทั่วผืนแผ่นดินไทย (สุทิวรงค์ ต้นตยาพิศาลสุทธิ , 2553, น. 6-20) จึงกล่าวได้ว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นหลักวิธีการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนถึงตาย มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยไม่อาจแยกจากกันได้ ด้วยการดำเนินชีวิตของสังคมไทยที่ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา จึงทำพระพุทธศาสนาดำรงอยู่คู่กับสังคมไทยดังเช่นทุกวันนี้ ศาสนาเป็นแหล่งคำสอนให้ผู้คนได้ศึกษาและน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและสังคม ทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างผาสุก เป็นที่ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจของสังคมมาช้านาน จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ มากมาย อนึ่ง พระสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านจิตวิญญาณ ผู้นำด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด เป็นผู้นำทางด้านความคิด มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติวิธีคิดของตนในชุมชน หนุนเสริมในการดำรงชีวิตที่ไม่ประมาท พระสงฆ์จึงเป็นผู้แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ประพฤติปฏิบัติตามทางแห่งความดี ด้วยเหตุนี้คณะสงฆ์ตามมติมหาเถรสมาคม จึงได้ตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลขึ้น โดยมีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธรมหาเถร ป.ธ.9) วัดสามพระยา กรุงเทพฯ เพื่อเป็นหน่วยงานเผยแผ่อบรมประชาชนในระดับตำบล และเพื่อให้วัดได้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในด้านต่างๆ เข้ามามีบทบาทช่วยเหลือพัฒนาชุมชน ให้พร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรม ตลอดถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งสงบรวมเย็น โดยเชื่อว่าจะเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถแก้ปัญหาสังคมได้ โดยความร่วมมือของพลังชุมชน บ้าน วัด โรงเรียน และหน่วยงานรัฐ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน โดยศึกษาจากหลักพุทธปรัชญาที่นำมาประยุกต์ใช้สำหรับชุมชนว่าสอดคล้องกับการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด โดยคาดว่าผลการศึกษาคครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เพื่อให้กิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ได้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และสนองงานกิจการคณะสงฆ์ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ได้แก่ ผู้อยู่ในเขตพื้นที่ปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย พระสงฆ์ จำนวน 9 รูป ผู้นำชุมชนจำนวน 6 และ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 14 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อทำการสอบถามความจริงกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ทั้งปัญหาและแนวทางพัฒนา ประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนที่ 2 เป็นคำถามสัมภาษณ์ปลายเปิด เกี่ยวกับการการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงาน ปัญหาและแนวทางการพัฒนา

3. ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย ด้านหน่วยงานหรือพื้นที่ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้จะครอบคลุมเฉพาะกลุ่มตัวอย่าง ในเขตการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูนจังหวัดลำพูน เท่านั้น ด้านเนื้อหาได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรม เพื่อส่งเสริมและสร้างสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์แก่ประชาชนตามหัวข้อ 8 ด้าน คือ 1) ศิลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูทเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรม หลักพุทธธรรมที่บูรณาการกับการพัฒนาชุมชน และบริบทหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน และด้านกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ คือพระสงฆ์และประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่การปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน จำนวน 30 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูนนั้น พบว่า หน่วยอบรมประชาชนได้นำหลักพุทธปรัชญาบูรณาการให้เข้ากับสถานะสภาพของงานในแต่ละครั้งให้สอดคล้องกันโดยหลักพุทธปรัชญา 8 ประการนี้ที่ได้นำไปใช้นั้น ประกอบด้วย คือ 1) ศิลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูทเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรม เป็นหลักปรัชญาในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสังคมโดยตรง คือการที่เราสามารถทำให้สังคมเกิดความสงบมีความรักใคร่สามัคคีช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้ประชาชนได้ปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อให้ประสบกับความเจริญก้าวหน้าในสังคมหรือไม่พบกับความเสื่อมทราม เพราะองค์ประกอบของหลักปัญหาในแต่ละหัวข้อนั้นมีทำอันเป็นเหตุให้ถึงถึงความเจริญรวมอยู่ด้วยอย่างครบถ้วน ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งโดยสามารถพิจารณาจากองค์ประกอบในแต่ละข้อนี้ได้อย่างชัดเจน คือการบูรณาการเข้ากับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาในหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนไว้สามัคคี มีข้อธรรม 4 ข้อ ประกอบด้วย ทาน คือ การให้ยวจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ สมานัตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอดันเสมอปลาย ผู้ปฏิบัติงานควรยึดหลักธรรม สังคหวัตถุ 4 เพื่อการครองคนและนำมาประยุกต์ใช้ อีกทั้งผู้ปฏิบัติงานควรปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคมเห็นต่าง ๆ อยู่เสมอด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม และมีการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจกับประชาชนตามโอกาส

ปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ในภาพรวมเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ยังคงประสบกับปัญหาต่าง ๆ ปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า เกิดความรู้สึกท้อแท้และเบื่อหน่ายเมื่อเผชิญปัญหาของหน่วยอบรม การขาดการเจาะจงเฉพาะกลุ่มเป็นสำคัญ ปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจในพุทธปรัชญา ต่างมุ่งทำงานเพื่อดำรงชีพมากกว่าการสนใจศีลธรรม ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเผยแพร่หลักพุทธปรัชญาให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ปัญหาการจัดช่วงเวลาในการปฏิบัติงานให้สอดคล้อง

กับความพร้อมของชุมชนทำได้ยาก ปัญหาด้านความเข้าใจในหลักพุทธปรัชญาของคณะกรรมการ อ.ป.ต. และผู้นำชุมชนที่ยังต้องเร่งพัฒนาต่อไป ปัญหาการขาดความเข้าใจของประชาชน เด็กและเยาวชนต่อการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

แนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า มีข้อจำกัดในด้านของสภาพบุคคลเวลา สถานที่ และโอกาส การจัดตั้งกองทุนในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะนำไปจัดกิจกรรมต่าง ๆ การจัดกิจกรรมสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้ทันสมัย และการจัดประชุมหาแนวทางตกลงร่วมกับร่วมกันเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า หน่วยอบรมประชาชนได้นำหลักพุทธปรัชญามาบูรณาการให้เข้ากับสถานะสภาพของงานในแต่ละครั้งให้สอดคล้องกันโดยหลักพุทธปรัชญา 8 ประการนี้ที่ได้นำไปใช้นั้น ประกอบด้วย คือ 1) ศิลธรรมและวัฒนธรรม 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญู กตเวทิตาธรรม 8) สามัคคีธรรม เป็นหลักปรัชญาในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสังคมโดยตรง สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. การปฏิบัติงานในด้านศิลปธรรม มีการนำหลักศีล 5 หรือสิกขาบท 5 ประการมาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิตในชุมชน เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงประโยชน์ของการรักษาปฏิบัติตาม และข้อเสียหรือโทษของการละเมิดต่อศีล รวมไปถึงการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันในสังคมโดยใช้ศีลธรรมเป็นขอบเขตในการดำเนินชีวิตเพื่อความสงบสุขของสังคม อีกทั้งการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณี เพื่อแสดงถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมไทยที่มีมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสังเกตได้จากประเพณีวัฒนธรรมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา ล้วนมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ซึ่งนับว่าบทบาทของพระสงฆ์ที่สำคัญนอกจากการศึกษาพระธรรมคำสอนแล้ว สามารถแนะผู้อื่นให้ประพฤติปฏิบัติตาม ส่วนการปฏิบัติคือการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อความมั่นคงของสถาบันสงฆ์และเพื่อสืบพระศาสนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูกิตติวรานุวัตร (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กับศิลปวัฒนธรรม จะทำให้ประชาชนทั่วไปสนใจในพระพุทธศาสนามากขึ้นและยั่งยืน

2. ในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพอนามัย นอกจากประชาชนได้รับการดูแลจากภาครัฐแล้ว ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัว โดยเริ่มจากการแนะนำในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพเบื้องต้นแล้ว โภชนาอาหาร การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยการมีส่วนร่วมในชุมชน ทั้งกลุ่ม อสม. และพระคิลานุปัฏฐาก (พระอสม.) ในการดูแลสุขภาพของประชาชนและพระสงฆ์สามเณรในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีการดูแลสุขภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ตลอดถึงการส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแข็งแรง และร่วมกับสถานพยาบาลของรัฐจัดกิจกรรมตรวจสุขภาพให้กับพระสงฆ์สามเณร และประชาชนทั่วไป พระสงฆ์ในฐานะผู้นำนอกจากการเผยแผ่หลักคำสอนแล้ว กิจกรรมทางโลกอันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตในสังคมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับ พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต) (2534) ได้สรุปบทบาทของวัดและพระสงฆ์ไว้ว่า เป็นที่พักของคนเดินทาง เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์หย่อนใจ หากความรู้เพิ่มเติม และเป็นสถานพยาบาลรักษาผู้ป่วย

3. การปฏิบัติงานในด้านสัมมาชีพ มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะเกษตรกรรม ทำไร่ทำสวน ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ การปลูกผักสวนครัวนำมาประกอบอาหารอีกทั้งสามารถนำไปขายสร้างรายได้ การสนับสนุนการฝึกอาชีพในครัวเรือน จนสามารถสร้างรายได้ใช้กับครัวเรือนอย่างมั่นคง ตลอดถึงการประกอบอาชีพด้านธุรกิจ ผู้ประกอบการ ต้องคำนึงถึงความยุติธรรมมากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ และต้องมีคุณธรรมต่อผู้บริโภคด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง วาสนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาทพระสงฆ์ในชุมชน พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพของประชาชน และพัฒนาชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทเป็นผู้นำชุมชน เพื่อการแก้ปัญหาในการประกอบอาชีพของประชาชน และพัฒนาชุมชนเพื่อให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น

4. การปฏิบัติงานในด้านสันติสุข หน่วยงานอปต. วัด และผู้นำชุมชน ร่วมกันจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อรับทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น และหาแนวทางแก้ไขปัญหา ตลอดจนการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นอีก โดยเน้นให้ชุมชน สังคม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขให้มีความเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งนี้กลุ่มพระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล คือเพื่อเป็นส่วนร่วมในการป้องกันหมู่บ้านให้เกิดสันติสุข ช่วยปกป้องพิทักษ์รักษาชีวิตและทรัพย์สินของทุกคนในหมู่บ้านให้เกิดความปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็นโจรภัย อัคคีภัย ฆาตภัย อุทกภัย ฆาตภัย หรือภัยอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหานันทกฤต ปัทมโร (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุข โดยพุทธสันติวิธี พบว่า พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างชุมชนให้เกิดสันติสุขขึ้นได้ด้วยพุทธสันติวิธี จึงทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งดังกล่าวลดน้อยลง ทำให้ชุมชนมีความสุขมากขึ้น

5. การปฏิบัติงานในด้านศึกษาสงเคราะห์ ได้ให้การส่งเสริมการศึกษาทั้งพระภิกษุสามเณร ตลอดจนเด็กและเยาวชน ทั้งการจัดตั้งกองทุนการศึกษา และให้การสงเคราะห์การศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาสให้ได้มีความรู้อย่างทั่วถึง เพื่อให้สังคมได้พัฒนาต่อไป นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของพระสงฆ์ คือการศึกษาพระธรรมให้รู้และเข้าใจแล้ว การให้การศึกษ การเผยแพร่ และการสงเคราะห์เพื่อสืบศาสนา ก็เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของพระสงฆ์ ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาปริณันตธรรมา รุจิธมโม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง พระสงฆ์กับการจัดการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า การจัดการศึกษาสงเคราะห์เป็นอีกหนึ่งหน้าที่หนึ่งของพระสงฆ์ที่ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษา เกิดความอบอุ่นและมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจเป็นคนดี ทั้งมีความรู้ความสามารถพัฒนาสังคมต่อไปในอนาคต

6. การปฏิบัติงานในด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ มีการสนับสนุนสงเคราะห์แก่ประชาชนในโอกาสต่างๆ ทั้งการให้ความช่วยเหลือเครื่องอุปโภคบริโภค แก่ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบภัยต่างๆ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ตลอดจนการดูแลสุขภาพ สุข ความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า ทั้งการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ประสบปัญหาโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะความเมตตากรุณาต่อผู้ประสบปัญหา เพื่อได้ให้การช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับ สุริยนต์ น้อยสงวน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า การปฏิบัติงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาและบูรณาการกับสังคมอย่างยั่งยืนถาวร ย่อมนำไปสู่ความสุขอย่างสูงสุดสู่สังคมไทยสืบไป

7. การปฏิบัติงานในด้านกตัญญูกตเวทิตาธรรม มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความกตัญญูระลึกถึงพระคุณของผู้อุปการะ ทั้งบิดามารดา ครูอาจารย์ บ้านและครอบครัว โรงเรียนผู้ให้ความรู้ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และทรัพยากรธรรมชาติ ให้สำนึกถึงคุณ และหาโอกาสตอบแทนคุณด้วยการให้วัตถุสิ่งของ ให้การช่วยเหลือด้วยกำลัง ด้วยการให้ความเคารพ และยกย่องไว้อย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาศุภชัย สุโสภาโส ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเชิงวิเคราะห์วิถีการปฏิบัติตนตามหลักกตัญญูกตเวทิตาในพุทธปรัชญาเถรวาทของคนไทย พบว่า ความกตัญญูกตเวทิตาเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ที่จะต้องปฏิบัติ ซึ่งความกตัญญูกตเวทิตา ทำให้เกิดคุณค่าในระดับต่างๆ ทั้งเกิดคุณค่าทางสังคม ย่อมเกื้อหนุนความมั่นคงของสังคม และคุณค่าต่อพระพุทธศาสนาทำให้พระศาสนาดำรงอยู่สืบไป

8. การปฏิบัติงานในด้านสามัคคีธรรม มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีในชุมชนโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลนั้น ได้หมุนเวียนไปตาวัดและหมู่บ้านต่างๆตามวาระโอกาส ทั้งการป้องกันความขัดแย้งและสร้างความปรองดองหรือสมานฉันท์ ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เป็นการชักนำบุคคลเข้าสู่วิถีชีวิตและสังคมที่ดีงาม การนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในการสร้างเสริมความสามัคคีสมานฉันท์ในสังคมเพื่อความสงบสุข เพื่อประโยชน์แก่กันและกัน ทำให้สังคมน่าอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมุห์อุทัย อุทัยเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการสามัคคีตามหลักอภิธานิยธรรม พบว่า พระพุทธศาสนาเป็นความหวังที่จะนำพาความสามัคคีของสังคมให้เกิดขึ้นและดำรงอยู่ตามหลักอภิธานิยธรรม ในสังคมแห่งเทคโนโลยีที่ความเจริญทางจิตใจตามไม่ทัน พระพุทธศาสนาจะเป็นศูนย์กลางแห่งความสามัคคีที่สามารถยืนหยัดดำรงอยู่สืบไป

ปัญหาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า เกิดความรู้สึกรังเกียจและเบื่อหน่ายเมื่อเผชิญปัญหาของหน่วยอบรม การขาดการเจาะจงเฉพาะกลุ่มเป็นสำคัญ ปัญหาด้านงบประมาณในการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับกิจกรรมที่จัดขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สนใจในพุทธปรัชญา ต่างมุ่งทำงานเพื่อดำรงชีพมากกว่าการสนใจศีลธรรม ปัญหาการขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเผยแพร่หลักพุทธปรัชญาให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ปัญหาการจัดช่วงเวลาในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับความพร้อมของชุมชนทำได้ยาก ปัญหาด้านความเข้าใจในหลักพุทธปรัชญาของคณะกรรมการ อ.ป.ต. และผู้นำชุมชนที่ยังต้องเร่ง

พัฒนาต่อไป ปัญหาการขาดความเข้าใจของประชาชน เด็กและเยาวชนต่อการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

ภาพรวมของการปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่ยังคงประสบกับปัญหาต่าง ๆ คือ ความรู้สึกรู้สีกท้อแท้ และเบื่อหน่ายเมื่อเผชิญปัญหาต่าง ๆ พบว่า พุทธปรัชญายังไม่เป็นที่สนใจของประชาชนตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่มุ่งเน้นในการทำงานมากกว่า และยังมีปัญหาอีกหลายประการ เช่น ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานเผยแพร่หลักพุทธปรัชญาให้เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบัน ปัญหาด้านการจัดสรรตารางเวลาในการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับกับชุมชน กิจกรรมที่จัดขึ้นส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงฤดูกลางเช้าพรรษา ตรงกับฤดูกาลเพาะปลูกของชาวบ้าน และนิยมจัดในวันพระเป็นหลัก ไม่ตรงตามกับวันหยุดทั่วไปของราชการ ซึ่งเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่จะต้องไปศึกษาเล่าเรียนในเมือง ส่วนในวันเสาร์-อาทิตย์ เด็กและเยาวชนยังจำเป็นต้องเรียนพิเศษ จึงเป็นการยากที่จะหาโอกาสดึงพวกเขาให้หันมาศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และให้ปลูกฝังศรัทธาให้เกิดขึ้นในตัวเด็กได้ อนึ่ง ความจำเป็นและค่านิยมในการเดินทางไปทำงานในนิคมอุตสาหกรรมของประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ โดยจะมีวันหยุดเฉพาะวันอาทิตย์ และประชาชนส่วนหนึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไป ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งหากไม่จัดกิจกรรมในวันหยุด ประชาชนส่วนใหญ่จะไม่ให้ความสำคัญหรือให้ความสำคัญน้อยมาก ดังนั้น คณะกรรมการ อ.ป.ต. ผู้นำชุมชน ที่มีหน้าที่ในการให้บริการและอบรมประชาชน จำเป็นต้องเข้าใจหลักพุทธปรัชญาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่จะได้นำไปใช้อย่างถูกต้องและทันเวลา อีกทั้งประชาชนขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จึงทำให้ขาดความกระตือรือร้น และให้ความร่วมมือ เนื่องจากประชาชน เด็ก และเยาวชนไม่ได้เล็งเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ จึงไม่ได้ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือเท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนาการประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า มีข้อจำกัดในด้านของสภาพบุคคลเวลา สถานที่ และโอกาส การจัดตั้งกองทุนในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะนำไปจัดกิจกรรมต่าง ๆ การจัดกิจกรรมสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้ทันสมัย และการจัดประชุมหาแนวทางตกลงร่วมกับร่วมกันเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติงานไม่ว่าจะเกิดไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติงานในหน่วยงานหรือการปฏิบัติงานข้างนอกหน่วยงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อสังคมในภายหน้าการนำเอาหลักพุทธปรัชญา 8 ข้อนี้มาใช้ปฏิบัติงาน ต้องมีการนำไปใช้โดยมีข้อจำกัดในด้านของสภาพบุคคลเวลา สถานที่ และโอกาส ต้องคำนึงถึงบ้านดับแรก จะทำให้การปฏิบัติงานไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้ ผู้นำชุมชนทุกระดับของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหัวหน้าครอบครัว ประชาชนควรนำหลักพุทธะปรัชญาที่ได้จากการศึกษาเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้ในแต่ละหน่วยงานสถาบันของตน เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความประสงค์อีกครั้ง การจัดตั้งกองทุนในการปฏิบัติงานเพื่อที่จะนำไปจัดกิจกรรมต่างๆ อาทิเช่น การช่วยเหลือด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัย ประสบอัคคีภัย วาตภัย การจัดเครื่องอุปโภคบริโภคมอบช่วยเหลือแก่ประชาชนผู้ขาดแคลน เช่น ข้าวสาร อาหารแห้ง ผ้าห่ม หรือปัจจัยยังชีพต่างๆ การจัดตั้งกองทุนเพื่อนำไปช่วยเหลือผู้ยากไร้ ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ เป็นต้น ตลอดจนการจัดกิจกรรมสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้ทันสมัย เพื่อใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปฏิบัติงานในยุคปัจจุบัน เพราะทำให้เกิดสภาพคล่อง และทันสมัยต่อการปฏิบัติงาน การนำเสนอเนื้อหาทั้งยังส่งผลอันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการจัดประชุมหาแนวทางตกลงร่วมกับร่วมกันเพื่อกำหนดการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกันการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งให้เหมาะสมกับอาชีพ อายุ สถานที่ บริบทและวิถีชุมชน ซึ่งทำให้การปฏิบัติงานของหน่วย อ.ป.ต. ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมงานให้เป็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น หาเทคนิควิธีการและเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ให้เป็นจุดสนใจในเด็กเยาวชนประชาชน ได้ตระหนักถึงการใช้ชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อให้สังคมเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสงบเรียบร้อย และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและประเทศชาติต่อไป

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติของหน่วยอบรมประชาชนตำบลมะเขือแจ้ เขต 3 เป็นการนำหลักพุทธปรัชญา 8 ประการ ประกอบด้วย 1) ศีลธรรมและวัฒนธรรม บูรณาการกับ 2) สุขภาพอนามัย 3) สัมมาชีพ 4) สันติสุข 5) ศึกษาสงเคราะห์ 6) สาธารณสงเคราะห์ 7) กตัญญูตเวทีตาธรรม 8) สามัคคีธรรม นำมาบูรณาการให้เข้ากับสถานะสภาพของงานกับหลักสังคหัตถ์ 4 ประกอบด้วย ทาน คือ การให้ปียวาจา คือ วาจาอันเป็นที่รัก อตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา คือ ความมีตนเสมอหรือทำตนเสมอดันเสมอปลาย ผู้ปฏิบัติงานควรมีหลักธรรมสังคหัตถ์ 4 เพื่อการครองคนและนำมาประยุกต์ใช้ โดยใช้เป็นธรรมยึดเหนี่ยวใจบุคคลและประสานหมู่ชนให้เกิดความสามัคคี และปลูกฝังเยาวชนให้เข้าใจในเรื่องพุทธปรัชญาให้ฝังรากลึกลงไปในจิตใจ บูรณาการให้เหมาะสมกับสภาพบุคคล เวลา สถานที่ บริบท วิถีชุมชน เทคนิค วิธีการ และเทคโนโลยี และนำไปประยุกต์ใช้ในแต่ละหน่วยงาน หรือสถาบันของตน ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความสงบเรียบร้อย และเสริมสร้างความเป็นอยู่ในสังคมที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้บริหารในหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหัวหน้าครอบครัว ควรนำหลักพุทธปรัชญาที่ได้ศึกษาแล้วนี้ไปปรับใช้ในหน่วยงานหรือสถาบันของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความประสงค์ดังนี้

1.1 ควรนำหลักพุทธปรัชญานี้ไปปรับใช้ในการบริหารองค์กรของราชการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและเพื่อความเจริญของประเทศ

1.2 ควรนำหลักพุทธปรัชญานี้ไปปรับใช้ในการบริหารจัดการหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อการบรรลุจุดมุ่งหมายของการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ควรนำหลักพุทธปรัชญานี้ไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานบริหารจัดการครอบครัวเพื่อลดปัญหาในครอบครัวหรือเพื่อสร้างความมั่นคงขึ้นในครอบครัว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นจุดด้อยของการบริหารตามหลักพุทธปรัชญา ดังนี้

2.1 ควรศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในครอบครัว

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธปรัชญาในการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการปรองดองสมานฉันท์. (2557). คู่มือการดำเนินงานโครงการปรองดองสมานฉันท์.

กรุงเทพฯ: อภัยวิทยุ คลีเอทนิว.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). พุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: พิมพ์อาไฟ. 2534.

สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. (2553). พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระครูกิตติวรานุวัตร. (2561). บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 5(3), 468-487.

พระมหานันทกฤต ที่ปงโร (ปทุมมารัชเชปณณ์). (2560). บทบาทพระสงฆ์กับการสร้างสันติสุขโดยพุทธสันติวิธี : กรณีชุมชนบ้าน ห้วยน้ำขาว ตำบลบ้านเก่า อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีวารสาร. *ศิลปะการจัดการ*, 1(2), 55-62.

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ

Steps to Developing a Competency-based Curriculum

จันทร์ฉาย ยมสูงเนิน, ชัชรินทร์ ชวนวัน,
สุรัตน์ ศรีตาเดช, ประกอบ สาระวรรณ, สาโรจน์ แก้วอรุณ¹
Junchai Yomsoongnuen, Chatcharin Chaunwan
Surat Sridadej, Prakob Sarawan, Saroj Kaewaroon
Corresponding Author E-mail: junchai@northcm.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ หมายถึง กระบวนการพัฒนาบุคคล โดยใช้หลักสูตรแบบสมรรถนะประกอบด้วย วิเคราะห์สมรรถนะ/โมเดลสมรรถนะ เลือกสมรรถนะที่จะจัดทำหลักสูตร กำหนดสมรรถนะย่อยและจัดลำดับ กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้/การฝึกอบรมตามสมรรถนะ กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้/การฝึกอบรม กำหนดแนวทางการประเมินผล จัดทำหลักสูตรตามกระบวนการหลักสูตรสมรรถนะ จัดทำแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน/ผู้เข้าอบรม แผนการสอนสำหรับครู/แผนการฝึกอบรมสำหรับผู้ให้การอบรม ดำเนินการจัดการเรียนรู้/ฝึกอบรมตามแผนการฝึกอบรม และ ประเมินการเรียนรู้/การฝึกอบรม

คำสำคัญ: ขั้นตอนการพัฒนา, หลักสูตรสมรรถนะ

Abstract

Academic article on the process of developing competency curriculum means Personal development process by using a competency curriculum consisting of Competency / Competency Model, Analysis Select a Competencies, Sub-Competencies and Sequentially, Competency Learning/Training objective, Competency Learning/Training Outcome, Competency Learning/Training Assessment, CBC Development, CBC Process Learner /Trainee Plan, Teaching Plan for Teacher /Training for Trainer Plan Implementation, Formative and Summative Evaluation.

Keywords: Development process, Competency curriculum

บทนำ

สมรรถนะ (Competence) ในความหมายทั่วไป หมายถึงความสามารถในการปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่นเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมรรถนะ ในความหมายของงานอาชีพหรือวิชาชีพ คือ ความสามารถในการปฏิบัติงานอาชีพ โดยใช้ความรู้ ทักษะและเจตคติที่บูรณาการกันอย่างแนบแน่น เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (คุณวุฒิวินิจฉัย, 2554)

หลักสูตรสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum : CBC) คือหลักสูตรที่เน้นการวัดผล แบบสมรรถนะ แทนการท่องจำเนื้อหา เพียงเพื่อนำมาสอบ เดิม วัดผลจากการจำความรู้ แต่ฐานสมรรถนะ วัดผลจากการนำความรู้มาใช้งาน หลักสูตรสมรรถนะ มี 2 ลักษณะ คือ

1. หลักสูตรสมรรถนะ สำหรับนักเรียน (CBC For Student : Competency-Based Learning) คือ หลักสูตรการเรียนรู้ตามความสามารถหรือสมรรถนะสำหรับนักเรียน (ใช้สำหรับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานศึกษา)

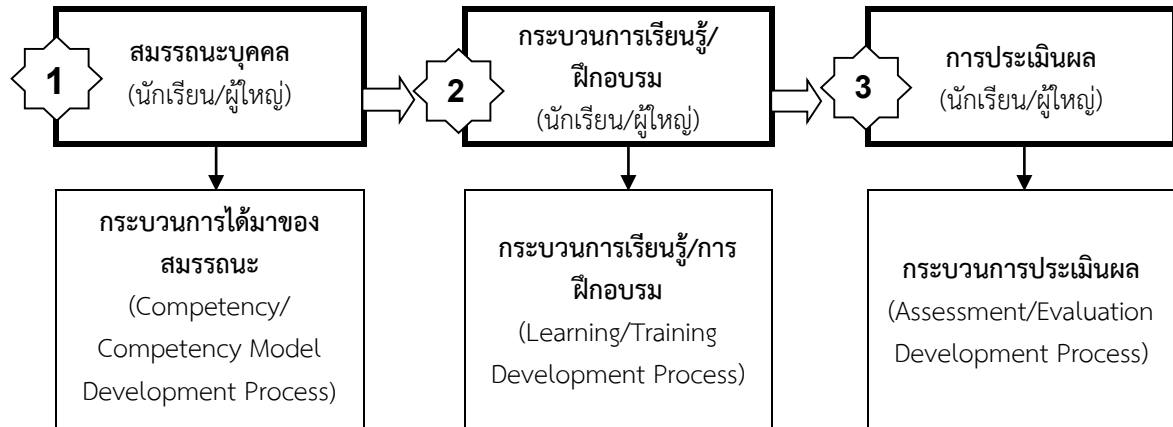
¹ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

2. หลักสูตรสมรรถนะ สำหรับผู้ใหญ่ (CBC For Adult : Competency-Based Training and Assessment) คือ หลักสูตรการฝึกอบรมพัฒนาความสามารถหรือสมรรถนะสำหรับผู้ใหญ่ (ใช้สำหรับการฝึกอบรมพัฒนาผู้บริหาร, ครู และบุคลากรทางการศึกษา) (กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, 2563, น. 2)

แนวคิดหลักสูตรสมรรถนะ (Conceptual Overview)

คือ หลักสูตรที่ใช้สมรรถนะ/ความสามารถ มาเป็นฐาน ในการจัดการเรียนรู้/ฝึกอบรมพัฒนา

ขั้นที่ 1 ต้องเริ่มต้นด้วย “สมรรถนะ (Competence)” คือ ต้องมี สมรรถนะ ของกลุ่มบุคคล มาก่อน (ได้มาจาก กระบวนการกำหนดสมรรถนะหรือโมเดลสมรรถนะ (Defining Competency Framework / Competency Model)

ขั้นที่ 2 นำสมรรถนะจากข้อ 1 (เลือกจำนวนสมรรถนะหรือนำสมรรถนะมาทั้งโมเดล) เข้าสู่กระบวนการเรียนรู้/ฝึกอบรม (ต้องดำเนินการตามกระบวนการจัดทำหลักสูตรสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum Process) ที่ อยู่ในส่วนที่ 2 นี้ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้/ฝึกอบรม)

ขั้นที่ 3 นำผลการดำเนินการ จากข้อ 1 และข้อ 2 เข้าสู่ กระบวนการประเมินผล (นั่นคือ ประเมินผลทั้ง สมรรถนะ และการเรียนรู้/การฝึกอบรม) เรียกส่วนที่ 3 นี้ว่า กระบวนการประเมินผลระบบการเรียนรู้/การฝึกอบรม (Learning/Training Assessment & Evaluation Process)

แนวทางการจัดทำหลักสูตรสมรรถนะ (Competency-Based Curriculum) ปัจจุบันแนวคิดเรื่องนี้กำลังได้รับความสนใจ และประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาตามความสามารถ (Competency-Based Education) ให้สอดคล้องกับ สถานการณ์ การเสนอแนวทางการจัดทำ/พัฒนาหลักสูตรสมรรถนะกำหนดเป็น 3 ระยะ (PHASE) มี 10 ขั้นตอน (ชัชรินทร์ ชวนวัน, 2553ก)

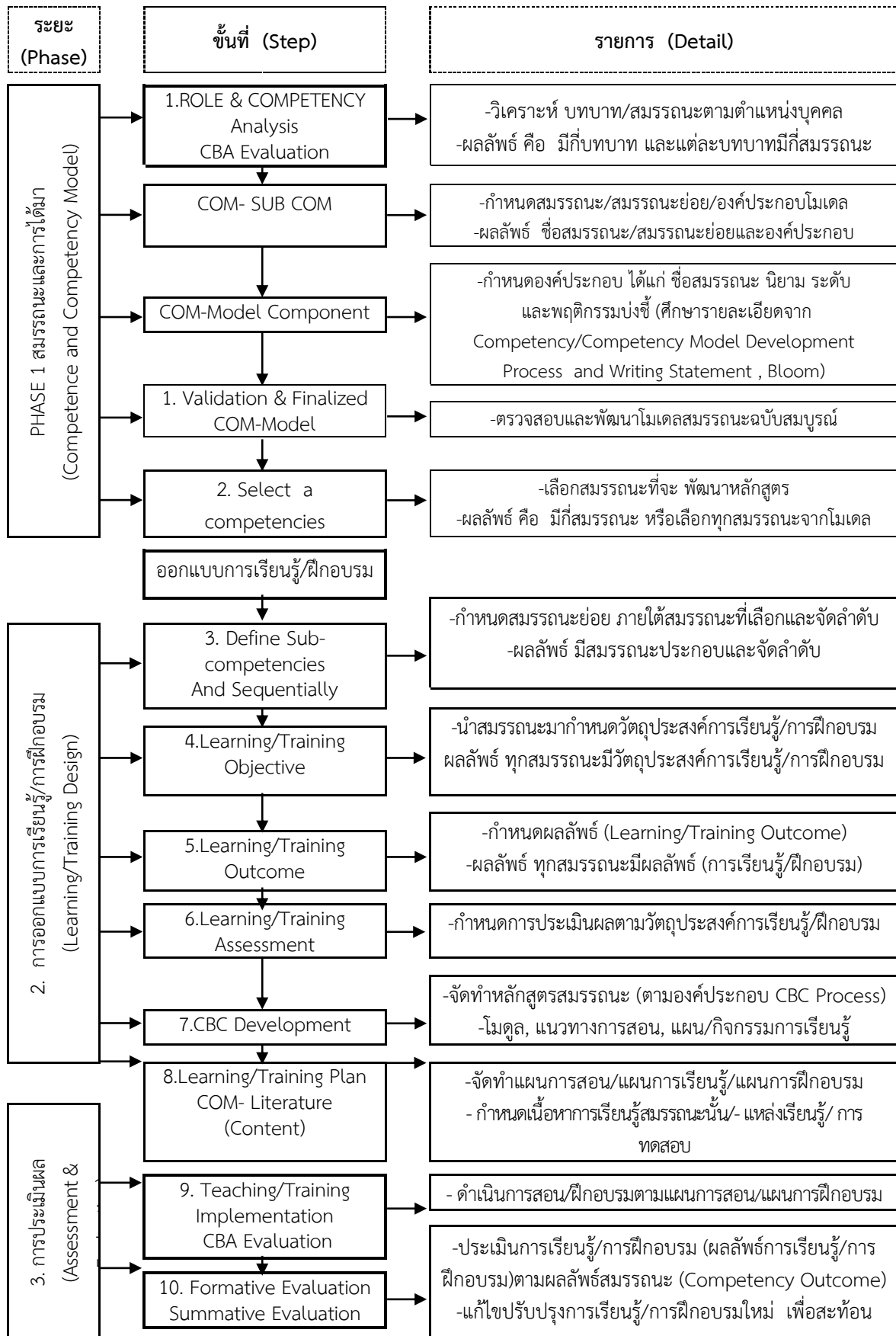
แผนภูมิขั้นตอนทั้ง 3 ส่วน (PHASE) 10 ขั้นตอน ว่ามีรายละเอียดอะไรบ้างที่ต้องทำในแต่ละขั้นตอน

แผนภูมิกระบวนการพัฒนาบุคคล โดยใช้หลักสูตรแบบสมรรถนะ

ขั้นตอน	การดำเนินการ
1	วิเคราะห์สมรรถนะ/โมเดลสมรรถนะ (Competence/Competency Model Analysis)
2	เลือกสมรรถนะที่จะจัดทำหลักสูตร (Select a Competencies)
3	กำหนดสมรรถนะย่อยและจัดลำดับ (Sub-Competencies and Sequentially)
4	กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้/การฝึกอบรมตามสมรรถนะ (Competency Learning/Training objective)
5	กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้/การฝึกอบรม (Competency Learning/Training Outcome)
6	กำหนดแนวทางการประเมินผล (Competency Learning/Training Assessment)
7	จัดทำหลักสูตรตามกระบวนการหลักสูตรสมรรถนะ (CBC Development, CBC Process)
8	จัดทำแผนการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียน/ผู้เข้าอบรม (Learner /Trainee Plan) และแผนการสอนสำหรับครู/แผนการฝึกอบรมสำหรับผู้ให้การอบรม (Teaching Plan for Trainer /Training for Trainer Plan)
9	ดำเนินการจัดการเรียนรู้/ฝึกอบรม ตามแผนการฝึกอบรม (Implementation)
10	ประเมินการเรียนรู้/การฝึกอบรม (Formative and Summative Evaluation)

แผนภูมิกระบวนการพัฒนาหลักสูตรแบบสมรรถนะ

ความต้องการและส่งเสริมการเรียนรู้/การฝึกอบรมให้ดีขึ้น

แผนภูมิ 10 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรพัฒนาสมรรถนะ

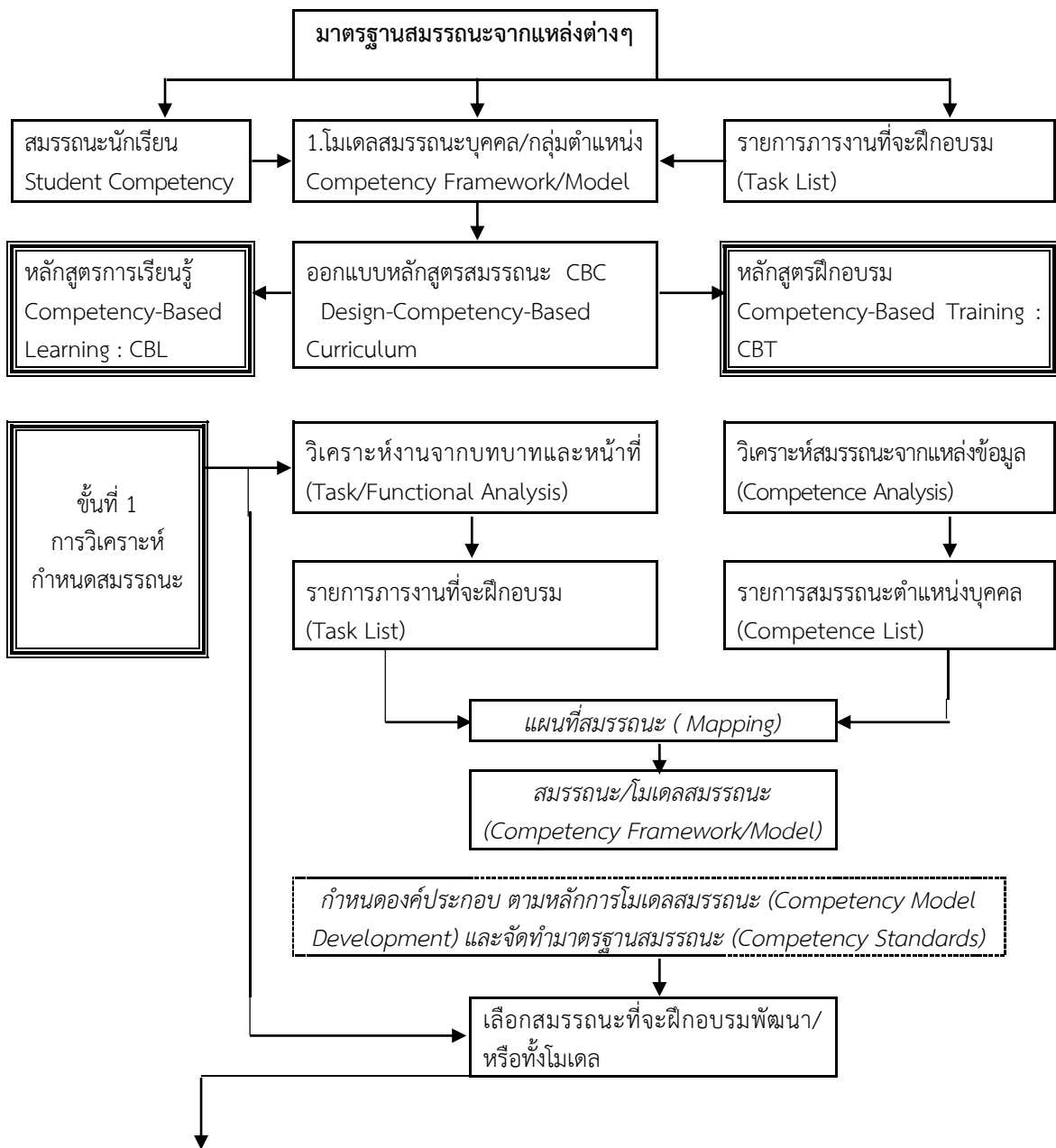

การเสนอแนวทางการจัดทำ/พัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ (CBC: Competency-Based Curriculum) กำหนดเป็น 3 ระยะ (PHASE) มี 10 ขั้นตอน หลักสูตร CBC มี 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่

ส่วนที่ 1 โปรไฟล์สมรรถนะ (Competency Profile) หมายถึง รายการสมรรถนะ (Competence) และสมรรถนะย่อย (Sub-Competency) ที่จำเป็นและต้องการนำมาพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้ หรือหลักสูตรฝึกอบรม

ส่วนที่ 2 หลักสูตร (Course Information) หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งมีองค์ประกอบหลักต่างๆ (องค์ประกอบของหลักสูตร) นำมาออกแบบหลักสูตร

ส่วนที่ 3 โมดูล (Module Information) หมายถึง ข้อมูลที่รองรับหลักสูตรสมรรถนะ หลักสูตร CBC จะประกอบด้วยส่วนที่เรียกว่า “โมดูล” หลายๆโมดูล ซึ่งต้องดำเนินการตามองค์ประกอบต่างๆ นำมาออกแบบโมดูล องค์กรควรนำสมรรถนะทั้งหมด (ตามกรอบ/โมเดลสมรรถนะ) มาทำหลักสูตรทั้งหมด พัฒนาทุกสมรรถนะ (ชัชรินทร์ ชวนวัน, 2553ก)

สมรรถนะที่เอามาต้องมีการกำหนดองค์ประกอบที่สมบูรณ์เท่านั้น (ชัชรินทร์ ชวนวัน, 2553ข)

สมรรถนะการเรียนรู้ที่ 1 ชื่อสมรรถนะ (ไทย) ภาษาหลักเพื่อการสื่อสาร (ภาษาอังกฤษ : Key Language to Communication)		
นิยาม (Definition) การใช้ภาษาหลักเพื่อการสื่อสาร คือ ความสามารถ แสดงออกและตีความแนวคิดความคิด ความรู้สึกข้อเท็จจริงและ แสดงความคิดเห็นในรูปแบบวาจาและการเขียน (การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน) และการโต้ตอบ ภาษาในวิธีที่สร้างสรรค์และ เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมอย่างเต็มรูปแบบ ทั้งด้านการศึกษา การ ฝึกอบรม การทำงาน และการพักผ่อน		
สมรรถนะย่อย/ประกอบ (Sub-Competency)	KSA	พฤติกรรมบ่งชี้ความสามารถ (Competency Behavioral Indicators)
สมรรถนะย่อยที่ 1 (sub-com-1) การสื่อสารด้วยการพูด (Speaking)	K1	รวบรวม คำศัพท์ ไวยากรณ์ ฟังก์ชันของภาษา
	K2	อธิบาย มีปฏิสัมพันธ์ ทางวาจากับผู้อื่น
	K3	ถ่ายทอด การสื่อสารในบริบทที่แตกต่างกัน
	K...	.....
	S1	พูดสื่อสาร ทางวาจา และการเขียน กับผู้อื่น
	S2	พูดสื่อสาร ได้ถูกต้องตามสถานการณ์
	S3	แยกแยะ และใช้ วิธีการพูดประเภทต่าง ๆ
	S....	.....
	A1	ตระหนัก ถึงผลกระทบของการพูดที่มีต่อผู้อื่น
	A2	จัดการ บทสนทนาที่สำคัญและสร้างสรรค์
	A3	ความใส่ใจ ในการพูดเพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น
	A....	.....
	สมรรถนะย่อยที่ 2 (sub-com-2) (.....)	K1
K2		
S1		

สมรรถนะที่เอามาจากกรอบ/โมเดล ต้อง จัดทำมาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards)

มาตรฐานสมรรถนะ

เนื่องจากสมรรถนะมีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรกความสามารถที่แสดงว่าทำได้บนฐานความต้องการในการปฏิบัติงานจริงของสภาพแวดล้อมการทำงาน และประการที่สอง ผลลัพธ์หรือผลของการปฏิบัติงาน คุณลักษณะทั้งสองนั้นอาจเรียกว่า “ทำได้และได้ผล” หรือ “ทำได้ผล” ซึ่งสามารถวัด ประเมินและกำหนดให้เป็นมาตรฐานได้ เรียกว่า มาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards)

ดังนั้นมาตรฐานสมรรถนะสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. มาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards) หมายถึงข้อกำหนดหรือเกณฑ์การปฏิบัติงานทั้งที่เป็นการปฏิบัติและเป็นผลของงาน มาตรฐานสมรรถนะนั้นคล้ายกับ มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Performance Standard) หรือ มาตรฐานการทำงาน (Working Standard)

2. ลักษณะของมาตรฐานสมรรถนะ มี 2 ลักษณะ คือ

2.1 มาตรฐานด้านการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งใดก็ตามที่คนสามารถทำได้ ไม่ใช่ความมากน้อยของความรู้หรือระยะเวลายาวนานของการเคยทำงาน

2.2 มาตรฐานด้านผลงาน เป็นความเกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน (ผลผลิตผลงาน) มากกว่า ปัจจัยป้อนที่ต้องการเพื่อทำให้บรรลุ หรือมาตรฐานด้านผลงานก็คือสิ่งใดก็ตามที่เกี่ยวกับคุณภาพ

3. ลักษณะของข้อกำหนดในมาตรฐานสมรรถนะ

3.1 เป็นข้อความที่ระบุถึงสิ่งซึ่งใคร ๆ ควรสามารถทำได้ (Statements of what someone should be able to do)

3.2 ข้อความที่ระบุวิธีที่ใช้ประเมินตัดสิน (Statements of how you would judge this)

3.3 ข้อความที่ระบุว่า เมื่อไรและที่ไหนที่จะพิสูจน์หรือแสดงความสามารถ (Statements of when and where you when expected them to demonstrated there ability)

3.4 ข้อความที่ระบุชนิดของหลักฐานที่ต้องการเพื่อให้มั่นใจว่าการปฏิบัติงานนั้นมีความคงเส้นคงวาและเป็นความสามารถที่ยั่งยืน (Statements of the type of evidence you would need to ensure that their performance is consistent and can be sustained) (คุณวุฒิวชิวิชาชีพไทย, 2554)

มาตรฐานสมรรถนะ (Competency Standards)

องค์ประกอบ (Component)	เนื้อหา (Content)
Unit Title : ชื่อหน่วยสมรรถนะ	อธิบายขอบเขตทั่วไปของสมรรถนะนั้น
Unit descriptor : คำอธิบายหน่วยสมรรถนะ	อธิบายความประสงค์ของสมรรถนะนั้น
Element of competency : องค์ประกอบของสมรรถนะ	ผลลัพธ์ที่สนับสนุนชื่อหน่วยสมรรถนะนั้นทั้งหมด
Performance criteria : เกณฑ์การปฏิบัติงาน	ข้อความแต่ละองค์ประกอบที่แสดงว่า อะไรคือสิ่งที่จะประเมินและระดับที่ต้องการของการปฏิบัติงานนั้นๆ
Range of Variable : ขอบข่าย	ขอบเขตของบริบทและเงื่อนไขภายในซึ่งงานต้องปฏิบัติ
Evidence guide : แนวทางหลักฐาน	สนับสนุนด้วยการแปลความหมายและประเมินหน่วยสมรรถนะ
1.ลักษณะเกณฑ์ของการประเมิน	1. ระบุความรู้และทักษะที่เป็นเกณฑ์/มาตรฐาน สู่ความสำเร็จที่สมบูรณ์ ของกิจกรรมในงาน มีอะไร?
2.ความรู้ ทักษะ พื้นฐานที่มีอยู่	2. ระบุความรู้ทางเทคนิคหรือเนื้อหาที่ต้องการ สำหรับการปฏิบัติกิจกรรมในงาน
3.บริบทของการประเมิน	3. หน่วยสมรรถนะอาจจะระบุว่า จะประเมินจากภายในที่ทำงานหรือใช้สถานการณ์จำลอง
4.วิธีการประเมินและแหล่งที่มา	4. ระบุ/แนะนำเกี่ยวกับประเภทการประเมินที่เหมาะสมและแหล่งที่มาของหลักฐานที่จะสามารถรวบรวมได้
5.สมรรถนะสำคัญ (Key competencies)	ระบุสมรรถนะสำคัญที่ต้องการใช้ให้เกิดความสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรมในงาน ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้
	5.1 เป็นสมรรถนะทั่วไปที่มีความสัมพันธ์กับงาน
	5.2 เป็นสมรรถนะที่มีส่วนร่วมในการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
	5.3 เป็นสมรรถนะสำคัญที่มีความชัดเจนถึงวิธีการที่สมรรถนะจะนำไปสู่มาตรฐานของงานได้
	5.4 สมรรถนะสำคัญ โดยทั่วไปจะมีระดับคุณภาพการปฏิบัติไม่เท่ากัน คือ
	ระดับ 1 เป็นสมรรถนะสำคัญที่เป็นความต้องการจำเป็นต่อการปฏิบัติงาน
	ระดับ 2 เป็นสมรรถนะสำคัญที่เป็นความต้องการจำเป็นต่อการบริหารการปฏิบัติงาน
	ระดับ 3 เป็นสมรรถนะสำคัญที่เป็นความต้องการจำเป็นต่อการประเมินและปรับปรุงการปฏิบัติงานใหม่ ๆ

สรุป ส่วนแรกที่ต้องได้มาก่อน คือ สมรรถนะ (Competence) เมื่อจัดทำมาตรฐานแล้ว จะนำไปสู่ ขั้นตอน การออกแบบหลักสูตร (Competency-Based Curriculum Design) ต่อไป

ลักษณะเครื่องมือวัดสมรรถนะแบบ Rubric (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2557, น. 47-68)

รายการ	Beginning จุดเริ่มต้น	Developing การพัฒนา	Accomplished ผลสัมฤทธิ์	Exemplary เป็นแบบอย่าง
สมรรถนะ	คำอธิบายลักษณะ การทำงานที่ระบุได้ ซึ่งสะท้อนถึง ประสิทธิภาพ ระดับเริ่มต้น	คำอธิบายลักษณะ การทำงานที่ระบุได้ ซึ่งสะท้อนถึง การพัฒนาและการ เคลื่อนไปสู่ ระดับความ เชี่ยวชาญ	คำอธิบายลักษณะ การทำงานที่ระบุได้ ซึ่งสะท้อนถึง การ ปฏิบัติที่มี ความสามารถ	คำอธิบายลักษณะ การทำงานที่ระบุได้ ซึ่งสะท้อนถึง การปฏิบัติที่มี ประสิทธิภาพ ระดับสูงสุด

บทวิเคราะห์และวิพากษ์

1. หลักสูตร CBC เป็นหลักสูตรที่พัฒนาบนฐานสมรรถนะ (ใช้สมรรถนะเป็นฐาน) ดังนั้น จึงต้องกำหนดสมรรถนะมาก่อน (บุคคลกลุ่ม/ตำแหน่งใด ย่อมมีสมรรถนะ/โมเดลสมรรถนะของตนเอง จะไปเอาสมรรถนะของกลุ่มบุคคล/ตำแหน่งอื่นมาใช้ไม่ได้...บางหน่วยงาน สร้างโมเดลสมรรถนะบุคคลมาชุดหนึ่ง แล้วนำมาใช้เป็นกรอบในการเรียนรู้/ฝึกอบรม บุคคลทั้งองค์กร ซึ่งไม่ถูกต้อง

2. หลักสูตร CBC ก็เช่นเดียวกัน สร้างหลักสูตร CBC ของกลุ่มบุคคล/ตำแหน่งใด ก็ใช้พัฒนาเฉพาะกลุ่มบุคคล/ตำแหน่งนั้น เช่น หลักสูตร CBC สำหรับนักเรียน (ชั้นไหนก็ชั้นนั้น) หลักสูตร CBC สำหรับฝึกอบรมผู้ใหญ่ (ตำแหน่งไหนก็ตำแหน่งนั้น) บางหน่วยงาน สร้างหลักสูตรพัฒนาใช้ชื่อมีคำว่าสมรรถนะ

เช่น หลักสูตรพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา...รวมหมด ปรากฏว่ามันเป็นหลักสูตรแบบ (NON CBT CURRICULUM)

3. สำหรับการสร้างรายการพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะ (Competency Behavioral Indicators) นั้น มีหลายแบบ และมีผู้ให้ข้อมูลว่า ปัจจุบันเขาใช้แบบ Rubric Scoring กันแล้ว (ดังเช่นที่นำมาใช้กัน) แต่ที่ผมนิยมใช้ Bloom's Taxonomy เขียนข้อความพฤติกรรมบ่งชี้สมรรถนะนั้น ผมมีเหตุผลที่มาจากตำราระดับโลกบอกว่า "...การนำระบบสมรรถนะมาใช้ครั้งแรกหรือใหม่นั้น องค์กรควรนำมาใช้เพื่อการพัฒนาสมรรถนะ (Develop) ของบุคคลก่อน ไม่ควรใช้เพื่อการประเมิน (Assessment) ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

3.1 คำว่า "พัฒนา" มันบอกถึงการทำให้ดีขึ้น มีความยืดหยุ่นในตัว ไม่เด็ดขาด ปรับปรุงได้ ....และที่สำคัญบุคคลจะยอมรับและยอมทำตาม มากกว่า....แนวทางการเรียนรู้ Bloom's Taxonomy ทั้ง 3 โดเมน เราคุ้นเคยและนำมาใช้กันมานานสอดคล้องกับ..แนวคิดการเรียนรู้ การพัฒนา..

3.2 คำว่า "ประเมิน" ฟังแล้วมันดูจริงจัง เด็ดขาด มันบอกถึง ต้องทำให้ได้เด็ดขาด เป็นการตัดสินที่ทำให้บุคคลรู้สึกอึดอัด กลัว ไม่ยอมรับและมีการต่อต้าน ไม่เหมาะกับการนำระบบสมรรถนะมาใช้ ในครั้งแรกๆ ..แต่การประเมินเหมาะจะใช้เมื่อบุคคลคุ้นเคยคุ้นชินและให้การยอมรับว่าการนำระบบสมรรถนะมาใช้ไม่ใช่เรื่องน่ากลัว.....และจำเป็นสำหรับขั้นตอนที่ต้องมีการประเมินเพื่อให้ได้ผลไปใช้ในระบบ HRD

ต่อมามีการนำสมรรถนะมาใช้สำหรับวิทยฐานะ กำหนดรายการสมรรถนะมาให้ต้องประเมินสมรรถนะ ในด้านการวัดคุณภาพการศึกษาที่มีการนำ Rubric มาใช้กันมาก

ส่วนแรกที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาหลักสูตรแบบ CBC คือ ต้องกำหนดสมรรถนะหรือสร้างโมเดลสมรรถนะให้ถูกต้องและดี (ตามหลักวิชา) ก่อน เพื่อให้ได้ สมรรถนะที่ดี และนำสิ่งที่ได้เข้าสู่กระบวนการ CBC ต่อไป ผลลัพธ์ที่ออกมาถ้าดีผู้พัฒนาหลักสูตรก็รับคำชมเชย จากผู้รับประโยชน์ก็คือผู้เรียนและผู้เข้ารับการพัฒนา

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา. (2563). *หลักสูตรฐานสมรรถนะ*. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2.
- คุณวุฒิวินิจฉัย. (2554). *ความหมายของสมรรถนะ*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก http://www.thaivq.org/index.php?option=com_content&view=article&id=44:joomla-security-strike-team&catid=1:latest-news&Itemid=50
- ซัชรินทร์ ชวนวัน. (2553ก). *คู่มือการพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะ: CBC Development Manual*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- ซัชรินทร์ ชวนวัน. (2553ข). *คู่มือการพัฒนาโมเดลสมรรถนะ: Competency Model Development Manual*. นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- ซัชรินทร์ ชวนวัน. (2555). *คู่มือหลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับกลางตามหลักสูตรสมรรถนะ : สป.ศช.* นครปฐม: สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2557). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

หลักพุทธธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย Buddhist principles and the resolution of Thai political conflicts

พระครูวินัยธรอริชัย สุวฑฒ (สุกพานิช) ¹

Phrakhrvinaithon Athit Suvaddho (Sookpanich)

พระครูวิรุฬห์วัชรธรรม (ศิริชัย เพ็ชรรัตน์) ²

Phrakhruiroonwatcharadham (Sirichai Petcharat)

Corresponding Author E-mail: athit.sookpanieh@gmail.com

บทคัดย่อ

จากความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่ยืดเยื้อระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวมความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสาน ต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป ดังนั้นการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสังคมไทย จึงเป็นหลักการที่จะนำไปสู่ความปองดองสมานฉันท์ทางการเมืองไทย ได้อย่างยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: การเมืองไทย, ความขัดแย้งทางการเมือง, หลักพุทธธรรม

Abstract

According to the weakness of the past, which is mainly caused by political conflicts with different ideologies. The opposition expressed by the government opposed to the country at different times causing Thai society to divide into divisions, that leads to a fierce confrontation between the state and the citizens and the public. When looking at the overall, protracted conflict that has undermined the potential for developing countries to be invaluable. Resolving Thai political conflicts must use a variety of methods or approaches as an integrated tool. Requires a method of leniency or gradual compromise. Thus, the application of Buddhist principles to resolve the political problems in Thailand, it is a principle that would lead to the aim of Thai political reconciliation with sustainable future.

Keywords: Thai politics, Political conflicts, Buddhist principles

บทนำ

ความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา มีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่ยืดเยื้อระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวม ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ นอกจากความรุนแรงจะทำให้เกิดการสูญเสียทางด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ปัญหาที่เกิดขึ้นตามมายังส่งผล

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี

กระทบไปถึงด้านการบริหารระบบของรัฐ ระบบเศรษฐกิจ เกิดความอ่อนแอในด้านสังคมวัฒนธรรมและบั่นทอนความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งล้วนเป็นเสาหลักที่สำคัญของประเทศชาติหากความขัดแย้งดังกล่าวยังคงดำรงดำเนินอยู่อย่างต่อเนื่องโดยปราศจากการคลี่คลายปัญหาที่มีอยู่เดิมและการแสวงหาทางออกที่เป็นรูปธรรมร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเป็นไปได้สูงว่าสังคมไทยจะยังมีอาจก้าวพ้นวังวนของปัญหาเดิมได้ในระยะเวลาอันใกล้นี้รวมทั้ง คงมีอาจฟื้นฟูเสถียรภาพและศักยภาพในการพัฒนาที่มีอยู่ในด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แม้ช่วงเวลาที่ผ่านมา มีความพยายามของหลายองค์กรและหลายคณะบุคคล ทั้งภาครัฐภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการศึกษาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งและเสนอแนวทางในการสร้างความปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ประสบการณ์และองค์ความรู้ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาเหล่านั้น ไม่อาจถูกนำมาสร้างความเข้าใจให้กับสังคมหรือนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมได้ ด้วยผลกระทบและความสูญเสียที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการ “สร้างความปรองดอง” ซึ่งในที่นี้หมายถึง การคลี่คลายความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงเข้ามาเกี่ยวข้อง ด้วยการถอดบทเรียน สร้างความรับรู้และความเข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบ การสำนึกผิดและการฟื้นคืนความสัมพันธ์ การหาข้อตกลงใหม่ในกฎเกณฑ์ของการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันระหว่างบุคคล กลุ่มพลังทางการเมืองและประชาชนในชาติที่มีความคิด ความเชื่อแตกต่างกันจนแบ่งกันเป็นฝักฝ่ายการหามาตรการป้องกันมิให้ความขัดแย้งขยายตัวและเกิดความรุนแรงขึ้นซ้ำอีกรวมทั้งการปฏิรูปทั้งกระบวนการทั้งต้นและกลไกของรัฐให้สามารถ รองรับการขับเคลื่อนสังคมที่อยู่ในระยะของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่การสร้างฉันทามติใหม่ ทั้งนี้ ในทางวิธีการ ต้องอาศัยการดำเนินงานแบบเป็นกระบวนการความเข้าใจในบริบทของความขัดแย้งและการนำหลักการที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา มาปรับใช้และที่สำคัญคือ ความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการหาข้อตกลงร่วมกันในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งให้เป็นไปตามครรลองของ ระบอบประชาธิปไตยและสันติวิธีซึ่งต้องการติดตามตรวจสอบให้การดำเนินการนั้นต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

เพราะฉะนั้นในการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาทางการเมืองในสังคมไทยเป็นหลักการที่จะนำไปสู่ความปรองดองสมานฉันท์ ตลอดจนนำเอาหลักพุทธธรรมมาพัฒนาให้เป็นพุทธวิธีเชิงบูรณาการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย โดยประเด็นและขอบข่ายในการศึกษา คือ วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยว่ามีลักษณะทางการเมืองแบบไหนและมีปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองอย่างไร ทั้งในอดีตและอนาคตการเมืองของไทยจะไปทิศทางไหน ซึ่งการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยใช้หลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ให้เกิดมิติใหม่ทางการเมืองไทยโดยปราศจากความขัดแย้งทางการเมืองให้ยั่งยืนสืบไป

วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

ประชาชนในสังคมไทยที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีความเจริญ มากหรือน้อยเพียงใดให้พิจารณาถึงอุปนิสัยหรือวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในสังคมนั้นๆ คือจะต้องมีลักษณะ วัฒนธรรมทางการเมือง คือประเทศไทยจากอดีตที่ผ่านมา คนไทยจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้ามากกว่าแบบมีส่วนร่วม ซึ่งทำให้เกิดผลคือการเมืองไทยถูกครอบงำด้วยข้าราชการและทหารติดต่อกันมา แต่จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในช่วงหลังปี 2500 เป็นต้นมา ทำให้เกิดคนกลุ่มใหม่ในสังคมไทย ซึ่งคนกลุ่มใหม่เป็นผู้ได้รับการศึกษาในแบบตะวันตก เป็นกลุ่มคนที่เติบโตมากับระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม มีความมั่นใจในตัวเองและติดต่อกับชาติที่เป็นประชาธิปไตยมาก ทั้งอิทธิพลจากสื่อมวลชนและสื่อสังคมออนไลน์ที่ทำให้เขาเหล่านี้ได้รับรู้รับทราบถึงความเป็นไปในโลกกว้าง ทำให้พวกเขาต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น กอปรกับการเปลี่ยนของชุมชนชนบทไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก อาชีพชาวนาถูกแปรสภาพไปเป็นผู้รับจ้างทำนาหรือเป็นผู้ประกอบการรายย่อยที่ทำนาผ่านโทรศัพท์มือถือ วัฒนธรรมทางการเมืองของชนบทได้เปลี่ยนแปลงไปตามการขยายตัวของเมืองใหญ่ การติดต่อสื่อสาร การเข้ามาทำงานในเมืองของคนจากชนบทและกลับไปรับใช้สังคมบ้านเกิด ทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองในชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น มีการสำนึกในการปกครองท้องถิ่นที่เชื่อว่าไม่มีใครรู้ปัญหาของท้องถิ่นดีกว่าคนท้องถิ่นเอง มีการรณรงค์จังหวัดจัดการตนเองกันอย่างแพร่หลายไปทั่วประเทศ(ชานาญ จันทรเรือง, 2559)

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ความเจริญของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะเกี่ยวข้องกับบุคคลและพฤติกรรมของบุคคลโดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การเคารพตัวบุคคลตลอดถึง

ระเบียบแบบแผนในแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนและการปกครองประเทศเป็นประโยชน์ต่อสังคมและวิถีชีวิตของประชาชนโดยไม่ขัดแย้งต่อความมั่นคงของชาติ

ลักษณะของการเมืองไทย

นับแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี 2475 การเมืองไทยยังไม่เป็นไปตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงสละพระราชอำนาจของพระองค์ให้แก่ประชาชน ไม่ให้ผูกขาดอยู่ในหมู่ใดคณะใดคณะหนึ่งเพราะนับแต่บัดนั้นมาถึงบัดนี้การเมืองไทยมิได้บังเกิดก่อประโยชน์สุขให้แก่ประชาชนตามพระราชประสงค์ มีการแย่งชิงอำนาจผูกขาดตลอดมา (สิริอัญญา, 2564)

การเมืองไทยวนเวียนอยู่ภายใต้ระบอบเผด็จการรัฐสภา บางช่วงก็เป็นเผด็จการเต็มรูปแบบ บางช่วงก็เป็นเผด็จการรัฐสภา และใช้อำนาจนั้นเพื่อประโยชน์ของนักการเมืองและทุนการเมือง จึงเป็นต้นเหตุแห่งวิบัติทั้งหลาย เพราะเป็นการเมืองประเภทที่ต้องอาศัยทุน ทุนที่ได้มาจากการโกงชาติฉ้อราษฎร์บังหลวงและทุนที่ได้จากการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของชาติกับทุนใหญ่แต่ ในขณะที่เดียวกันก็มีการลิดรอนเบียดบังพระราชอำนาจ แอบอ้าง และฉกฉวยใช้พระราชอำนาจในการสร้างกรมทำเชิญให้กับบ้านเมือง สิ่งทีเรียกว่าระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขแท้จริงจึงเป็นเพียงระบอบเผด็จการรัฐสภา ทีเบียดบังและลิดรอนพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ ดังนั้น จึงเป็นผลให้ประเทศไทยและประชาชนไทยตกอยู่ในสภาพยากจน ขาดแคลน ลำหหลัง กระทั่งกำลังมีหนี้สินล้นพ้นตัว ในขณะที่รัฐราชการที่ตั้งขึ้นและขยายตัวไปเพื่อตอบสนองต่อระบอบเผด็จการรัฐสภานั้นกำลังก่อเกิดภาวะอันหนักหน่วงที่ประชาชนไม่สามารถแบกรับได้อีกต่อไป

ดังนั้นการเรียกร้องแสวงหาความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นทุกหัวระแหง แม้จะมีความแตกต่างในชื่อเรียกร้องนั้น เป็นหลายประการ แต่ทิศทางใหญ่ใจความก็ได้แสดงออกซึ่งความปรารถนาของปวงชนชาวไทยอย่างชัดเจนว่าเรียกร้องต้องการให้ประเทศไทยเปลี่ยนเข้าสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยของปวงชน ที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สมดังพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และกระแสนี้กำลังขับเคลื่อนขยายตัวไปอย่างกว้างขวางในทุกหมู่ชนสารพัดวิกฤตที่เกิดขึ้นจากรบอบเผด็จการรัฐสภาปีแล้วปีเล่า ได้ก่อกรรมซ้ำเติมทุกข์ภัยให้แก่แผ่นดินเป็นอเนกประการ เมื่อถูกซ้ำเติมด้วยวิกฤตต่างๆ ในปัจจุบันทั้งวิกฤตทางการเมือง วิกฤตโรคระบาด วิกฤตเศรษฐกิจที่กำลังส่งผลให้ทุกภาคส่วนเจ๊งกันทั้งประเทศ ทำให้กระแสความเรียกร้องต้องการของประชาชนชาติไทยก่อเกิดเป็นคลื่นกระแสใหญ่ชนิดที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน ในขณะที่ระบอบเผด็จการรัฐสภาก็ยังมีอำนาจและรักษาระบอบเผด็จการนั้นไว้ต่อไป แต่ในที่สุดประชาชนก็สามารถรับรู้ได้ว่ามีการสลับปรับเปลี่ยนกันเข้ามาอย่างไร จะจับชั่วคราวชั่วพวกกันหลายๆ ครั้ง ก็ยังคงเป็นระบอบเผด็จการรัฐสภาอยู่นั่นเอง เมื่อต้นเหตุปัญหาของชาติไม่ได้รับการแก้ไขการต่อสู้เพื่อแสวงหาระบอบประชาธิปไตยของปวงชนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจึงขยายตัวไปอย่างกว้างขวาง เสียงเรียกร้องหาธรรมรัฐ นิติรัฐ ที่มีคุณธรรมและจริยธรรม ที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยามกำลังกึกก้องขึ้นในประเทศไทยชนิดที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ในระบอบการปกครองปัจจุบันนี้การเมืองในรัฐสภาแบ่งออกเป็นสองขั้วชัดเจน คือ ขั้วของพรรคร่วมรัฐบาล และขั้วของพรรคร่วมฝ่ายค้าน และเป็นที่น่าอนอนว่าภายใต้ระบอบที่เป็นอยู่นี้แม้ในขั้วเดียวกันเองก็มีความแตกแยก และมีความขัดแย้ง ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องที่สร้างความไม่สบายใจให้แก่ประชาชน การโกหกหลอกลวง การตรึงมัดมัดต่อประชาชน กระทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แม้การตั้งหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยา หรือ IO เพื่อสร้างกระแสสังคมลวงว่าประชาชนสนับสนุนขั้วนั้นขั้วนี้หรือพรรคนั้นพรรคนั้น ในที่สุดประชาชนก็จับได้ไ้ทันว่าเป็นเพียง กุศโลบายและมายาภาพลวงโลกด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้นการป่นกระแสดังกล่าวจึงไม่มีฐานะและคุณค่าความเป็นจริงในการที่จะระงับยับยั้งสถานการณ์ที่กำลังขับเคลื่อนไปสู่ญาณระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองแบบเผด็จการรัฐสภาไปสู่การเมืองในระบอบประชาธิปไตยของปวงชนที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความเด่นชัดขึ้นโดยลำดับ ประการสำคัญคือ

ประการแรก ความตื่นตัวของเยาวชนคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะผู้มีสิทธิเลือกตั้งตั้งแต่อายุ 18-25 ปี มีจำนวนกว่า 10 ล้านคน ได้แสดงออกถึงความเรียกร้องต้องการที่จะเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยเป็นพลังที่ไม่อาจมองข้ามได้ เพราะจะมีปริมาณมากขึ้นตามวันเวลาที่ผ่านไป

ประการที่สอง ความไม่หน้าเชื่อถือของระบอบเผด็จการรัฐสภามาถึงจุดต่ำสุดในทุกด้าน ทั้งความด้อยประสิทธิภาพ ความลำหหลัง การประพฤติปฏิบัติที่ไม่ชอบ การโกงชาติฉ้อราษฎร์บังหลวง การย่ำยีกฎหมาย หรือการใช้

กฎหมายแบบศรีธนญชัย และความยากจนขั้นแค้นแสนเข็ญที่ขยายตัวไปทั่วประเทศ แม้กระทั่งประเทศชาติก็กำลังตกอยู่ในสภาพหนี้สินล้นพ้นตัว

ประการที่สาม ผลการสำรวจความนิยมของประชาชนในภาคอีสานซึ่งเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางการเมืองที่สำคัญที่สุด ปรากฏว่าความนิยมของพรรคการเมืองและนักการเมืองชั่วคราวกันข้ามกับรัฐบาลได้รับความนิยมกว่า 70% ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทั่วประเทศ

ประการที่สี่ ผลการบริจาคเงินแก่พรรคการเมืองจากการเสียภาษีอากรของประชาชนปรากฏว่า มีการบริจาครายเล็กรายน้อยตั้งแต่รายละ 100-1,000 บาทหลายแสนราย โดยผลรวมปรากฏว่าเป็นการบริจาคให้แก่พรรคการเมืองชั่วคราวกันข้ามกับรัฐบาล

ประการที่ห้า ความบอบช้ำและความพินาศย่อยยับจากการแก้ปัญหาโคบี้าที่ทำให้ทุกภาคส่วนเจ๊งกันทั้งประเทศ แม้ยังไม่มีผลสำรวจว่าผู้ประสบชะตากรรมเหล่านั้นจะสนับสนุนชั่วคราว คำตอบก็มีอยู่ในตัวแล้วทั้งห้าประการนี้จะเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยในระยะไม่ไกลจากนี้

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การเมืองเป็นกิจกรรมและกระบวนการที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองโดยมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมบรรลุถึงข้อตกลงทางผลประโยชน์ร่วมกันนั่นก็คือ เป้าหมายในการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าร่วมกันในสังคม ซึ่งเป็นมิติหนึ่งของพฤติกรรมความสัมพันธ์หรือสถาบันของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม การใช้อิทธิพล การใช้อำนาจทางการเมืองและอำนาจหน้าที่ภายในระบบการเมืองซึ่งได้มาจากการมีสิทธิเสรีภาพในระบอบแบบประชาธิปไตยและจัดตั้งรัฐบาลแบบเสียงข้างมากและบริหารประเทศด้วยความโปร่งใสปราศจากการทุจริต

ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย

ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทยมีสาเหตุสำคัญจากความขัดแย้ง คือ การแบ่งขั้วแยกขั้วทางการเมืองเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทยตลอดช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จนอาจเรียกได้ว่าเป็น “ทศวรรษแห่งความขัดแย้งทางการเมือง” และส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของประเทศ (พงศศักดิ์ เหลืองอร่าม, 2560)

ที่ผ่านมา ความขัดแย้งทางการเมืองในไทยมีหลายระดับ เช่น การแสดงออกผ่านการถกเถียงในระบบรัฐสภา ตามครรลองประชาธิปไตย การไม่ลงรอยกันระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ นอกกรัฐสภา จนนำไปสู่การชุมนุมทางการเมือง และลุกลามเป็นการก่อความไม่สงบ การใช้มาตรการปราบปรามโดยรัฐ และความรุนแรงทางการเมือง รวมถึงการรัฐประหาร “ที่สำคัญ คือ ความไร้เสถียรภาพทางการเมืองของไทยที่ส่งผลอย่างไรและมากน้อยเพียงใดต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจ” ความขัดแย้งทางการเมืองกับผลกระทบทางเศรษฐกิจจากปัญหาความไร้เสถียรภาพทางการเมืองเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจทางวิชาการมาโดยตลอด การศึกษาในกรณีของต่างประเทศมักแสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงลบของความไร้เสถียรภาพทางการเมืองต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาวทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์งานศึกษาเรื่องนี้ในระยะแรกให้ความสำคัญกับปัญหาในเชิงสถาบัน ซึ่งส่งผลผ่านประสิทธิภาพของการกำหนดนโยบาย กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย การลดแรงจูงใจของการลงทุนโดยเฉพาะโครงการระยะยาวที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ความขัดแย้งทางการเมืองจึงถูกมองเป็นปัจจัยเชิงสถาบันอย่างหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบระยะยาวต่อศักยภาพการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเกี่ยวเนื่องกับความไม่แน่นอนทางการเมืองใน 5 ด้าน คือ

1. ขว้ความขัดแย้งจากการชุมนุมของกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมือง
2. ขว้การใช้มาตรการของรัฐในการดูแลหรือยับยั้งปัญหาความขัดแย้งที่อาจทวีความรุนแรงขึ้น เช่น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน การออกกฎอัยการศึก เป็นต้น
3. ขว้การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย เช่น การยุบสภา การเลือกตั้ง เป็นต้น
4. ขว้การรัฐประหาร
5. ขว้การเปลี่ยนแปลงระบบและโครงสร้างทางการเมือง เช่น การแก้ไขรัฐธรรมนูญ การปฏิรูปการเมือง เป็นต้น

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทยมีสาเหตุสำคัญจากความขัดแย้งเรื่องการเรียกร้องซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคตลอดถึงความ เป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงของสังคมการเมืองไทย เพราะฉะนั้นเมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองจึงส่งผลให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคมและระบบการ

เมืองไทยดูด้อยลงและยังเป็นมีความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและสังคมเศรษฐกิจยังรากลึกในระบบสังคม การเมืองไทยมากยิ่งขึ้น

อนาคตของการเมืองไทย

แม้ว่ารัฐบาลจะได้รับการสนับสนุนจากพรรคหลักและพรรคร่วมรัฐบาล จากการเสนอพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ และตัว พ.ร.บ.งบประมาณ และการกู้เงินในรอบที่สอง พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยา และฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ที่ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2563 แต่ก็ไม่ได้เป็นหลักประกันว่าอนาคตของรัฐบาลและอนาคตของการเมืองไทยจะสดใสโดยทั่วไปในโลก เมื่อประเทศต่างๆ เผชิญกับภัยพิบัติโควิด แต่แต่ละประเทศจะเจอกับภาวะ “ทวิวิกฤต” หรือวิกฤตซ้อนกันสองด้าน นั่นคือ วิกฤตทางด้านสุขภาพ และวิกฤตด้านเศรษฐกิจแต่ในประเทศไทยสิ่งที่เผชิญอยู่กลายเป็นวิกฤตทั้งสามทาง นั่นก็คือ วิกฤตด้านสุขภาพ วิกฤตด้านเศรษฐกิจ และวิกฤตด้านการเมืองหลายคนอาจจะเชื่อ หรือถูกทำให้เชื่อว่าภัยพิบัติโควิดเป็นปัญหาเรื่องสุขภาพที่เราโชคไม่ดี เมื่อเราไปติดตามเราจึงเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ และรัฐบาลได้ทำงานเต็มที่แล้ว ซึ่งจะพบว่าการระบาดของโควิดเข้าสู่ประเทศไทยเกิดจากรูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เฉพาะเจาะจงลงไป นั่นคือการเชื่อมโยงไทยกับพื้นที่แหล่งกำเนิดไวรัสในจีนผ่านการท่องเที่ยวที่ความล่าช้าในการตัดสินใจในการออกมาตรการในการปิดประเทศและจัดการกับโรคระบาดโดยรัฐนั้นส่วนหนึ่งก็มาจากการเชื่อมโยงกับประเด็นของความอยู่รอดทางเศรษฐกิจมาตั้งแต่ต้น เมื่อการค้นพบการเข้ามาของเชื้อจากต่างประเทศกลายเป็นเรื่องของการแพร่ระบาดภายในประเทศ เราจะยิ่งพบว่าปัจจัยทางด้านความไร้ประสิทธิภาพของรัฐต่างหากที่ทำให้การจัดการการแพร่ระบาดประสบปัญหา และการแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่บรรลุผล ตั้งแต่ระลอกหนึ่งที่น่าสนใจมาวย ระลอกสองที่การบริหารจัดการชายแดน แรงงานข้ามชาติ และบ่อนพนัน และระลอกสาม คือ การจัดการสถานบันเทิง โดยสถานการณ์ปัจจุบันที่เลยมาจจนถึงเรื่องของความท้าทายในการบริหารจัดการชุมชน ตลาด และคุก รวมทั้งการบริหารจัดการวัคซีนว่ามีไหม ลงทะเบียนอย่างไร ฉีดเมื่อไหร่ ใครได้ก่อนหลังและ ในกรณีของประเทศไทยซึ่งไม่สามารถแยกแยะเรื่องของสุขภาพ เศรษฐกิจ และการเมือง-การบริหารของประเทศออกจากกันได้ หมายถึง การอ้างไม่ได้ว่าทุกอย่าง “เริ่มต้น” จากเชื้อไวรัส ซึ่งก่อนไวรัสจะเข้ามานั้นภาวะเศรษฐกิจเข้าสู่ช่วงของภาวะถดถอยมาพักใหญ่ โดยเฉพาะเรื่องของการท่องเที่ยวและนั่นเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัดสินใจยุติการเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาทำอย่างล่าช้าที่จะละลายไม่ได้อีกประการหนึ่งก็คือ สภาพการบริหารจัดการของรัฐบาลไทยที่มีต่อสถานการณ์โควิดได้พิสูจน์แล้วว่ายุ่งเหยิงวุ่นวาย เพราะเชื่อว่าการรวมศูนย์อำนาจที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับโครงสร้างเดิมที่มีอยู่นั้นยิ่งสร้างปัญหามากขึ้น

ความยุ่งเหยิงวุ่นวายของทุกเรื่องราวที่ได้กล่าวมานี้ การเมืองในประเทศนี้ที่ไร้ทั้งเสียงของฝ่ายสนับสนุน และโครงสร้างอำนาจของระบอบนี้จะยังอยู่ไปได้อีกนานแค่ไหนโดยหลักการ ตามอายุสภาผู้แทนราษฎรชุดปัจจุบันนั้นเริ่มเมื่อมีนาคม 2562 จะสิ้นสุดลงประมาณมีนาคม 2566 หรือไม่เกินมิถุนายน 2566 ถ้านับจากการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ซึ่งหมายความว่าเหลืออีกไม่ถึงสองปีที่รัฐบาลชุดนี้จะอยู่ในอำนาจซึ่งต่างจากการทำความเข้าใจว่าการอยู่ในอำนาจอีกไม่นาน เพราะนั่นต้องนับเรื่องของการคงอยู่ของ ส.ว. ที่ยังสามารถเลือกนายกรัฐมนตรี ที่ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงได้ และโครงสร้างรัฐธรรมนูญที่ยังคงโครงสร้างอำนาจทางการเมืองแบบที่เป็นอยู่การกลับไปใช้ระบบการเลือกตั้งแบบเดิมที่พรรคใหญ่ได้เปรียบอีกครั้งก็ไม่มีทางเลือกอะไร ทั้งนี้คือเหตุผลที่เคยให้ในการล้มระบบการเลือกตั้งแบบเดิมนั้นเป็นอย่างไร หรือว่านอกเหนือจากการสร้างระบบที่จำกัดศัตรูทางการเมืองที่จัดการไม่ได้ผ่านระบบเลือกตั้งมาตั้งแต่รัฐธรรมนูญ 2540 ซึ่งระบบฝ่ายบริหารและพรรคการเมืองที่อยู่นอกสภาใช้รูปแบบในการชี้แจง คือ (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2564)

หนึ่ง คือ วุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งที่เลือกนายกรัฐมนตรีได้

สอง คือ ระบบเลือกตั้งที่พรรคประชาชนนิยมจะกลับมาได้ トラบใดที่ครองอำนาจรัฐและงบประมาณ ไม่นับว่าสมาชิกจำนวนไม่น้อยก็มาจากพรรคเก่าที่อยู่คนละฟากนั้นแหละ

สาม คือ องค์กรอิสระที่เลือกมากับมือ

เพราะฉะนั้นจะพิจารณาได้ว่า พรรคการเมืองบางพรรค ซึ่งร่วมรัฐบาลจะได้เปรียบจากระบบบัตรใบเดียว เพราะเป็นพรรคที่ได้คะแนนสม่ำเสมอในเขตต่างๆ นั่นหมายความว่าระบบใบเดียวทำให้การต่อสู้ในการเลือกตั้งระดับเขตเข้มข้น แต่การเลือกตั้งแบบบัตรสองใบทำให้ความนิยมของพรรคจากส่วนกลางได้รับความนิยมมากกว่า ฝ่ายรัฐบาล

อาจจะเชื่อว่าการเปลี่ยนความนิยมในระดับชาติ แม้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา จะไม่ได้รับความนิยมถล่มทลาย แต่เมื่อมีหลายพรรคเข้า คະแนงจะถูกแบ่งกันเอง ทั้งฝ่ายค้านซึ่งสามพรรคหลักคือ เพื่อไทย ก้าวไกล และเสรีรวมไทย ก็มีความโดดเด่นในตัวเอง จึงอาจจะแย่งคะแนกัน ขณะที่ฝ่ายพลังประชารัฐและตัว พล.อ.ประยุทธ์ เองอาจไม่ต้องไปแย่งกับใคร และทำให้ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา สามารถเข้ามามีบทบาทในการหาเสียงได้ชัดเจนในฐานะเป็นตัวเลือกของพรรคพลังประชารัฐในภาพรวมซึ่งตัวแปรสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องของขบวนการนักศึกษาและคนรุ่นใหม่ ซึ่งสถานการณ์โควิดยังทำให้การรวมตัวนอกอินเทอร์เน็ตยังไม่ถนัด กอปรกับช่วงนี้ก็ยังปิดเทอมอยู่ในระดับมหาวิทยาลัย และแกนนำเก่าก็ยังคงติดพันเรื่องของคดีความอยู่มาก แต่ที่สำคัญกว่านั้นก็คือนโยบายการเคลื่อนไหวในช่วงนี้ยังไม่ชัดเจนว่าจัดลำดับความสำคัญระหว่างเป้าหมายการต่อสู้โค่นล้ม กับการแสวงหาพันธมิตรเพิ่มเติมในการต่อสู้ได้มากน้อยแค่ไหน ไม่เช่นนั้น การต่อสู้จะมีลักษณะเผชิญหน้าและขยับเขยื้อนตัวไปจากสถานะเผชิญหน้าไม่ได้โดยสถานการณ์ทุกอย่างทางการเมืองมีลักษณะของการติดล็อก-ติดหล่ม หากทางออกไม่ได้ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจไม่ถูกกดดันอย่างจริงจัง トラบไต่ที่ร้ายใหญ่ไม่ส่งเสียง และยังไม่ไหว และยังยืนข้างรัฐบาล หรือยังสมประโยชน์กันอยู่รัฐบาลใช้การพูดความจริงครั้งเดียวและฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลโจมตีฝ่ายตรงข้ามเพื่อกลบกระแสวิพากษ์วิจารณ์ การปรับเปลี่ยนนโยบายเป็นการล้มลูกคลุกโคลน (ไม่ใช่แค่กลานคือล่าช้า) ไปเรื่อยๆ ผู้รับผิดชอบพูดไม่ตรงกันสักฝ่ายขณะที่โครงสร้างทางกฎหมายและการเมืองเปลี่ยนแปลงได้ยาก แลไม่มีสัญญาณจากฝ่ายความมั่นคงว่าเสียประโยชน์อะไรจากสถานะที่เป็นอยู่ที่เหลือคือนั่งเฉยแต่อุบัติเหตุทางการเมือง หรือความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างฉับพลันทันที (พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2564)

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การรวมศูนย์อำนาจในแง่ของการตัดสินใจสั่งการในสภาวะวิกฤตนั้นเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ ซึ่งปฏิบัติได้ในบางเงื่อนไขการบริหารประเทศที่มีสถานการณ์ต่างๆ เข้ามาเป็นที่พิสูจน์ให้ทราบว่รัฐบาลมีโครงสร้างในการบริหารจัดการประเทศดีมากน้อยแค่ไหน ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดซึ่งศักยภาพของผู้นำที่จะพาประเทศข้ามพ้นจากสถานการณ์วิกฤตในครั้งนี้

หลักพุทธธรรมกับการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย

หลักพุทธธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งของการเมืองไทยในแง่ขัดแย้งเชิงคุณค่าั้นในอัครคัมภีร์ธรรมปิฎก นิกาย ปาฎิการวรรค (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 11/125-131/92 - 96.) พระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึง ทฤษฎี กำเนิดอำนาจรัฐในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) อันเป็นรากฐานทางปรัชญาของ แนวคิดประชาธิปไตยทางตะวันตก แต่มีนัยที่ ลึกกว่าอีกชั้นคือ พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่า “สิทธิเสรีภาพ” ของมนุษย์ที่มีอยู่ในภาวะ 6 ธรรมชาตินั้นก็ด้วยการที่ผู้คนมี “ความพอเพียง” ในการบริโภคแต่เมื่อผู้คนในสังคมเกิดความ “ไม่พอเพียง” ขึ้นมาและกักตุนสะสมผลผลิตส่วนเกินความพอเพียงในการ บริโภคเพิ่มมากขึ้นๆ จึงเป็นสาเหตุนำไปสู่ความขาดแคลนและการเกิดกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สิน สุดท้ายก็นำไปสู่การละเมิดสิทธิ์ และความจำเป็นต้องสถาปนาอำนาจรัฐขึ้นมา “ลิดรอนจำกัดสิทธิเสรีภาพ” ของมนุษย์ เพื่อเป็นเครื่องช่วยคุ้มครองสิทธิของผู้คนในสังคมไม่ให้ถูกละเมิดภายใต้หลักการ “ยอมสละ สิทธิส่วนน้อยเพื่อรักษาสิทธิส่วนใหญ่”

ฉะนั้นถ้าผู้คนเข้าถึง “ความพอเพียง ตามพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง” ของในหลวงพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ซึ่งเป็นการทำให้ลดความต้องการของคนได้ หมายถึงการเบียดเบียนกันในทางสังคมก็ย่อมจะ ลดลงซึ่งจะส่งผลทำให้รัฐไม่มีเหตุผลข้ออ้างที่จะไป ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของผู้คนได้อีกอีก เช่น เมื่อมีปัญหาอาชญากรรม ปัญหาเหล่านั้ก็ลดน้อยลง รัฐบาลก็มีเงินเหลือในการบริหารจัดการประเทศ จากที่เคยใช้เพื่อปราบปรามปัญหาอาชญากรรมต่างๆ มาทำโครงการเพิ่มสิทธิภาพและประโยชน์อื่นๆ ให้กับประชาชนได้มากขึ้น ซึ่งเท่ากับช่วยให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิเสรีภาพ ตามหลักประชาธิปไตยได้โดยปริยาย (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, 2550) เป็นต้นว่า

หลักคุณธรรม 4 ประการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้พระราชทานให้กับพสกนิกรชาวไทยเนื่องในวโรกาสที่มีความสำคัญยิ่งของบ้านเมือง ในพระราชพิธีเฉลิมฉลองการครองสิริราชสมบัติ 60 ปี เมื่อ วันที่ 9 มิถุนายน 2549 (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2550) ท่ามกลางวิกฤติปัญหา ความขัดแย้งของบ้านเมืองขณะนั้น จะต้องมีความหมายสำคัญต่อการแก้ปัญหาความ ขัดแย้งแตกแยกในบ้านเมืองแฝงอยู่ โดยเมื่อ ศึกษาถึงลงไปถึงแนวคิดพื้นฐานของคุณธรรม 4 ประการ มาจากหลักสาราณียธรรม 6 ในพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 11/234/321-322) ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการสร้างความรักความ สามัคคีในแต่ละหมู่ชน และสามารถจะนำหลักธรรมอื่น ๆ มา

ช่วยขยายวิธีปฏิบัติตาม หลักคุณธรรม 4 ประการนี้ได้แบบมาบูรณาการในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทย กล่าวคือ

1. การที่ทุกคน คิด - พุด - ทำ ด้วยความเมตตา มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่ 1,2,3 ได้แก่ “เมตตา กายกรรม เมตตา วาจกรรม เมตตา โนกรรม” โดยสามารถจะ อาศัยหลักพรหมวิหาร 4 อันคือ “เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา”(พระไตรปิฎกภาษาไทย, 10/327/256) มาช่วยขยายวิธี ประพฤติปฏิบัติตามหลักคุณธรรมข้อที่ 1 นี้ได้

2. การที่แต่ละคนช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานงานประสาน ประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่สี่ได้แก่ “สาธารณโภคี” คือ การมีสิ่งที่จะเป็นเครื่อง ประสานผลประโยชน์ร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยอาศัยหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่ง ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานตตดา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 21/32/51) มาช่วยในการสร้างวิธีปฏิบัติตามหลักคุณธรรมข้อที่ 2 นี้ได้

3. การที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริตในกฎ กติกา และในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมกัน สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่ห้าได้แก่ “ศีลสามัญญตา” อันคือการที่ต่างคน ต่างประพฤติปฏิบัติตามกฎกติกา หรือระเบียบ แบบแผนตามที่ตกลงกันไว้ในสังคมนั้นๆ โดยสามารถจะอาศัยหลักขราวาสธรรม 4 ได้แก่ “สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ”(พระไตรปิฎกภาษาไทย, 15/246/354) มาช่วยขยายวิธีปฏิบัติในคุณธรรมข้อที่ 3 นี้ได้

4. การที่ต่างคนต่างพยายามทำความเข้าใจของตนเองให้ถูกต้องเที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล สอดคล้องตรงกับหลักสาราณียธรรมข้อที่หก ได้แก่ “ทวิญญูสามัญญตา” โดยสามารถจะอาศัยหลักอภิธานียธรรม 7 ประการ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 10/134/66-68) มาช่วยขยายแนวทางปฏิบัติตามคุณธรรม 4 นี้ได้

ดังนั้นคุณธรรม 4 ประการในลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ (learning process) สี่ขั้นหรือเป็น “กระบวนการธรรม” ชุดหนึ่ง คล้ายคลึงกับหลักบริหารจัดการที่มีการสอนกันอย่างเป็น “ศาสตร์” ในสถาบันการศึกษาทุกวันนี้ โดยเรียกเป็นตัวย่อเพื่อให้จดจำได้ง่ายขึ้นเหมือนอักษรย่อของ “ตัวแบบ” ในทฤษฎีบริหารองค์กร สมัยใหม่ว่า “FFIT” (Fraternity - FamilisteryImplementation - Transformation) ได้แก่

1. “F1” หรือ “Fraternity” หมายถึงการสร้างบรรยากาศของสังคมแห่ง มิตรไมตรีจิต มีความรักความเมตตาต่อกัน มี ความรู้สึกเป็นพี่น้องร่วมสังคมนั้นตามหลักคุณธรรมข้อที่หนึ่ง เพราะเมื่อผู้คนมาอยู่ ร่วมกันเป็นหน่วยสังคมนั้น ความขัดแย้งอันเกิด จากวิธีคิดที่แตกต่างกันก็ย่อมเกิดขึ้นได้เป็นธรรมดา ฉะนั้นการเสริมสร้างให้ผู้คนเกิด ความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อกัน เห็นคุณค่าของกันและกันมีมิตรไมตรีจิตต่อกัน ฯลฯ จึงเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ต้องเสริมสร้างให้เกิดขึ้นก่อน โดยอาศัยวิธีที่เหมาะสมกับแต่ละวัฒนธรรมและ เงื่อนไขของแต่ละสภาพสังคมนั้นๆ มาช่วยสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนแรกนี้

2. “F2” หรือ “Familistery” หมายถึงการค้นหาสิ่งที่เป็น “เป้าหมายร่วม” ที่จะนำมาใช้เป็นเครื่อง ประสานงานประสาน ประโยชน์ของทุกคนเข้าด้วยกัน เหมือนคนที่ อาศัยในบ้านหลังเดียวกันที่ต้องช่วยกันดูแลบ้านให้ ปลอดภัยน่าอยู่ ตามหลักคุณธรรมข้อ ที่สอง เมื่อสร้างเงื่อนไขบรรยากาศของการพูดคุยกันด้วยมิตรไมตรีจิตแล้ว ขั้นตอน ที่สอง จะต้องแสวงหาสิ่งที่เป็น “จุดหมายร่วม” ที่ สามารถครอบคลุม “จุดหมายย่อย” ของทุกคนที่ยังอาจมีความเห็น บางอย่างไม่ตรงกัน เพื่อให้เป็น “จุดรวมความคิด” (focal point) ที่นำไปสู่การประสานงานประสานประโยชน์ ของผู้คน ทุกฝ่าย (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2546)

3. “I” หรือ “Implementation” หมายถึงการทำให้เกิดผลขึ้นมาด้วยการสร้าง กฎกติกาของการประพฤติ ปฏิบัติและลงมือ ปฏิบัติในระเบียบแบบแผนนั้นๆ ตามหลัก คุณธรรมข้อที่สาม โดยเมื่อกำหนดเป้าหมาย ร่วมที่เป็นจุด ประสานงานประสานประโยชน์ ของทุกฝ่ายตลอดจนแนวทางหลักที่จะนำไปสู่เป้าหมายร่วมได้แล้ว ขั้นตอนที่สาม จะต้อง ปรึกษาหารือเพื่อพิจารณาลงลึกใน รายละเอียดของวิธีการปฏิบัติ แล้วกำหนดเป็นกฎกติกา ระเบียบแบบแผน หรือข้อ วัตร ปฏิบัติที่จะให้ผู้คนในองค์กรหรือหน่วยสังคมนั้นๆ ต่างคนต่างลงมือประพฤติปฏิบัติด้วยความเสมอมาต่อไป

4. “T” หรือ “Transformation” หมายถึงการปรับเปลี่ยนความคิดจิตใจให้ลง รอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญ ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติที่เห็นตรงกันนั้นๆ ตามหลัก คุณธรรมข้อที่สี่ โดยเมื่อมีการกำหนดกฎ กติกาหรือระเบียบ แบบแผนต่างๆ ให้ผู้คนใน องค์กรหรือหน่วยสังคมนั้นๆ ยึดถือปฏิบัติ ร่วมกันแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายจะต้องสร้าง “พื้นที่ ทางสังคม” ของการประชุมปรึกษาหารือ หรือพบปะพูดคุยเพื่อติดตามประเมินผลการ ประพฤติปฏิบัติของคนในองค์กร หรือสังคมนั้นๆ อันจะเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับวิธีคิดของผู้คนที่เคยมีความคิดเห็นแตกต่างกันเพื่อให้ “ลงรอยเดียวกัน” ใน ทิศทางที่เจริญงอกงามที่ เห็นตรงกันยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไป

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมมีส่วนความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของไทยซึ่งพระพุทธเจ้าทรงกล่าวถึง ทฤษฎี และกำเนิดอำนาจรัฐในลักษณะที่คล้ายคลึงกับ ทฤษฎีสัญญาประชาคมอันเป็นรากฐานทางปรัชญาของแนวคิดประชาธิปไตยทางตะวันตก แต่มีนัยที่ลึกกว่าอีกขั้นคือ พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นว่าถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในภาวะ 6 นั้นก็ด้วยการที่ผู้คนทั้งหลายต้องมีความพอเพียง ดังนั้นปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยเกิดขึ้นเพราะการที่ทุกคนไม่รู้จักในการพอมิ พอเพียง และพอประมาณ ด้วยเหตุนี้หลักพุทธธรรมจึงเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการขจัดความขัดแย้งทางการเมืองไปได้ซึ่งเป็นผลให้ทุกคนในสังคมอยู่ร่วมกันแบบสามัคคีธรรมโดยมีสันติสุขตลอดไป

บทสรุป

จากความอ่อนแอของประเทศที่ผ่านมา ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางการเมืองที่มีอุดมการณ์แตกต่างกัน จึงแสดงออกโดยการต่อต้าน คัดค้านรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา ทำให้สังคมไทยไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่าย เกิดความไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน จนนำไปสู่การเผชิญหน้าที่รุนแรงระหว่างรัฐกับประชาชนและประชาชนกับประชาชน หากมองในภาพรวม ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อดังกล่าวได้บั่นทอนศักยภาพในการพัฒนาประเทศไปอย่างประเมินค่ามิได้ การแก้ไขความขัดแย้งทางการเมืองไทย จะต้องอาศัยวิธีการหรือแนวทางที่หลากหลายมาเป็นเครื่องมือผสมผสานต้องใช้วิธีการผ่อนปรนเข้าหากันหรือการประนีประนอมค่อยเป็นค่อยไป

ฉะนั้นการใช้หลักพุทธธรรมมาแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไทยจึงเป็นกระบวนการและเครื่องมือที่ทำให้ความรุนแรงทางการเมืองไทยนั้นดูว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดเพราะหลักพุทธธรรมเป็นหลักที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันภายใต้ความสามัคคีโดยปราศจากความขัดแย้งเพื่อสำเร็จประโยชน์ต่อประชาชนอย่างยั่งยืนและดำรงยึดถือไว้ซึ่งความถูกต้องและเป็นธรรมอย่างต่อเนื่องสืบไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.(2550). *จดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชเนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี พุทธศักราช 2549*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ. (2550). *ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พุทธศักราช 2493 - 2549 เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: เกรย์แมทเทอร์.
- ชำนาญ จันทร์เรือง. (2559). *วัฒนธรรมทางการเมืองของไทย*. สืบค้น 9 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/112623>
- พงศ์ศักดิ์ เหลืองอร่าม. (2560). *ความขัดแย้งทางการเมืองไทย*. สืบค้น 1 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://www.the101.world/measuring-political-conflict>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *สายความขัดแย้งในนิคคาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมมิก.
- พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์. (2564). *อนาคตของการเมืองไทย*. สืบค้น 15 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_2775493
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สิริ อัญญา. (2564). *ระยะเปลี่ยนผ่านการเมืองไทย*. สืบค้น 3 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/49352>

วัด: รมณีสถานในสมัยพุทธกาล

Temple: The Place of Worship in the Buddha's Lifetime

พระมหาธณัชพงษ์ สุพรหมปญโญ¹

Phramaha Thanatpong Suphrammapunyo

พระครูพิพิธสุตาทธ (บุญช่วย คูใจ)²

Phrakru Pipitsuttatorn (Boonchuay Doojai)

Corresponding Author E-mail: thanatpong.kit@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง วัด: รมณีสถานในสมัยพุทธกาล เพื่อศึกษาความหมาย ลักษณะ วัตถุประสงค์ของการสร้างวัด และหลักสัปปายะ 7 กับเสริมสร้างวัดให้เป็นรมณีสถาน คำว่า วัด เป็นคำปัจจุบันที่ใช้เรียกสถานที่จำพรรษาประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์ แต่ในสมัยพุทธกาลนิยมเรียกวัดว่า อาราม หมายถึง สถานที่อันเป็นที่มาอินดี วัดในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นสวนร่มรื่น เต็มไปด้วยหมู่แมกไม้ มีน้ำใสไหลเย็น เป็นสถานที่สงบสงัด ไม่พลุกพล่านจอแจ สะดวกต่อการเดินทาง ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านมากนัก พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สร้างวัดเพื่อเป็นที่อาศัยและเป็นสถานที่บำเพ็ญเพียรภาวนา วัดจึงมีสภาพที่ร่มรื่นเป็นรมณีสถานเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร นอกจากนี้จะประกอบด้วยสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์แล้ว สิ่งเสริมสร้างวัดให้เป็นรมณีสถานที่สำคัญ ก็คือหลักของสัปปายะ 7 ประการ ได้แก่ 1) อาวาสสัปปายะ คือ ถิ่นที่อยู่เหมาะสม 2) โคจรสัปปายะ คือ สถานที่สะดวกต่อการเดินทาง 3) ภัสสสัปปายะ คือ มีการพูดคุยแต่เรื่องที่เป็นสาระนัยธรรม 4) บุคคลสัปปายะ คือ มีบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำ 5) โภชนสัปปายะ คือ มีอาหารเหมาะสม 6) อุตสัปปายะ คือ มีดินฟ้าอากาศสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม 7) อิริยาปถสัปปายะ คือ มีอิริยาบถที่เหมาะสม ผลที่เกิดจากความสัปปายะทั้ง 7 ประการ ทำให้วัดเป็นรมณีสถาน เหมาะแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมเพื่อขัดเกลาจิตใจ วัดจึงเป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนที่ต้องการจะแสวงหาทางพ้นทุกข์ที่สำคัญในสมัยพุทธกาล

คำสำคัญ: วัด, รมณีสถาน, พุทธกาล

Abstract

An article entitled 'Temple: The Place of Worship in the Buddha's Lifetime' aimed to study the meaning, nature, purpose of temple building and sappaya 7 principles and strengthen the temple into Place of Worship. The temple in the Buddhist era is a shady garden filled with trees. There is clear, cold water, a peaceful place, but crowded. It is not too far from the village. Buddha allowed the temple to be built as a place to live and meditation prayer. The temple is therefore a shady condition that is a great place to pay asceticism. In addition to consisting of a rich natural environment, it is also a good place to be. What strengthened the temple as an important place was the seven main principles of Sappaya, *Àvāsa-sappāya*: suitable abode, *Gocara-sappāya*: suitable resort, *Bhassa-sappāya*: suitable speech, *Puggala-sappāya*: suitable person, *Bhojana-sappāya*: suitable food, *Utu-sappāya*: suitable climate and *Iriyāpatha-sappāya*: suitable posture. The result of *Sappāya* in seven aspects makes the temple to remain a holy place and suitable for Dhamma practices to refine the mind. In the Buddha's

¹ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

² หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

lifetime, therefore, the temples were the center of the Buddhist propagation and the center of people's mind who wanted to seek the path to eliminate sufferings.

Keywords: Temple, Place of worship, Buddha's lifetime

บทนำ

หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศพระศาสนาไปทั่วดินแดนชมพูทวีปแล้ว ทำให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ตั้งแต่พระราชามหากษัตริย์ คหบดี พ่อค้า ประชาชน เกิดความเลื่อมใสศรัทธา สร้างวัดถวายเป็นจำนวนมาก เพื่อให้เป็นที่ประทับอยู่ของพระพุทธเจ้าและเหล่าพระสงฆ์ วัดจึงมีความสำคัญคือเป็นทั้งสถานที่พักผ่อน แสวงธรรม ประชุมสงฆ์ บัญญัติพระวินัย สั่งสอน และเผยแผ่พระธรรมคำสอน วัดที่ถูกสร้างขึ้นในระยะแรกนั้นมักจะตั้งอยู่ในสวนหรืออุทยานที่ร่มรื่นรายล้อมไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ซึ่งเป็นสถานที่สงบสงัด ไม่ห่างไกลจากชุมชนมากนัก เพื่อไม่ให้เกิดความลำบากในเรื่องภิกษาจารและการเผยแผ่พระธรรมคำสอน ดังที่พระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ผู้ปรารถนาจะสร้างวัดแห่งแรกถวาย ทรงความดำริ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราช, เล่ม 4 ข้อ 59, น. 71) ว่า “อุทยานเวฬุวันของเรานี้ไม่ไกลและไม่ใกล้จากหมู่บ้านนัก คมนาคมสะดวก ผู้ประสงค์พึงเข้าเฝ้าได้ กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนสงัดเสียงไม่อีกทีก เว้นจากคนสัญจรไปมา เป็นที่กระทำการมลับของหมู่มนุษย์ ควรแก่การหลีกเร้น..” จากความดำริของพระเจ้าพิมพิสาร เห็นได้ชัดว่า วัดในสมัยพุทธกาลให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอก อันได้แก่ ความร่มรื่น ความสะอาด ความสงบ และเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติภาวนา เพราะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ช่วยเตรียมความพร้อมของร่างกายให้สดชื่นรื่นเริงและจิตใจให้ผลิตเพลินยินดี ดังเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ ตรัสเล่าไว้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราช, เล่ม 13 ข้อ 329, น. 398) ว่า “ภูมิประเทศเป็นที่น่ารื่นรมย์ มีราวป่าน่าเพลิดเพลินใจ มีแม่น้ำไหลรินไม่ขาดสาย มีทำน้ำสะอาดดี น่ารื่นรมย์ มีโคจรคามอยู่โดยรอบ เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรของกุลบุตรผู้ปรารถนาจะบำเพ็ญเพียร” ดังนั้นวัดในสมัยพุทธกาลจึงมักจะตั้งอยู่ในอุทยานที่ร่มรื่น และพระพุทธองค์ก็ทรงให้ความสำคัญกับป่าไม้ ธรรมชาติ โดยตรัสไว้ในวนโรปสูตร ว่าด้วยการปลูกป่า (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราช, เล่ม 15 ข้อ 47, น. 61) กล่าวถึง การปลูกต้นไม้ นับเป็นการสร้างบุญอย่างหนึ่ง ดังข้อความที่ว่า “ชนเหล่าใดสร้างวัดอาราม ปลูกสวนไม้ ดอกไม้ผล ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา สร้างสะพาน สระน้ำ และบ้านเรือนที่พักอาศัยให้เป็นทาน บุญย่อมเจริญแก่เขาทั้งกลางวันตลอดกาลทุกเมื่อชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในร่มเงา สมบูรณ์ด้วยศีล จะไปสู่สวรรค์อย่างแน่นอน” จากข้อความดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การสร้างวัดมักจะมีองค์ประกอบสำคัญทางด้านกายภาพ คือ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ เพราะพระพุทธศาสนาถือว่าสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติรอบตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ทั้งในด้านความเสื่อมและความเจริญ ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ในสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติที่ดี ย่อมทำให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางตรงกันข้ามหากอยู่ในสถานที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตก็จะทำให้เกิดความลำบาก ในการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและเกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิบัติให้มีความเจริญ

ความหมาย

คำว่า วัด คำบัญญัติขึ้นใหม่ไม่ทราบที่มาชัดเจนว่ามีมาตั้งแต่สมัยใด ปัจจุบันใช้เรียกสถานที่จำพรรษาประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์ และพุทธบริษัท ซึ่งมีสิ่งก่อสร้าง และเสนาสนะเพื่อการปฏิบัติกิจทางพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ตลอดถึงพื้นที่ใช้สอยของสงฆ์ เป็นต้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, น. 1104) แต่ในสมัยพุทธกาลพบว่า พุทธบริษัท และคนอินเดียโบราณมักเรียกสถานดังกล่าว ด้วยคำว่า อารามบ้าง อาวาสบ้าง สังฆารามบ้าง วิหารบ้าง ซึ่งคำเหล่านี้มักพบเห็นในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจำนวนมาก เช่น พระไตรปิฎก อรรถกถา สฎีกา เป็นต้น ดังนั้น คำว่า วัด ที่กล่าวกันสมัยปัจจุบัน ก็คือ คำว่า อาราม ที่กล่าวกันสมัยพุทธกาลนั่นเอง คำว่า อาราม หมายถึง วัด, สวน, อุทยาน, ที่ร่มรื่น มีบทวิเคราะห์ (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9), 2558, น. 102) ว่า อาคนตุวา รมนติ เอตถาติ อาราโม แปลว่า ที่เป็นที่มายินดี มีคำบาลีที่เป็นไวพจน์หลายคำ (พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.9), 2559, น. 808) เช่น อาราม, อาวาส, วิหาร, อสสม, ยตินิวาส คำว่า อาราม จึงหมายถึง สถานที่ที่ทำให้ผู้มาถึงมีความยินดี มีความพอใจ เกิดความร่มเย็น รื่นรมย์ใจ หรือสวนอันเป็นที่น่ารื่นรมย์ ในทางพระวินัย อาราม หมายถึงรวมถึง สิ่งปลูกสร้างตลอดจนต้นไม้ คำว่า “อาราม” เป็นคำนาม เป็นสำนวนเก่า แปลว่า สถานที่อันเป็นที่มายินดี คือที่รื่นรมย์ คู่กับคุณศัพท์ว่า “รมณีย์” ซึ่งในคำประพันธ์มักใช้ให้สั้นว่า “รัมม” (รมย์) รวมความว่า วัดคืออาราม เป็นรมยสถาน อันเป็นรมณีย์ที่น่า

รินรมย์ คำว่า อาราม เป็นคำหลักดั้งเดิม คำแรกในพุทธบัญญัติที่ทรงอนุญาตให้พระมีวัดอยู่ ดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัส เมื่อมีการถวายวัดแห่งแรกในทางพระพุทธศาสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาฯ, เล่ม 4 ข้อ 59, น. 71) ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว อารามิ แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตอาราม” และอารามอันเป็นที่ศึกษาภาวนานั้น ก็มีความหมายว่าเป็นที่มาแล้วรินรมย์ เป็นที่ชื่นชมยินดี เป็นรมณีย์ พุดสั้น ๆ ว่า “รัมม” หรือ “รมย์” ภาวะรมณีย์ ที่รินรมย์นี้ เป็นบรรยากาศที่พระพุทธศาสนาถือเป็นสำคัญ อันเกี่ยวพันชีวิตแห่งการศึกษาภาวนา ปรากฏเด่นอยู่ในคำสอนทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงความหมายของคำที่บ่งถึงลักษณะของอารามอีกหลายคำ เช่น คำว่า อุทยาน เป็นต้น คำว่า อุทยาน เป็นภาษาสันสกฤต มาจากคำบาลีเดิมว่า อูทยาน ซึ่งมาจากบทวิเคราะห์ว่า อุ แปลว่า ขึ้น ยาน แปลว่า ไป คำว่า อุทยาน จึงแปลว่า ถิ่นสถานที่ประชาชนแหงนหน้าดูเดินไป ที่เปลอย่างนั้นเพราะว่าอุทยานส่วนใหญ่ มีต้นไม้ชานาพรรณงดงามสะพรั่งด้วยดอกไม้สวยๆ หลากสี และมีผลไม้ต่างรูปร่างต่างขนาดดกต้นมากมาย คนเข้าไปแล้วก็ตื่นตาตื่นใจ ได้แต่แหงนมองขึ้นไปบนต้นไม้ แหงนดูผลไม้ แหงนชมดอกไม้ แหงนกินน้อยนุกใหญ่ไผ่ผืนป็นขึ้นล่องกันไปมา ทั้งกระรอก กระแตโลดเต้นวิ่งไล่กันน่าทึ่งน่า ก็ได้แต่แหงนหน้าตามองตามชมกันเพลิน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2560, น. 14)

กล่าวโดยสรุป วัด เป็นชื่อเรียกสถานที่จำพรรษาประกอบศาสนกิจของพระสงฆ์ และพุทธบริษัท ซึ่งมีสิ่งก่อสร้างและเสนาสนะเพื่อการปฏิบัติกิจทางพระพุทธศาสนา คำโบราณเรียกว่า อาราม หมายถึง เป็นสถานที่ซึ่งทำให้ผู้มาถึงความยินดีพอใจ เกิดความเย็นกายเย็นใจ สดชื่นรื่นรมย์ เพราะเป็นสัปปายะสถาน ที่เหมาะแก่การปลีกเร้น เพื่อฝึกฝนพัฒนา กายและใจ เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร เพื่อขัดเกลากิเลส เป็นสถานที่เงียบสงบ นอกจากนี้อารามยังสะท้อนถึงลักษณะทางกายภาพที่สำคัญ คือ มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าไม้ พรรณไม้ ดอกไม้ ผลไม้ และยังเป็นที่อยู่ของพวกสิ่งสาราสัตว์มากมาย

ลักษณะของวัดในสมัยพุทธกาล

วัดและเสนาสนะสมัยพุทธกาล เมื่อแรกเริ่มนั้นมีความเรียบง่าย เน้นการใช้สอยตามความจำเป็น โดยไม่ให้ความสำคัญกับการตกแต่งและความงาม สิ่งก่อสร้างและเสนาสนะใช้วัสดุที่หาได้ง่าย เช่น ไม้ ปูน ดิน เป็นต้น การก่อสร้างเรียบง่าย ไม่เน้นความวิจิตรบรรจง ส่วนการตัดแปลงการใช้สอยในองค์ประกอบต่างๆ ของวัดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพระธรรมวินัย วัดในสมัยพุทธกาลจึงมีสภาพแวดล้อมที่กลมกลืนกับธรรมชาติ (สุรชัย จงจิตงาม, 2564: 19) การสร้างวัดและเสนาสนะในสมัยพุทธกาลโดยส่วนใหญ่จะมีเจ้าภาพเป็นผู้สร้างถวาย เช่น พระราชา เศรษฐี อุบาสก อุบาสิกา เป็นต้น แต่ก็มีพบว่ามีภิกษุก็สามารถสร้างเสนาสนะได้เองเหมือนกัน แต่ก็มีข้อจำกัดโดยเฉพาะการสร้างเสนาสนะสำหรับไว้ใช้สอยส่วนตัว จะต้องคำนึงถึงความสันโดษ มักน้อย เรียบง่าย และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นมากเกินไป ในข้อนี้มีเรื่องที่เป็นอุทาหรณ์ว่า ในสมัยพุทธกาลมีภิกษุชาวเมืองอาฬวี ได้สร้างกุฏิสำหรับใช้สอยด้วยตนเองโดยไม่มีเจ้าภาพสร้างถวาย ทั้งกุฏิที่สร้างก็ไม่ได้ออกขนาด จึงทำให้กุฏิสร้างไม่เสร็จ เมื่อสร้างไม่เสร็จก็พากันออกปากขอวัสดุอุปกรณ์จากชาวบ้านทุกคน จนชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน พากันหลบหนีหน้า ไม่อยากพบหน้าภิกษุอีก บ้างก็พากันอพยพหนีไปอยู่ที่อื่น เพราะกลัวถูกขอ เรื่องนี้จึงทราบไปถึงพระพุทธเจ้า พระองค์จึงตรัสเรียกภิกษุเหล่านั้นมาว่ากล่าวตักเตือน และทรงบัญญัติสิกขาบทไว้ว่า “ก็ ภิกษุผู้จะสร้างกุฏิที่ไม่มีเจ้าของสร้างถวาย สร้างเป็นของตัวเอง ด้วยการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ขนาด ขนาดในการสร้างนั้น ดังนี้: ยาว 12 ศิบ กว้าง 7 ศิบ โดยศิบพระสุคต ต้องพากันทั้งหลายไปแสดงพื้นที่ให้ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงพื้นที่ไม่มีอันตราย เป็นพื้นที่ที่มีบริเวณโดยรอบ ถ้าภิกษุสร้างกุฏิด้วยการขอเอาเอง ในพื้นที่ที่มีอันตราย เป็นพื้นที่ไม่มีบริเวณโดยรอบ ไม่พาภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงพื้นที่ให้ หรือสร้างให้เกินขนาด เป็นสังฆาติเสส” จากเนื้อความในพระคทาที่ทรงแสดงนี้ จะเห็นได้ว่า การสร้างเสนาสนะต่างๆ ในสมัยพุทธกาลนั้นมีข้อกำหนดและข้อพึงปฏิบัติโดยสรุป ดังนี้ 1) ต้องแจ้งความประสงค์ในการสร้างและให้สงฆ์ตรวจพื้นที่ที่จะสร้างเสียก่อน 2) พื้นที่ที่ก่อสร้างนั้นต้องไม่เป็นพื้นที่ที่มีอันตราย คือ พื้นที่นั้นต้องไม่ใช่ที่อยู่ของมด ปลวก หนู งู ตะขาบ เป็นต้น หรือเป็นสถานที่ใกล้เรือสวนไร่นา ใกล้ถนนหนทาง หรือใกล้สุสาน 3) จะสร้างเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นสร้างก็ได้ 4) สามารถขอคนงาน หรือขออุปกรณ์ได้ (แต่ต้องไม่เกินขนาดที่กำหนด) 5) โบกฉาบภายในหรือภายนอก หรือทั้งภายในและภายนอก 6) ต้องสร้างให้ได้ตามขนาด 7) ต้องไม่ผิดข้อกำหนดดังที่ได้กล่าวทั้งหมด นอกจากนี้ลักษณะและรูปแบบของเสนาสนะต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นนั้น คำนึงถึงบริบททางสังคมและภูมิลักษณะของที่ตั้งเป็นสำคัญด้วยการใช้รูปแบบสถาปัตยกรรมในท้องถิ่น ไม่ได้สร้างรูปแบบขึ้นใหม่มาเป็นการเฉพาะ ส่วนการใช้สีและวัสดุ มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยแห่งสถาปัตยกรรมเพื่อให้เกื้อกูลต่อ

พระภิกษุสงฆ์ในการปฏิบัติธรรมพุทธสถาน ในระยะแรกในสมัยพุทธกาลจึงประกอบด้วยอาคารเสนาสนะและอาคารสาธารณูปโภคที่จำเป็นต่อการอยู่อาศัยตามพระวินัย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ลักษณะพุทธสถานที่ทรงบัญญัติขึ้นต้องการให้สอดคล้องกับ สภาพสังคม ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการให้เกิดความเดือดร้อนหรือเป็นภาระต่อผู้ที่มีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา เห็นได้ชัดว่าประโยชน์ในการจัดให้มีพุทธสถานนั้น คือเป็นที่กำบังให้เกิดความปลอดภัยจากสภาพอากาศที่ไม่เอื้ออำนวยและภัยอันตรายต่าง ๆ ช่วยให้การปฏิบัติธรรมดำเนินไปได้โดยสะดวก ต่อมาภายหลังมีผู้คนเลื่อมใสมากขึ้น จึงได้เกิดมีอาคารสำหรับการสักการบูชาเพิ่มขึ้น ซึ่งลักษณะสถาปัตยกรรมมีความใหญ่โต และมีการตกแต่งประดับประดาในรายละเอียดขององค์ประกอบของ สถาปัตยกรรม เช่น ฐานและหัวเสา หน้าต่าง เป็นต้น (ทงศักดิ์ รัตนสุคนธ์, 2543) อนึ่ง ลักษณะของวัดในสมัยพุทธกาล สามารถศึกษาและสังเกตได้จากเนื้อหาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเนื้อหาที่กล่าวถึงวัดสำคัญต่างๆในสมัยพุทธกาล เช่น วัดเวฬุวันและวัดเชตวัน ดังนี้

วัดเวฬุวัน หรือวัดป่าไผ่ เป็นวัดที่ร่มรื่นไปด้วยต้นไม้ โดยเฉพาะต้นไผ่ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ, 2513, น. 739) เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา สร้างขึ้นโดยพระเจ้าพิมพิสาร กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ทรงมีพระราชศรัทธา ทรงเป็นห่วงว่าพระพุทธองค์จะประทับ ณ ที่ใด ซึ่งในครั้งนั้นยังไม่มีอารามเกิดขึ้นในพระศาสนา พระเจ้าพิมพิสารจึงทรงอุทิศพระราชอุทยานของพระองค์อันเป็นที่เงียบสงบเหมาะแก่การเจริญสมาธิ และไม่ไกลจากชุมชน ไปมาสะดวก เหมาะแก่การเป็นอารามที่มีความสลับปะยะ ทรงมีพระราชดำริ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 4 ข้อ 59, น. 71) ว่า “อุทยานเวฬุวันของเราไม่ไกลและไม่ใกล้จากหมู่บ้านนัก คมนาคมสะดวก ผู้ประสงค์จะเข้าไปได้ กลางวันไม่พลุกพล่าน กลางคืนสงบ เสียงไม่อีกทีก เว้นจากคนสัญจรไปมา เป็นที่กระทำการลับของหม่อมมนุษย์ ควรแก่การหลีกเร้น..” สภาพแวดล้อมของเวฬุวันวิหารในสมัยพุทธกาลร่มรื่นด้วยต้นไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสถานที่ ที่เต็มไปด้วยต้นไผ่ จึงเรียกว่า “เวฬุ” ซึ่งภาษาบาลีมีความหมายว่า “ต้นไผ่” ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงสภาพแวดล้อมภายในเวฬุวันวิหาร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 1 ข้อ 229, น. 223) ว่า ประกอบด้วยสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นด้วยพรรณไม้ต่างดง เยียบสงบ ซึ่งมักมีการเอ่ยถึงนามของเวฬุวันวิหารว่าเป็นสถานที่ให้อาหารของเหล่ากระแต แสดงให้เห็นว่าเป็นบริเวณที่อุดมด้วยพรรณไม้ เช่น ข้อความในสัปตสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 15 ข้อ 142, น. 181) ว่า “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน สถานที่ให้เหยื่อกระแตเขตกรุงราชคฤห์” และบางครั้งเรียกนามเวฬุวันวิหารว่า พระเวฬุวันกถกนิวาปสถาน ดังความใน รตวินิตสูตร (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 12 ข้อ 252, น. 273) ว่า “สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน กถกนิวาปสถาน เขตกรุงราชคฤห์” นอกจากนั้นยังได้พรรณนาถึง ความเยียบสงบ ความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติที่รายล้อมไปด้วย ป่าไม้ พืชพันธุ์ และสัตว์ป่า อันเป็นสลับปะยะในอารามอีกว่า มินกยงรำแพนชวนให้เกิดความนารี้นรมย์ มีกุฎิที่เดินจงกรมและมณฑป ซึ่งคงอยู่ท่ามกลางแมกไม้ร่มรื่น ดังความใน เขมาเถรียาปทานเอฎฐปิฎกวรรค ความว่า “...หม่อมฉันจะเข้าไปชมพระเวฬุวันมหาวิหาร” “ขณะนั้น พระเวฬุวันมหาวิหารมีสวนดอกไม้ที่แย้มบาน มีเสียงหึ่งด้วยหมู่ภมรนานาชนิดมีเสียงนกคุเหว่ารำ ร้อง ทั้งหมู่กยงรำแพน” “สงัดจากเสียงอย่างอื่น ไม่พลุกพล่านประดับไปด้วยที่จงกรมต่าง ๆ สะพรั่งไปด้วยแถวแห่ง กุฎิและมณฑป เรียงรายไปด้วยพระโยคีผู้บำเพ็ญเพียร” (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 33 ข้อ 336, น. 432) จะเห็นได้ว่าลักษณะของพระเวฬุวันซึ่งเป็นอารามแห่งแรกในพระพุทธศาสนา เป็นอารามที่มีปัจจัยเชิงกายภาพที่เกื้อหนุนต่อการเจริญสมาธิของภิกษุ มีความอุดมสมบูรณ์และแวดล้อมไปด้วยธรรมชาติ ตลอดถึงสิ่งสารพัด เป็นสลับปะยะสถานที่ที่เกื้อกูลต่อการเป็นอยู่และพัฒนาจิตใจ

วัดเชตวัน เป็นวัดแห่งที่สองในพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ทางใต้ของนครสาวัตถี เมืองหลวงของแคว้นโกศล เป็นสถานที่ซึ่งพระพุทธเจ้าประทับจำพรรษานานที่สุดในระหว่างเวลา 45 พรรษาแห่งการบำเพ็ญพุทธกิจ คำว่า เชตวัน นี้ได้จากพระนามของเจ้าชายเชตซึ่งเป็นพระญาติสนิทของพระพุทธเจ้า วัดนี้ก่อสร้างโดยมหาเศรษฐีแห่งนครสาวัตถีชื่อสุทัตตะ หรือมีชื่อที่ปรากฏในภายหลังว่า อนาถบิณฑิกเศรษฐี เพราะเป็นคนใจบุญสุนทานให้อาหารแก่คนยากไร้ ภายหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์เกิดความเลื่อมใส จึงขอนิมนต์ให้พระพุทธองค์เสด็จไปประทับที่เมืองสาวัตถี และสร้างวัดเชตวันถวายเพื่อใช้เป็นที่พัก โดยได้ขอซื้อพื้นที่อุทยานจากเจ้าชายเชต ด้วยการขเงินบรรทุกใส่เกวียนนำมาปูลาดทั่วอาณาบริเวณอุทยาน จนเจ้าชายเชตเลื่อมใสใจความมุ่งมั่น ยอมขายอุทยานให้ ท่านเศรษฐีจึงได้ตั้งชื่อวัดตามชื่อของเจ้าของเดิม สภาพแวดล้อมของวัดเชตวันมีลักษณะอุทยานใหญ่นารี้นรมย์ ดังที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เล่ม 7 ข้อ 307, น. 188) ว่า “ท่านอนาถบิณฑิกคหบดีได้เห็นพระอุทยานของเจ้าเชตราชกุมารเป็นสถานที่ไม่ไกลจากหมู่บ้านเกินไป ไม่ใกล้หมู่บ้านเกินไป การคมนาคมสะดวก ผู้ยากจะเข้าไปมาได้ง่าย กลางวันคนไม่พลุกพล่าน กลางคืนมีเสียงรบกวนน้อย ไม่มีเสียงอีกทีก ไร้ผู้คน เป็นสถานที่ที่พวกมนุษย์จะทำการกิจที่ลับได้ เป็นสถานที่

เหมาะแก่การหลีกเลี่ยง” และนอกจากนี้ แม้แต่วัดสำคัญอื่น ๆ ที่เหลือในสมัยพุทธกาล เช่น วัดบุพพาราม วัดอัมพปาลีวัน วัดโฆสิตาราม วัดนิโครธาราม วัดชีวกัมพวัน วัดราชการาม เป็นต้น ก็มีลักษณะทางกายภาพคล้ายๆกัน คือ มีลักษณะเป็นสวนอุทยาน ร่มรื่น ด้วยป่าไม้ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และเหล่าสิ่งสารพัด นำขึ้นขมนำทัศน

ดังนั้น วัดในสมัยพุทธกาลโดยส่วนใหญ่จะมีองค์ประกอบของความเป็นรมณีย์ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราม, เล่ม 7 ข้อ 295, น. 91-92) ว่า “วิหาร การเย รมเม แปลว่า พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์” ซึ่งคุณลักษณะของความรื่นรมย์หรือความเป็นรมณีย์ จะมีองค์ประกอบ 4 ประการ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2560, น. 35) ได้แก่ 1) ฉายาทกสมบัติ คือ พร้อมด้วยร่มไม้และสายน้ำ 2) ภูมิภาคสมบัติ พร้อมด้วยภูมิประเทศ คือ พื้นที่บริเวณ ผืนแผ่นดินสะอาด เรียบรื่น นำเดิน ปลอดภัย สบายตา ควรทอดทัศนา นำขึ้นชม 3) คมนาคมสมบัติ พร้อมด้วยคมนาคม คือ ไม่ใกล้เกินไป ไม่ไกลเกินไป เดินทางไปถึงได้สะดวก 4) บุคคลสมบัติ พร้อมด้วยด้านบุคคล คือ ไม่มีคนร้ายที่จะก่อภัยความเสียหาย คนในถิ่นนั้นและผู้เกี่ยวข้อง เป็นคนดีสำหรับพระสงฆ์ ก็ควรเป็นที่สงบสัจ ไม่พลุกพล่านจอแจ ควรแก่การแสวงวิเวก

วัตถุประสงค์ของการสร้างวัดในสมัยพุทธกาล

การสร้างวัดในสมัยพุทธกาลเกิดจากการที่พระพุทธเจ้าและพระสาวกได้เดินทางจาริกไปประกาศศาสนาในสถานที่ต่างๆแล้วทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสจึงได้สร้างวัดถวาย ให้เป็นที่ประทับจำพรรษาของพระองค์และเหล่าภิกษุสาวก การสร้างวัดและเสนาสนะในสมัยพุทธกาลจึงเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการพักอาศัยและเป็นสถานที่บำเพ็ญเพียรภาวนา ซึ่งวัดโดยส่วนใหญ่ก็มักจะมีกำแพงล้อมรอบ เพื่อป้องกันอันตรายและเป็นการประพฤติปฏิบัติธรรม ดังเนื้อความใน อนโมทนาวิหารทาน ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสก่อนกาลปิตกเศรษฐี ผู้สร้างวัดพระเชตะวันถวายครั้งนั้น โดยมีสาระสำคัญที่จะให้รู้ เข้าใจความมุ่งหมายของการสร้างที่อยู่อาศัยแก่พระสงฆ์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราม, เล่ม 7 ข้อ 315, น. 130) ว่า “วิหารย่อมป้องกันหนาวร้อนและเนื้อร้าย นอกจากนี้ป้องกันงู และยุง ผ่นในสิริรัตน นอกจากนั้นวิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเลี่ยงร้อนอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณา และเพื่อเห็นแจ้งพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่า เป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล คนผู้ฉลาดเมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูตอยู่ในวิหารเถิด อนึ่ง พึงมีน้ำใจเลื่อมใส ถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันเหมาะสมแก่พวกเขา ในพวกเขาผู้ชื่อตรง เพราะพวกเขาอโสมนัสธรรม อันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา อันเขารู้ทั่วถึงแล้วจะเป็นผู้ไม่มีอาสวะปรินิพพานในโลกนี้”

จะเห็นได้ว่า เนื้อความในพระคาถาที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสก่อนกาลปิตกเศรษฐีหรือตรัสแก่ผู้สร้างวัดอื่นๆ ถวายในเวลาต่อมา ได้ชี้ถึงเจตนารมณ์หรือวัตถุประสงค์ของการสร้างวัดไว้อย่างชัดเจน ว่า วัดจะต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่การใช้สอยเสนาสนะให้เหมาะสม และเอื้อต่อความเป็นอยู่โดยธรรมและโดยวินัย ซึ่งเมื่อแยกแยะให้เห็นภาพชัดเจนก็คือ 1) เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับอยู่อาศัยของพระสงฆ์ประจำ หรือในช่วงฤดูฝนที่ภิกษุสงฆ์จะต้องเข้าจำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน เพื่อไม่ให้เกิดความลำบาก 2) เป็นการรวมพระสงฆ์ให้อยู่ในเขตแดนที่เหมาะสมที่เรียกว่า อาราม ซึ่งจะทำให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสสนทนาธรรม ปรัชญาหรือข้อธรรมะกันได้สะดวกยิ่งขึ้น 3) เพื่ออนุเคราะห์สงเคราะห์แก่ทายาททายิกาพุทธศาสนิกชนที่ต้องการสร้างบุญสร้างกุศลโดยเฉพาะการทำบุญให้ทาน รักษาศีล การปฏิบัติธรรมได้โดยสะดวก 4) เป็นประโยชน์ในการปกครองสงฆ์ เพราะเมื่อพระสงฆ์อยู่รวมกันย่อมได้สนทนาธรรม ตรวจสอบความประพฤติของกันและกัน ดังเช่น การบวราณาของพระสงฆ์ในวันออกพรรษา

กล่าวโดยสรุป การสร้างวัดในสมัยพุทธกาล มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นที่พักของพระพุทธเจ้า และเป็นที่พักของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อไม่ให้เกิดความลำบากและช่วยป้องกันตรายจากสัตว์ร้ายบ้าง สภาพอากาศ เช่น ร้อน หนาว บ้าง และสำหรับเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติศาสนกิจ ต่างๆ เช่น การปลีกวิเวกเพื่อฝึกฝนพัฒนาตนเอง เป็นสถานที่สำหรับอนุเคราะห์ให้พุทธศาสนิกชนได้บำเพ็ญบุญ มีทาน ศีล ภาวนา เป็นศูนย์กลางในการเผยแผ่หลักพุทธธรรม เป็นศูนย์รวมการปกครองของคณะสงฆ์ ดังนั้นวัตถุประสงค์การสร้างวัด จึงสามารถแบ่งเป็นประเภทได้ 3 ส่วนคือ 1) ส่วนที่เป็นประโยชน์ตน คือเป็นประโยชน์แก่ภิกษุสงฆ์ในการประกอบกิจต่างๆตามพระธรรมวินัย 2) ส่วนที่เป็นประโยชน์ท่าน คือเป็นประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนในการสร้างบุญในวิธีต่างๆ เช่น ให้ทาน รักษาศีล ฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรม เรียกว่าเป็นการสงเคราะห์ อนุเคราะห์สัตว์โลก 3) ส่วนที่เป็นประโยชน์โลก คือเป็นศูนย์อบรมมวลมนุษยให้พ้นทุกข์ และเข้าถึงความสุขอันเป็นนิรันดร รวมความว่า การสร้างวัดนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ กล่าวคือ ปวิเวกาเย เพื่อจะได้วิเวก ปฏิบัติลา

นายยะ เพื่อการหลีกเลี่ยง มีความสงบสันติที่จะประพฤติปฏิบัติในการศึกษาภาวนา ผาสุวิหารายะ เพื่อความเป็นอยู่โดย ผาสุก และ สมณกิจจิตวิทยา เพื่อความสำเร็จแห่งสมณกิจ คือการศึกษาและเผยแผ่ธรรมให้บรรลุจุดหมาย นอกจากนี้จะ เห็นได้ว่า การสร้างวัดมักจะมีองค์ประกอบสำคัญทางด้านกายภาพ ก็คือ สังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติ เพราะ พระพุทธศาสนาถือว่าสังคม สิ่งแวดล้อม และธรรมชาติรอบตัวมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบุคคล ทั้งในด้านความเสื่อมและความเจริญ ถ้าบุคคลอาศัยอยู่ในสังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติที่ดีย่อมทำให้เกิดความ เจริญก้าวหน้าในชีวิตได้มาก ในทางตรงกันข้ามหากอยู่ในสถานที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตก็จะทำ ให้เกิดความลำบาก ในการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุก็เช่นเดียวกัน สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยและเกื้อกูลต่อการ ประพฤติปฏิบัติให้มีความเจริญเรียกว่า “สัปปายะ”

หลักสัปปายะ

สัปปายะ (Suppaya) หมายถึง ธรรมอันเป็นที่สบาย เป็นธรรมที่มีอุปการะต่อการศึกษาและปฏิบัติ ทั้งยัง ประโยชน์ก่อให้เกิดความเจริญ (พระพุทธโฆสเถระ, 2556, น. 220) พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ กล่าวว่า สัปปายะ หมายถึง สบาย สบายเอื้อ สภาวะที่เกื้อหนุน สิ่ง สถานที่ หรือบุคคล ซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะกัน เกื้อกูล หรือ เอื้ออำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประดับประดาประกอบรักษาสมาธิ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559, น. 436) สอดคล้องกับพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม ที่ได้ให้ความหมายว่า สัปปายะ หมายถึง สิ่ง ที่สบาย สบายเอื้อ สิ่งที่เกื้อกูล สิ่งที่เอื้อต่อการอยู่ดีและการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม อันเกื้อหนุนในการเจริญ ภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559, น. 202) ส่วนใน ภาษาไทย ใช้ว่า สบาย และคำวัด ให้ความหมาย สัปปายะ หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่สนับสนุนเกื้อกูล ส่งเสริม อำนวย ให้เกิดความสะดวกสบายเกิดความคล่องตัวในการเป็นอยู่ในการทำความดี (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2548, น. 1090)

ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กล่าวถึงองค์ประกอบของสัปปายะ ว่ามี 7 ประการ (สมเด็จพระพุทธ โฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต), 2559, น. 209) คือ

1. อวาสสัปปายะ (บางแห่งเรียกเสนาสนสัปปายะ) หมายถึง ที่นั่ง ที่นอน ที่อยู่ซึ่งเหมาะสม เช่น กุฏิ หรือ บ้านเรือน มั่นคง ปลอดภัย ใช้งานดี ไม่มีสิ่งรบกวน หรือไม่พลุกพล่านจนแฉะ
2. โจรสัปปายะ หมายถึง ที่หาอาหาร ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม เช่น มีหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีอาหาร บริบูรณ์อยู่ไม่ไกลไม่ไกลเกินไป
3. ภัตสัปปายะ (บางแห่งเรียกธัมมัสสวนสัปปายะ) หมายถึง การพูดคุยที่เหมาะสม เช่น พูดคุยเล่าขานกัน แต่ในกถาวัตถุ 10 และพูดแต่พอประมาณ
4. บุคคลสัปปายะ หมายถึง บุคคลที่ถูกต้องเหมาะสม เช่น มีท่านผู้ทรงคุณธรรม ทรงภูมิปัญญาเป็นที่ปรึกษา เหมาะใจ
5. โภชนสัปปายะ หมายถึง มีโภชนาหารพร้อม มีของกินไม่ขาดแคลน มีรสชาติตามสมควร และเกื้อกูลต่อ สุขภาพ ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อร่างกาย กล่าวคือ มีอาหารที่เหมาะสม ถูกกับร่างกาย เกื้อกูลต่อสุขภาพ ฉ้นไม่ยาก
6. อุตสัปปายะ หมายถึง ดินฟ้าอากาศ ธรรมชาติแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น ไม่หนาวเกินไป ไม่ร้อนเกินไป เป็นต้น
7. อิริยาปถสัปปายะ หมายถึง อิริยาปถที่เหมาะสม เช่น บางคนถูกกับังกรม บางคนถูกกับังนั่ง ตลอดจนมี การเคลื่อนไหวที่พอดี

หลักสัปปายะ เป็นหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่สนับสนุน เกื้อกูล ส่งเสริม หรืออำนวยให้เกิด ความคล่องตัวในการเป็นอยู่ ในการทำความดี เกิดความสะดวกสบาย คำว่า สบายในทางพระพุทธศาสนา ไม่ได้ หมายความว่า สบายตามกิเลส สบายตามความอยากในสิ่งซึ่งเป็นอกุศล แต่สบายในที่นี้ หมายถึง สิ่งที่จะช่วยเกื้อกูลให้ชีวิต ไม่ลำบากในการสร้างกุศลคุณงามความดีหรือเรียกว่าง่าย ๆ สิ่งทีเกื้อกูลในการพัฒนาชีวิต ซึ่งหลักสัปปายะ ถือเป็น สภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยแรกหรือด่านแรกของบุคคลภายนอกที่เข้าสู่พื้นที่วัด บุคคลจะใช้เวลาอยู่นานเพียงใด เข้าร่วม กิจกรรมด้วยหรือไม่ ต่อเนื่องเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยในประการแรกนี้ที่สำคัญ วัดจึงต้องมีสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่น เป็น ธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของความเป็นธรรมสถาน ดังนั้นการนำเอาหลักสัปปายะ ๗ มาปรับใช้ในเสริมสร้างวัดในปัจจุบัน

ให้เป็นรมณีสถาน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของพุทธบริษัทได้เป็นอย่างดี

หลักสัปปายะ 7 กับเสริมสร้างวัดในปัจจุบันให้เป็นรมณีสถาน

วัดที่เราเห็นในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากวัดในสมัยพุทธกาลมาก โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบทบาทหน้าที่ในการขัดเกลาจิตใจ เนื่องจากบริบทสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้บทบาทของวัดได้ถูกปรับเปลี่ยนไปตามสภาพสังคมและวิถีวัฒนธรรม วัดส่วนใหญ่ในปัจจุบันให้ความสำคัญและเน้นการพัฒนาด้านวัตถุสิ่งก่อสร้างมากมาย ตามแนวคิดสังคมเมือง (Urbanism) ที่เน้นวัฒนธรรมการบริโภคนิยม ทำให้แนวคิดการสร้างวัดแต่เดิมคือเป็นสถานที่สงบ สัจ สอดคล้องวิถีชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรมนั้นเปลี่ยนไป ทุกวันนี้เมื่อเราเดินเข้าไปในวัด ภาพที่ปรากฏให้เห็น ก็คือ สถานที่ที่เต็มไปด้วยสิ่งก่อสร้าง มีรั้วยาว มีซุ้มประตูใหญ่โต มีวิหารที่วิจิตรพิสดาร มีศาลาการเปรียญ และตึกสูงหลายชั้น มีเต็นท์หรือซุ้มดอกไม้รูปเทียนให้บริจาค มีพระพุทธรูปปางประจำวันเกิดให้หยอดเหรียญ มีถังเหลืองขายในร้านสังฆภัณฑ์ในวัด ฯลฯ บางวัดไปไกลถึงขนาดสร้างเทวรูบนอกพระพุทธรูปบูชาให้ชาวพุทธเคารพบูชา เพื่อดึงดูดความสนใจและสร้างจุดขายให้คนเข้าวัดไปเคารพสักการะกัน วัดที่ปรากฏลักษณะเช่นนี้มีส่วนสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนิกชนไทยไขว่เขว ออกนอกพระพุทธรูปบูชา ทำให้คนจำนวนมากเข้าใจว่ารูปเคารพเหล่านั้นเป็นเทพในพระพุทธรูปบูชา เนื่องจากเห็นอยู่ในวัดจนชินตา และไปกราบไหว้อ้อนวอนกัน คนที่เห็นภาพดังกล่าวข้างต้นจำนวนไม่น้อย จึงไม่เข้าวัดเพื่อไปเจอกับภาพไม่เจริญหูเจริญตา ส่วนมากไม่โน้มใจไปในทางที่ติงาม ในเชิงเร้ากุศล ขาดความรื่นรมย์ และความน่าเลื่อมใส จะเห็นได้ว่าการสร้างวัดและสิ่งก่อสร้างต่างๆที่เป็นไปตามค่านิยมของสังคมบริโภคนิยมยิ่งทำให้วัดห่างไกลจากความสงบ ความเรียบง่าย และความดีงามของจิตใจ

ดังนั้นการที่จะทำให้วัดเป็นที่พึงพอใจ เป็นวัดที่ดี ควรเป็นทัศนีย์ และร่มรื่นรมย์ เป็นที่ยินดี เป็นที่ทำให้จิตใจสบาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของอารามในยุคพุทธกาล และเป็นความสุขขั้นพื้นฐานของมนุษย์ จะต้องอาศัยธรรมชาติเอื้ออำนวย ซึ่งสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2559, น. 6) นิพนธ์ไว้ในหนังสือ บทนำสู่พุทธธรรม ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็นรมณีย์ ว่า “ในขั้นพื้นฐาน จึงควรให้มนุษย์มีความสุขอยู่ที่ธรรมชาติในสภาพรมณีย์ โดยมีดิน ที่ปรากฏตัวของป่า ภูเขา ต้นไม้ เขียวขจี มีดอกหลากสี นานาพันธุ์ มีน้ำ ในแม่น้ำ และบรรดาชลาไลย์ที่ใสสะอาดงดงาม ขึ้นกายชื่นใจ และมีแสงแดด สายลม อากาศ ใต้ท้องฟ้าที่อาบไฟ” ซึ่งความสุขที่เกิดจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สดชื่นรื่นเริงนี้เป็นปัจจัยพื้นฐานในการเตรียมความพร้อมของร่างกายและจิตใจมนุษย์ให้เอื้อต่อการพัฒนาขั้นสูงต่อไป ดังนั้นวัดหรืออารามที่เป็นรมณีสถาน นอกจากจะมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เต็มไปด้วยธรรมชาติแล้ว สิ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันคือจะต้องประกอบด้วยหลักสัปปายะ 7 ประการ หากสามารถนำองค์ธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างวัดในปัจจุบันได้ ก็จะทำให้วัดมีความเป็นรมณีสถาน ที่น่าชื่นชม น่าทัศนา หลักธรรมเหล่านี้ประกอบด้วย

1. อาวาสสัปปายะ หมายถึง วัดหรือศาสนสถานที่มีความสัปปายะ จะต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมแก่พุทธบริษัท และเอื้อต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม

1.1 มีการจัดพื้นที่เป็นสัดส่วน เสนาสนะภายในวัดจะต้องจัดเป็นสัดส่วน มีการแบ่งเขตเพื่อความสะดวกและเหมาะสม เช่น 1) เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่สำหรับพระสงฆ์ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เปรียบเสมือนที่ประทับของพระพุทธรูป สิ่งปลูกสร้างที่สำคัญในเขตพุทธาวาส คือ พระอุโบสถ วิหาร เจดีย์ 2) เขตสังฆาวาส หมายถึง พื้นที่ของพระสงฆ์ใช้ในการประกอบกิจวัตรส่วนตัว อันไม่เกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนา สิ่งปลูกสร้างที่สำคัญคือ กุฏิ ที่ใช้สำหรับเป็นที่พักของพระสงฆ์ พื้นที่เขตสังฆาวาสนั้นควรตั้งอยู่อย่างมีขอบเขตพื้นที่ที่ชัดเจนและเป็นสัดส่วน ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน อันจะรบกวนความเป็นส่วนตัวของพระสงฆ์ 3) เขตบริการสาธารณชนหรือเขตธรณีสงฆ์ หมายถึง พื้นที่ในวัดส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ใช่เขตพุทธาวาสและสังฆาวาส ซึ่งถูกใช้ประโยชน์ในเชิงของสาธารณชน เป็นพื้นที่สาธารณชนที่เปิดให้ชุมชนและประชาชนสามารถเข้ามาใช้งานและประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ได้

1.2 มีความร่มรื่น คือ มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่คนเดินเข้ามาแล้วสบายอกสบายใจตรงกับความหมายเดิมของคำว่า อาราม ซึ่งแปลว่า สวนป่า วัดควรมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสวนป่าที่สดชื่นรื่นรมย์ เพราะต้นไม้ไพรพวงเป็นสภาพเอื้อให้ฝึกสมาธิภาวนาได้ดี ทำให้จิตใจสงบได้ง่าย

1.3 มีความสะอาด เสนาสนะที่อยู่อาศัย ตลอดถึงสถานที่ประกอบกิจกรรมทางศาสนา อุโบสถ วิหาร เจดีย์ จะต้องมีความสะอาด งามตา เจริญหูเจริญตา เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รกรุงรัง ไม่รบกวนจิตใจของพุทธบริษัท เช่น กลิ่นชยะ กลิ่นห้องสุขา กลิ่นน้ำเน่าเสีย กลิ่นอาหารจากโรงครัว หรือแม้แต่กองสังฆทานที่วางรกรุงรัง เป็นต้น

1.4 มีความสว่าง ภายในวัดจะต้องมีแสงสว่างเพื่อประโยชน์ในการใช้สอย สัญจร และประโยชน์ในการทำกิจกรรมทางศาสนา ในบริเวณต่างๆอย่างเพียงพอ เช่น บริเวณถนน บริเวณที่พัก บริเวณที่ประกอบกิจกรรม ปัจจุบันนี้อาจจะติดตั้งไฟฟ้าโซลาร์เซลล์เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

1.5 มีความสงบ สถานที่ภายในวัดจะต้องปราศจากเสียงอึกทึกครึกโครม เป็นบรรยากาศที่สงบเงียบ ไม่พลุกพล่านจอแจ รบกวนผู้ปฏิบัติธรรม หากมีการใช้เสียงก็ควรจะใช้เวลาไม่นานเกินไป

1.6 มีอาคารสถานที่สำหรับการศึกษาและปฏิบัติธรรม แยกเป็นสัดส่วนเพื่อบริการแก่พระสงฆ์และประชาชนอย่างเพียงพอ เหมาะสมกับการใช้งาน และมีสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ห้องสุขา เป็นต้น จัดไว้รองรับอย่างเหมาะสมและเพียงพอ

1.7 มีความปลอดภัย วัดจะต้องมีการสร้างเสนาสนะที่ได้มาตรฐาน มีความแข็งแรง ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้ใช้สอยด้วย

1.8 มีวัสดุอุปกรณ์พร้อม วัดควรมีวัสดุอุปกรณ์ในการทำความสะดวกต่างวางไว้ตามจุดต่างๆ เช่น ไม้กวาด ถังชยะ ฯลฯ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบวินัย และสร้างบรรยากาศให้มีจิตอาสาในการรักษาความสะดวก อันเป็นความดีอย่างหนึ่ง

2. โคจรสัปปายะ หมายถึง บริเวณที่ตั้งของวัดกับชุมชน ไม่ควรห่างไกลกันมากเกินไปเพื่อความสะดวกในการบิณฑบาตของพระสงฆ์ และการเดินทางมาทำบุญหรือทำกิจกรรมทางศาสนาของพุทธศาสนิกชน นอกจากนี้บริเวณถนนในวัดและทางขึ้นเสนาสนะ เช่น วิหาร อุโบสถ ต่าง ๆ จะต้องมีความสะดวก ไม่ชำรุด มีทางเดินสำหรับผู้สูงอายุ หรือผู้พิการ และมีการติดตั้งป้ายกำกับเพื่อบอกทางไปยังสถานที่ต่างๆ เพื่อป้องกันความสับสน มีป้ายจราจร เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาทำบุญปฏิบัติธรรม

3. ภัตตสัปปายะ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพูดคุย สนทนาแลกเปลี่ยนในเรื่องที่เป็นสาธารณธรรม มีการอบรม บรรยายธรรม และมีการจัดการเรียนการสอนให้การศึกษา เช่น โรงเรียนพระปริยัติธรรม มหาวิทยาลัยสงฆ์ ศูนย์การเรียนรู้ธรรมะ เป็นต้น

4. บุคคลสัปปายะ หมายถึง พระสงฆ์ สามเณร แม่ชี จะต้องเป็นผู้ศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม และสามารถที่จะนำหลักธรรมเหล่านั้นมาอบรมสั่งสอน เผยแผ่ให้แก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างเหมาะสม ถูกต้อง ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา และที่สำคัญพระสงฆ์ สามเณร แม่ชีก็ต้องทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร และเป็นแบบอย่างในการทำ ความดีแก่พุทธศาสนิกชนได้ อันจะยังความเลื่อมใสศรัทธาให้เกิดแก่พุทธศาสนิกชน ทั้งยังเป็นการรักษาพระศาสนาไว้ให้ยืนยาวต่อไป

5. โภชนสัปปายะ หมายถึง การที่พระสงฆ์และประชาชนบริโภคอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ เป็นประโยชน์แก่สุขภาพ และเหมาะสมแก่ร่างกาย เมื่อบริโภคแล้วไม่เกิดทุกข์เวทนา เกิดโรคภัยไข้เจ็บ รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักโภชนาการ และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ รู้จักเลือกอาหารที่ถูกหลักโภชนาการมาถวายแก่พระสงฆ์

6. อุตุสัปปายะ หมายถึง วัดมีอากาศที่มีความเหมาะสมตามฤดูกาล ไม่หนาวหรือร้อนจนเกินไป ภายในวัดควรจะมีพื้นที่สีเขียวให้มากที่สุด เช่น การปลูกต้นไม้ และดูแลต้นไม้ เพื่อช่วยให้ปรับสภาพอากาศภายในวัดร่มรื่น ร่มเย็น สดชื่น มีร่มไม้เพื่อเป็นที่พักแก่ผู้เข้ามาในวัด

7. อิริยาบถสัปปายะ หมายถึง การที่ผู้อยู่ในวัดสามารถปรับเปลี่ยนอิริยาบถให้มีความเหมาะสมและสบาย ได้แก่ นั่ง เดิน ยืน นอน โดยเฉพาะการนั่งสมาธิ เดินจงกรม ได้เหมาะสม หรือมีกิจกรรมที่เอื้อให้เกิดการบริหารอิริยาบถให้เกิดความสมดุล

กล่าวโดยสรุป หลักสัปปายะ 7 นี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเสริมสร้างวัดให้เป็นรมณีสถาน เป็นสิ่งที่ช่วยเกื้อหนุนการเป็นอยู่ การพัฒนาชีวิต ให้เป็นไปด้วยความสะดวก สบาย ไม่ลำบาก หากนำมาบูรณาการในการพัฒนาวัดยุคปัจจุบันได้อย่างสมสมัย ก็จะเป็นพื้นที่ที่สร้างความสุขให้แก่คนในสังคมได้อย่างดี

บทสรุป

วัดในสมัยพุทธกาลมักจะถูกสร้างขึ้นในสวนหรืออุทยานที่รายล้อมไปด้วยธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ลำธารซึ่งเป็นถิ่นที่มีความร่มรื่น สงบเย็น เป็นสถานที่เอื้อให้ร่างกายและจิตใจมีความสดชื่นรื่นเริง เบิกบานยินดี จึงมีการเรียกขานสถานที่เหล่านั้นว่า อาราม แปลว่า เป็นที่มายินดี ซึ่งหากเทียบเคียงกับคำที่ใช้เรียกในปัจจุบัน ก็คือคำว่า วัด นั่นเอง จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนเวลาเขาจะตั้งชื่ออะไรก็ตามมักจะสื่อความหมาย หรือบ่งบอกถึงลักษณะของสิ่งนั้นๆ ทำให้เราได้ทราบถึงที่ไปที่มาได้อย่างชัดเจน วัตถุประสงค์ของในการสร้างวัดมาจากความจำเป็นด้านสถานที่ สำหรับปฏิบัติศาสนกิจของภิกษุสงฆ์ เพื่อให้มีสถานที่อันสะดวกหรือเอื้อต่อการเจริญสมาธิภาวนา อีกส่วนหนึ่งก็เป็นเรื่องความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระพุทธองค์และเหล่าภิกษุสงฆ์ จึงได้สร้างวัดอุทิศแก่พระศาสนา วัดจึงสร้างขึ้นบนพื้นฐานของความจำเป็น ความเรียบง่าย ความสงบ และความเป็นธรรมชาติ ลักษณะสำคัญของวัดในสมัยพุทธกาล จะมีความเป็นรมณีสถาน 2 ประการ คือ 1) ความร่มรื่นภายนอกด้วยแมกไม้ นั่นก็คือ มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติที่ร่มรื่น สงบเย็น ไม่พลุกพล่านจอแจ มีธรรมชาติเขียวชอุ่มไปด้วยต้นไม้ ภูเขา ชลาลัย เป็นต้น เป็นบรรยากาศที่ไม่เป็นพิษภัย เอื้อต่อการพัฒนาจิตใจ 2) ความร่มรื่นภายในด้วยธรรมะ ได้แก่ หลักธรรมคำสอน การสนทนาธรรม การปฏิบัติธรรม หรือมีบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรคอยแนะนำพร่ำสอน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาปัญญา ความเป็นรมณีสถานทั้ง 2 ส่วนนี้ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะยุคปัจจุบันที่มีความสุขยาก ทุกข์ง่าย

ดังนั้นหากวัดในปัจจุบัน สามารถนำแนวคิดและหลักในการเสริมสร้างวัดให้เป็นอารามในความหมายเดิม คือ เป็นที่มายินดี ซึ่งมีองค์ประกอบภายนอก อันได้แก่ ธรรมชาติที่ร่มรื่น สงบเงียบ เรียบง่าย และองค์ประกอบภายใน อันได้แก่ หลักธรรมคำสอนที่ช่วยดับทุกข์ได้ ก็จะทำให้วัดในปัจจุบันเป็นรมณีสถาน ที่จะช่วยพัฒนาชีวิตของผู้คนในสังคมให้มีสงบร่มเย็นได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ทรวงศักดิ์ รัตนสุคนธ์. (2543). *การศึกษาพระวินัยปิฎกเพื่อเข้าใจแนวคิดและวิวัฒนาการของพุทธสถานในอินเดีย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ. (2513). *ปทานุกรม บาลี ไทย อังกฤษ สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เลียงเชียง.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). *บทนำสู่พุทธธรรม: ชีวิตงาม สังคมดี ธรรมชาติเป็นรมณีสถ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2556). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค แปลและเรียบเรียงโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). *ศัพท์วิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2559). *พจนานุกรมไทย-บาลี*. กรุงเทพฯ: ปัญญามิตรการพิมพ์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2560). *มีวัดเป็นรมณีสถ มีภูมิเป็นที่สบาย*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุรัชย์ จงจิตงาม. (2564). *วัดในสมัยพุทธกาล*. *วารสารปณิธาน*, 17(1), 1-24.

รูปแบบการเขียนบทความลงวารสาร

• รูปแบบการเขียนบทความวิจัย (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK)

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 14 pt	→
-----------------------	---

ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทย ¹

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาไทย) (ถ้ามี) ²

ชื่อที่ปรึกษา(ภาษาอังกฤษ)

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาไทย) (ถ้ามี) ³

ชื่อที่ปรึกษาร่วม(ภาษาอังกฤษ)

Corresponding Author E-mail: ABC@mail.com

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1)..... 2)..... 3).....เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ/คุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า (ตอบตามวัตถุประสงค์)(ประมาณ 320 คำ) (ขนาด 14 pt)

คำสำคัญ: ....., ..., ...(ไม่ควรเกิน 5 คำ)

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

The objectives of this research are 1) ... 2)..... 3)..... (สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt)

Keywords: ....., ..., ... (ไม่ควรเกิน 5 คำ)

บทนำ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(ความเป็นมา ความสำคัญ และเหตุผลในการทำวิจัย) (ขนาด 14 pt)

วัตถุประสงค์การวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(วัตถุประสงค์) (ขนาด 14 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล) (ขนาด 14 pt)

สรุปผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(ตอบวัตถุประสงค์) (ขนาด 14 pt)

อภิปรายผลการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(อภิปรายเฉพาะประเด็นสำคัญ) (ขนาด 14 pt)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย) (ขนาด 14 pt)

ข้อเสนอแนะ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย) (ขนาด 14 pt)

¹ หลักสูตร... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 14 pt)² คณะ..... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 14 pt)³ สังกัด... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 14 pt)

เอกสารอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 14 pt)

• รูปแบบการเขียนบทความวิชาการทั่วไป (ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK)

ชื่อเรื่อง(ภาษาไทย) (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt)

ชื่อเรื่อง (ภาษาอังกฤษ)

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

ตัวอักษรขนาด 14 pt

ชื่อ(ผู้เขียนบทความ)ภาษาไทย¹
ชื่อ(ผู้เขียนบทความ) ภาษาอังกฤษ

Corresponding Author E-mail: ABC@mail.com

(เว้น 1 บรรทัด ขนาด 16 pt)

บทคัดย่อ (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(ประมาณ 300 คำ) (ขนาด 14 pt)

คำสำคัญ: ....., ..., ... (ไม่ควรเกิน 3 คำ)

Abstract (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(สอดคล้องกับภาษาไทย) (ขนาด 14 pt)

Keywords: ....., ..., ... (ไม่ควรเกิน 3 คำ)

เนื้อหา (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(เนื้อหาตามประเด็นที่นำเสนอ) (ขนาด 14 pt)

สรุป (ตัวอักษรหนา ขนาด 16 pt หนา)

(สรุปสาระสำคัญของบทความตามเนื้อหาที่ได้กล่าวมา) (ขนาด 14 pt)

เอกสารอ้างอิง (ตัวอักษรหนา ขนาด 14 pt หนา)

(เฉพาะที่ปรากฏในบทความเท่านั้น) (ขนาด 14 pt)

ขั้นตอนการทำวารสาร มจร วิชาการลัñana

- ตอนที่ 1 รับบทความจากผู้เขียน (และหรือผู้ที่สนใจส่งบทความ)
- ตอนที่ 2 ตรวจสอบรูปแบบตามที่กองบรรณาธิการกำหนด
- ตอนที่ 3 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไข (ถ้ามี)
- ตอนที่ 4 สรรหาผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 5 ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความ
- ตอนที่ 6 ให้ผู้เขียนนำไปแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำ (ถ้ามี)
- ตอนที่ 7 กรณีที่ผู้เขียนแก้ไขไม่ได้ให้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา (ถ้ามี)
- ตอนที่ 8 บรรณาธิการตอบรับผ่านการพิจารณาบทความแก่ผู้เขียนบทความ
- ตอนที่ 9 จัดหน้าสารบัญในการจัดพิมพ์
- ตอนที่ 10 ส่งโรงพิมพ์และนำเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์

¹ นั้หลักสูตร/คณะ/หน่วยงาน... (ตัวอักษรเอียง ขนาด 14 pt)

หลักเกณฑ์การเสนอบทความจากงานวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร

1. เป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. เป็นบทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ด้านสังคมศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ ศาสนาและปรัชญา
3. ภาษาไทยและอังกฤษผ่านการตรวจความถูกต้องทางภาษาก่อนส่งกองบรรณาธิการ
4. บทความต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้บทคัดย่อภาษาไทยอยู่ก่อนบทคัดย่อภาษาอังกฤษ
5. ในกรณีที่บทความไม่ผ่านการพิจารณา กองบรรณาธิการจะแจ้งให้ผู้เขียนบทความทราบ

หลักเกณฑ์ในการเขียนเอกสารอ้างอิง

ใช้รูปแบบการเขียนบรรณานุกรมแบบ APA (American Psychological Association style) 6th edition

1. การเขียนอ้างอิงในเนื้อหา

1.1 การอ้างอิงหน้าข้อความ ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)...

ตัวอย่าง แสง จันทร์งาม (2539) ได้ให้ความหมายของการปฏิบัติกรรมฐาน.....

1.2 การอ้างอิงหลังข้อความ .... (ชื่อผู้แต่ง,/ปีที่พิมพ์,/น.)

ตัวอย่าง เพียงแต่ทำให้จิตใจปลอดโปร่ง ผ่องใส เป็นกุศลจิตเกิดขึ้นชั่วครู่หนึ่ง ๆ พร้อมกับความรู้เล็กๆน้อยๆ เท่านั้น (พระสัทธัมมโชติกะ, 2510, น. 55), (Paul, 2019, p. 15-19)

2. การเขียนเอกสารอ้างอิงส่วนท้ายเรื่อง

2.1 หนังสือ

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อหนังสือ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

กรณีไม่มีชื่อผู้เขียน ชื่อหนังสือ./ (หน้า/เลขหน้า) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 2 คน (ผู้เขียน1 และ ผู้เขียน2)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 3-7 คน (ผู้เขียน1, ผู้เขียน2, ผู้เขียน3, ผู้เขียน4, ผู้เขียน5, ผู้เขียน6 และ ผู้เขียน7)

ในกรณีที่ชื่อผู้เขียนมีจำนวนตั้งแต่ 8 คน (ผู้เขียน1, ผู้เขียน2, ผู้เขียน3, ผู้เขียน4, ... ผู้เขียน8)

* ภาษาอังกฤษใช้ &

ตัวอย่าง

แสง จันทร์งาม. (2544). *พุทธศาสนาวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.

2.2 บทความ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์) ./ชื่อบทความ./ ใน/ชื่อบรรณาธิการ/(บรรณาธิการ) ./ชื่อหนังสือ./

(ครั้งที่พิมพ์) ./ (หน้า/เลขหน้า) ./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ชัตติยา กรรณสูต. (2547). การสังเคราะห์ผลการศึกษาวิจัยคุณธรรม พฤติกรรมความซื่อสัตย์ของคนไทย: การเชื่อมโยงสู่ นโยบาย. ใน ชัตติยา กรรณสูต, เสวนิจ รัตนวิจิตร, ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา และขวัญรัก สุขสมฤทัย (บรรณาธิการ). *รายงานการวิจัยคุณธรรมพฤติกรรม ความซื่อสัตย์ของคนไทย*. (น. 9-125). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ.

2.3 วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ (ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อมหาวิทยาลัย).

ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหิน ในท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).

2.4 บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่หรือเล่มที่/(ฉบับที่(ถ้ามี))./เลขหน้า.

ตัวอย่าง

มะลิวรรณ โคตรศรี. (2548). การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, 3(1), 32-48.

2.5 รายงานการวิจัย

ชื่อผู้เขียน./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง/(รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์

ตัวอย่าง

พระมหาภาชิต สุขวรรณดี (สุภาสิด). (2547). รายงานการวิจัยการรักษาศีล 5 ของนักศึกษาภาคสมทบ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์ พ.ศ. 2547. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.6 เว็บไซต์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่)./ชื่อเรื่อง./สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี./จาก/แหล่งสารสนเทศ.

ตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2547). จิตสำนึกและวิญญาณของคนสอนครู. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2548, จาก <http://www.km.rikp.ac.th>

Aron, Arthur. (2008). *Love: What Is It, Why Does It Matter, and How Does It Operate?*. Retrieved 28 July 2561, from <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1111/j.1745-6916.2008.00065.x?journalCode=ppsas>

2.7 บทความในหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปี./เดือนที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

โกวิท โภธิสาร. (2549, 4 สิงหาคม). สัมผัสโลกวิทยาศาสตร์ นวัตกรรมใหม่ล่าสุด งานสัปดาห์วิทยาศาสตร์'49. มติชน, น. 33.

2.8 รายงานการประชุมวิชาการ หรือการสัมมนาทางวิชาการ

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ใน/ชื่อเอกสารการประชุมหรือสัมมนา. (หน้า/เลขหน้า). / สถานที่พิมพ์./สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

นิตย์ ไรจน์รัตนวานิชย์ และสิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์. (2549). การศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบการตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษาสำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. ใน *เวทีนำเสนอ*

ผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 3 (น. 48-50). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.9 บทความในนิตยสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อบทความ/ชื่อนิตยสาร/ปีที่หรือเล่มที่/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ศุภรา กันตะพัฒนา. (2549, 1 สิงหาคม). เฝ้ายาวหัวใจดวงน้อย ด้วยสองมือแม่. *ชีวิต*, 8, 26-31.

2.10 เอกสารของหน่วยงานที่ไม่เป็นเล่ม

ชื่อหน่วยงาน/(ปีที่พิมพ์/วันที่/เดือน)/ชื่อของเอกสาร/เลขที่ของเอกสาร (ถ้ามี).

ตัวอย่าง (จดหมายเหตุ)

กรมศิลปากร. (2445, 27 พฤศจิกายน). *ลายพระหัตถ์กรมหลวงดำรงราชานุภาพกราบทูลกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ*. เลขที่ 3/197.

ตัวอย่าง (คำสั่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 21 มีนาคม). *เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำบัณฑิตวิทยาลัย*. คำสั่งที่ 0577/2549.

ตัวอย่าง (ประกาศ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2549, 23 มิถุนายน). *เรื่องเกณฑ์การทดสอบและการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา (ฉบับที่ 2)*. ประกาศมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

2.11 ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย/(ปี/วันที่/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา/เล่ม/ตอนที่/หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. (2542, 15 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 33. หน้า 42-48.

2.12 การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์/(ปี/วันที่/เดือน)/สัมภาษณ์โดย/ชื่อผู้สัมภาษณ์/[การบันทึกเสียง]/ตำแหน่ง(ถ้ามี)/สถานที่.

ตัวอย่าง

มหิศร มังคลรังศรี. (2549, 4 สิงหาคม). สัมภาษณ์โดย เอมันัฐ เชมราช [การบันทึกเสียง]. รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี, ราชบุรี

2.13 เอกสารทุกประเภทที่ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ตัวอย่าง (ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง)

รอบรู้นานาชาติ. (2549). กรุงเทพฯ: ภัทรินทร์.

ตัวอย่าง (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์และไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์)

ส. กลิ่นหอมหวล. (ม.ป.ป.). *แม่คะนึ่ง-น้ำค้างแข็ง คืออะไร*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

วิชาการวัฒนธรรมปหฺ โส เสฏฺโฐ เทวมาทฺเส

ผู้สมบูรณต์วชควมรู้แลหควมประชตติ เป็นผู้ประเสริฐุโษทมู่เทชแลหษษย์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา สันกำแพง

สำนักงานวารสารมมร วิชาการล้านนา

วิทยาลัยศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 103 ถนนพระปกเกล้า ตำบลพระสิงห์
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200 Web: www.tci-thaijo.org/index.php/mbulncjournal